

Esra - www.cepforum.com

Peyami Safa
Bir Akşamdı

BİRİNCİ KISIM

ISBN 975-437-099-0

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.

İstiklâl Cad. Ankara Han 99/3 80060 Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 251 03 50 • Faks: (0212) 251 00 12

İnternet: www.otuken.com.tr

Kapak Düzeni: Nur-Olcay Okan

Kapak Baskısı: Birlik Ofset

Dizgi- Terip: Ötüken

Baskı: Özener Matbaası

Cilt: Yedigün Mücellithanesi

İstanbul -1999

1

TJ ATIRLIYOR... Bir akşamdı... Oda loş... Kafes delik-Xileri mavi... Gündüzün son ışıklariyle beraber, sanki, odadan eşya da çekiliyordu: Levhalar, duvarların kararan zeminine batıyorlar, minderler sönüyor, iskemleler dağılıyor, ve hepsi, buğulanarak şekilsiz bir uçuşla kayboluyorlar. Minderin köşesinde oturan babası, bir öksürükten sonra ileri fırlayan başını hâlâ doğrultamamış, iki büklüm, yüzü gittikçe kararıyor ve siyah ceketinin rengini alıyordu. Her şeyi koyu kurşun renkli bir buğu kaplamıştı. Akşam.

Ve ses yok. Bir öksürük, babasının öksürüğü. Sonra, dışarıdaki sofada bir ayak sesi. Annesi oda kapısına doğru bir kaç adım atmıştı. Bir gıcırta. Kanat açıldı. Eşikte uzun bir gölge. Yabancı. Kimdi o?

Ağır bir ses:

- Benim, Kâmil. Annesinin ince sesi:
- Buyurun Kâmil Bey.

Ve ses yok. Gölgenin odaya doğru sallanışı. Birkaç ayak sesi daha. Bir öksürük.

Telâyla ayağa kalkan babasının kısık sesi:

- Buyurun Kâmil Bey.

Gene babasının telâşlı kısık sesi:

8/BİR AKŞAMDI

- Meliha lâmba.

Lâmba. Fitol ucunda sarı alevin yutkunarak şişmesi, ve ses yok. Bir öksürük, babasının öksürüğü, ve ses yok. Annesinin ince sesi:

- Buyurun Kâmil Bey. Babasının kısık sesi:
- Şöyle buyurun Kâmil Bey.

Babasının öksürüğü. Ve ilk bakışmalar. Herkes ona bakıyor: Baba, ana, kız.

Meliha, lâmbayı yakarken fitile dikkat eden gözlerinin ilk kamaşması geçtikten sonra bir daha bakmıştı. Bir-şey anlamadı. Hayır! Uzamış bir sakalın gizlediği yüzden bir şey anlamak güçtü. Bu bir maske, sakal.

Sesi de maskeliydi:

- Trenden şimdi indik!

Bu ses, Kâmil'in asıl sesinin kabuğudur; bu Kâmil, o Kâmil'e benzemiyor; ailede resimlerine bakılan genç değil bu, hayır. Bu, saçlı sakalı uzamış bir harp zabiti. Zabit, şüphesiz çünkü omuzları parlıyor; harpten geliyor, şüphesiz, çünkü öyle söylüyor:

- Harpten geliyorum!

Harpten geliyor. Bunu söylerken başı dikildi. Mağrur. Hakkı var, harpten geliyor. Harp. Dehşet. Kâmil zaten kibirlidir derlerdi, artık büsbütün azamet: Harpten geliyor.

Ve anlatmaya başladı, fakat o öksürük kesilmeli, ki o, devam etsin.

Etti:

- İzmit'e inmeğe mecburdum, sizi hatırladım, uğramak istedim size bir kere...
Senelerce görüşmedik...

Meliha'mın annesinin ince sesi:

- İyi ettiniz!

Ve babasının öksürüğü, ve ses yok. Kâmil'in ayaklan halıya sürtündü. Ayaklarının sesinden sonra kendi sesi:

BİR AKŞAMDI / 9

- Mezuniyet aldım. İstanbul'a gidiyorum. Karargâh... Artık söylüyor: Karargâh...
Fırka... Erkânıharbiye...

Menzil.. Kumandan... Cephe... Tel örgü... Efrat... Zabi-tan... İstihkâm...
Taarruz... İaşe...

Meliha, bu kelimelerin arasını doldurmak için anlatılan vakaları hatırlamıyor, yalnız, beyninde karmakarışık hayaller kalmış: Dağ, tepe, çadırlar, top arabaları, bomba, atlar, yaralılar, patlayışlar, duman, gece havayı çizen beyaz ince ışıklar, falan, harp.

Kâmil'e bakıyor. O anlatırken mağrur. Hakkı var, harpten geliyor, harpten, harp. Ve bütün gece bunun hikâyesi.

Harp.

Dehşet!

Harp meydanı... Neler de neler... Meliha, gece, yatakta bunları düşündü. Harp meydanı. Orada, yüz elli kişinin bir anda berhava olması. Orada, ufka bakan bir çift güzel gözün bir anda kararması, delinmesi, kan püskürmesi. Orada, dimdik dururken yere çöküşler. Orada, haykırışların en samimîleri. Orada, bir anayı hıçkırtacak bir gülle. Orada, dibi kurumuş bir matra ağzına yapışan çatlak dudakların karı ve sevgili dudaklarını özleyişi. Orada, ölüm, her saniye kulak dibinde vızıldar. Aman efendim diyor Kâmil, aman, ben anlatamam. Başını sallıyor, sallıyor, kaç kere tekrarlıyor: Harp... Harp bu... Harp.

Harp.

- Dehşet!

Fakat güneş doğar. Genç kızlar yataklarından kalkarlar. Pencereden görünen körfez erimiş ve sulanmış bir gümüş çanağıdır. Sabah güneşinin ışıkları araya kendini sevinçle ve tahalükle atar. Bir paralayıştır o ki, göz

10/BİR AKŞAMDI

kamaştırır, ne dersenez deyiniz, fakat, ona bakan bütün genç kızları hayata çağırır.

İzmit körfezi Meliha'yı hayata çağırdı.

"Kalak! diyor, uyan kız, uyan, uyan kız, yaşa kız, kız, uyan kız, yaşa! yaşa!"

Meliha, sabah penceresinden körfeze bakıyordu. Meliha yaşamak istiyordu. Kaç kere bunu istedi. Fakat böyle, İzmit'in kerpiçten bir evinde yaşamak değil, hayır, o başka türlü aşmak istiyordu. Nasıl yaşamak. Bilmiyor, fakat yaşamak istiyor. Akşamları da, bu pencereden körfeze bakar ve kendi kendine sorardı: Ne olacak? Ben nasıl yaşayacağım? Şüphesiz Meliha yaşayacak, ve, bir türlü, yaşayacaktı, insan ölünceye kadar yaşar, fakat nasıl?

Nasıl?

Bahçeye indi.

Babası çiçekleri suluyor ve öksürüyordu.

Bahar.

Genç kızsınız, yataktan kalkarsınız, pencereden bakarsınız, körfezi ve güneşi görürsünüz, yaşamak isterseniz, bahçeye inersiniz; orada, baba, çiçekleri sular ve ök-sürür. Hepsi budur. Sonra?.. Sonra?.. Ne olacak? Sonra ne olacak?

Hayatımız ne olacak?

Meliha'nın annesi de bahçeye indi. En sonra Kâmil.

Ne güzel adammış bu, Kâmil, ne güzel adam! Sabahleyin, erkencecik, traş olmuş. İşte şimdi bu uzun boy ve geniş omuzların üstündeki başın kıymeti anlaşılıyor. Hımm... İşte şimdi parlak ve geniş alında akıl, bir gecelik yatak uykusu keyfiyle süzölmüş elâ gözlerde baygın bir gurur, geriye çekik ve boyuna yapışık sert çenede erkeklik, yeni ütülü bir sivil elbise içinde duran vücutta bir inceliş, yumuşayış, bir tatlı ve gevşek duruş var; işte şimdi Kâmil, ailede, genç kızların resmine hayran baktıkları güzel adamdır ve ne güzel adam, ne güzel adam!

Meliha Kâmil'e baktıktan sonra annesine döndü ve gördü ki, o da, annesi de, ona, Kâmil'e, aynı duygularla bakıyordu. Meliha, o anda, ilk arzuyu duydu.

BİR AKŞAMDI/İL

Kahvaltı. Babasının daireye gidişi. Annesinin ev işlerine dalması. Meliha'nın Kâmil'e ilk başbaşa saati. İlk başbaşa ve göz göze konuşuş.

- Meliha Hanım, İzmit sizi sıkıyor mu?
- Sıkıyor.
- Kaç senedir?
- Dört.
- İstanbul?
- Gözümde tutuyor. Dört sene, hiç görmedim.
- Ne yapıyorsunuz?

- Okuyorum.
- Neler?
- Roman.
- Başka ne yapıyorsunuz?
- Körfeze bakıyorum.
- İkisi de iyi.
- İkisinden de bıktıyorum.
- Ne okuyorsunuz? Türkçe mi?
- Evet. Artık okuyacak şey bulamıyorum. Ne okuyayım?
- Roma tarihi.

Roma derken Kâmil'in başı azametle kalktı ve tarih derken gözleri azametle süzüldü. Doğrusu o Roma tarihini çok okumuştur. Sezar, Senato, Forum meydanı, kütüphaneleri ayaklandıran nutuklar, koca Mark Antuvan, vay, Brütüs, sen de mi? Sezar düştü, kıyam, hey, hey Roma tarihi!

Fakat Meliha tarihin içinde böyle heyecanlar olduğunu ne bilsin?

- Ben tarih sevmem! dedi.

Kâmil'in gözlerinde azametle öfke buluştu. Mırıldandı:

- Roma tarihi...

12/BİR AKŞAMDI

Fakat genç kıza bir bakışında ısrarından vazgeçti, ona Roma tarihinin içinde genç kızlar da bulunduğunu söylemedi, gülümsedi, sonra, tavsiye etmek zevkinden mahrum kalmamak için:

- "Salon Köşelerinde"yi okuyun! dedi.
- Okudum.

Meliha'nın annesi içeri girdi.

Ev işlerinden yeni kurtulmuş benzeyordu; ne vakit odasına gitmiş, esvaplarını değiştirmiş, tuvaletini bitirmişti? Meliha, annesinin kime karşı güzelleşmek istediğini anlar anlamaz birçok şeyler düşündü. Çocukluğunu düşündü. Annesi o vakit daha genç, daha güzeldi. Annesi o vakit hoppa şarkılar söylerdi ve babası öksürürdü. Meliha'ya annesinin şarkıları ve babasının öksürükleri, tatlı ve acı taraflarıyla bütün hayatı hissettirirdi. Babasını öksür-ten annesinin şarkılarıdır. Annesi her zaman mesuliyetsiz bir kelebek olmuştur: İstanbul'da ve burada hiç bir eğlenti kaçırmadı. Bu şarkıların her biri bir zevk hatırasıdır. Fakat o, baba, haysiyetine aşırı düşkün vazife adamı, karısının hafifliklerine dudak büktü, yutkundu, kendini yedi ve öksürdü.

Meliha annesini pek iyi anlıyordu; onun Kâmil'e bakışlarının ve vaktiyle erkekleri çeken dudak ısırmalarının farkına varmadı değil, ve kızdı.

Ana kız yan bakıştılar.

Kâmil bunu sezdi mi? Belli etmedi:

- İzmit'e yedi sene evvel bir daha gelmişim, fakat iki saatten fazla kalmadım, nasıl yendir bilmem.

Meliha'nın annesi:

- Hava güzel. Meliha:
- Size İzmit'i gösterelim. Kâmil Meliha'ya baktı:
- Roma tarihini okumalısınız!

Bir tepeye çıktılar. Körfez görünüyor. Bütün İzmit bir leylâk demeti gibi, bembeyaz, gözlerinin önüne açıldı.

BİR AKŞAMDI /13

Kâmil manzaraya hiç bakmadı. Meliha'nın annesiyle beraber, kızıdan biraz geri kalmıştı.

- Siz hiç değişmemişsiniz.
- Acaba?
- Muhakkak.

Meliha birdenbire başını çevirdi ve biraz uzakta, annesiyle Kâmil'in bakışmalarını gördü, yanlarına koştu.

Üçü de kırmızıydılar. Onları mayısın öğle güneşi boyamıştı. Bu güneş bir genç kızın saçları arasına dolar, bir süngerin içtiği kaynar su zerrelere gibi başını kızıştırır, kanını alevler. Meliha'nın boğazı tıkanıyordu. Bir tuğyan.

- Anne!
- Ne var! -Anne!
- Ne var Meliha?
- Bir daha bu mavi baş örtüyü takma, sana hiç yakışmıyor.

Fakat Meliha bunu söyler söylemez pişman olmuştu, Kâmil'in kaçan gözlerinde mutlak istihza vardı. "Burada ne var? Gidelim." diye mırıldandı. Bu sefer Kâmil ve annesi, ikisi birden gülümsüyorlardı, Meliha: "Ben gidiyorum!" dedi, fırladı, koştu, uzaklaştı.

Anne şarkı söyler ve baba öksürür. Zavallı baba. Bir kadına on sekiz sene tahammül eden adam. Artık ağzını bıçak açmaz oldu. Su istemek için ağzını açarken bile azap çekiyor. Fakat onun bu inadını yalnız bir şey kırar: Öksürük; ince demir tırnağıyla göğsünü dürtükler, boğazını gıcıklar ve boğmak tehdidiyle, ona, ağzını açtırır. Zavallı baba. Ne zamandır gülmüyor? Var bir on iki sene. Ve dört senedir, bu İzmit'te, biraz rahatlamış gibiydi. Sabahları bahçeyi suluyor ve öksürüyordu; akşamları minderin köşesinde oturuyor ve öksürüyordu; yalnız; artık, bu kadın az süsleniyor ve az şarkı söylüyordu; İzmit bu, İzmit, eğlentsiz İzmit. Oh!.. Baba burada biraz rahatladı. Az öksürmüyor, fakat az şarkı dinliyor. Zavallı baba.

14 / BİR AKŞAMDI

Bir kulağını o şarkılara, öteki kulağını bu öksürüklere veren genç kız bedbahttır.

Bedbaht Meliha, eve döndüğü zaman bedbahttı. Bu böyle ne vakte kadar sürecek? Ne de çabuk süslenmişti bu kadın? Ve Kâmil'e ne tuhaf bakıyordu! Tepede güneş bu kadına gençlik vermişti. Otuz dört yaşından çok az görünüyordu. İnsan onun yerinde öyle olmaya mecbur mudur? Meliha dişlerini sıkıyordu. Bazı da yumruklarını sıkarak, bir şey yapmak istiyordu, bir şey, bir şey, ki bu hale nihayet versin; bu hale nihayet vermek ve yeni bir hale başlamak. Yeni hal nedir? Yaşamak. Meliha yaşamak istiyor. Tepede onlar, annesi ve Kâmil, ne yapıyorlar?

Meliha ağladı.

Babası akşam Kâmil'le de konuşmuyor, onu yalnız dinliyordu. Annesi şendi. Yemekten sonra şarkı söyledi. Kâmil dişlerinin gençliğini göstererek gülümsüyordu. Annesi misafiri, üç dört gün daha yatmasına tahsis edilen yeni odasına götürdü. Baba kız, yalnız.

Baba öksürdü.

- Meliha.
- Baba. -Hap.
- Al. Sen de yatmaz mısın baba?
- Meliha.
- Baba...
- Bırak beni, bu gece uyumayayım...
- Saat on ikiye geliyor, baba.
- Bırak beni, bu gece uyumayayım... İki gecedir fena rüya görüyorum.
- Ah, eskisi gibi değilsin baba... Saat onda uykun gelmiyor.
- Umurumda değil... Bırak beni, bu gece uyumayayım... Uyumak istemiyorum.

BİR AKŞAMDI /15

- Ben de uyumak istemiyorum, baba, fakat sen yatmalısın, seni düşünüyorum, ben senin kızınım, baba, ben. seni düşünüyorum.
- Ben de seni her zaman düşünürüm, kızım.
- Ben yalnız seni düşünüyorum, baba.

- Ben de yalnız seni düşünüyorum kızım, bırak beni bu gece uyumayayım.
Bu ses tavanı geçer ve senelerdenberi her gece Meli-ha'nın kulağını bulur. Bu ses, evvelâ, bir sazın göğsü gibi boş bir koçuk içinde öter, sonra boğaza çıkar, orada sıkışır, pürüzlenir, çatallaşır, boğulur, tıkanır ve bir hava yığınınına binerek ağızdan dışarı fırlar. Bu ses bir hıçkırıktan ve bir haykırıştan daha yırtıcıdır. Bazı bir çatalla bakır tepsisinin içine sürtüldüğü vakit çıkan sesi andırır ve iç gıcıklar, bazı bir muşamba yırtılışına benzer, bir türlü bitmez, katran ve hap ve kodein ve türlü ilâçlar bu öksürükleri kesememiştir. Babasının her öksürüşünde Meliha'mn sinirleri kasılır, etleri sıkışır, mafsalları burkulur ve bütün vücudu tortop olur. Ah, yalnız bu sesi duymamak için Meliha kendini bir yerlere atmak istemiştir.

* * *

Bir gün Meliha ve Kâmil, yalnız ikisi, tepeye çıktılar. Bütün İzmit, bir leylâk demeti gibi, bembeyaz, açıldı. İkisi de manzaraya bakmadılar. Meliha dişlerini sıkıyordu.

- İstanbul'da nasıl yaşarsınız, Kâmil Bey?
- Şişli'de bir apartmanım, bir de hizmetçim var. Yalnız başıma ve çok kalabalık yaşıyorum.
- Sizi evlenmiş diye duyduk.
- Böyle bir şey hatırlamıyorum.
- Böyle bir şey oldu da unuttunuz mu?

16/BİR AKŞAMDI

- Yalnız kalmamak için evlenirler, Meliha Hanım ve evlendikten sonra bekârlıktan ziyade yalnız kalırlar, bütün evliler, Meliha Hanım.
- Yani?
- Çünkü evlenmek, insanın kendi kendisiyle ikileşmesini meneder, büsbütün yalnız bırakır. Evlenmek ister misiniz Meliha Hanım?
- Ne istediğimi bilmiyorum, Kâmil Bey.
- Düz yolda yürüme mi seversiniz, iniş yokuşlarda mı?
- Yorgunken düz yol.
- Yorgun musunuz?
- Hayır.
- Öyle ise evlenmek istemezsiniz?
- Demek ki öyle. Benim yerimde olsanız ne yapardınız?
- Kendimi arızalara atardım.
- Nasıl?
- Evimi bırakır, kaçırdım.
- Nereye?
- Sergüzeştin ne pusulası, ne de haritası vardır..
- Tehlike?
- Sizin için az.
- Neden?
- Denize düşen bir güzel ve bir çirkin kadından birinci, isterse hiç yüzme bilmesin. Elverir ki sahilde gençliklerini kaybetmemiş erkekler bulunsunlar.
- Amma kazara düşmek ne ise... Bile bile denize atılmak?
- Daha iyi.
- İstanbul'a ne zaman ineceksiniz?
- Yarın değil öbür gün. Emrimi bekliyordum. Gelmiş.

Meliha'nın gözleri daldı.

BİR AKŞAMDI/ 17

Gözlerimizin dalması demek, uyanık iken rüya içinde bulunmamız demektir. Fakat bu rüyanın ne olduğunu hiç bilmeyiz.

Her genç kızın rüyası vardır. Meliha da o genç kızlardan biridir ki ara sıra gözleri dalar, kendini rüya içinde bulur, amma denizin içindeki balık, denizi nasıl bilmezse o da bu rüyasını hiç anlamaz, ne istediğini bilmez, yalnız bir şey bilir, ki yaşamak istiyor. Ama nasıl yaşamak? Nasıl? Nasıl?

O gece Meliha yarım uyudu. Rüyası biraz vuzuh kazanıyordu. Rüya Kâmil'in vücudu şeffaf olmuş ve Meliha'nın içine karışmıştı; rüyada babası ölmüştü; rüyada annesinin ağızı kakhaha ve gözleri yaş dolu idi; rüyada büyük bir vapur, İstanbul'da köprüye yanaşıyor ve büyük bir kalabalık, Meliha'yı el üstünde çıkarıyorlardı.

Birdenbire uyandı. Sergüzeştin ne pusulası, ne haritası vardır. Kâmil'in sesi kulağının içinde kalmış. Bu ses bir burgu gibi dönüyor ve derinleşiyor. Sonra her geceki ses. Babasının öksürüğü. Bir muşamba yırtılır gibi. Sonra Meliha'nın şakaklarına inen terler.

Sabahleyin gözlerini açınca âdeta geceden verilmiş bir kararı vardı: Herşeyi değiştirmek. Bu kararı, gecele-. yin, hangi saatte, nasıl verdi? Hatırlamıyor. Bu karar belki on senedir, her gece azar azar verilmiş, bir kadehin içine azar azar akıtılan mayi gibi doldurulmuş, belki dün gece taşırılmıştı. Ama nasıl yapmalı? Nereden başlamalı? Sonra, ya baba?

Saatlerce bu: Ya baba? Fakat ya babasına, ya kendisine acıyacak; böyle hem babasına, hem kendisine acıyor. İkisi de bedbaht. Baba felâkete alışkın. Hem baba yaşamak istemiyor. Meliha yaşamak istiyor.

Sergüzeştin ne pusulası ne haritası vardır. Kâmil'e bunu tecrübe öğretmiştir. Hem kimbilir ne tecrübeler? Ailede hep onun yaptıkları anlatılır. Şurada bile, iki üç gün, kimbilir neler yapmadı, Meliha'nın annesiyle saatlerce yalnız kaldı.

18/ BİR AKŞAMDI

Yine Kâmil'le başbaşa gezinti. Bu çok uzun sürdü. Tepeye çıktılar, su başına indiler, bir bataklığı atlamak için Kâmil Meliha'yı kucağına aldı, bir ağaç altında oturdular, bir dal kırılmıştı, yaprakları Meliha'nın alnına kadar iniyor, göz kapaklarını gıdıklıyordu. Kâmil Meliha'ya mühim şeyler soruyor ve arzularını anlattırıyordu, çok samimî görünebiliyordu, ne güzel şeyler söylüyordu, Meliha'nın ellerini öpüyordu, günün nasıl geçtiğini bilmiyorlardı, her saate bakış onlara hayret veriyordu. Neler konuşmuşlardı? Geçmiş gün, Meliha bunları unuttu. Hatırladığı bir şey varsa, o da, Kâmil'in bütün sözlerini doğru ve güzel bulmasıydı. Eve pek geç dönmüşlerdi. Baba daireden gelmiş, minderin köşesine oturmuş ve öksürmeğe başlamıştı bile. Annesi onları bahçe kapısında karşılamış ve Kâmil'e de, Meliha'ya da fena bakmıştı. Genç kız bu bakışı pek iyi hatırlıyor. Ve sevinmişti. Annesinin ıstırabı onun en büyük sevinciydi. Onu büyük bir felâkete lâyıık görüyordu, hattâ bunu yapmak istiyordu. Annesinin de babası gibi öksürmesini istiyordu.

Gene o akşam, babasıyla Kâmil yukarıki odada iken Meliha sofrayı kurmak için annesiyle aşağıdaki odada yalnız kalmıştı. Hiç konuşmamışlardı. Annesinin yüzü o akşam hiç güzel değildi, belki ilk defa, o akşam, bir ihtiyara benziyordu. Ana kız, ikisi de sofranın üstüne bir tabak, bir çatal veya bir tuzluk koyarlarken ellerindekini masaya hızlı vuruyorlardı. Sert bir ses çıkıyordu, Meliha ince bir tabak kırdı ve annesi ilk sözü söyledi: "Sersem!" O vakit Meliha elindeki bardağı yere fırlatıp attı ve odadan çıktı.

O gece Kâmil erken yattı ve üçü yalnız kaldılar. Annesi babasına dedi:

- Kızına terbiye ver!

Yemek odasında olanı anlattı. Baba sesini çıkarmadı, hattâ öksürüğünü bile galiba tuttu. Şikâyetten sonra odayı büyük bir sükût kapladı. Meliha dilini ısırtıyor ve müthiş sözler söylememek için kendini tutuyordu.

BİR AKŞAMDI / 19

Fakat annesi rahatlamamıştı, hasta adamın üstüne yürüyor, terbiye, diyordu.

Babası yine ağzını açmıyordu. Kadın biraz daha ilerledi, kızını gösterdi:

- Bunun terbiyesizliğinden sen mesulsün! Meliha'nın dilinin ucu dişlerinin arasından kurtulmuştu:

- Anne! dedi. Titremeğe başlamıştı.

- Ne var?

- Babamı üzme!

- Emrettin!

- Anne, sus!

- Sen karışma, bana emredemezsin.

Meliha iki dudağını da dişlerinin arasına aldı, bir sakız gibi eziyor, çiğniyor, kanatıyordu. Kadın kızının üstüne yürüdü:

- Bu terbiyeyi kimden aldın? Meliha'nın dudakları gene kurtuldu:

- Senden! -Benden!?.

Annesi yaklaştı ve bir elini havaya kaldırarak Meliha'yı tokatladı. Ses yok.

- Ben anayım.

Bir müddet, Meliha'nın yüzü, beş ateşten parmak izi taşıyan bembeyaz bir maske idi; sonra kıpkırmızı kesilen bir kan külçesi oldu. Annesine mukabele edecekmış

gibi yumruklarını sıktı. Fakat yarı korkudan, yarı da babasına acıyarak parmaklarını gevşek bıraktı. Gözlerini garip bir alev doldurmuştu. Ayağa kalktı ve bir kelime söylemeden odadan çıktı.

Bütün bu anlar içinde, babası hiç bir hareket yapmamıştı, sonra müthiş bir öksürüğe tutuldu. Öksürükler arasında nefes almak için fasıla bulmaya büyük zahmetlerle muvaffak oluyordu. Bu çok sürdü. Sonra hasta ağzını açık bıraktı. Karısı hap ve su getirmişti, adam nefretli bir hareketle elini salladı ve istemedi.

20/BİR AKŞAMDI

Meliha intihar eden bir adamın denize atılışı gibi yatağa girdi. Yastığa gömülen başı, sessiz, haykırıyordu. Bir saat kısıvrak, tortop yattı. Nihayet karar. Vücudu gevşedi ve rahatladı.

Düşündü.

Hemen yataktan atladı.

Odadan çıktı.

Sanki uçtu. Eteklerinin rüzgârı bacaklarını üşütüyordu. İdare ışığının söneceğini anlayınca yavaşladı. Gözlerini bu sarı ışık dolduruyor. Merdivenin karanlık boşluğuna baktı. İnecek. Sonra etrafına bakındı: San duvarlar. İki pencere arasına asılı bir tüfek. Merdivene kadar gene hızlı yürüyordu. Sarı duvarlar kaçışıyorlar. Terliklerinin yere küçük tokatlan. Başka ses yok. Topukları havada. Basamakları çabuk indi. Sanki uçuyor. Sarı duvarlar kaçışıyorlar.

Aşağıda sofanın ortasında durdu. Kâmil şu odada yatıyor. Meliha oraya doğru biraz yürüdü ve gene durdu. İlk tereddüt. Ağzından çıkan kuvvetli bir soluğun idare alevini ürpertmesinden anladı ki yüreği çarpıyor. Derin bir nefes daha. Etrafa kulak verdi. Evin bahçe tarafında, uzaklardan ince bir ses geliyor, havaya karışarak derinleşen o ince, uzun, müphem gece seslerinden biri ki ancak sâmiyanın iradeli bir dikkatiyle duyulur, ne olduğu anlaşılmaz ve geceye ait her şeyin, karanlığın, sessizliğin, umumî şuursuzluğun esrarını arttırır; bu ya garip bir hayvan çığlığı, ya denizden bir insan haykırışı, ya uzaklardan gelen bir şimendifer düdüğü, yahut bir kuruntu. Sonra en üst kattan gelen muttat ses: Öksürük. Ve ses yok. Herkes uyuyor.

Bir uyanık için herkesin uyuması ne ıstırap. Bu herkesin öldüğü bir yerde yaşamaya benziyor. Meliha yüzünün ne kadar beyazlaştığının ve ne garip buruştuğunun farkında değildi. Yüreği çarpıyor. Hâlâ tereddüdü var. Gitmeli mi?

BİR AKŞAMDI / 21

Biraz daha yürüdü, Kâmil'in oda kapısına iki adım kalmıştı. Meliha bu küçük mesafeye bakıyordu. Gözleri eşiğe takıldı.

Sonra gözlerini kaldırdı.

Sarı duvarlar.

İnce bir ses.

Bir soluk daha ve idare alevinin savruluşu.

Öksürük.

Ve ses yok.

Meliha kapının eşiğine kadar yürüdü, İçeriye dinledi. Hiç bir ses... Elindeki lâmbanın fitiline bakarak düşünüyordu. Hayır, hiç bir şey düşünmüyor ve düşünmeden tereddüt ediyordu. Bu aralık bir şey keşfetti. Deminden beri duyduğu ince ses, ne garip bir hayvan çığlığı, ne denizden gelen bir insan haykırışı, ne uzaklarda bir şimendifer düdüğü, ne de bir kuruntudur; bu ses elindeki lâmbadan geliyor!

Cesaret buldu.

Kapıya iki kere vurdu.

İki kere daha.

Ve dinledi. Karyolada gıcırttı.

Üç kere daha vurdu.

Kâmil'in sesi:

-Kim o?

- Benim, Kâmil Bey, ben. Meliha. Lütfen açınız, sizi rahatsız etmeye mecburum.

- İki dakika!

Meliha bekledi ve kulak verdi. Karyoladan bir atlayış. Çakılan bir kibrit. Bir kumaş hışırtısı. Hafif ayak sesleri. Kapının anahtarı çevrildi.

Gömlek ve pantolonla Kâmil. Göğsü açık. Bir heykelin göğsü gibi beyaz. Uykudan yeni ayrılan gözlerine yavaş yavaş zekâ doluyor. Merakı ve dikkati belli değil. Bir şey söylemeden, sakın, Meliha'ya bakıyor.

- Kâmil Bey, sizi rahatsız ettim, fakat büyük bir mecburiyet. Başucunuzdaki dolapta benim sinir ilâcım var...

22/BİR AKŞAMDI

Bazı geceler sinirim tutar, o ilâçtan alamazsam uyuyamam. Affedersiniz, lütfen.

- Giriniz.

- Hayır, lütfen...

- Peki.

Kâmil arkasını dönüp giderken Meliha karyolaya, genç bir erkeğin uyuduğu odaya baktı. Kâmil şişeyi getirdi:

- Buyurunuz. Bu ilâcın adı nedir?

- Durunuz, biliyordum.

- "Bromür" mü?

- Evet, galiba...

- Ben size daha iyi bir ilâç söyleyebilirim. Meliha etrafına bakarak sordu:

- Nedir?

- Giriniz içeriye.

- Allah rahatlık versin.

- Bana mı, kendinize mi itimadınız yok? Giriniz içeriye! Benden yana emin olun.

Meliha girdi.

- Söyleyiniz, ne ilâcı o?

- Telkin.

- Telkin?..

- Evet, en iyi sinir ilâcı; çünkü sinir tutması bir ruh hastalığıdır ve ilâcı maddî olmamalı.

- Doğru. Ben telkin de yaparım, fakat bütün telkinlerden sonra gene sinir geçmezse Bromür alırım.

- Telkini iyi yapmalı.

- Allah rahatlık versin.

- Aynaya bakmadan gitmeyiniz.

Meliha aynaya koştu. Bir hafif çılgılık. Yüzü bembeyaz. Hafif çivitli gömleği masmavi görünüyor.

- Meliha Hanım.

- Çabuk söyleyiniz.

- Beş dakika beni dinler misiniz?

- Söyleyiniz.

BİR AKŞAMDI/ 23

- Lütfen oturunuz.

Kâmil ciddî. Ayakta, boyu uzadı. Elleri arkasında. Başı öne doğru biraz eğik. Lâmba arkada kalıyor, yüzü karanlık. En sert uzuvları görünüyor: Alın kemiği, burun ve çene. Ve ancak gözlerinin çerçevesi, bir de kıvılcıkları. Söylemeğe başladı.

Mühim şeyler, mühim, mühim.

Meliha pür dikkat.

Kâmil söylüyor. Beş dakikayı da geçti.

Meliha'nın bu odaya gelişi de bunları konuşabilmek içindi. O başka bir yol düşünmüştü, fakat hacet kalmadı. Kâmil her şeyi söylüyor.

Beş dakikadan fazla. Birçok dakikalar geçti. Belki bir saat, ciddî konuştular. Ciddî, çok ciddî.

- Mühim şeyler... Mühim, mühim.

Meliha, şafakta, uyandı, kalbi hafiflemiş.

Bahçede bir bülbül ötüyordu, ve Meliha düşündü ki bülbülün haber verdiği bugün, mühimdir.

Ya sonra?

Hiç tereddüdü yok. Geceki kararı sapasağlam.

Pencereye gitti, cama burnunu dayadı. Güneş. Körfez. İzmit'ten pembe bir ışık kalkıyor ve havada savruluyor. Genç kız camı açtı. İçeriye bir anda, ot kokulu serin bir hava, bülbülün sesi ve yaşamak arzusu doldu.

Ya baba?

Baba çiçekleri suluyor ve öksürüyor.

Elinde kovasiyle yere doğru eğilişinde bile tabiatı var: Tevekkül. Bazı yorularak doğruluyor, derin nefesler alıyor: Tevekkül. Öksürüğü tutunca -elleri topraklı- ceketinin kolunu dudaklarına götürüyor ve ağzının içindeki kasırga dininceye kadar hiç bir sabırsızlık tavrı, şikâyet hareketi yapmıyor: Tevekkül. Sonra eğiliyor ve kovasını sallıyor, su bitmiş, ağır ağır tulumabaya gidiyor: Tevekkül.

24/BİR AKŞAMDI

Bahçe kapısında duran Meliha'nın babasını bakışla-rıyla takip etmesine gözlerinin yaşarması mâni oldu.

Sonra yanında bir rüzgâr. Annesi. Kaşları çatık.

Kahvaltı. Kâmil teşekkür ediyor. En ziyade Meliha'nın babasına bakarak.

Babanın gözü çay fincanının tabağındadır. Gülümsemeye çalışıyor: Estağfurullah. Annesinin gözlerinde kin. Ve arzu. Dudaklar çekiliyor. Annenin bugün herşeyi fena: Rengi, bakışları ve tuvaleti. Boynunda pudra yamaları. Anne bugün ihtiyar. Öfkeli bir yalvarış:

- İki üç gün daha kalabilirdiniz, Kâmil Bey. Sizinle ne güzel saatler geçti.

Kadın güzel saatler derken, gözlerinde, son bir hatıranın ışığı uzaklaştı.

Gidiyor, maziye doğru.

Meliha bunu gördü. Kadın! Bu, son günahın.

Baba bu ışığı görmedi. Fakat baba ne bilmez ki?

Baba çayını içemedi. Bazı sabahlar baba çayını içemez, şeker gıcık verir ve öksürür. Baba dudaklarını sildi ve içini çekti. Tevekkül.

Meliha'nın babası, akşam üstü, daireden gelince karısını bahçe kapısının önünde ve telâş içinde bulmuştu. O daha uzakta iken, kadın iki elini de havaya kaldırıyor, sallıyor ve vereceği mühim haberin ağırlığını yüklenmeğe kocasını hazırlamak istiyordu.

Erkeğin adımları yavaşladı, geri gitmek istediği için.

Kadın kocasına doğru koştu. Elleri havada idi. Ancak bir felâketle dolduğu vakit şişebilecek kadar gözleri kabarmıştı. Bir imdat ister gibi kollarını uzatarak bağırdı:

- Koş, geri dön, iskeleye... Yahut, sen pek yorgunsan ben gideyim. Meliha yok...

Meliha ortada yok.

Erkek sık sık nefes alıyor:

- Eh... Gelir... Belki...

- Hayır... Odasına baktım... Gelmeyecek gibi gitmiş... bir şeyler almış...

Baba öksürdü:

BİR AKŞAMDI / 25

- Gelmeyecek gibi... ha!...

Ve geriniyordu. Sol gözünün altında bir çizgi, yıldırım gibi kıvrılarak iki üç kere çaktı. Nefesi zorlaşıyordu:

- Sen git, dedi, sen git.. Sen... ara sen... Sen ara... Nasıl kaçırdınsa... öyle ara.

- Onu ben mi kaçırdım?

Kadının bu sesi pek zayıf. Baba ona yan döndü ve eve doğru yürüdü. Ağır ağır.

Önüne bakıyor. Duruyor, nefes alıyor. Başı öne eğilmiş. Sırtı kabarık.

Evin içine ilk adımını atar atmaz yalnızlığını hissetti. Bunu ona duyurmamaya çalışan bir o vardı, Meliha. Şimdi yok. Nerede?

Doğru Meliha'nın odasına çıktı. Yatak ucundaki dolabın üstünde bir şişe. Aman?

Hayır, sinir ilâcı. Dolabın kapalı duran üst gözünde hiç bir karışıklık yok. Alt kapağı yarı açık.

Meliha'nın babası, yorgun, yere oturdu. Kapağını açtı. Meliha'nın para ve mücevher çekmecesi (İstanbul'da iken ona bayram hediyesi getirmişlerdi), bomboş. Hatıralarını yazdığı defterlerin hepsi alınmış, yalnız bir tanesi bırakılmış.

Baba rastgele bir sahife açtı. Şu satırlar:

"Nerededir? Kimdir? İzmit'te olmayacak tabii. İzmit'te kimi beğenebilirim? On sekiz yaş, aman Yarabbi, on sekiz... Hâlâ ben, böyle?.. Ne akraba, ne arkadaşı, ne eğlence... Neden, niçin? O öksüren adam için... Ah o adam... Ah o zavallı baba. İçim parçalanıyor. Annemi öldürmek istediğim dakikalar oldu."

Öteki sahifelerde de buna benzer, aynı mealde, kelimeleri değişik sözler.

Meliha'nın babası okuyamadı ve defteri kapadı. Gözleri kararıyor ve her tarafı titriyordu. İki eliyle yere basarak ayağa kalktı, koltuğa oturdu. Pencere ve kapı açık. Hava işliyor. Cereyan. Pencere tarafına baktı. İstanbul'a doğru.

26 / BİR AKŞAMDI

Kızı oraya gitmişti. Evvelce de her şey orada olmuştu. Meliha'nın babası İstanbul'da evlendi ve kızı orada doğdu. On sekiz senelik hatıra. Lâleli'deki eve iç güveysi girmişti. Yirmi dokuz yaşlarında idi, karısını, ilk defa, koltukta gördü, içine bir ağlamak geldiği, bu o vakit kendisine bahtiyar olmayacağını hissettiren ilham-ı Rabbani midir? Sonra neler olmadı, neler... Kaç kere boşanmaya kalktı. Ne dedikodular duydu... İlk önceleri karısının gözyaşlarına inandı. Sonra Meliha dünyaya geldi!.. Biraz onunla avundu... Sonra gene türlü vakayı... Bu karı bir kere evinden kaçtı ve bir hafta gelmedi, hiç bir yerde bulunamadı. Sonra kendi ayağıyla geldi ve yalvardı. İtiraf da etti, kendini affettirdi. Niçin? Meliha'nın anasıydı. Baba, ya cellât, ya kurban olacaktı. Cellât olmadı. Kabul etti. Şüphe içinde seneler... Ah İstanbul!.. Nihayet bu İzmit'e çekilmekten başka ne çare? Dört sene biraz rahat gibiydi, kadın da şarkılarını biraz kesmişti. Ama öksürükler azıştı. Ya şimdi? Baba gözlerine çıkan yaşları geriye itti. Ağlamak istemiyordu. Bir kere buna da alışırsa artık gece gündüz öksürecek ve ağlıyacak ve öksürecek, o da başka bir dert olacak. Tevekkül.

Kalktı. Esvap dolabına yürüdü. Meliha en iyi esvaplarını da almış. Artık zerre kadar şüphe yok. İstanbul'a gitti, onunla, Kâmil'le.

Her şeyi bir anda anlamıştı, kadınlığa ait her şeyi bir anda sezmek onda meleke idi, kaç kere aldanarak bu hassayı elde etmişti, kadını biliyor, fakat tarif edemiyordu, hissediyordu ki, o, arzusunun lokomotifleriyle çekilen hafif bir vagonur.

Aşağıya, oturma odasına indi. Minderin köşesine oturdu, öksürdü.

Çok dindar değildi, fakat dua etti. Allah'tan iki şey istedi: Meliha'yı bir kere daha, yarım saat kadar olsun görmek ve ölmek.

BİR AKŞAMDI / 27

Ölümü beklemek idmanını çoktandır yapıyordu. Her öksürük bir mümarese idi. Kan geldiği günler korkmuyordu.

Duası: "Yarabbi kızım sana emanet. Fakat bana onun yüzünü bir kere göster, yarım saat olsun. Yarabbi! Beni kadın şerrinden kurtarmadın, yaşamaktan kurtar!

Yarabbi! Beni çok öksürtme ve az yaşat."

Duası biter bitmez uzun bir öksürüğe yakalandı. Mendilini dudaklarına yapıştırarak ve iki kat olarak öksürüyordu. Yüzü kan hücumundan yandı. Alnında ve şakaklarında şişen damarlar ağrıyordu. Öksürdü, öksürdü. Mendil kırmızıydı.

Arka üstü yattı. Şakaklarında bir nabız atışı.

Hava karardı. Oda loş. Kafes delikleri mavi. Akşam. Ve ses yok.

Ağlamak istemiyor, fakat gözlerinin ucundan sıcak bir nem sızıyordu.

- Her yerde aradım yok.
- | O... belli... bir şey...
- | Nedir belli olan?.. .
- | Gitti o, Kâmil'le.
- | Evet, muhakkak.
- | Sen şimdi otur benim öksürüklerimi dinle.
- | Otuz sekiz.

Bana daha fazla gibi geliyordu.

- | Hayır, otuz sekiz.
- Dereceyi ver bana bakayım.
- Al, fakat doğru söylüyorum, otuz sekiz.

28/BİR AKŞAMDI

- Görmüyorum.
- Otuz sekiz.
- Öyle olsun.
- İnanmıyorsun.
- Öyle olsun. -Bey.
- Söyle.
- Bey, içim kan ağlıyor.
- Dertleşmeyelim.

- Niçin?
- Git!.. Başının çaresine bak, haydi, git... Ben yalnız başıma öksürmek istiyorum.
- Bey.
- Haydi...
- Bey, Allahaşkına yapma, içim kan ağlıyor.
- Şu minderin üstündeki mendili al, bak. Kimin içi kan ağlıyor, anlarsın.
- Bey, bey...
- Sakın ağlayayım deme... Fakat, Meliha'nın annesi, ağladı:
- Bey... Neden böyle oldu, bilmiyorum; neden böyle oluyor, bilmiyorum; elimde değil.. Ben de böyle olmasını istemezdim. Kader, bey.
- Haydi ben yalnız başıma öksürmek istiyorum. Meliha'nın annesi hâlâ ağlıyor:
- Ben sana çok fenalık ettim.
- Senden hesap istemedim, hanım.
- İçin için istiyorsun, hakkın var. Ben fenayım.
- Faydasız şeyler söyleme.
- Ben fenayım.
- Ağlama, hastayım. Nöbetim var.
- Sana bir hap getirsem?
- İstemem. Git. Beni yalnız bırak. Ben yalnız başıma öksürmek istiyorum.
- Allahaşkına bey, Allahaşkına...
- Sus!

BİR AKŞAMDI / 29

- Allahaşkına... İçim kan ağlıyor.
- Peki. -Bey!
- Git. Beni yalnız bırak. Ben yalnız başıma ölmek istiyorum.

*

Meliha'nın gözleri sulara dalıyordu. Siyah dalgalar. Kâh ince bir uçurumun üstünde buluşuyor ve kapanıyorlar, kâh birbirlerinin üstüne duman kadar yumuşak bir kıvrılışla sıvanıyorlar. Siyah dalgalar, dalgacıklar ve köpük kıvılcımları...

Motor suları yararak ilerliyor. Yalnız Kâmil, Meliha ve motörü kullanan adam. Kâmil'in bir kolu Meliha'yı sarıyor. Genç kız, üstüne yürünen bir kirpi gibi büzülmüş, başı omuzları arasına kaçmış.

Sular...

Ve kıyı.

İzmit geriye kaçıyor.

İzmit'in birkaç küçük ışığı, zerre halinde karanlığa gömülerek siliniyor.

- Kâmil.
- Korkma.
- Korkmuyorum. Fakat...
- İzmit'i düşünüyorsun.
- Değil, Kâmil.
- Söyle.
- Babamı düşünüyorum.
- O adamı ben de çok sevdim. Üşüyor musun?
- Hayır. Güzel hava. Bak yıldızlara... Zavallı babam.
- Ya ona, ya sana acımak lâzımdı. Ona acımanın faydası da yoktu.
- Şimdi öksürür, öksürür.

30/BİR AKŞAMDI

- Kırk beş dakika sonra İstanbul'dayız.
- O kadar yaklaştık mı?
- İşte, Adalar görünüyor.

Meliha'nın kalbinde bir sıçrayış. Adalara baktı ve gözlerini kapadı. Rüya, rüya bu, rüya...

- Kimbilir, nasıl öksürür, ah...
- İşte Maltepe sahili, Meliha...
- Bir sene oturduk orada... Babama doktor tavsiye ettiydi...
- Zavallı adam...
- Şimdi öksürür, öksürür... İstanbul görünüyor.

Marmara'nın uzaklarından bakılınca, İstanbul, geceleyin, ufukta yanan bir çerağdır. Şehrin alevi karanlıkta üşüyen gözleri kızdırır ve çeker. Meliha'nın gözleri karanlığı itti. İstanbul.

- Geliyoruz, Meliha. Kâmil Meliha'yı sıktı.

İstanbul, gök yüzünü tutuşturan büyük çerağıyla yaklaştıkça genç kız, Marmara denizinin içinden doğan efsanevî harikaya gözleri kamaşarak bakıyordu. Sonra birdenbire başını Kâmil'in göğsüne koydu.

Kâmil'in üşümüş avucu Meliha'nın sıcak alnını kapladı.

- İstanbul, Meliha! Geldik.

2

OTOMOBİL Beyoğlu caddesini geçiyordu. Meliha'nın başı ışık ve ses doluyor. Marmara'nın karanlığı ve sessizliği içinden şehre bu giriş genç kızın şahsiyetini değiştirdi. Kendini başka bir varlık sanıyordu. Ruhunu yepyeni bir şuur kapladı. Hayatının bu yeni safhasını bir yeni esvap gibi giyiyor, mazisindeki hüviyetinden silkinerek çıkarken, sıyrılırken malihulya ile karışık bir sevinç duyuyor ve şahsiyetinin bu allak bullak oluşu ona sarhoşluk veriyordu. Kâmil'e sokuldu ve gözleri süzüldü. Kirpiklerinin arasında caddenin elektrik ışıkları eriyor, eleniyor ve süzülmüş bir ılık mayi gibi gözlerinin içine akıyordu. Kendini bırakmıştı, Kâmil'e bırakmış. Teslim. Sergüzeştinin ne pusulası, ne haritası vardır. Bu hoşuna gidiyordu. Hoşuna gidiyor, bu yaşamak bu, yaşamak bu işte, bu işte yaşamak. Yaşamak değişmektir.

Kâmil arkasına yaslanmış, ayaklarını uzatmış, dayamış, başı -gözleri bile- kımıldamıyor. Sesi çıkmıyor. Halinde bu vakaların itiyadı ve bu itiyadın sükûnu var. Bu bir küçük oyun. Onun emeli daha büyük şeylerde. O hep Roma kayzerlerini düşünüyor. Onların yaptıkları yanında bu ne? Hiç. Bu bir küçük oyun. Genç kızı nereye götürüyor? Ne yapacak? Düşünmüyor bile. Sergüzeştin ne pusulası, ne haritası vardır. Kadınlarla münasebete başlarken sonunu düşünmeyerek

32/BİR AKŞAMDI

kuvvetli olmanın yolunu biliyordu. Son nedir? Neyin sonu vardır? Hiç. Bu bir küçük oyun.

Bütün tanıdığı kadınları gözlerinin önüne getirdi. İlk önceleri kendi de bu münasebetlerin bir şeyle, bir mühim sonla biteceğine inanırdı, ilk önceleri her tanıdığı kadınla evlenmek hülyası kurardı ve sanırdı ki aşk, izdivaca giden en güzel yoldur; ancak zaman geçtikten ve tecrübeler tecrübeleri takip ettikten sonradır ki, o, meslekte eskimiş bir şoför gibi yolların nereye çıktıklarını sezmeye başladı. Her kadın münasebetinde ve bütün ihtiraslarda, yolların nereye çıkacağını bilmek: İşte yaşamının hüneri! Bütün yollar Roma'ya çıkar.

Bütün yollar bir noktaya çıkar. O nokta nedir? Su-kut-ı hayal.

Otomobil "Bomonti" sokağına saptı. Sağlara sollara kıvrıldı, bozuk taşlar üstünde sekti ve bir apartman önünde durdu.

Kâmil sükûnetle yere atladı, Meliha'yı elinden tutarak indirdi. Bu el soğuktu ve titriyordu.

Kâmil şoföre eşyayı içeri taşımasını emretti. Girdiler. Merdivenler karanlıktı. Kâmil genç kızı kolundan tutarak çıkarıyor ve onun titreyişini hissediyordu.

"Hakkı var, yaptığı az iş değil!" dedi ve bir küçük harika yapmaya muktedir kadın ruhlarına karşı hissedilen incizabı ve takdiri duydu.

Beş numara. Meliha Kâmil'in baş parmağının zil düşmesine basışını görüyordu. Ne sükûn.

Kapı açılmadan sordu:

- Kim var içeride, bize kapıyı kim açacak?

- Bir hizmetçi kadın. Başka hiç kimse.

Kapı açıldı, Hizmetçi, esmer ve zayıf, küçük siyah gözlü bir Türk kadını. İkisine de baktı ve geri çekildi. Girdiler.

Meliha hizmetçinin mütecessis bakışını hissetmekten korkmuştu. Bu olmadı.

Hizmetçi alışkın. Yürüdüler. Uzun bir koridor. Az aydınlık.

BİR AKŞAMDI / 33

Meliha Kâmil'i takip ediyordu. Bir odaya girdiler. Garip oda.

Meliha ne yapacağını şaşırıldı. Ayakta, bakmıyor. Kâmil karşısında durdu:

- İlk yapılacak şeyleri ben sana söyleyeyim, Meliha. Evvelâ mantonu ve eldivenlerini çıkar. Ben şimdi üstümü değiştirmeye gideceğim ve dört dakika

sonra buradayım. O vakte kadar sen odama bak. Çünkü bu artık senin de evindir. Bunu tam mânasiyle söylüyorum. Bir misafire söylenir gibi değil. Sen misafir değilsin. Bütün hayatını ben taahhüt altına aldım. Bana güven. Ver mantonu bana. Dört dakika.

Çıktı. Meliha etrafına bakmıyor. Garip oda. Hepsi koskocaman beş altı parça eşya. Ortada büyük, uzun bir masa. Üstünde siyah bir örtü ve üç heykel. Bir büyük sigara tablası, bir büyük kütüphane. Pencere kenarında, arkası yüksek pek büyük bir koltuk, bir de masanın başında. Abajur. Bir iskelet kafası. Duvarlarda garip yapılmış resimler; harpler.

Meliha kitaplara yaklaştı, rafın üst gözünde ciltli bir seri kitap: Fransızca Roma tarihi. Altında Napolyon'un harp seferleri. Rafın kenarında Napolyon'un tunçtan küçük bir heykeli. Masanın üstündeki heykellere baktı: Na-polyon. Ortada bir meşhur adam daha ama Şekspir mi, Dante mi nedir, kız bilemedi. Üçüncü heykeli hiç tanıyamadı. Bu ayakları ve bacakları çıplak, eteğini bir koluna almış, elinde bir değnek tutan ve öteki çıplak kolunu havaya kaldırmış, esvabının göğsünde at, miğfer, insan resimleri menkuş eski bir cengâver. Çıplak ayağından dizine kadar anadan doğma bir çocuk uçar gibi havada duruyor.

Kâmil içeri girdi:

- O heykeller, Napolyon Şekspir ve Ogüst'tür.
- Pencereleri açsam iyi olmaz mı?
- Hakkın var, çok sıcak. Sen şu geniş koltuğa otur.

34 / BİR AKŞAMDI

Kâmil pencereyi açtı ve Meliha'mn karşısında ayakta durdu.

- Şimdi söyle bana İzmit'i unutabilecek misin? Buna kendini ne dereceye kadar muktedir buluyorsun?

- Babam gözümün önünden gitmiyor.
- Koltuğa iyice yaslan Meliha, yoruldu.
- Hâlâ motörde imişim gibi sallanıyorum. Gözlerimi kapasam başımın içine Marmara'nın karanlıkları dolacak.
- Güzel söylüyorsun.
- Bu yaptığım şeyin fena olmadığını, ve... Tabii olduğunu bana anlatır mısın?
- Madem ki İzmit'i sevmiyordun, oradan ayrılmak saadettir, madem ki burada kendi evindesin ve hayatından eminsin, korkulacak bir şey yoktur.
- Ya babam?

- O seni çok sever ve haklı bulur.
- Böyle olduğunu bilsem... Meliha'nın nefesi derinleşti.
- Böyle olduğunu bil.
- Nereden bileyim?
- Farzet. Saadet bir faraziyedir.
- Nasıl farzedeyim?
- Verdiğim ilâcı unutuyor musun? Telkin.
- Zavallı babam.
- Zannederim ki evlendi evleneli zavallıdır. Onun için bir şey değişmiyor.
- Zavallı.
- Senin saadetin onu mesut etmez mi? Yarın sabah bir telgraf çekeriz: "Baba, rahatım, mesudum, ve seni düşünüyorum. Beni mazur göreceğinden eminim." Dersin.
- Bir telgraf çekmeliyim sahi. Ve demeliyim ki burada evleneceğim.
- İsteddiğini yazmakta serbestsin.
- Gözümün önünden gitmiyor. Bu sabah bahçeyi su-layışı. Öksürüğü tuttu, ceketinin kolunu ağzına götürdü,

BİR AKŞAMDI / 35

hiç yüzünü buruşturmadan öksürdü, sonra eğildi ve kovasını salladı, baktı ki su bitmiş, ağır ağır tulumaya gitti, artık bakamadım, gözlerim yaşardı.

- Seni ağlatmaya hakkı var mıydı? Genç kızsın, yaşamaya ve sevmeye mecbursun, değil mi?

- Oh, hayır... Söyleme böyle, hayır... İstemem... Hayır, hayır... Zavallı babam.

- Pardon, ben o adamı çok sevdim, yalnız...

- Hayır... Benim kadar sevemezsin... Rica ederim artık bundan bahsetme... Zavallı babam.

Kâmil uzaklaştı ve Meliha'nın gözleri yaşardı.

O yarın bahçeyi sulayacak mı? Yataktan kalkabilecek mi? Şimdi ne yapıyor? Çok öksürüyor mu? Başına nöbet gelmedi mi? Kızıyor mu? Kızım haklı mı buluyor? Fakat yalnız bırakılmayı affeder mi? Kızının ıstırabını anlar mı? Katlanır mı? Sarsılmaz mı? Çok mu sarsılır? Yatağa düşmesin? Ağlar mı? Karısıyla konuşur mu? Ne konuşur? Gece uyuyabilir mi? Uyuyamazsa ne düşünür? Düşünür ve öksürür mü? Göğsü kanar mı? Bu kan dinmez mi? Bu onu ölüme kadar götürmesin? Karısı artık şarkı söylemekten vaz geçmeyecek midir?

- Meliha! Gözlerin dalıyor... Mübalâğa etme... Her şey düzelir, yoluna girer, işler zannettiğin kadar fena değildir. Bak, sana Roma tarihinden üç dört satır okuyacağım.

Kâmil okuyor: Roma'nın baş dönmesi. Hadsiz hesapsız sefahatler. Mermerli ve mozaikli salonlarda bitip tükenme bilmeyen ziyafetler, cariyeler, rakkaseler, hokkabazlar, muganniler ve şairler, davetliler, yastıklar ve yataklar üstünde bitap uzananlar, tekrar yemek için kusanlar... Namütenahi sarhoşluk... Bu Roma'nın son günleridir.

- Devam et, Kâmil!

Fakat Kâmil kitabı kapadı ve ayağa kalktı:

- Seni bu sefer onbeş dakika yalnız bırakacağım, Meliha. İstersen bu kitabı karıştır.

36/BİR AKŞAMDI

Roma tarihini Meliha'nın dizleri üstüne bırakarak odadan çıktı.

Genç kız kitabın ilk sahifesini açtı ve büyük yazıyı okudu: Tarih-i umumî. Sonra kitabı ve gözlerini kapadı. Ne Roma'nın mozayikli mermer salonları, ne sabahlara kadar süren zevk âyinleri, ne tekrar yemek için kusan davetliler, ne Roma inhitatı; hiç biri hatırından geçmedi. Yalnız bir hayal: Baba, yalnız onu görüyordu; yalnız babasının göz çukurlarına dolan o meyus bakış, ki bu kızın hatırından asla çıkmayacaktır. Ne yapıyor, şimdi, o, baba, gözleri sönük baba, göğsü tıkanık baba, omuzu çökük baba... Muhakkak ki uyumuyor, yatağında, karısına arkası dönük, başı yastıktan kaymış, gözleri apaçık, dişleri sıkılmış, vücudu mütekallis, kısık nefesler alarak düşünüyor, hiç ummadığı yeni felâketi yutmaya çalışıyor. Belki de hastadır; müthiş bir nöbet, müthiş bir baş ağrısı, müthiş bir nefes darlığı, müthiş bir öksürük, müthiş bir ter, müthiş bir inleyiş, müthiş bir hıçkırık, yahut... Ağızdan müthiş bir kan boşalışı!

Meliha ürperdi, silkindi, gözlerini açtı, bir soğuk sudan çıkarıyormuşçasına başını şiddetle dikti, silkeledi ve etrafına bakındı. Nerede olduğunu bir anda unutmuş ve bir anda hatırlamıştı. Bu kısa hatırlama anı içinde İzmit'e Kâmil'in geldiği ilk akşamdan o dakikaya kadar geçen bütün vakalar, birer seri kıvılcım ışığına tutularak parlayıp söndüler, gözlerinin önünden geçip gittiler. Bulunduğu bu vaziyetin hakikatini kavrar kavramaz ayağa kalktı. Bu bir rüyadan uyanışa benziyordu. Son haftanın bütün vakaları bir rüya idi. Genç kızın şuuru sızdırmış, idrakini uyuşturmuş, ona çoğu tatlı vehimlerden ibaret müphem ve derin bir ümit afyonu yutturarak hakikatlere karşı gözlerini bağlamıştı. Şimdi biraz uyandı. Nerede olduğunu kendi kendine sordu. Buraya nasıl gelmişti? Hangi kuvvet onu itti?

Kapıya doğru yürüdü, başını uzattı: Karanlık dehliz. Hiç kimse yok. Hiç kimse, ve ses yok. Yalnız, yakın bir

BİR AKŞAMDI/37

yerde açık kalmış bir musluktan uzun fasılalarla, azar azar su damlıyor. Her damlanın bir taş üstünde tutuk çınlayışı. Uzakta yanan zayıf mavi ışıklı bir elektrik ampulü uzun dehlizi derinleştiriyor. Bu bir mağara yolu gibi.

Meliha korktu. Sanki yapayalnız.

Hemen geriye döndü.

Masanın önünde durdu.

Ogüst'ün heykeli.

Kimdi bu Ogüst? Meliha hepsini unutmuştu. Hemen apartmandan çıkmak ve bir kuş gibi uçarak İzmit'e gitmek istiyordu. Bir kuş gibi uçmak, hattâ İzmit'in üstünden de geçmek, oraya da uğramamak, daha karanlık, daha boş, daha korkunç, daha engin, daha meçhul yerlere doğru açılmak, siyah boşluklarda başırmak, büyük ve muzdarip kuşlar gibi haykırmak, nereye konacağını düşünmeden alabildiğine ilerlemek, ilerlemek ve haykırmak istiyordu. Bir anda budalalılığını hissetti,

çenesini iki parmağı arasına alarak sıkmağa başladı. Ve dirseğini göğsüne yapıştırdı.

Bir ayak sesi duyarak arkasına döndü.

Kâmil arkasında duruyordu. Ağır ağır ilerledi. Genç kıza hâkim ve tatlı bir dikkatle bakıyordu:

- Ne var Meliha? dedi.

Genç kız bu suali anlamamış görünmeğe çalıştı.

- Hâlâ canın mı sıkılıyor, Meliha? Meliha başım eğdi.

Kâmil yaklaştı.

- Bu zaafılar geçer, Meliha. Kâmil elini kızın omuzuna koydu.

- Geçer Meliha.

Meliha'nın başı Kâmil'in eline doğru meyletti.

- Geçer, Meliha. Kendini o kadar yalnız bulma. Ben varım.

Meliha'nın başı Kâmil'in eline değdi.

38 /BİR AKŞAMDI

- Ben sana korkma diyorum, ben varım, istersen yarın İzmit'e dönebilirsin, her şey yine eski haline döner, Meliha.

Meliha gözlerini Kâmil'e kaldırdı.

- Ben bir budalayım! dedi.

- Niçin, Meliha?

- Ne yaptım ben?

- Hayatında küçük bir değişiklik.

- O kadar küçük mü?

- Bence öyle.

- Benim için düşün.

- Senin için düşünüyorum.

- Ben bir budalayım, Kâmil.

- İzmit'te kalaydın daha akıllı sayılmazdın.

- Kâmil...

- Emin ol, Meliha. Dur. Dinle beni...

- Hayır... Sen beni dinle Kâmil...

- Evvelâ iki sözümü dinle!

- Hayır, Kâmil, tahammül edemem, çok fenayım, fenalık hissediyorum. İçime baygınlık geliyor.

Kız birdenbire sararmıştı.

Kâmil telâş etmedi. Kızı masa başındaki büyük koltuğa oturttu ve ona su içirdi.

- Mübalâğa ediyorsun, Meliha. Meliha yutkundu ve titrek bir ses çıkardı:

- Kâmil! Ben bir şey istiyorum, yalnız bir şey istiyorum.

- Anladım: İzmit'e gitmek!

- Hem de şimdi, şu anda.

- Olmaz değil.

- Haydi, Kâmil.

Genç kız doğruldu. Hemen canlanmıştı.

- Peki, Meliha, yalnız...

- Kâmil, yap bu istediğimi.

- Peki... Fakat beni dinle.

- Yapacak mısın?

BİR AKŞAMDI / 39

- Peki.

- Vaadediyor musun?

- Peki.

- Nasıl gideriz? Gene motörle mi?

- Onu bana bırak. Çare bulurum.

- Ne yaparsın?

- Yaratarım. Bırak bana. Yalnız dinle beni. Şimdi yola çıkarsak sabahleyin

İzmit'teyiz. Sabahleyin çıkarsak öğleyin oradayız. Bu gece yorgunsun. Sinirlerin bitik. Ben sana güzel ve rahat bir oda hazırlattım. Orada yalnızsın. Her şeyin var. Odayı beğeneceksin. Bu gece yat, dinlen. Hizmetçi bitişik odadadır. Bana

güven, ver mantonu bana. Dört dakika. Ona emret, sana hizmet eder. İyi kalpli

bir kadındır. Hattâ onunla bir kaç kelime konuşmak da hoşuna gidebilir.

Kâmil'in avucu Meliha'nın saçlarını sıvazladı. Kızın gözleri süzüldü:

- Kâmil...

- Israr etme. Kalk. Odanı göstereyim.

Ah bu ses, ah, Kâmil'in bir yarayı saran pamuk gibi yumuşaklığı, içe işleyen sesi, yumuşak ve mıknaatıslı ses, mıknaatıslı ve sıcak ses, fakat hâkim ses, fakat metin ses, erkekçe ve kavi ses.

Meliha kalktı.

Kâmil önden yürüyordu.

Dehlizin sonundaki bir küçük oda.

Ama ne güzel küçük oda. Bir karyola, bir uzun koltuk, bir küçük dolap, bir aynalı dolap. Eşyası bu. Fakat hepsi cici şeyler. Uzun koltukta küçücük, türlü türlü, renk renk yastıklar; küçük dolabın üstünde mini mini bir kadın kafasından abajur. Ve zarif tuvalet şeyleri. Duvarda hep kadınlık resimleri, güzel eserler. Ufacık ve güzel oda. İnce bir kadın eliyle düzölmüş gibi.

- Burası senin odan mıydı ki bana veriyorsun?

- Hayır Meliha, bu odada yatmam ben.

- Benden evvel kim yatıyordu?

40/BİR AKŞAMDI

- Eksik sordun Meliha.

- Kimler yatıyordu?

- Biribirlerine çok benzeyen, yani, aynı cinsten insanlar.

- Kadınlar, demek istiyorsun.

- Evet.

- Ve sen.

- Evet.

Meliha karyolaya baktı. İki kişilik. Evvelâ bir gurur duydu, sonra kıskançlık.

Bu seriye girmek onu kızdırıyordu. Kâmil bunu anladı.

- Fakat Meliha... Onlar bir gecelik veya bir haftalık kadınlardı. Bu, istersen, senin daimî odan.

- Yarın sabah gideceğim ben İzmit'e.

- Serbestsin.

Meliha, daha zayıf sesle:

- Yarı sabah gideceğim. Kâmil çekildi:

- Allah rahatlık versin. Bir şey istersen karyolanın başındaki düğmeye bas.

Emine uyanır ve yanına gelir. Bir şey bil: Emine iyi kadındır.

- Sana da Allah rahatlık versin, Kâmil.

- Gece uyuyamazsan beni de uyandırabilirsin. Oturur, konuşuruz.

- Bunu ümit etmiyorum, Kâmil.

- Serbestsin.

- Allah rahatlık versin.

- Sana da.

Meliha yalnız kalınca aynaya koştı. Kendi yüzünü okumak istiyordu. Bu kitap en vesikalı tarihtir, aldatmaz. Meliha aynada yüzünü görür görmez büyük değişikliği farkettiler. Hayatiyle birlikte, bir gecede yüzü de değişmişti. Gözleri vahim, tehlikeli, meçhul ve güzel bir manzara karşısında hayret ve korku, ümit ve arzu ile duyulan gözler gibi, büyümüş ve parlamış gözler gibi canlıydı. İçine yepyeni anlayışlar dolmuş, çocukluğa ve tecrübesizliğe

BİR AKŞAMDI/41

ait mânâlardan çoğu kaybolmuştu. Gözleri değiştiren bu manzara nedir? Hayat. Meliha yaşamak istiyordu, Meliha söylüyor. "Al sana. Daha göreceksin, neler göreceksin, yaşamak istiyorsun ha?.. Peki. Dur. Sabret. Bak daha neler göreceksin!"

Ve bu yeni gözlerin içine abajurun eflâtun ışıkları sınıyor. Dibinde, kirpiklerin hizasında, eflâtun bir ıslak çizgi var. Ne derin renk! Bu gözler badem gibi çekik veya beyzî değildirler. Bu gözler yuvarlaktırlar, bu gözler abajur olmadığı vakit, çıplak ışıkta gümüşüye ve yeşile çalarlar, Meliha'nin arkadaşları gözlerini kedi gözlerine benzetirler, bu gözlerde sabit bir ifade yakalamak güçtür. Meliha'nin ruhunda çok tenevvü vardır ve gözleri de bu değişikliğe tâbidir, Meliha bunun için değişmeyi sever, Meliha'nin yaşamak dediği şey değişmektir, Meliha için yaşamak değişmektir, fakat biz böylece Meliha'yı tarif ederken müstesna, mümtaz bir mahlûk tasvir etmiş olmuyoruz, hayır, hassas denilen insanlar böyledirler, malûm.

Meliha'nin başı da beyzî veya ince uzun, çekik falan değildir, Meliha'nin başı yuvarlaktır. Yuvarlak ve oynak bir baş. Küçüktenberi kesik saçları, bu baş oynadıkça, sıçrar. Meliha'nin başı oynaktır, çünkü boynu incedir. Meliha'nin göğsü güzeldir. Omuzlardan bele kadar bir harika. Bacakları ince, uzun. Yattı. Işığı söndürdü. Gözlerini kapadı. Fakat bu eflâtun renk göz kapaklarının içinde kalmıştı. Sonra gözlerinin içinde bütün İzmit. Gece. Evi. Anasının babasının odası. Yatağında baba. Kısık nefesleri. Öksürükleri. Babanın göğsü. Bu göğsün için. Yaralı ciğerler. Kan birikintileri. Kalbin eziyetli kımıldayışı... Ah, bu göğsün içi nedir? Bir mezbaha. Kan revan içinde bir yer. Karanlık bir ıstırap çukuru. Bu göğüs sızlar. Ciğerler yeniktir. Kim yemiştir? Ana. Fakat o da mazur, ana, ana da mazur, ana da yaşamak istemişse ne yapsın? Katil, ana değil, öteki;]'atil: Yaşamak arzusu.

42/BİR AKŞAMDI

Fakat Meliha, gene, bir türlü anasını affetmiyor. Kendini de affetmiyor.

Ve yarın sabahtan tezi yok, İzmit'e dönmek istiyor. Annesi kıyametleri koparacakmış, koparsın; fakat baba sevinecek; baba, kim bilir, kızını görür görmez ne bahtiyar olacak, ömrü artacak.

Ama sonra?.. Eski İzmit. Sabahları, baba çiçekleri sulayacak ve öksürecek.

Öğleleri Meliha okuyacak veya uyuyacak. Akşamları baba minderin köşesine oturacak ve öksürecek. Aşağı kattan annesinin şarkıları gelecek. Sonra yemek, sıkıntılı gece, yatak. Sonra güneş doğuşu. Pencere. Körfez. Bu böyle ne vakte kadar sürecek?

Nasıl geldi, bu apartmana? Yarabbi, ne inanılmaz şey, nasıl karar verdi, nasıl razı oldu, bir hafta içinde, ne oldu ona, bu kadar hazır mıydı? İzmit'ten ayrılmayı bu kadar istiyor muydu? Annesinin şarkıları ve babasının öksürükleri bu kadar dayanılmaz şeyler miydi? Yahut, Kâmil bu kadar cazip bir insan mıydı? Ne iş bu, yarabbi, ne şaşılacak şey bu? Yarabbi, inanamıyor Meliha. Bazı yedi senede olacak şeyler yedi güne sıçar; bazı bir haftanın her günü türlü vakalarla doludur; bazı hayat pek çabuk geçer, umulmadık şeyler başa gelir; işte bu da böyle diye düşünüyor Meliha, bu da böyle... Ve hatırlıyor. Bir akşamdı... Oda loş. Kafes delikleri mavi. Gündüzün son ışıklarıyla beraber, sanki odadan eşya da çekiliyordu: Levhalar, duvarların kararan zeminine batıyorlar, minderler sönüyor, iskemleler dağılıyor, ve hepsi, buğulanarak, şekilsiz bir uçuşla kayboluyorlar. Minderin köşesinde oturan babası, bir öksürükten sonra ileri fırlayan başını hâlâ doğrultmamış, iki büklüm. Yüzü gittikçe kararıyor ve siyah ceketin rengini alıyordu. Her şeyi koyu kurşun renkli bir buğu kaplamıştı. Akşam. Ve ses yok... Bir öksürük, babasının öksürüğü. Sonra dışarıdaki sofada bir ayak sesi. Annesi oda kapısına doğru birkaç adım atmıştı. Bir gıcırtı. Kanat açıldı. Eşikte uzun bir gölge. Ağır bir ses: "Benim Kâmil."

BİR AKŞAMDI / 43

İşte o anda idi ki Meliha'nın hayatında her şey, her şey değişiyormuş. İşte o anda, Kâmil, hem odadan içeriye, hem de Meliha'nın ruhuna -belki de bütün hayatına-giriyormuş. Ne mühim an, Yarabbi! Unutulur şey mi?

O da uyuyamadı, Kâmil de...

* * *

Yorganın altında bacaklarını gererek ayaklarını uzattı. Gurur. Arkası üstü yatıyor, omuzları yastıkta ve başı küçük bir yastıkta. Gözleri tavana çevrili. Her nefes alışta, baygın ve rahat, süzülüyor. Gurur.

Bu yaptığı iş ne? Bir küçük oyun. Onun emeli daha büyük şeylerde.

Biraz da bu adamı tanıyalım. Bu kafasını harislerin maceralarıyla doldurmuş bir hayalperesttir. Harisler: Na-polyon, Sezar, Ogüst. Maceraları: Fetihler.

Dehâları: Strateji. İster bir kale, ister bir kadın için olsun, stratejiyle fetih. Küçüklüğündenberi harislerin maceralarını okudu. Roma tarihini "Rüştiye-i Askeriye"denberi çok severdi. Orada çok harisler var. Büyük olmalı der, büyük, büyük, büyük... Bu onun her şeye verdiği kıymet hükmüdür: Büyük. Büyük insan. Büyük vaka. Büyük koltuk. Bu adam bir büyüklük delisidir; az iradeli ve çok hayalperest. Çok tahayyül ettiği için az iş görür, cehdini muhayyelesinde eritir, fakat bu hayalî zaferlerin azameti içinde kendini de büyük görür. Bir hayli megalomaniye mahkûm. Büyük işi sever.

Ve bazı, büyük işe benzeyen işler yapar. Gece yarısı, yatağından fırlar, atına biner, İstanbul haricine çıkar, sabahleyin gelir. İstanbul'un içinde, o saatlerde, madem ki bu işi ondan başka yapan yoktur, bu bir büyük iştir. O at üstünde Kâğıthane köyüne inerken tahayyül eder: Sezar, Ogüst, Napolyon, Moskova seferi, beygirleri çatlatan

44/BİR AKŞAMDI

karlı stepler, açlık, buz tutmuş bulutların havada kırılışları. Büyük iş. Hey, koca Napolyon!

Onların yaptıklarına göre bu İzmit gelişi ne? Hiç. Bu bir küçük oyun. Onun emeli daha büyük işlerde. Büyük, büyük. Odasında, koltukların büyüklerine malik. Rütbenin büyüklüğüne malik mi? Hayır, henüz bir yüzbaşı. Fakat ne çıkar? Napolyon ne idi? Rütbenin ehemmiyeti yok. Emel büyük olmalı. Onun emeli daha büyük şeylerde.

Ve bir şıp sevidir.

Lâhzada sever.

Çok sevmiştir. Bu bir askerden ziyade şıpsavidir. Bir askerden çok fazla muhayyele sahibi olduğuna şüphe yoktur. Bu bir askerden ziyade sanatkârdır, yahut, hayır, bir sanatkâra yakın muhayyele sahibidir. Epeyce muhay-yelesi vardır, epeyce, şüphesiz; ve bunun için kadınların hoşuna gider. Yalnız bunun için değil, boyu birçok Türklerden daha büyüktür ve vücudu biçimli. Kuvvetli ve pembe bir et, hastalık çekmemiş. Gürbüz adam ve asker, fakat gözlerinde hülya var. Bu tezat kadınların hoşuna gider.

Garabeti sever. Bunun cazip olduğunu bilir. Büyükler gariptirler. Büyüklüğün vasfı: Herkese benzememek, buna çalışır. Birçok garip şeyleri arasında bir tanesi de imzasıdır. Babasının adı "Feyzi"dir. Kâmil Feyzi'nin imzası: Kâmil F. Bu imzayı Harbiye mektebinde bulmuştu. Arkadaşları Kâmil F.'ye kafiye bularak lâkap taktılar: Kâmil efe!

O bunu sevmeydi. Efeliği sevmeydi. Onun emeli daha büyük şeylerde!

Bu onun sevdiği üçüncü genç kızdır. Meliha'yı cidden seviyor mu? Göreceğiz. Kâmü'in aşkları, başlangıcında bir küçücük temayül iken, mâni karşısında, çarçabuk şiddetli ihtiras olur; onun meyillerden ihtiraslara bu anî ve serî geçişidir ki âşıkane şahsiyetinin örgüsünü yapar: Bütün şıpsavidiler gibi.

BİR AKŞAMDI / 45

Ve Donjuan'dır, âmenna!

Düşünüyordu: Muvaffakiyet!

Meliha'yı Marmara'nın karanlıkları üstünden buraya kadar çekiş, muvaffakiyet! Gözleri süzülüyor, gurur; fakat uykusu gelmiyor. Bir ümit var, bekliyor.

Meliha'nın uykusu gelir gibi oldu. Hattâ rüya görmeğe başlamıştı. Fakat yarım uyku içinde görülen o şuurlu rüyalardan biri ki hezeyansızdır, zekânın az çok refakatine mazhardırlar, çünkü orada, bazı uyanık halindekinden daha iyi muhakeme etmeğe insan muvaffak olur. İlhamlı rüya.

Meliha'nın ilhamı hoş bir şey değildi: kendini İzmit'te, babasının döşeği yanında görüyor. Babanın yastığı al kan içinde. Sanki örtü kırmızı atlastandır. Ve babanın dudağı kenarından ince bir kan şeridi sızarak gittikçe ka-lınlaşıyor. Yastığın kırmızılığı içinde kayboluyor. Babanın gözleri kapalı. Fakat, Meliha öyle hissediyor ki bu kapakların altında gizli gözler, kendisine bakıyorlar. Bu müthiş. Meliha derin bir nefes almış, göğsü şişmiş, fakat soluğunu bırakamamış. Teneffüs etmeden babasına bakıyor. Ağzını açmadan babasına lâkırdı söylüyor ve emin ki, hasta bu sessiz lâkırdıları duymaktadır.

Söylüyor:

- Baba... Geldim işte... Benim... Kızın... Geldim... Artık yanındayım baba... Sana söz veriyorum, bir daha gitmeyeceğim baba... Ben seni seviyorum baba, ben yalnız seni seviyorum. Beni affetmiyor musun?

Baba cevap vermiyor. Bu daha müthiş. Ve Meliha düşünüyor: "Yaşıyor mu?" Yaşıyor ki yüzü sararmamış ve göğsü biraz inip kalkıyor. Fakat bu kan? Bu kadar kandan sonra yaşanır mı?

46/BİR AKŞAMDI

Soruyor:

- Baba... Dargınsan bile cevap ver bana yaşıyor musun?

Babası da kızı gibi ağzını açmadan lâkırdı söylüyor ve emin ki Meliha bu sessiz lâkırdıları duymaktadır:

- Maatteessüf, yaşıyorum.

Meliha'nın göğsü boşalıyor. Başını babasının yastığına koymak, ağlamak ve ölmek istiyor. Başını uzatıyor, yastığına koyuyor. Keskin bir kan kokusu. Bu pek müthiş.

Baba soruyor:

- İğrendin değil mi?

Kız cevap veremiyor. Babanın gözlerinden de kan akıyor. Bu en müthişi.

Ve Meliha birdenbire uyanıyor. Yanaklarında ıslaklık. Yastığı da ıslak. Yatakta çabucak doğruldu, elektriği yaktı, yastıkta kan arıyordu, yalnız beyaz bir ıslaklık. Ağlamış.

Ve ağlamakta devam ediyor.

Gözlerini kapıyor: Aynı rüya, canlı, tekrar görünüyor. Her gözlerini kapayıştta hep o rüya. Artık bu rüya değil, göz kapaklarının sihirli ve karanlık aynası içine hâ-kolmuş korkunç bir resim. Meliha gözlerini açtıkça açıyor. Fakat, yavaş yavaş, aynı resim, kapaklardan gözün üstüne sıvanarak, yine, gözler açıkken de görünüyor...

Meliha'nın kolları, bacakları, parmakları, tutuldu. Derin bir nefes aldı ve haykırdı.

- Küçük hanım, hanımcığim...

- Kimsin sen?

Karşısında başsız bir vücut görüyordu. Beyaz entarili ve hareketsiz.

Başsız bir vücut. Bağırıldı:

- Kimsin sen?

- Küçük hanım, hanımcığim... Nen var?... Nenez var? -Sen...

BİR AKŞAMDI / 47

- Ben, Emine.

- Emine?

"Başın nerede?" diye soracaktı. Fakat, evvelâ, teniyle aynı renkte bir levhanın önüne durduğu için görünmeyen baş, biraz kımıldayınca teressüm etti.

Rahat bir nefes.

- Sen misin Emine?

- Küçük hanım, hanımcığim...

- Fena rüya gördüm, korktum.

- Korkma, ben buradayım hanımcığim...

- Hâlâ korkuyorum, Emine.

- Hanımcığim...

- Çünkü hâlâ o rüyayı görüyorum.

- Hanımcığim, bana da bazı olur, öyle rüyalar vardır ki uyandıktan sonra da gözlerinin içinden gitmezler. Ha-lidem öldüğü vakit, yirmi gün, sabahlardan akşamlara kadar, onun bir rüyası gözlerimden çekilmedi.

- Kızın mıydı?

- Canımdı.

- Başka çocuğun var mı?

- Bir taneydi. Su ister misin hanımcığim?

- Hayır Emine.

- İnsanın yüreğine su serpilmeli ki içi rahat etsin. Hanımcığim, adını bana söyler misin? Oh... Ne güzel isim... Bir kızım daha olsaydı adını Meliha koyardım. Bir pencere açayım mı? Çok sıcak hava.

- Kapalı mı pencereler?

- Oh! İyi ettik açtığımızıza... Sabahleyin kalkınca buradan dağlar göreceksin... Yaz geceleri de bu böceklerin sesi hiç kesilmez.

Meliha böceklerin sesini duydu. Sanki havanın içinde uzaklara kadar giden bir tel vınlıyordu. Yakınlaşıyor ve uzaklaşıyor. Öyle devamlı bir ses ki artık dikkati uyuşturuyor ve işitilmez oluyor. Meliha bunu bilir, yaz gecelerinin böcek seslerini.

- Bu ses beni uyutur, her gece, diyor, Emine.

48 / BİR AKŞAMDI

Sahi, yaz gecelerinin böcek sesleri, kulağa damlayan haşhaş damlalarıdır.

- Meliha hanımcığim, ben buraya gelen hanımlara kim olduklarını sormam, âdetim değildir ama, seni canım çekti, söyler misin bana, kimsin sen?

- Buraya çok kadın gelir mi Emine?

- Ah, Kâmil Beyde o gözler oldukça.
- Ben akrabasıyım.
- Nesi?
- Uzak, çok uzak.
- Peki, ama...
- Emine.
- Hanımcığım.
- Kâmil Beyi çağır!

* * *

- Gözümün önünden gitmiyor, gitmiyor, hâlâ gitmiyor.
- Gececek.
- Gitmiyor, Kâmil. Müthiş. Ne renk o biliyor musun? Ah! Koku da burnumda. Müthiş. Ben bir büyük fenalık ettim, Kâmil. Uyuyamayacağım. Bittim. Bilsen... Vücudum... Ezik, ezik, ezik... Sesleri duyuyor musun? Havanın içinde gizli gizli haykırıyorlar, böcekler... Müthiş... O kan... Ağzının kenarından sızıyor... Ve bütün yastık... Hâlâ görüyorum.
- Geçer Meliha.

- Senin odandan da bu sesler duyuluyor mu? Emi-ne'yi bu uyutuyormuş, beni de uyutsa... Ama hayır... Gözlerimi kapayamam artık.... İmkân yok buna... Korkuyorum, Kâmil.

- Geçer Meliha.

- Böyle... Ağzı kapalı konuşuyorduk... Hiç sesimiz çıkmıyordu.... Fakat birbirimizi duyuyorduk... Ne tuhaf

BİR AKŞAMDI/49

değil mi? Hıhh... Ne kan, ne kan! Görüyorum hâlâ... Hem, Kâmil, hem, aman, Kâmil, hem gözleri de kanıyordu. Müthiş. Ben ne yapacağım?.. Ne yapacağım? Bu mu yapmak? Götür beni İzmit'e... İstemiyorum... Ah, bu yatak, bu yatak, müthiş. Biraz hava... Pencerelerin hepsi açık mı?.. Hem abajuru kaldır... Simsiyah bir ışık... Demin Emine'nin başını göremedim, büsbütün korktum... Meş'um gece... Kâmil korkuyorum. Gitmiyor gözümden hâlâ.

- Geçer, Meliha.

- Gececeğini bilsem...

- Geçer, emin ol... İnan bana... Unutma ki ben varım!

Kâmil bu kelimeyi seviyor ve tekrarlıyordu:

- Ben...

Ve ilâve ediyordu:

- Ben varım.

Meliha'nın karyolasına oturdu. Kalçasının altından kızın bir dizi kaçtı.

- Kâmil, yarın İzmit'e gideceğiz, değil mi?

- Nasıl istersen... Gideriz istersen... Rahat et... Korkma... Bir gecede babana hiç bir şey olmaz... Bunlar vehim...

- Kâmil, müthiş.

- Bu, hayatta pek az müthiş şey gördüğünü anlatıyor. Hele tarihin müthiş şeylerini buseydin şimdi mesut olduğunu anlardın.

- Kâmil, sus. Beni götür yarın İzmit'e... Mümkün olsa şimdi giderim. Anlıyorum ki, uzakta oldukça, babamın çektiklerini ben de çekeceğim.

- Yüzün bembeyaz.

- Bittim.

- Böyle çok güzel olduğunu söylemek istiyorum.

- Bittim.

- Dudakların bile beyaz. Eğer kadınlar, büyük ıstıraplarda bu derece güzelleştiklerini bilselerdi, bütün tu-

50/BİR AKŞAMDI

valet eşyası yerine keder almak isterlerdi. Çok güzelsin, Meliha.

- Ah, ne çektim, ne çektim!

- Gözlerinin altına eflâtun bir gölge dolmuş. Senin resmini yapmak istiyorum, yarın, bir saatte yaparım.

- Yavaş yavaş rüya siliniyor.

- Bir saat bile sürmez. Kara kalemle yapacağım.

- Rüya değil bu, nasıl diyeyim, pek canlı bir şey.

- Düşünme artık. Unutma ki bu rüyayı ben yapmıyorum. Başka bir kuvvet var bu rüyayı yapan.

- O gene sensin.

Kâmil bir elini yorganın altına soktu ve Meliha'nın elini tuttu.

- Elin soğuk.

- Başım yanıyor.

- Kolların da soğuk.

- Üşüdüğümü hissetmiyorum.

- Bacakların da soğuk.

Meliha titredi. Gözlerinin önüne, derhal, bu yatakta evvelce yatmış bütün kadınların vücutları ve halleri geldi: Yüzü koyun, yan, arka üstü, gergin, kıvrık, sakın, hareketli, yorgun veya... Coşkun yatanlar. Muhayyelesi, bir anda, bin tavır yarattı. Arzu ve öfke. Yüzüne biraz kan gelmeye başladı. Bacağının etinden Kâmil'in eli çekilmemişti.

- Sen, bu yatakta yatan her kadına güzel olduğunu söylemeye mecbursun değil mi?

- Bu senin vazifen. Cephede muharebe etmek nasıl vazifense, bu odada da, bu, vazifen.

- Güzelsin, Meliha.

- Sus. Hem de... Rica ederim...

- Ben sana diyorum ki, burada, artık, kendi evindesin ve bir daha buraya senden başka hiç bir kadın gelmeyecek.

- Ben yarın gideceğim.

I

BİR AKŞAMDI/51

- Öyle ise, ben, bu gece, sabaha kadar sana güzel olduğunu söylemeye mecburum.

- Bana, İzmit'e, mektup yaz, e mi?

- Peki.

- Çek elini!

- Peki.

- Git şu koltuğa otur!

- Peki.

Ama Kâmil uzaklaşırken Meliha'nın içinden bir şey çekildi. İzmit? Yarın? Yarın gece kendi yatağı? Aşksız ve ümitsiz yatak? Ve öksürükler. Ha?.. Bir telgraf çekse de». Hayır, gidecek.

Bir telgraf çekse ve evleneceğini haber verse?.. Burada artık, evin kadını olarak, aşk içinde... Peki, ama... Ya baba?

Jülyos Kayser bu odada olsaydı ne yapardı? Zaptetmek için kuvvet kâfi değil, bir şey daha lâzım: Strateji.

Kadına karşı en iyi hücum, firardır. Bunu da Napol-yon söylüyor.

Kâmil ayağa kalktı.

- Uyu artık, Meliha.

- Kâmil...

- Uyu artık, Meliha.

Arzular: Yataktan atlamak, arkasından koşmak, hücum. Yataktan atlamak, apartmandan çıkmak, ne yapıp yapıp İzmit'e kadar gitmek. Yataktan atlamak, sokaklardan koşmak ve haykırmak. Yataktan atlamak, yatakta kalmak, ve...

Ağlamak. Hangisini yapsın?

Meliha sonuncuyu yaptı.

Bu apartmandan sabahı göremedi. Uyandığı vakit öğle idi. Gözlerinin içine, sanki limon sıkıyorlar. Aynaya koştu. Gözlerinin dibinde geceki eflâtun çizgi yerine bir kızartı. Kaç saat uyumuş? Beş.

Pencereden baktı. Apartman bacaları arasında bir dağın kanburu. Burada körfez yok, Meliha'yı hayata çağırıyor. Meliha artık yaşamak istemiyor mu? Bu müp-52/BİR AKŞAMDI

hem. Ağır bir bulut eski arzusun üstüne çökmüş. Ağır bir bulut: korku. Yaşamak korkusu. Meliha yaşamaktan korkuyor.

Güç bir şey bu, yaşamak, böyle yaşamak. Meliha bunu anlıyor, çünkü, Meliha, bu gece yaşadı. Yaşamak mı istiyorsun, denemek mi istiyorsun? Peki. Hayat ve tecrübe, al sana!

Aynada yeni gözleri Meliha'ya söylüyor: "Al sana. Daha göreceksin, daha neler göreceksin, yaşamak istiyorsun ha, denemek istiyorsun ha? Peki, dur, sabret, bak daha neler göreceksin!"

Meliha kaşlarını çatıyor. Cüret.

- Ne görecekmışim?
- Korkunç rüyalar göreceksin!
- Uyanacağım ya?..
- Korkunç rüyalar!

Neydi o rüya? Al kanlı yastık. Kapalı bakan gözler. Keskin bir kan kokusu.

Babanın gözlerinden akan kan. Müthiş.

Gözlerini kapadı, sıktı, açtı.

Müthiş ama, olsun, şimdi korkmuyor.

Gündüz, bütün insanlar ayakta, gündüz, her yeri ışık ve ses basıyor; gündüz, havadan ve topraktan, insanların başından ve topuklarından kuvvet fışkırıyor; gündüz, karanlık ve sükût kaçıyor; gündüz, mezarlar unutulmuş ve ölaier yâdedilmiyor; gündüz; hükümdar hayattır. Hep yaşayacağız, Meliha da yaşayacak, niçin korksun?

Aynada, kaşlarını çatıyor ve gözlerine soruyor:

- Neden korkayım?

Bu gözler birdenbire değişmiştir, bir saniye evvelkiler değildir, cesaretle dolmuştur. Cevap:

- Korkma!
- Değil mi?
- Korkma!
- Yaşayacağım!
- Yaşa!

BİR AKŞAMDI / 53

Fakat öldürmek lâzım. Yaşamak için öldürmek lâzım. Birinin hayatı ötekinin ölümü pahasınadır. Evvelâ babayı öldürmek. Şüphesiz, gözleri biraz daha oyulacak ve biraz daha meyus bakışla dolacak; şüphesiz yanakları solacak ve vücudunun bütün kanı bulanacak; şüphesiz ciğerlerinde eski yaraların kireçleri çatlayacak ve mahpes-lerinde kurtuluş gününün mefküresiyle ayaklanan mikroplar, kahramanlarının peşine takılarak ordularıyla dışarı fırlayacaklar. Hürriyet, hürriyet!.. Basil dö /coc/ı'ların hürriyeti!.. Onlar da yaşamak istiyorlar. Yaşamak için öldürmek lâzımdır ve yiyecekler... Oh, ne tatlı sünger! Ne ziyafet! Oh, yiyecekler, sarhoş ve aç mikroplar, hürriyet-perver mikroplar, yiyecekler! Şüphesiz baba, her gün biraz daha kuruyacak ve göğüs kafesinin gölgesi, derisinin içinde bir meşale yanıyormuş gibi, biraz daha sırtacak. Öldürmek lâzım. Yaşamak için öldürmek lâzımdır. Evvelâ babayı öldürmek. Evvelâ, en sevileni öldürmek. Sevmek, öldürmektir.

Bu doğru: Sevmek öldürmektir.

Sen ve ben, kimiz? Kadın ve erkek.

Sen ve ben, ne yapıyoruz? Her kadınla her erkeğin yaptığını: Hem sevişiyor, hem birbirimizi yiyoruz.

Cidden sevişiyor muyuz?

Biz mahkûmuz: Sevişmeye ve birbirimizi yemeye... Tarih bunun hikâyesidir. İki insan, hele kadın ve erkek, birbirinin ebedî dostu ve düşmanıdır. Daima sevişecek ve didişeceklerdir. Aşk, erkekle kadın arasındaki harpte, iki tarafın yorgunluğundan gelen ve gene kavga ile biten muvakkat bir mütarekeden başka bir şey değildir: Dostluk ve öteki sevgiler gibi...

Boğuşurken, biraz yorulunca, sevişeceğiz ve tekrar boğuşacağız. Bu kitabın kahramanları, kadınlar ve erkekler, siz ve biziz, mevzuu büyük muhabbettir. Siz ve biz, yaşamak ihtiyacıyla, birbirimizi sevecek ve yiyeceğiz; siz ve biz, elele ve boğaz boğaza, bütün insanlığı temsil ediyoruz.

I

54/BİR AKŞAMDI

Yaşamak için öldürmek lâzımdır, evvelâ babayı öldürmek. Ya babasına, ya kendisine acıyacak. Ancak ikisinden biri yaşayabilir. İkisi de bedbaht. Baba felâkete alışık. Hem baba yaşamak istemiyor, Meliha yaşamak istiyor.

- Bir telgraf yazmak güçtür, bir vecize yazmak gibidir.
- Nedir bu vecize?

- Vecize, uzun bir fikri kısa anlatmaktır; güçtür bu. Telgraf yazmak da onun için güç.

- Yazdım, sildim, yazdım, sildim.

- İstersen ben yazayım. -Yaz!

- Beraber yazalım. Evvelâ: "Babacığım" iyi. Sonra: "Beni merak etme, iyiyim."

Bu da fena değil. Sonra: "Senin de iyi olmanı istiyorum." Ha?.. Fena mı?

- Şöyle yaz: "Fakat ben seni merak ediyor ve iyi olmanı istiyorum."

- Peki. Sonra: "Beni affet." Nasıl?

- İyi. İlâve et ki bu hareketi bunalarak yapmağa mecbur oldum. İyi bir cümle bul.

- Kolay: "Bu hareketi bunalarak yaptım."

- Bir kere daha yaz: "Beni affet."

- Peki.

- Babacığım...

- "Babacığım."

- Kâfi.

- Âlâ. Akşam eve gelince baban bu telgrafı bulacaktır.

Meliha'nın gözleri daldı.

- Ne var, Meliha?

BİR AKŞAMDI / 55

- Eve gelince... diyorsun, bakalım bugün daireye gidebildi mi? Hastalanmadı mı?

- Hastalanmadığını farzet. Saadet bir faraziye dir.

- Hayır, bu kendimi aldatmaktır.

- Saadet kendini aldatmaktır.

- Ah, dur, mühim bir şeyi unuttuyordum, telgrafa yaz ki...

- Söyle.

- Sen keşfet bakayım, ne yazmak lâzım?

- Keşfedemiyorum, Meliha.

- Düşün, düşün!

- Her şeyi yazdık! Bulamıyorum.

- Yaz ki... Burada seninle evleneceğim.

- Ha... Öyle mi? Peki, yazıyorum: "Kâmil ile meşru bir rabıta tesis edeceğim."

Bu cümleyi araya soktum.

- Şimdi mükemmel işte... Az daha unuttuyorduk.

- Sen Tatar böreği sever misin, Meliha?

- Ver bakayım telgrafı bana... Şimdi iyi işte... Tamam, ne dedin? Tatar böreği mi? Sevmez değilim.

- Bizim Emine Tatar böreği mütehassısıdır, akşama yapsın.

- Telgrafı sen çekeceksin değil mi?

- Evet. Akşama kadar bir çok işlerim var. Sen evde sıkılmamak için okursun.

- Fakat Roma tarihini okuyamam.

- Ne istersen...

Terazinin sağ kefesinde aşk ve hayat, sol kefesinde aile muhabbeti olursa, mutlaka sağ tarafın ağır basması şart değildir; fakat biz, hepimiz, pek iyi biliyoruz ki, Meliha yaşamak istiyor. Bu arzu, pek şiddetli olur ve sağ kefeye dolarsa artık bu taraf ağır basacaktır, şüphesiz.

56/BİR AKŞAMDI

- Nasıl evlenebilirdim, hanımcığım, Halidem hasta-hanede kocam da muharebede öldüler... Lokmamı yemek için el kapısı aradım... Kâmil Beyi buluncaya kadar hiç bir evde rahat etmedim. Şimdi rahatım. Kâmil Beyim çok iyi insandır. Tevekkeli mi hanımlar ona çıldırırlar.

- Kimdir bu hanımlar Emine?..

- Senden iyi olmasına ama hanımcığım, güzel hanımlardır.

- İsimlerini biliyor musun?

- Kibar hanımlar.

- Ne vakitler buraya gelirlerdi?

- Bu dediğim sekiz ay evvel... Kâmil Bey muharebeye gitmeden evvel... Ben sekiz ay burada yalnız yaşadım. Kâmil Bey üç ay evvel iki günlük mezuniyetle geldi. Hanımlar sekiz ay evvel gelirlerdi.

- O hanımlar buraya geldikleri vakit kalırlar mıydı?

- En çoğu bir hafta.

- Kalırlar da ne yaparlar Emine?

- Ne mi yaparlar? Ah genç olsaydım... Kâmil Beyimin gözlerine ben de vurulurdum. Hem doğrusunu istersen hanımcığım, o muharebede iken yüreğim sızlıyordu. Ya o güzel gözlere bir şey olursa diye... Kocam da benim muharebede öldü, ama lekeli hastalıktan. Tifüs. Kocamı Kâmil Beyim kadar düşünmedim.

- Buraya gelen hanımlar birbirlerini tanırlar mı?

- Ben bunları hiç bilmem, o hanımların isimlerini bile bilmem. Onlar gelirler, bir odaya kapanırlar, ya sabahleyin çıkıp giderler, ya kalırlarsa benimle hiç konuşmazlar. Geceleri de çıt çıkmaz. Kâmil Beyim sessizdir, eğlenirken bile sessiz. Kadın gibidir. Bak şu apartmana, gül gibi. O senin yattığın odayı Kâmil Beyim kendi elçeğiziy-le döşedi, dayadı. Gül gibi.

BİR AKŞAMDI/57

- Kâmil Bey o hanımlardan en çok hangisiyle konuşur?

- Kelebek en çok hangi çiçeğe konuştuğunu bilir mi? Kelebek için şu çiçek, bu çiçek yok, çiçekler var...

- Çok mudur bu çiçekler? Senin bildiğin kaç tanedir?

- İnşallah Kâmil Beyim senin üstüne gül koklamaz. Senin anacığın var mı hanımcığım?

- Emine... Lâfa dalıyorsun... İşlerin geç kalmasın... Tatar böreğine başladın mı?

- Daha hamurunu bile açmadım. Allah seni anacığına, babacığına bağışlasın.

- Haydi Emine, git işine bak.

Burada her şey güzel. Yeni hayat. Meliha gene soruyor. Ne olacak? Hayatım ne olacak? Burada nasıl yaşayacağım? Nasıl? Nasıl?

Burada her şey güzel, çünkü her şey yeni. Bir apartmanın yegâne kadını olmak ve Kâmil'in yegâne kadını. Saadet. Fakat bu başlayan bir aile midir? Aile? Kâmil? Bu apartman? O kadınlar?..

"Roma çöküyor."

"Forum meydanını büyük sükûtlar kaplamaya başladı. Senatoda nutuktan ziyade esnemek için ağız açıyorlar. Sezar şu kürsünün yanında yere yıkıldığı vakit Roma şevketliydi. Mark Antuvan Mısır şehriyarının dizlerinde uyuduğu vakit bile, Roma şevketliydi. Roma artık çöküyor. İnsiyaklar coştuktan ve cinsî mefkureler, vatanî mefkurelerin yerine geçtikten sonra erkeklerin cidal sahaları değişti. Artık Roma'da kahraman, Kartacalılar'm hücumu karşısında bir hafta açlığa ve uykusuzluğa katlanan ve gene mefkuresinin ilk şiddetli hamlesiyle ileri atılan adam değil, mozayikli ve mermer salonlarda sarhoşluğa en çok dayanan, en çok yiyebilen ve erkekliğini en az kaybeden adamdır. Roma'nın erkekleri, artık, düşman

58 / BİR AKŞAMDI

erkeklerine değil, kendi karılarına hücum ediyorlar, cinsî harp. Nero'nun yangını Roma'yı böyle yakmadı."

Bu Kâmil'in not defterinde Meliha'nın okuduğu satırlardır.

Meliha bu apartmanı seviyor, Kâmil'i seviyor, Emi-ne'yi seviyor, Meliha Roma tarihini de seviyor.

Babaya muhabbet, bu yenilerin yanında yavaş yavaş ricate mahkûmdur. Baba unutulabilir, baba bile unutulabilir, şu var ki Meliha bu en büyük beşerî seyyieyi kendi kendine itiraf etmiyor, yalnız, düşünüyor: Baba acaba telgrafı aldı mı?

Sahip olmak, ne iyi! Bir şeye sahip olmak, ne iyi! Küçücük bir şeye bile sahip olmak ne iyi!

Bütün bu şeyler onun mu oldu? Bu şeyler, bu dehliz, bu askı, bu hazır koltuk, bu lamba, bu kapılar, bu levha, bu hizmetçi ve akşama gelecek olan erkek, birçok kibar hanımların sahip olmağa çalıştıkları ve tamamıyla olamadıkları erkek, hep onun mu?

Genç kızın hayatında bu ne değişiklik! Bir anda bunların hepsine sahip olmak, ne gurur! Boyu büyüyen bir çocuk gibi iftihar duyuyor, kendinde bir şeylerin

büyüdüğünü duyuyor, değiştiğini ve yükseldiğini duyuyor, ne gurur! Kadına benzediğini hissediyor, işte bir genç kızla kadının farkı: Genç kız hiç bir şeye sahip değildir, kadın her şeye sahiptir; genç kız bir erkeğe de sahip değildir, kadın bir erkeğe de sahiptir; genç kız istiklâline de sahip değildir, kadın istiklâline de sahiptir; bir kadına benzemek, bir kadın olmaya başlamak, ne gurur!

Hattâ şu kapının kenarına asılı takvim bile ona gurur veriyor, bu da onun malıdır, bu da ve her şey, ne gurur!

Apartmanın içinde, sebepsiz, dolaşp duruyor. Sahip olduğumuz bir yerde, sebepsiz, dolaşp durmak, ne gurur! Sebepsiz dolaşmak ve hayatında her şeyin değiştiğini

BİR AKŞAMDI / 59

hissetmek! Yaşamak bu işte, bu işte yaşamak, yaşamak bu, yaşamak budur, yaşamak değişmektir.

Fakat... Mâlik olmak saadetinin yanından ayrılmayan bir ıstırap da vardır: Mahrum olmak korkusu. Saadetin peşi sıra giden bu ıstırap ki, ekseriya, duyduğumuz tadların tadını kaçıırır ve saadetle felâket, hazla keder arasındaki mevhum hududu siler. Şimdilik bu korku, Meliha'da her an şurlu değildir; daha doğrusu bu tehlikeyi hatırına getirmek istemiyor ve saadetin devam edeceğini farzediyor, saadet bir faraziyedir.

Ve, bir evli kadın gibi, akşam, arada bir aynaya bakarak, erkeğini bekliyor. Gelecek olan bu erkek onundur, ne gurur!

Çrinn... Kapı.

Koşuyor, kalbi sıçrayarak.

Ah, değil o.

- Emine akşamları Kâmil Bey kaçta gelir?

- Bilinmez ki, Çrinn...

O!

Buzlu cam gibi sisli gözlerini Meliha'nın yüzünde bir saniye durdurduktan sonra kaçıırıyor, gurur. Ve gülümsüyor, muhabbet. Ve hizmetçiye bakıyor, ihtar. Ve Emine çekildikten sonra biraz daha duruyor, ihtiyat. Ve yalnız kaldıklarından emin olarak, ağır ağır kollarını kaldırıyor, Meliha'yı kucaklıyor, göğsünün üstünde bir sıkış sıkıyor ki, Meliha, bu şiddeti babasının derağuşlarında hiç duymamıştır, aşk.

- Nasılsın?

- Çok iyi.

- Gününü nasıl geçirdin?

- Okudum. Emine ile konuştum.

- Ne okudun?

- Roma tarihi.

Bembeyaz örtü, mavi ışık, çiçekler, mavi ışıkla parlayan billur ve gümüşler, güzel.

60/BİR AKŞAMDI

Emine'nin sessiz hizmeti, muhabbetli elleriyle tabak değiştirmesi, muhabbetli gözleriyle onlara mesut bakması, güzel...

- Ya sen akşama kadar ne yaptın?

- İşler.

- Ne işleri?

- Orduya ait, falan.

Kâmil istizahtan sonra izahtan hoşlanmaz, hayatın adî teferruatına ait konuşmayı da sevmez, ancak burada verdiği cevabın kısalığına başka bir sebep de, o gün Meli-ha'dan gizlenecek bazı işler yapmış olmasıdır.

- Telgrafı çektin değil mi?

- Tabii.

- Nedense bugün kalbim rahat. Babamı düşünmedim.

-İyi.

- Telgrafı almıştır değil mi?

- Muhakkak.

- Gene pencerenin önüne uzanacağım.

- Uzan. Bu küçük iskemleyi de ayaklarının altına koyuyorum. İyi uzan. Bu yastıkları da başının altına, tamam... Rahatsın... Ben de koltuğu karşına

çekiyorum... Bir de siyah sigara, âlâ... Harpte bunları ne kadar özledim... İstanbul'dan da getirtemedim...

- Harpte sigara içmeye vakit bulunur mu?

- Güzel söyledin, Meliha... Çok doğru... Bazı insan sigara içmeye bile vakit bulamaz... Hele cephede iken...

- Cephe nasıl şeydir, Kâmil? Cephe denince gözümün önüne muayyen bir şey gelmiyor. Bazen cephe denince gözümün önüne karşılıklı iki ordu geliyor... Fakat, sonra düşünüyorum, cephede olan bir adam bunu göremez, hülâsa muayyen bir şey düşünemiyorum.

- Yoktur da ondan... Cephe... Cephe... Bu kâh bir çadır içidir; kâh sık ağaçlıklar içinde ıssız bir yoldur, ki insan, orada kendini harpte değil, bir akşam üstü Sarıyer'deki bentlerde tenezzühe çıkmış sanır; kâh geceleyin
BİR AKŞAMDI / 61

bir tepedir, uzakta düşmanın attığı tenvir fişekleri görünür ve infilâk sesleri gelir. Asıl harp, taarruz bittikten sonra gözle görülür: Yaralılarla dolu meydanlarda yürüdüğü zaman.

Ve Kâmil anlatıyor. Erkânıharbiye... Menzil... Taarruz... Cephe... Tel örgü... Efrat... Zabitan... Harp, dehşet.

Meliha bunları dinlerken yalnız muharebeyi değil, İzmit'teki evde Kâmil'in bunları anlattığı ilk geceyi de hatırlıyor, İzmit'teki ev, dehşet!

Bu yatakta ikinci gece.

Pencere açık. Böcek seslerini duymaya başladı. Hafif bir rüzgâra karışarak bir duman gibi kulağına dolan bu yumuşak sesler çabuk uykusunu getiriyordu. Mesutların çabuk uykusu gelir derler. Uyudu. Artık ne Marmara'nın karanlıkları, ne İzmit, ne baba, ne babanın göğsü, ne babanın öksürükleri, ne de korkulu rüya. Bu sefer korkusuz rüya. Ağaçlıklı bir yol. uzakta pembe bir dere. Dallarda billurdan meyveler. Meliha bunlardan birini koparmak için duruyor, topuklarını kaldırıyor, kolunu uzatıyor. Parmaklarının ucu meyveye değince dallar kaçışıyorlar. Yapraklarda kahkahaya benzer bir hışırtı. Genç kız istiyor, istiyor, bu meyveyi koparmak istiyor, topuklarını biraz daha uzatıyor, meyveyi tutarken dallar gene kaçışıyorlar, gene yapraklarda kahkahaya benzer bir ses. Meliha'nın başına kan çıkıyor ve sıcak yüzünün üstünden tatlı bir rüzgâr geçiyor. Ümidini kesip arkasına dönünce, karşısında, Kâmil buzlu cam gibi içi görünmeyen donuk bakışlarıyla Meliha'yı seyrediyor, sonra arkasına dönerek yürüyor. Genç kız arkasından koşuyor. Kâmil ağır yürüdüğü ve Meliha koştuğu halde kız ona yetişemiyor. Onu çağırmak istiyor, sesi kısık. O vakit Meliha duruyor ve bütün etlerinin içinde sıcak bir dumanın gezindiğini duyuyor; içine tatlı bir baygınlık veren, lâtif bir duman. Çimenlere oturuyor ve bakıyor ki, o da, Kâmil de bir iki adım ileride oturmuş. Meliha yüzü

62/BİR AKŞAMDI

koyun uzanıyor. Vücudunun çimenlere değen sathında garip bir tat dolaşıyor. Genç kız geriniyor, kıvranıyor ve kollarını uzatarak, çimenlerin üstünde yüzmeye başlıyor... Kâmil'e yaklaşırken uyandı.

Etlerinin içinde gene o ılık duman geziniyor. Kımıl-dadıkça vücudunun yatağa sürtünen her derisi üstünde bir tat var. Birbirine dokunan ayaklarından bile vücuduna bir seyyale çıkıp iniyor. Yüzü koyun yatarken şiltede ezilen göğsünün yuvarlaklığında bir titreme. Nefesi derinleşiyor ve gözleri süzülüyor.

Sonra gene böcek seslerini duymaya başladı. Gene uyku. Artık rüya görmüyor, fakat uykusunun içinde hâlâ o ılık dumanın gezinişini duyuyordu.

Birdenbire uyandı. Odada bir ayak sesi işitmişti.

Lâmba yandı.

- Sen misin Kâmil?

- Uyuyor muydun?

- Yeni dalıyordum.

- Ben uyuyamadım.

Kâmil karyolaya oturdu. Pijamasının göğsü açık. Bir heykelin göğsü gibi beyaz. Gözleri derin bir arzu ile yumuşamış, kırpışıyor.

- Bu gece de korkarsın diye geldim.

- Bu gece korkmadım, Kâmil. Hattâ güzel rüya gördüm.

- Kimi gördüm?

- Seni.

- Beni?..

Kâmil yorganın altında Meliha'nın elini araştırdı.

- Nasıl gördün?

Kız anlattı. Kâmil elini sıkıyor: "Güzel rüya, güzel..." Böcek sesleri derin.

- Düşün, billurdan meyveler...

- Güzel.

- Pembe bir dere...

BİR AKŞAMDI / 63

- Ellerin ne kadar sıcak. Hararetin olmasın? Meliha'nın göğsünde Kâmil'in eli, soğuk yürüyor. Böcek sesleri.

Yürüyor, koltuk altına doğru.

- Hararetin var galiba..

- Bilmem?

El koltuk altında durdu. Parmaklar kıpırdıyor. Bu oralara kadar sokulan ilk erkek elidir.

- Kâmil...

- Bu gece ne güzelsin, bilir misin? Her vakitkinden daha güzel. Gözlerimi kaparsam seni bu halinle iki saat gözümden kaybetmeyeceğim.

Meliha, gece yarısından sonra başı bir yastıkta pem-beleşen güzel bir genç kız kadar güzeldi. İstekli gözlerinden hararet çıkıyordu. Dışarıda kalmış bir omuzu içeri kaçtı.

Böcek sesleri.

Parmaklar kıpırdıyor.

- Kâmil...

- Seni sevmemek isteyemiyorum. El yürüyor.

Kolların çemberi.

Pencere açık. Bahar.

Aynı dakika. Bahçe. Bir duvar dibinde kedi. Üstüne gelen diğer bir kediye yeşil ateşten gözleriyle bakıyor. Bir mırıltı.

Böcek sesleri.

Bahar.

Meliha yeşil ateşten gözleriyle bakıyor. Böcek sesleri, bahar.

Böcek sesleri, bahar, kıpırdayan parmaklar, yürüyen el, kolların çemberi, kıvranımlar, çiğlik, ve...

Gözyaşları.

İşte bu. Hayat. Yaşamak istiyorsun ha? İşte bu, al sana.

64/BİR AKŞAMDI

Açık pencereden rüzgâr giriyor. Meliha'nın ölgün vücudunu sıyırıp geçiyor.

Yüzü bembeyaz. Gözlerinin altında eflâtun gölgeler Dudakları uçuk.

Bahçe. Mınav! İşte bu.

Kedi gözlü Meliha! Geçmiş olsun! İşte bu.

Sergüzeştin ne pusulası, ne haritası vardır!

3

OTUZ dokuz buçuk. Sanki vücut boşalmıştır. İnsan, bacakları, kolları ve gövdesi olduğunu unuttur. Yalnız baş kendi varlığının farkındadır. Baş ki, cesametine muadil bir kurşun külçesi kadar ağırdır ve baş, ki cesametine muadil bir pamuk yumağı kadar hafiftir; fakat şakaklar yanar, gözlerin gördüğü eşya bulanıktır, herşeyin üstüne sarı bir duman sıvanmıştır; bazı, hakikatlerin yerine kolayca vehimler geçer: Masa yerinden kalkar ve yerine bir vapur gelir; sokaktan geçen satıcının sesi yerine bir bando muzıka terennümü kaim olur; başına konan bir el, bir buz parçası gibidir.

Bu nöbet ona her akşam geliyor. Dereceye bakan zevcesinin, akşam karanlığında, ince sesi:

- Otuz dokuz buçuk.

Bu halinde bile konuşabiliyor:

- İstanbul'dan haber var mı? Hayır.

Meliha'nın telgrafını dün almışlardı. Baba cümleleri ezber etti. Ben de seni merak ediyorum, ve iyi olmanı istiyorum, demiş Meliha, beni affet, demiş Meliha, bu hareketi bunalarak yaptım, beni affet, Kâmil'le meşru bir rabıta tesis edeceğim, demiş Meliha.

"Ben de seni merak ediyorum ve iyi olmanı istiyorum." Baba cümleyi kaç kere tekrarladı. Ağlamak istemiyor, fa-

66 / BİR AKŞAMDI

kat gözlerinin ucundan sıcak bir nem sızıyordu. Bunala-rak yapılan hareket, meşru rabıta...

Herşey bitti.

Ve öksürükler.

Artık bu ses, o ses değil: Ne bir muşamba yırtılışı, ne de bir bakır tepsi içine çatala sürtüldüğü zaman çıkan sestir. Şimdi göğsün içine takıldığı yerlerden kolayca kurtularak, yumuşak bir hırıltı halinde ağızdan çıkan sulu bir sestir. Ve mendiller, bu göğsün hatıra defterleridir. Her mendilde Basil dö Koh'ların bir zaferi yazılıdır. Mikropların el yazılarını tanır mısınız? Bir mendilde şu satırları okuyabilirsiniz: "Yiyoruz, yiyoruz, oh... Ne tatlı sünger! Ne ziyafet! Sabah akşam, bir insan ciğeri yiyoruz! Yiyor, büyüyor, çiftleşiyor ve ürüyor. Bir ciğerin içine sığamıyoruz, bazılarımız, kendilerine daha yeni ve taze ciğerler bulmak için tükrüklerden mamul tayyarelere binerek ağızdan dışarı fırlıyorlar, hicret ediyorlar, kendilerine yeni bir zemin, yeni bir vatan varıyorlar. Biz, Basil dö Koh'lar, tezayüd-i nüfus taraftarıyız, cemiyetçiyiz, milliyetperveriz. Mefkuremiz çoğalmak ve istilâ etmek! Ürü-yor ve türüyor! Düşmanımız azot ve oksijene rağmen çoğalıyoruz. Bizden yaşamak hakkını nez etmek isteyenler, korkunuz! "Adrenalin"lerinizin kabzettikleri yaraların kireçlerini günün birinde çatlatarak ciğerlerin her tarafına yayılacağımız demler uzak değildir. "Trikal-sin"lerinizin etrafımıza ördükleri duvarları behemehal yıkacağız, nitekim yıkıyoruz. Bereket versin ki sinir sistemindeki ihtilâllerin önüne geçemiyorsunuz. Şu ciğerini yediğimiz baba, kızına kavuşmadıkça, sinir sistemindeki ihtilâllerden kurtulamayacak ve bize hergün biraz daha kireçlerin esaretinden yakayı sıyırmak iktidarını verecek. Muzaffer olacağımıza imanımız var!"

Ve baba öksürüyor, fakat sulu bir sesle.

Artık bahçeyi sulayamaz oldu.

BİR AKŞAMDI / 67

Ah... Elinde kovasiyle üstüne eğildi çiçek renklerinin -hasretini çekiyor. Hoş birşeydi bu: Sabahları bahçe, evvelâ, gecenin rutubetiyle ıslaktı, sonra çiçek rayihalarını içmiş hava, yeni doğan güneşle ısındıkça yumuşayarak, tat-lılaşarak nefes borularına dolardı. Bülbül sevincinden çıldırır, şarkılarına başlar ve küçük kuşlar ona benzemeğe çalışarak cıvıldaşırlardı. Elinde kovasiyle çiçeklerin üstüne eğildikçe onların bile sevinçten titreştiklerini ve insan kulağına gelmeyen çiçekçe bir sesle şarkılar terennüm ettiklerini anlardı. Oh, billahi güzel birşeydi bu, sabahlan bahçeyi sulamak.

Çiçekleri sulayan ve öksüren babaya şimdi yalnız öksürükleri kaldı. Artık beyaz esvabıyla yam başında görünerek ona: "Sabah şerifler hayrolsun baba!" diyen ses de Marmara'nın öbür ucuna çekildi. Ah bu ses! Meğer onun ne kadar ömrünü arttırmıştı.

Ah bu ses!

Ağlamak istemiyor, fakat gözlerinin ucundan sıcak bir nem sızıyordu.

- Siz anasınız, İstanbul'a gidiniz, küçük hanımı alıp buraya getiriniz, yoksa hastamızın hali fenadır, ev/elce söyleyeyim de benden günah gitsin.

- Doktor! Ben İstanbul'a gidersem hastaya kim bakar? Yanından bir saniye bile ayrılmıyorum.

- Hakkınız var, bari bir telgraf çekiniz!

- Yarın sabah çekeceğim.

- Çekiniz. Bu baba kızını görmelidir. Yoksa tedavimizden hiçbir fayda ümit etmeyiniz.

- Biliyorum doktor.

- Ağlamayınız. Bütün kuvvetimle çalışıyorum. Düşmanımız yamandır. Basil dö Koh. Kâfir İzmit'i de pek sever, rutubetli memleket.

- Teselliniz bu mu, doktor?

- Ne yapayım ki dilimin ucuna yalanlardan ziyade hakikatler geliyor. Düşmanımız yamandır.

- Biliyorum, kâfi.

68/BİR AKŞAMDI

- Ama ümidimi kesmiş değilim.
  - Eyvah... Ne boş teselli.
  - Hayır... Emin olun ki Meliha Hanım gelirse...
  - Kızım ilâç şişesi mi doktor? İksir mi?
  - İksirdir, efendim, iksirdir... Biz bu hastalığı biliriz... Basil dö Kohlar, sinirlerin kuvvetinden kaçarlar.
  - Ben bunları anlamam doktor...
  - Ağlamayınız... Bu hastalıkta maneviyatın tesiri büyüktür... Kızını görürse iyileşecek...
  - Bütün dünyada bir kocam, bir de kızım... Doktor... İkisi de benden ayrılıyorlar, yapayalnız kalıyorum.
  - Ağlamayınız... Hem de hastanın yanına böyle çık-mayınız... Orada meyus durmak fenadır.
  - Eskiden bilâkis ne kadar şendim, doktor.
  - O vakitler ifrata kaçmış olacaksınız. Zevçle zevceden bir tanesinin pek şen olması iyi değildir.
  - Şarkılar söyledim.
  - O da öksürüdü değil mi?.. Dünya bu...
  - Ne pişmanım, bilerseniz, doktor!..
  - Kadınların çok pişman olduklarını bilirim, fakat çok geç pişman olduklarını da bilirim.
  - Kederimi arttırıyorsunuz doktor.
  - Ben ailenizi eskiden tanırım. Size vaktiyle çok şeyler söylemek isterdim ama ne yapalım tababetin aile umuruna müdahale etmesi âdet olmamıştır.
  - Bu gece kan gelirse ne yapayım?
  - O beyaz ilâcı veriniz.
  - Ya ağırlaşır, fena birşey olursa?..
  - Beni çağırınız.
  - Bu gece de bana uyku yok.
  - Ağlamayınız... Dünya bu... Herzaman şarkı söylemek insana kismet değildir... Allahısmarladık... Hastaya kızını göreceğini tebşir etseniz fena olmaz... Ben de babayım, hanımefendi, ben de babayım... Evlât hasreti nedir, iyi bilirim, Allahısmarladık.
- BİR AKŞAMDI / 69
- İstanbul'da Kâmil Bey, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa. Adres lâzım. Yarına kadar nereden bulmalı ki telgrafı çekmeli? İşte bir dert daha.
- Yarım saat gelsin, gitsin; yüzünü göreyim, başka birşey istemiyorum.
  - Gelir, bey, merak etme, yarım saat değil, istediğin kadar senin başucunda kalır, bey; o senin kızın.
  - Evet... Söyle... Onun benim kızım olduğunu söyle... Bundan da şüphe ediyorum.
  - Yarın sabah telgraf çekeceğim... Öbür gün mutlaka gelir.
  - Gelir değil mi?
  - Gelir, o seni sever bey.
  - O beni sever... Evet... Bilmem?.. Galiba sever... O beni sever... Fakat sevseydi bunu yapar mıydı?
  - Biz onun terbiyesinde kusur etmişiz, bey...
  - Terbiyesinde kusur etmişiz... Gene mi terbiye, terbiye?.. Terbiye! Ah... Biz onun terbiyesinde kusur etmişiz ha?..
  - Meraklanma bey... Zararı yok... O seni sever... Gelecek. Emin ol.
  - Yarım saat yüzünü görsem...
  - Görürsün... Yarım saat değil, istediğin kadar...
  - Gene o sabahları giydiği beyaz esvabım giysin e mi?..
  - Giyer... Onu da giyer... İstedliğini yapar... Sen emredersin...
  - Ben emir mi ederim? Ah... Bugün... Artık... Emredeceğim hiç kimse kalmadı... Daireye de gidemiyorum... Odacıya bile emredemiyorum... Hiç kimseye hükmüm geçmiyor...
  - O seni sever... Seni dinler...
  - Beyaz esvabiyle gözlerimin önünden gitmiyor... Gece başıma kan çıkıyor, terliyorum, etrafımı bulanık görüyorum, başımın etrafından hayaletler geçiyorlar... Bunların arasında hep o, hep o: Beyaz esvabiyle...

70/BİR AKŞAMDI

- Yarın sabah telgraf çekeceğim... Gelir mutlaka öbür gün... Fakat, bey... Kâmil'in adresini bilmiyorum... İstanbul'da Yüzbaşı Kâmil Bey...
- Eyvah... San Çizmeli Mehmet Ağa!
- Fakat soracağım, edeceğim, adresini bulacağım...
- Telgrafı Muhlis Paşalara çek... Onlar gönderirler.
- İyi akıl ettin... Sahi... Muhlis Paşalar Şişli'de oturuyorlar değil mi?
- Ya... O da belli değil... Şişli'de... Ama... Yazın Bü-yükdere'ye giderler.
- Hem Şişli'ye, hem de Büyükdere'ye iki telgraf çekerim...
- Doğru... İyi olur... Kızım... Yavrum... Sanki on senedir kızımı görmemiş gibiyim. Ah... Beni sevse yapar mıydı bunu?..
- Ben sana bu kıza terbiyesini ver, dedim, sesini çıkarmadın.
- Terbiye, terbiye.. Ah!
- Hiç, hiç sesini çıkarmadın. Başını, önüne eğiyordun.
- Sus, hanım.
- Terbiyesi için...
- Bu bahsi kapa... Yetişir artık... Bitti... Herşey bitti... Şu camı ört.
- Cam açık değil.
- Rüzgâr geliyor.
- Hayır... Cam kapalı... Sana öyle geliyor... Oda çık sıcak.
- Nasıl canım?... Bak... Bitişik evde ut çalıyorlar.
- Hayır... Ses yok... Sana öyle geliyor.
- Kuruntu mu?
- Evet.
- Nöbetim var demek... Ah... Yanıyor göğsüm... Rahat nefes alamıyorum. Öyle ise aç pencereyi...
- Sıkı örtün, açayım...
- Hayır, açma... Bırak... Boğulayım... İstemiyorum...

BİR AKŞAMDI / 71

-Bey!

- Haydi aç... Nefes alayım... Kızımı göreceğim... Kızımı, yavrum... Yavrum, yavrum...

İki Basil dö Koh konuşuyor:

- Şişmanlıyorsun.
- Sen de şişmanlıyorsun.
- Çok yiyorum.
- Ben de çok yiyorum.
- Pencere açtılar... Hava geliyor... Kaçalım.
- Ben şu "Dren"in içine giriyorum.

Basil dö Kohların büyük taarruz hazırlıkları. Başkumandanın emr-i yevmisi:

- Ey!.. Zirvedeki, vasattaki, kaidedeki Basil dö Koh-lar! Bu gece, sabaha doğru, marş marş emrini alır almaz, hep birden, şiddetle, drenlerinizin içinden fırlayarak hücum edeceksiniz!.. Kalbe doğru... Kalbe doğru... Sağ ciğerdeki sekiz büyük "fuvayye" birden çatlayacaklar... Sol ciğerde şimalde iki yara, cenupta yedi yara, bütün kolor-dularıyla ve ihtiyat kuvvetleriyle; şimal-i garbiye doğru taarruza geçecekler!.. Hastanın nöbeti kırk dereceye çıkınca ben umumî taarruz emrini vereceğim... Hazır olunuz!

Hastanın göğsündeki sesler, duvar saatinin sesleriyle kartlaşıyor ve kalp, saatten daha çok çarpıyor.

Bu kalp, sanevber şeklinde (endamlı) madde, on sekiz sene, bu hücumlara katlandı; fakat Basil dö Kohlar, kırk sekiz saatte onu yenebilir. Demek Basil dö Kohlar da onsekiz senedir o kadınla elele çalışıyorlardı. O kadının söylediği şarkılar, Basil dö Kohların millî marşlarıdır. Beraber çalıştılar.

Anne şarkı söyler, baba öksürür, biliyoruz...

72/BİR AKŞAMDI

Ay ışığı kerpiç evleri ıslatıyor. İzmit bomboş. Herkes uykuda. Sokaklar birer uçurum.

Ana koşuyor. Gece yarısı, bir kadın saçları ve etekleri savrulurken, sabit bir fikir peşinde, yarı deli koşuyor.

Ara sıra başını eğiyor. Bu korkudandır. Kerpiç evlerden birinin başına yıkılacağını sanıyor. Kuruntu. Kerpiç evler, ipe sanlı çamaşırlar gibi, ay ışığında sallanırlar. Kuruntu.

Ana koşuyor. Şimdiye kadar ağziyle söylediği bütün şarkılar burnundan gelerek, ana, koşuyor. Sabit bir fikre doğru.

Sabit fikir: Doktor.

Evinin önünde duruyor. Tokmağı hızlı hızlı vuruyor, vuruyor; feryadı hıçkırıklarla dağılarak bağılıyor:

- Doktor! Doktor!

Bütün İzmit ve doktor, uykuda. Kadın tokmağı vuruyor.

Vur! Vur! Vur!

- Doktor!

Bir pencere açılıyor: -Kim o?

- Doktoru çağırınız... Doktor... Hastam ölüyor... Bayılacağım... Kapının önünde düşünüyorum... Doktor gelsin... Çabuk gelsin... Çıplak ayaklarıyla sokağa fırlasın.

- Kapının önünde bayıldı, içeri alın, su verin...

- Zavallı kadın... Hem kızı... Hem kocası... Küçük felâket değil...

- Kendi yaptı, çekiyor.

Gece, sabaha yakın.

BİR AKŞAMDI / 73

Sarı petrol ışıklı hasta odası.

Saatin sesleri devam ediyor, göğüste ses yok.

Derece: Kırk.

Basil dö Kohların başkumandanı emir veriyor:

- Marş marş!

Göğüste bir pencere olsa da ciğerlerin içine baksak, dehşet! Kan gövdeyi götürüyor.

Bronşlarda şuraya buraya kaçışan zavallı oksijen zerrelere, öyle âciz kalıyorlar ki.

- Mesudum, Kâmil! -İyi.

- Farzediyorum ki babam da mesuttur.

- Doğru.

- Çünkü saadet bir faraziyedir, değil mi Kâmil?

- Şüphesiz.

- Yalnız içimde bir korku var.

- Söyle.

- Bana öyle geliyor ki, yakında başıma bir felâket gelecek. Bilmiyorum. Senden mi korkuyorum? Bilmiyorum.

- Benden niçin korkacaksın?

- Sen... Bilmem... Bıkarsan benden... Bırakırsan beni...

- Çok tuhaf.

- Bilmiyorum, bilmiyorum... Kâmil of...

- Gözlerine yeis çöktü Meliha. Niçin? Niçin? Söyle! Ne düşünüyorsun?

- Bilmiyorum. -Bul.

- Ah... Birdenbire hatırıma babam geldi.

- Demin onu düşünmediğini söylüyordun.

74/BİR AKŞAMDI

- Düşünmüyorum değil, hayır, içimde, gizli bir yerde, her an babam var... Oradan çıkmıyor o... Fakat bazı ben onun orada olduğunu unuturum, bazı onu düşünüyorum, fakat bazı birdenbire hatırlıyorum.

- Evet.

- Kâmil... Ben seviyorum, babamı.

- Tabii.

- Kâmil çok üzülüyorum... Bu beni hep üzecek... Bir çare bul bana.

- Çareyi bulmuştuk: Babanın rahat olduğunu farzet-mek.

- Sahi... Rahattır değil mi?

- Niçin olmasın? Zaten büyük felâketlere alışık bir adam... Senin yaptığın onun için o kadar büyük felâket değildir... Telgrafını da aldı...

- Hem beni sever, çok sever, affeder, değil mi?

- Etmesi lâzım.
- İnsan sevdiğini affeder değil mi?
- İnsan sevdiğinin en küçük kusurunu gözünde büyütür, bazen en büyük kusurunu da affeder.
- Zavallı babam... Rahat olduğuna emin olsam...
- Emin ol.
- Biliyor musun, onu şu bir iki gün içinde ne kadar göreceğim geldi? On sene görmemiş gibiyim.
- Uykun gelmedi mi?
- Bu gece de rahat uyuyacağımı zannetmiyorum.
- Ben seni yalnız bırakmam.

*

* *

Basil dö Kohlar kudurdular. Umumî taarruz emri: Arş, ileri, arş! Arş!
Çılgın Basil dö Kohlar, kuduz Basil dö Kohlar, sarhoş ve aç, hürriyete ve kana
susamış Basil dö Kohlar, kol kol, sıra sıra, yığın yığın saldırıyorlar.

"Fuvayye"ler çatlı-

BİR AKŞAMDI / 75

yor, kızıl kan şelâleleri içinde, çılgın ve kuduz ve sarhoş ve aç ve hürriyete
ve kana susamış Basil dö Kohlar, ciğerden bronşlara, u'yeye, kalbe
saldırıyorlar. Arş! Arş! Bu hürriyet günüdür, bu şeref günüdür, bu istilâ
günüdür, arş! Yıkınız! Drenlerin etrafındaki kaleleri yıkınız! Fıskırınız.
Yiyiniz. Arş! Sarhoş ve aç mikroplar, arş!

Baba kızına kavuşmadan, arş!

Doktor ilâç vermeden, arş!

Sabah güneşiyle ısınacak havadaki oksijen zerrelere karşınıza çıkmadan arş!

* * *

Allahtan iki şey istemişti: Kızını yarım saat görmek ve ölmek. Yarım saat.
Şimdi yarım dakikaya razı. Belki yarım saniyeye bile. Bir kerecik, bir an görsün
yetiştir.

- Kızım...

Dudakları kımıldıyor: Kızım... Fakat sesi çıkmıyor... Sesi çıkmıyor... Ah...

Kızım... Ah...

Kırk bir.

Ter, ter, ter. Başını kızgın bir hava sıkıyor. Yastık sıırılsıklam. Sanki
sulanarak eriyor, vücut, baş, sulanarak eriyor. Ter, ter...

Kadın, müthiş yan gözleriyle, hiç ses çıkarmadan:

- Doktor!..

Doktor, hiç ses çıkarmadan:

-Böyle!

Kadın düşünüyor: Kızını görseydi.

Doktor, düşünüyor: Kaşeksi.

Ve hasta düşünüyor: Beyaz esvabını giysin... Fakat, kızından evvel, o,
hasta,beyaz esvabını giyecek gibi.

Beyaz esvaplı kız. Oh... Sabah... Çiçek rahiyaları içmiş hava... Oh... Elinde
kovasiyle eğilirdi... Oh... Yanı

76/BİR AKŞAMDI

başında beyaz esvaplı kız: "Sabah şerifler hayrolsun baba!" Oh.

Kırk bir; fakat hasta bunları hatırlıyor ve sayıklıyor:

- Sen misin kızım?... Gel!... Neredesin yavrum?... Gel!... İğrenme... Otur
buraya... Yatağıma otur... Gel! Ne güzelsin kızım... Gel!... Affettim seni
ben... Gel!... Ama bir daha yapma e mi?... Küçükken... Sen... Bana söyledin bir
daha yapmayacağını da... Ben affederdim seni... Gel!... Affettim seni ben...
Beyaz esvaplı kızım... Ben seni terbiye ettim... Ah... Terbiye! Terbiye!
Söyle... Ben seni terbiye etmedim mi? Annene de söyle ki baban seni terbiye
etti... Emin olsun... Gel!... Kovama su doldur... Bak... Pembe karanfiller
açıyor... Bak kızım... Onlara su verelim... Haydi benim melek kızım... Haydi...
Haydi... Benim tatlı kızım... Ah... Ben yorgunum... Ben çok yorgunum... Ben...
Çok... Ben... Bugün... Tulumbayı çekemeyeceğim... Sen bana yardım et kızım...
Yavrum... Hayır sen beni bırakmazsın... Onun kadar beni de seversin... Zararı

yok... Ona git... Fakat beni öp bir kere... Öp... Tatlı kızım... Öp...
İğrenme... O da yanımıza gelsin... Sen de benim oğlumsun, Kâmil... Gel...
- Doktor... Sayıklıyor... Sayıklıyor... Kızını istiyor doktor...
Bayılacağım... Doktor...
- Gel kızım... Seni ben büyüttüm... Terbiye ettim seni ben... Ben yaptım
vazifemi kızım... Yaptım... Ah... Babayım ben... Haydi kızım... Karanfilleri
sula... Ben yapamıyorum, öksürüğüm tutuyor... Bu öksürük beni öldürecek...
Hayır... Ben senin için yaşayacağım kızım... Meliha...
Ve ses yok.

- Doktor! Doktor!
- Susunuz...
- Bitti mi doktor!
- Hayır... Susunuz! Daha var.
- Niçin sustu? Nefes almıyor mu?

BİR AKŞAMDI / 77

Kadın hastanın üstüne eğildi. Gözleri dehşet içinde, patlayacak kadar
açılıyordu.

- Nefes almıyor, doktor.
- Hayır, çekiliniz, nabızı elimde... Korkmayınız... Çekiliniz... İşte... İşte
alıyor nefes.
- Kâmil Bey vasıtasıyla Meliha Hanım.
- Burası.
- Meliha Hanım?
- Benim.
- İmzalayınız.

Müvezzi gidince, Meliha parmakları arasında telgraf, bir an düşündü. İzmit'ten
telgraf. Ne var acaba?

Açtı. Okuyamıyor. Dehliz. Karanlık. Akşam.

Elektriği yaktı.

Okuyor.

Bir çığlık ve kâğıt parmaklarının arasından düştü. Emine mutfağın kapısında:

- Ne var hanımcığım?

Meliha sarararak arkasını duvara dayadı. Gözlerini yumdu. İzmit. Babasının
yatağı. Beyaz yastıkta sapsarı baş. Baba ölüyor!

- Emine... Emine...

Son hece incelerek sönüyor. -E... mi... ne... Emine koştu.

- Hanım, hanımcığım... Ve su, ve limon, falan... İşte bu.

Güzel vehimlerin köpükten balonu çatlar, söner. Şimdi bu apartman bir zindandır.
Duvarlar simsiyah kesildi, kapılar demirleştiler. Meliha'nın ayaklarına ölü bir
78/BİR AKŞAMDI

genç kız hayaleti sürtündü. Bu kendi ölüsüdür, kız Meli-ha'nın ölüsü.

Arkasından İzmit. Babasının ölüsü.

Meliha bu ölümlere bakıyor. Burnunda limon kokusu.

Emine onu yatağına taşıdı.

Bir genç kız muhayyelesinin hakikat üstüne çektiği perde, bazı böyle, tesadüfün
bir bıçak vuruşuyla yırtılır ve açılan yarıktan hakikî hayat görünür: Can
çekişen baba.

Pek genç kadın, bu manzaradan kaçmak için gözlerini açıyor, kapıyor ve kapıyor,
açıyordu. Nafile.

Meliha, ağlamağa muvaffak olamadığı için bir sinir buhranına tutuldu ve Emine'yi
telâşa düşürdü.

Ispazmoz. Karyola sarsılıyor.

- Meliha... Canım... Meliha... Kalk biraz... Doğrul... Beni dinle... Meliha...
Dinle beni... Yarın sabah, yarın yarın, gideceğiz İzmit'e... Babanı
göreceksin, Meliha... Telgraf mübalâğa ile yazılmış... Belki de baban hiç hasta
değildir... Seni oraya getirmek için annen böyle bir telgraf çekmek istemiştir.
- Kâmil... Kâmil.. Sus artık.
- Kalk Meliha... Şu yastığa dayan... Haydi yavrum... Haydi Melihacığım...
Yanında ben varım... Ne istersen olacaktır... Düşünme... Ben varım, ben...
- Babamın yaşamasını istiyorum, muktedir misin buna?

- Babanın öleceği muhakkak değil... Bu telgrafta mübalâğa var... Belki büyük bir telâşla çekilmiş... Kadın telâşı nedir bilirsin, ağlama... Annenin mübalâğası... Ağlama... Seni temin ederim ki bunda mübalâğa var... Emin ol... Ağlama...

Meliha boğuluyor. Ne tuğyan! Ağlıyor, ağlıyor...

- Meliha...

- Bittim.

- Meliha... İyi düşün... Telgrafta çok mübalâğa var... Belki de seni aldatıyorlar... İzmit'e seni getirebilmek için.

BİR AKŞAMDI / 79

Hayır! Güzel vehimler kaçtılar. Hakikatin üstünden sisler çekildi. Müthiş manzarayı görüyor, Meliha, görüyor: Can çekişen baba! Artık Meliha aldanamaz, artık hakikatin üstünde yırtılan perdeyi yamayamaz, hayır, hayır, ah, telgrafa inanmak lâzım.

Beyaz yastıkta sapsarı baş: Baba!

- Meliha...

Genç kadın Kâmil'i boğmak istiyor.

- Çekil!

Kâmil onu kucaklamakla teselli etmek istiyor:

- Meliha...

- Çekil!

İhtiyar bir basil, umumî taarruza iştirak etmeyerek yaldızlı akciğer dokusundaki bir mağara oyuğunun üstüne çıkmış, oturuyor, tecrübeli gözleriyle muharebeyi seyrediyordu. Kendi kahramanlıklarını hatırladı. Kaç kere, dört tarafında kireçlenme meydana gelmiş, kanal kireçle dolmuş ve o, bu kireç tuzları arasında kapanmış, kalmıştı. Bu korkunç zindanda üç sene yaşadı. O vakit hürriyet için mucizeler yapmak iktidarının kendinde büyüdüğünü hissetmişti. Kireç tabakasının incelendiği bir nokta karşısında, hilaf olmasın, bir seneden fazla bekledi. İncecik bir çatlak açılmıştı. Açlıktan zayıflayan vücudiyle bu çatlaktan geçinceye kadar akla karayı seçti. Ama dışarı bir fırlayış fırladı, uykudaki arkadaşlarını bir uyandırış uyandırdı, o kadit vücudiyle kütlelerin önüne bir geçiş geçti ki, rabbena hakkı için, on beş gün içinde, yumurta büyüklüğünde mağaralar param parça oldular! Hey Allahım! Ne gündü o... Bu taarruz birşey mi? Çocuk oyuncağı! O zaman, bastığı yeri sallayan güçlü kuvvetli hasta kibrit çöpüne dönmüştü. Herif zengindi de... Yemediği yemek, ilâç, halt kalmıyordu. Yirmi gün içinde gürlendi, gitti. İhti-

80/BİR AKŞAMDI

yar basilin mazisinde böyle şerefli hatıralar çoktur. Bununla beraber, gençlerin bu taarruzdaki hamasetlerini beğeniyor ve oturduğu mağaranın üstünden haykırıyordu:

- Yallah! Aşkolsun! Hayde! Yürüyün! İleri! Arş! Yallah!

Muzaffer olacaklarını görüyordu. Genç basillerin biraz acemilikleri olmasa muzafferiyet bu kadar gecikmezdi, fakat ne olursa olsun, zafer muhakkak.

Yallah.. Genç basiller, ileri, arş, arş!..

Gençlik bu, gençlik, boru değil!

* * *

- Uyuyor mu, doktor?

- Evet. Bu geceyi atlattı.

- Yarın akşama kadar yaşar mı?

- Bilinmez. Belki üç gün, beş gün daha yaşar. Bu hastalıkta ihtizar kısa değildir.

- Yarın akşama kadar yaşasa...

- Umarım.

- Şu mel'un kız gelse yarın.

- Muhakkak gelir.

- Gelmezse içinde öyle bir ukde kalacak ki...

- Ağlamayınız... Bundan sonra asıl size sıhhat lâzım. Kendinizi koruyunuz. Çok kederlenmeye gelmez.

- İnsanın elinde mi, doktor? Kuzum, doktorca lâf söylemeyiniz... Siz böylesiniz işte... Kederlenmeyin der, çıkarsınız... Kaabil mi?

- Kaabil, kaabil... Biraz tahammül!

- Bu kız gelse... Telgrafı aldı mı dersiniz?
- Almıştır. Bulurlar.
- Hem de müstacel çektim.
- Muhakkak bulurlar. -A!.. O ses ne?

BİR AKŞAMDI/81

- Korkmayın! Sayıklıyor. Dinlemeyiniz, şu koltuğa uzanın! Ben gidiyorum. Uyur o, merak etmeyin! Ben sabahleyin gelirim. Hoş sabah oldu ya... Bir iki saat uyuduktan sonra gelirim.
- Unutmayın doktor!
- Gelirim.
- Ya bir iki saat içinde fena birşey olursa?
- Olmaz korkmayın! Hem şu kadını uyandırın, biraz o beklesin, siz uyuyunuz!
- Ben mi uyuyacağım! İlâhî doktor! Ben uyuyacağım ha?.. Ne söylüyorsunuz! Kaabil mi?
- Hiç olmazsa yatağa uzanıp dinleniniz! Ben size şarkı söyleyiniz demiyorum, dinleniniz!

* * *

Sanki bütün pencereler açılıyor, başlar uzanıyor, kinli gözler büyüyor, sokakta gidenler durup ona bakıyorlar; sanki yumruklar sıkılıyor, ince ve müstehzi dişler sırtlıyor, sanki İzmit'in bütün insanları, başlarını sallayarak ho nu banıyorlar:

- Sen ha?.. Sen ha?.. Ne geldin? Babanın ölüsünü gö'meğe bv kadar iştahlı miydin? Hani ya, erkeğin nerede? O senin yalnız karanlıklarda mı yanında gider? Gün ılığında yanyana görünmekten ne korkuyorsunuz? Hay-de.. Yürü! Sarı gözkapakları altında bulanmış ve donmuş gözler seni görmeyecekler, korkma, yürü! Koş! Yürü! Koş!

Yürüyor, koşuyor. Gene akşam. İzmit'in kin ve istihza dolu mavi karanlıkları ayaklarına dolaşıyor. Bir tanıdığa rastlayarak onu yanına çağırarak: "Beraber eve gidelim, yalnız gitmekten korkuyorum." Diye yalvarmak istiyor, fakat başını etrafına çeviremiyor, bomboş sokakların tek tük yolcularına bakmaktan çekiniyor, duvarlara ve evlere bile bakamıyor. Her pencere tehditkâr bir delik.

82/BİR AKŞAMDI

Mavi karanlıklar onu belinden ve boğazından sıkıyorlar. Mavi karanlıklar gözlerini tıkıyorlar.

Koşuyor.

İzmit'in kinli havası ve mavi karanlıkları onu göğsünden itmesee daha fazla koşacak. Tıkanıyor.

Mahalleye girince başı önüne sarkmıştı. Yere bakan gözleri demirleşmiş, kımıldayamıyor, etrafına çevrilemiyordu.

Evinin bahçe kapısını gözleriyle görmeden, insiyakla buldu. Parmaklıklılı kapıyı itti. Bahçeye girdi, durdu.

Artık siyah karanlıklar. Gece. Eve baktı. Pencereler kapkara. Hepsi tehditkâr birer delik. Yürüyemiyordu. Bacakları tutulmuştu.

Biraz ağladı ve bacakları açıldı.

Koştı.

Kapı açık. Taşlıkta ışık yok. El yordamıyla yürüdü. Bahçe üstündeki yemek odasında ışık vardı. Oraya doğru ağır ağır gitti.

Kapının eşiğinde durdu ve odaya baktı.

Anası masanın başında bir sandalyeye çökmüş. Başı sarkık. Lâmbanın sarı ışığı balmumu yüzünden akıyor. Etrafında başka iki kadın. Başları eğilmiş. Susuyorlar. İçeri girdi.

Başlan kalktı.

Ana ile, göz göze.

Annesi bomboş bakıyor. Aralarında en küçük rabıta, iki insan arasındaki en küçük alâka yok. Meliha ona doğru güç bir adım attı. İçinden: "Anne!" dedi.

Bomboş gözler.

Meliha irkildi, ayaklarının altına boşluklar doldu, gözlerine sarı ve mavi renkler battılar. Savruluyordu.

Bir anda kendini taşlıkta bulmuştu. Sanki onu fırlatıp attılar. Gözleri kör oldu.

İnsiyakla yürüyor, merdivenleri çıkıyordu. Karanlıklar, karanlıklar...

Sofayı geçiyor, karanlıklar...

BİR AKŞAMDI / 83

Babasının yatak odası.

El yordamiyle kapıyı buluyor, kapalı.

Topuza avucunu koyuyor, bileği kesildi. Çeviremiyor. Başı öne düştü, karanlıklar...

Ve ses yok.

Meliha bir an öldü. An geçince bir duygu bileğine kuvvet verdi: Merak.

Topuzu çevirdi ve kapı kanadını yavaş yavaş açarak aralık etti, başını içeri uzattı.

Yatak. Beyaz yastıkta sapsarı bir baş. Mumlar... Mumlar... Ve çıt yok.

Kirli bir sarı karanlık dalgalanıyor. Beyaz yastıkta sapsarı baş. Sivri burun.

Yanak kemiklerini zayıf bir ışık yalıyor ve çeneye sığıyor.

Meliha yüz geri döndü. Karanlıklar. Merdivene kadar gitti, basamağa oturdu.

Kaldı.

Gözlerini yatağında açtı. Yabancı bir kadın, başının ucunda. Konuşmuyor.

Meliha gözlerini kapadı. Mumlar. Beyaz yastıkta sapsarı baş. Sivri burun. Hepsi bu. Düşünmüyor ve duymuyor.

Şuursuzluk.

Ölüm bir eve girince sağ kalanları da biraz öldürüyor. Bu sükût ondandır. Her

başın içinde ölüm. Kimse konuşmaz, hızlı yürünmez, bardak masanın üstüne yavaş

konur, nefes alırken bile ses çıkarmamaya çalışılır. Sağların ölüye bu

benzeyişleri insanlarda bir müsavi olmak ihtirası bulunduğunu gösterir. Bir nevi adalet.

Sabah.

Eve güneş giriyor, dışarının sesleri giriyor, insanlar giriyor, fakat bu derin sessizliği gideremiyor. Güneş bile

84 / BİR AKŞAMDI

esmerleşiyor. Dışarının sesleri bile kısılıyor, yabancı in-sanlar bile biraz ölüyorlar.

Beyaz yastıkta sapsarı baş. Ve ses yok.

Uyanıyor, başını kaldırıyor, körfeze bakmıyor, yaşamak istemiyor, ağlıyor,

bağırıyor, çırpınıyor.

Geliyorlar. Bir yabancı kadın. Konuşmuyor, ona garip gözlerle bakıyor. Git,

kadın, git, kimsin sen? Ne istiyorsun? Git!

Söylemiyor ve çırpınıyor.

Git, kadın, annemi gönder, anne! Anne! Anne! Bir o kaldı. Anne!

Söyleyemiyor ve çırpınıyor.

Fakat, yabancı kadın, söylenmeyen şeylerin hepsini anlayarak diyor:

- Küçük hanım... Annemi götürdüler. Bunları görmeye dayanamadı... Komşuya götürdüler... Sen de istersen bize gideriz.

- Annem!

- İstersen ona da gideriz... Fakat sana biraz kızgın... Hiddeti geçsin de sonra...

- Kâmil!

- Efendim?..

- Kâmil, Kâmil gelecekti... Bugün...

- Gelmedi, küçük hanım.

- Annem! Annemi istiyorum!

- Ah, biîmem ki ne yapalım?

- Annem! Annemi...

- Küçük hanım... Küçük hanım... Yapmayınız... Saçlarınıza yazık... Çekiniz ellerinizi... Yazık... Lâpiska saçlar... Buram buram kopuyor, küçük hanım, yapmayınız!

- Kâmil!.

- Gelir efendim, o da gelir... Vah yavrum... Ah ne yapsam bilmem ki... Çırpınma yavrum... Aman Yarabbi, yüzün kanıyor... Yanaklarını tırmalıyorsun çocuğum...

Yapma... Ağlama... Bağırma... Çıldırıyor musun küçük hanım?

BİR AKŞAMDI / 85

- Baş, o baş, sapsarı... Ah... Su!..

- Al yavrum...

- İstemem... Şey... Hava!

- Pencere açık çocuğum.

- Of, boğuluyorum.

- Kalkınız küçük hanım... Biraz gayret et de buradan çıkalım--- Kaabil değil mi... Biraz gayret etseniz... Efendim?

- Boğuluyorum... Kâmil... Başu kızardı ve şişti. Boğuk sesler. Yabancı kadının telâşı:

- Eyvah... A dostlar!..

Ve keskin bir ışık, sabah güneşi, babanın elmacık kemiğini sıyırdı. Gözler yarı açık, dudaklar sapsarı, çene bağılı.

Vücudu sağken bu kadar tesirli değildi. Hiç kimse ona yaklaşıyor. Sanki o eskisinden fazla canlıdır, ölümlere mahsus derin bir şuurla susuyor ve yarı açık gözleriyle yalnız bir noktaya baktığı halde herşeyi görüyor, herşeyi işitiyor. Niçin onun ve onun gibilerin yanına girerken titriyoruz? Çünkü her ölü büyük bir şahsiyettir, en tesirli bir canlı kahramandan da ziyade üstümüzde icazı vardır: Bizi korkutur, düşündürür, kendi benliğine çeker; hangimiz, bir ölünün huzuruna çıktığımız vakit kendi şahsiyetimizi ve enamızı kaybederek onun manevî varlığımız etrafına çevirdiği icazkâr muhasarada mahpus kalmadık? Hangimiz, onun karşısında, bir an ölmedik ve sağlığımızı bir an unutmadık?

Şu baba ve her ölü büyük bir şahsiyettir. Belki elmacık kemiğini ısıtan güneşe, dimağ, anülmerkez bir hare-

86/BİR AKŞAMDI

ketle cevap vermeyecektir, belki her tabii tesir, ceset üs-tünde aksülâmelsiz kalacaktır; fakat şu kaba ve her ölü üstünde, artık, biz insanların hiçbir tesirimiz kalmamıştır onlarsa bizim üstümüzde, biz ölüncüye kadar tesirli olabileceklerdir. Ne icaz! Dünyayı dirilerden ziyade ölümlerin idare ettikleri doğrudur, şüphesiz; ve şu baba ve her ölü büyük bir şahsiyettir, şüphesiz. Bunu biz bilir ve ölümü severiz, her insan ölümü sever; ölümün bir kusuru vardır: Herhalde kendisine kavuşamayacağımıza bizi temin etmesidir. Ölüm hepimize müyesser olmasaydı hayattan daha kıymetli olurdu.

Ölümlerin çoğu gülümserler.

Şu babanın dudakları üstüne eğilelim. Gülümsüyor. Hiçbir tebessüm bunun kadar saf ve yalansız değildir. Gülümsüyor. Oh! Bu onda yeni bir haletin neş'esidir. Şu baba ve insanların çoğu doğar doğmaz gülümsemediler, fakat şu baba ve insanların çoğu ölür ölmez gülümsüyor-lar.

Bakınız... Dudaklarının etrafındaki bu çizgi yepyenidir.

İlk defadır ki şu baba, sağlığında duymadığı nihayetsiz bir haz ile gülümsediği için dudakları yeni bir şekilde kıvrılmış ve iki tarafında yeni çizgiler doğmuştur.

Sabah güneşi bu tebessümü oyuyor. Bakınız, bakınız, ne güzel tebessüm. Şair olacaksınız.

Teessüf süz ölmüştü.

Üstüne eğildikleri vakit yarı açık gözleriyle onlara bakıyor, biraz daha derin nefes alıyordu. Üstüne eğildikleri vakit... Evet, teessüfsüz ölmüştü.

Bir kan boşalışı, derin bir rahatlık, hararet düşmüştü. Dudaklarda, tebessüm.

Üstüne eğildikleri vakit... Hiç, teessüfsüz ölmüştü.

Bir de yarı açık gözlerinin içine bakınız, orada beyaz esvaplı kızın resmini göreceksiniz. Mefkurelerimizin resimleri öldüğümüz vakit de gözlerimizin içinde kalır. Toprak onu silinceye kadar.

I

BİR AKŞAMDI / 87

Sabah şerifler, hayır, geceniz hayrolsun baba. Sabah şerifler hayrolsun, beyaz esvaplı kızım.

Oh, beyaz esvaplı kızların sabahları ne güzeldir. Güneş onların beyaz esvaplarından bütün gölgeleri siler ve pembe göğüslerini ılık diliyle yalar. Onlar, taptaze bir yaşamak arzusuyla gıdıklanırlar, gözlerine parıltılar ve ağızlarına kahkaha dolar.

Oh! Beyaz esvaplı kızların sabahları ne güzeldir!

Senin de bütün sabahların güzel olsun beyaz esvaplı kızım, ama, niçin ağlıyorsun?

Niçin? Niçin? Niçin?

Ah, baba, artık ben ne bir kızım, ne de beyaz esvaplıyım.

Sen hem bir kızdın, hem de beyaz esvaplıydın.

Sabahları bahçe kapısının eşiğinde parıldardın. Hava senin alevini içer, mest olur, dalgalanır ve bakir vücudunu üflerdi. Güneş seni âşıkane bir tehalükle kucaklardı. Hava, güneş ve baban sana âşıktılar.

Pencerende görüldüğün vakit. İzmit bir leylâk demeti gibi bembeyaz açılırdı, körfez yanardı, bülbül çıldırırdı, çiçekleri sulayan ve öksüren baba, seni görünce, o gün ölmeyeceğini bilirdi.

O vakitler, hangi sabah, böyle dirseğini pencereye dayanarak hıçkırırdın.

Artık ne bir kızsın, ne de beyaz esvaplısın; artık siyahlar giy.

- Kâmil... Kâmil... Kâmil... Kâmil... Kâmil... Kâmil...

- Geldim, ağlama... Yanındayım...

- Kâmil... Kâmil...

- Yürü! Çıkalım buradan... Fena oluyorsun... Sokağa... Sokağa... Biraz hava al... Koluma asıl... Haydi Meli-ha'cığım... Beni dinle...

88/BİR AKŞAMDI

- Kâmil...

Beyaz yastıklarda sapsarı baş. Fakat hiç olmazsa şu kız eğilseydi de babasının yüzündeki tebessümü görseydi... Kâmil bunu gördü. Merak etmiş ve yanma girmişti.

Beyaz yastıkta sapsarı baş. Gözler yarı açık. Çene bağlı. Gülümsüyordu. Hattâ gözlerinden Kâmil'e doğru bir bakış sızdı. Gene gülümsüyordu. Ölülerin çoğu gülümserler. Kâmil harpte bunu çok görmüştü. Ölüm iyidir. Ondandır korkmamalı, diye düşünüyordu Kâmil; ve Jülyos Kayser gibi, korkaklar ölmeden evvel birkaç defa ölürler, diye düşünüyordu, Kâmil.

Fakat ölünün huzurunda çok duramadı. Hiç kimse diri iken bir ölü kadar tesirli değildir.

Ne diyorduk? Meliha o tebessümü görmeliydi. Şimdi hıçkırırken yaş dolu gözlerinin içinde bir tek hatıra var: Beyaz yastıkta sapsarı baş.

- Kâmil...

- Bu evden çıkalım.

- Annemi istiyorum Kâmil.

- Çıkalım... Onu ararız... Haydi... Çıkalım buradan...

- Kâmil... Onu yalnız mı bırakacağız? Kâmil düşündü: O kim? Baba. Baba yalnız kalacak.

Baba yapayalnız kaldı. Güneş de onu bırakıp gitmişti.

Fakat baba gülümsüyordu.

Artık ne kulağında şarkılar, ne göğsünde Basil dö Kohlar, oh!

Bahçeden geçerken Meliha Kâmil'in kolunda bayıldı.

Hatırlamıştı. Baba her sabah burada çiçekleri sular ve öksürürdü. Meliha beyaz esvaplarıyla her sabah buraya gelirdi. Sabah şerifler hayrolsun baba. Sabah şerifler hayrolsun kızım.

Hem de saat tam bu saatti. İşte sabah güneşi pembe karanfillerin üstünden geçiyor. İşte bülbül. İşte uzakta

BİR AKŞAMDI/89

ineklerin sesi. Bir kadın Jülyos Kayser'in kolunda bayılmış mıdır? Şayet bayılmışsa mağrur Sezar ne yapmıştır? Herhalde evvelâ bir bardak su getirtmiştir.

Kâmil bir bardak su getirtti.

- Meliha...

Ve kızı koltuk altlarından tutarak süratle bahçeden çıkardı.

Ölüm karşısında zihnimiz durur. Hâdiseyi birdenbire kavrayamayız. Gözlerimiz açık, uyuruz. Bu biraz ölmektir.

Bir mecliste, üç dört hassamızın birden faaliyetiyle, sıcak ve canlı konuşurken, gülerken bize ansızın verilen bir ölüm haberi şuurumuzu katılatır. Etrafımızı kuşatarak bizi ölümün uzak hakikatinden habersiz yaşatan sesler, ışıklar, hareketler ve renkler içinde, bütün manâsiyle kuvvetli bir hayat anında, sevdiğimiz birinin ölüm haberi sesimizi derhal nasıl keser, çenemizi nasıl kilitler, yanba-şımızdaki ışıklan nasıl söndürür ve bizi nasıl hareketsiz bırakır! Bu biraz ölmektir. Neden sonra kendimize gelir, ölene ait hatıralarımızı yâdederiz. Bu şuarsuzluğumuz ölüye beslediğimiz muhabbet derecesinde sürer.

Her ölen sevgilimizle beraber, biraz ölürüz. Ve diri-linceye kadar geçecek müddet, ölüye beslediğimiz muhabbetin şiddeti nisbetindedir. Meliha'nın zihni durmuştu. Hâdiseyi hâlâ kavrayamadı. Gözleri açık, ama uyuyor. Hâlâ biraz ölüdür, hâlâ kendine gelemedi.

Kendine geldiği vakit ölünün hatıralarını şuuru çekemiyor ve bu siklet onu bayıltıyor; kendine geldiği vakit, ölüye karşı yaşamaktan utanıyor ve bu hicap onu bayıltıyor; kendine geldiği vakit, idraki yokluk fikrini kavramakta güçlük çekiyor ve bu zahmet onu bayıltıyor; kendine geldiği vakit, ölünün diriyken ona verdiği şeylerden birdenbire mahrum kalmak onu meyas ediyor ve bu yeis onu bayıltıyor; kendine geldiği vakit, ölünün bütün insanlara verdiği ıstırap ona yaşamayı zehir ediyor ve bu

90/BİR AKŞAMDI

bedbinlik onu bayıltıyor; bu ölüme kendisinin sebep olduğunu düşünmek onu çıldırtıyor ve bu muvakkat cinnet onu bayıltıyor.

İşte İzmit yollarında birkaç adımda bir sarararak erkeğinin kolları arasına düşen Meliha'nın ruhunda yaptığımız küçük bir gezinti.

Baba toprakta cesametine muadil bir boşluğun içine yerleşti. Ben de eminim, siz de eminsiniz ki artık öksüre-meyecektir. Toprağın altında kadınla ve Basil dö Kohlar-la mücadele, çünkü mücadele yoktur.

Baba, sağ gözkapağının üstüne çıkan ince uzun bir siyah böceğin iğnesine tahammül ediyor. Baba artık ta-mamiyle mütevekkildir.

Bize, "Burası pek rahat, geliniz!" dese bu davete kulak asarmıyız, bilmem; şimdilik hiç de bu rahata imrenmeyiz değil mi? Zevcesi, bilmem yalan, bilmem sahi, komşunun evinde ağlarken, hıçkırırken, bağırırken:

- Allahım, benim de canımı al! Ben artık yaşayamam! diyor.

Bu kadına acıyalım mı?

Siz bilirsiniz.

- Peki... İstersen vapur var, hemen İstanbul'a gidelim, burada yarım saat daha durmak seni fenalaştırabilir, anneni sonra ararız, bir telgrafla onu apartmana çağırırız, yahut kederleriniz yatıştıktan sonra ziyaretine geliriz, birbirinize kininiz olduğu için bu saatlerde görüşmeyiniz, işte vapur görünüyor, biraz kendini topla Meliha, gidelim vapura, haydi yavrum, biraz doğrul, gayret, gayret, haydi Meliha.

Sanki bütün pencereler açılıyor, başlar uzanıyor, kinli gözler büyüyor, sokakta gidenler durup durup ona bakıyorlar; sanki yumruklar sıkılıyor, ince ve müstehzi BİR AKŞAMDI / 91

dişler sırtıyor; sanki İzmit'in bütün insanları başlarını sallayarak homurdanıyorlar.

- Sen ha?.. Sen ha... Ne geldin, ne gidiyorsun?.. Babanın ölüsünü görmeğe bu kadar iştahlı miydin? Şimdi gene o yanındakinin kolları arasında zevke mi gidiyorsun? Nereye gittiğini acaba sen de biliyor musun? Nereye böyle, nereye? Nereye?

Vapur kalktı.

İzmit, ah İzmit!

Beyaz esvaplı kız, sabahları çiçekleri sulayan ve öksüren baba, annenin şarkıları, baba eğiliyor ve kovasını sallıyor, su bitmiş, ağır ağır tulummaya gidiyordu, ne zamandır gülmemişti? Var bir oniki sene, ve dört senedir bu İzmit'te biraz rahatlamış gibiydi; zavallı baba, anne şarkı söyler ve baba öksürürdü, zavallı baba, ah, ben senin kızınım, baba, ben seni seviyorum, ben de seni seviyorum kızım, ben yalnız seni seviyorum baba, ben de yalnız seni seviyorum kızım, bırak beni bu gece uyumayayım, bu ses tavanı geçirdi ve senelerden beri her gece Meliha'nın kulağını bulurdu, bu ses, evvelâ, bir tanburun göğsü gibi boş bir göğsün içinde öter, sonra boğaza çıkar, orada sıkışır, pürüzleşir, çatallaşır, boğulur, tıkanır ve bir hava yığınınına binerek ağızdan dışarı fırlardı, bu ses bir hıçkırıktan ve bir haykırıştan daha yırtıcıydı. Hatırlıyor, bir akşamdı, oda loş ve ses yok, eşikte uzun bir gölge, yabancı, kimdi o?.. Benim Kâmil, harpten geliyorum, harpten geliyor, harpten, harp ve bütün gece bunun hikâyesi, harp, dehşet, aman efendim, diyor Kâmil, aman, ben anlatamam. Başını sallıyor, sallıyor, kaç kere tekrarlıyor: Harp... Harp bu... Harp, harp, dehşet, fakat güneş doğar, genç kızlar yataklarından kalkarlar, İzmit körfezi Meli-ha'yı hayata çağırıyordu, kalk, uyan, yaşa, kız,

yaşa yaşa, Meliha yaşamak istiyordu. Kâmil ile ilk başbaşa seyahat. Roma tarihi, tepede annesiyle Kâmil'in bakışmaları, bir-gün de Meliha ve Kâmil, yalnız ikisi tepeye çıkmışlardı, sergüzeştin ne pusulası, ne haritası vardır, annesinin öf-92/BİR AKŞAMDI

kesi, terbiye! Terbiye ve tokat, gece sarı duvarlar kaçışıyorlar. Kâmil söylüyordu, mühim şeyler, mühim, gece, gece yarısı, motor suları yararak ilerlemişti, İstanbul ufukta yanan bir çerağdır. Meliha ağlamıştı, ağlama diyordu, Kâmil, sergüzeştin ne pusulası, ne haritası vardır, İzmit'ten böyle çıkmışlardı.

İzmit, ah, İzmit!

Vapur yürüyor.

İzmit geriye kaçıyor.

Akşam. Güverte. Kıyılarda mor dumanlar. Kâmil dirseğini demirlere dayamış, susuyor.

Vapur yürüyor. Denizde mor köpükler kabarıyorlar. İzmit karardı ve ufkun arkasında kaldı.

Vapur yürüyor.

Makinelerin muttarit sesi.

Hayat.

4

HAYIR! Kâmil tekrar ediyordu:

- Hayır, hayır!

Meliha'nın yüzü kızarmıştı; sesi, elleri ve dizleri titriyor, gözleri parlıyor ve yaşıyor, göğsü şişiyor ve yeni bir ithamdan sonra birdenbire boşalıyordu.

- Beni aldattın sen!

- Hayır!

- Aldattın beni!

- Hayır!

Kâmil kadınlarla böyle konuşmağa alışıktır. Şaşırtıcı bir sükûnetle hayır demesini bilir. Şaşırmadığı için şaşırtır. Kâmil'in hissedişine göre kadınlar için zevk aldatmaktır ve aldatılmaktan şikâyet etmek de zevktir. Kadının insiyaki hilesi, erkeğe aldanmak suretiyle onu aldatmaktır. Hoş, felsefi olarak aldanmak aldatmaktır. Safsata? Hayır, bu bir hakikattir.

Şimdi kahramanlarımızın bu aldatmak münakaşalarına dikkat edelim, bu hakikatin misalini göreceğiz.

- Beni aldattın sen?

- Hayır!

- Beni aldattın, Kâmil!.. Sen bana müşterek hayat vadettin! Müşterek hayat! Bu ne demek bu?

94/BİR AKŞAMDI

- Beraber yaşamak. Yaşıyoruz işte, beraber yaşıyoruz.

- Fakat bu... Bu gayri meşru.

- Meşru olabilir.

- Ne zaman, Kâmil?

- Münasip bir zamanda.

- İnanmıyorum, korkuyorum, Kâmil... Aldatıldığımı zannediyorum, Kâmil... Hem, niçin benimle meşru yaşayacaktın da bunu aileme resmen söylemedin? Muvafakat etmezler miydi? Babam... Ah... Kâmil... Düşün... Düşün... Ben değil, biz...

Ve itham.

- Hayır!

- Hayır değil, Kâmil... Bana cevap ver: Niçin beni ailemden istemedin?

Kâmil de bunu kendi kendine sormuştu: Niçin resmen istemedi? Cevabını bulamıyor.

Bunu biz biliyoruz: Kâmil bir Donjuan'dır, kadınların kendisine karşı fedakârlıklarının hududunu anlamağa alışmıştır, onlar üzerinde ne kadar tesirli olduğunu anlamak hodgâmlığı! Sonra, Kâmil an'aneşikendir, eskiye ve herşeye benziyenini sevmez, izdivaç onun gözünde amiyanedir, hiç olmazsa evlenmenin merasimini değiştirerek ona biraz mümtaziyet vermek ihtiyacını hisseder. Bir kızı ailesinden istemek? Bu, Kâmil'in yapamıyacağı birşeydir.

Fakat bir de Meliha'ya soralım: Bu adamın nesine inandın? Sözlere mi? Peki!

Niçin inandın? Niçin, "va-ad-i izdivaç" ile kandırılan ve mahkemelere koşan budala hanım kızlar gibi, ona kendini verdin?

Meliha da bunu kendi kendine sormuştu ve Meliha da cevap bulamadı.

Bunu da biz biliyor gibiyiz: Bu tabiî şevkin bir hilesi-dir. Kadın vermek için yaratılmıştır. Erkeği fedakârlığının azametlisiyle teshir eder. Bu bir oyundur. Kız evvelâ teslim olur. Al! der, en büyük fedakârlıktır, ve erkeği bir BİR AKŞAMDI / 95

fazilet hâdisesi karşısında bırakır: Haydi bakalım, imtihan oluyorsun. Vicdanî imtihan, beni al veya bırak.

Vâkıâ faziletin kuru bir kelime olduğunu söyleyen Brütüs'tür, fakat Roma tarihini seven Kâmil bir vehme inanır. Asalet! Asil olmak lâzımdır, asil alçaklık etmez. Kâmil alçaklık etmek istemez. Roma tarihi necâbetlerle doludur. Meliha Kâmil'i görür görmez bu vehmini sezmiş ve buna güvenerek fedakârlık etmiştir: İnsiyakla, şuursuz, kadınca yaptığı bu hesap, gerçi kat'î değildir, bazı genç kızlar gibi o da aldanabilir; fakat muvaffak olmak ihtimali de pek çoktur. Hele zamanımızda, hayalperver kızların çoğu, insiyaklarının kendilerini sevkettikleri bu şuursuz oyunu oynarlar. Bu kumarda kazananların kaybedenlerden daha çok olup olmadıklarını asla bilemeyiz, çünkü adliye istatistiklerinden birşey anlaşılmasın ve fen cürümlerini gizlemek için birçok genç kıza yardım etmektedir.

Meliha da, biliyoruz ki, evvelâ Kâmil'e al, dedi, işte sana en büyük fedakârlık; ve onu bir fazilet hâdisesi karşısında bıraktı.

- İnanmıyorum, Kâmil korkuyorum, aldatıldığımı zannediyorum. Sen ve ben imtihan geçiriyoruz. Benim bir budala, senin bir alçak olup olmadığımız anlaşılacak. Kâmil verdiği sözü inkâr etmiyor, peki, müşterek ve meşru hayat, peki. Fakat savsaklıyor.

Kâmil'in İzmit'e gittiği akşamdan bu ana kadar oniki gün geçti. Takvim yapraklarının hayat vakalarıyla riyazî bir alâkası yoktur. Bu oniki gün, oniki hafta da olabilirdi, nitekim bu oniki gün içinde, oniki haftalık bir vaka geçti. Bu apartmana ikinci gelişten sonra, ilk günler... Teselli ve eski vaitlerin tekrarı. Üçüncü ve dördüncü ilah... günler, Kâmil'le Meliha arasında gizli bir mücadele. İçin için kendilerini ve birbirlerini yemeye başladılar. Ahlâk, fazilet, izdivaç, aşk... Erkek ve kadın garizeleri arasındaki bu mücadelenin muhtelif safhalarına verilen mücerret isimler.

96/BİR AKŞAMDI

Kâmil gün tayin etmiyordu. Niçin? Meliha'yı almayacak mıdır? Göreceğiz. Alacaksa niçin savsaklıyor? Birinci mülâhazaya avdet: Kâmil kadınların kendisine karşı fedakârlıklarının hududunu bilmeye muhtaçtır. Kâmil istiyor ki Meliha herşeye razı olsun ve sonunda ondan ne isterse istesin.

Eğer iktisadî münasebetlere teşbih edilirse mahut arz ve talep kaidesi. İki tabiî sevk arasında alışveriş. Kâmil kredi istiyor ve burada kendisine itimadın hudutsuz olmasında ısrar ediyor. Tediye edecek mi? Göreceğiz?

İşte bütün mânâsiyle o maruf dâva: Ahlâk meselesi.

Ana ihtiyarlardı. On gün içinde ne fark! Romanların sonlarına yazıldığı gibi "Onun beyaz saçları vardı" demeyeceğim, fakat onun beyaz saçlardan daha kartlaştıncı birşeyleri vardı: Gözkapakları! Bunlar, şimdi, gözlerin üstünde zahmetle buruşarak açılıp kapanan, sanki çıtır-dayarak kırılan şişmiş birer kabuktular. Çok ağladık, diyorlardı. Katılmış ve kırılmışlardı. Gözlerin üstüne düşüyor ve sahipleri tarafından ayrıca hususî bir gayret sarfedilmesine ihtiyaç varmış gibi ağır ağır zahmetle, sakil bir cisim gibi kalkıyorlardı. Yalan söylemiyorlar, çok ağladılar ve şiştiler, ve katı-laştılar, ve gözleri acıtarak bastıran birer kabuk oldular.

Saçlar beyaz değil, fakat beyazdan beter: Solgun; beyazla kumral arasında, ağarmaya yüz tutmuş ve ağarma-mış, alacalı, kirli bulanık, tavır dolu bir renk; beyazlığın necâbetinden de mahrum; feci.

Ve alevsiz gözler. İçlerinde hiçbir ümit ve arzu par-lamıyor. Karanlıklar. Biraz yaklaşarak bu deliklerden içeriye bakalım: Feci karanlıklar. Hiçbir ışık yok.

Bir mezarlık: Serviler... Üç taş görüyoruz, birinin altında kocası

BİR AKŞAMDI / 97

yatıyor, feci, ötekinin altında Meliha'nın bakireliği yatıyor, feci; üçüncü taşın altında kendi gençliği, ışık kadar berrak ve tatlı sesi, canlı kızıl dudakları ve istekli, derin mıknatıslı gözleri, buruşuksuz ve gergin vücudu yatıyor, ah feci, feci.

Bu kadına acıyalım mı?

Siz bilirsiniz.

Ben acıyorum. Çok ağlıyor, gece gündüz ağlıyor, bir komşunun evinde, uzak akrabadan hiçbir teselli vereni de olmadan, minder köşelerinde, kucağına doldurduğu üç ıslak mendilden birini alıp birini bırakarak, başkalarını rahatsız etmekten de artık çekinerek, fasılasız, için için ağlıyor. Vakalarla hüküm vermeyelim, hareketler herza-man ruhî şeniyetlerin kati birer tezahürü değildirler, bu kadın kocasını severdi, çok severdi; bu kadın kızını ve ailesini, kerpiç evini ve pembe karanfilli bahçesini severdi, çok severdi; bu kadın, geceleri yatağında kocası öksü-rürken ağlardı; fakat bu nihayetsiz şefkatini göstermekten korkardı, çünkü bunun, kocası tarafından itiraf edilmiş bir cürüm, zelil bir pişmanlık, bir yalvarış telâkki edilmesinden çekinirdi; sonra, kocasının ona karşı beslediği derin ve gizli kin, küçücük bir hayvan üstüne sallanan tehditkâr bir kırbaç gibi kalbini ürkütür ve bütün şefkatleriyle, nedametleriyle bu kalbi sindirirdi, o vakit, kendini adaletin ifratından, adaletin haksızlıklarından korumak için, her mücrim gibi fena bir silaha sarılırdı: Şirretlik! Ve bu silahiyle kocasının da, kızının da büsbütün kinlerini tahrik eder, onlarla şiddetli mücadeleye geçer, sonuna kadar ısrarla giderdi. Bu, bir zevce ve ana kalbinde, nihayetsiz bir aşkın tersine dönüşür. Şuurunda öfke ve kin, arkasında (gayri şuurunda) nihayetsiz bir aşk vardı: onun için, insan kalplerini anlamak isterken yalnız vakalarla hüküm vermeyelim: Onun için, bu kocasız kalan kadına, evlâtsiz kalan anaya, ben, acıyorum. Meliha da acıyor. Babasının ölümü, bu pek genç kadının ruhundan gündelik hayatın bütün öfkelerini, garez-

98 / BİR AKŞAMDI

lerini giderdi. Ölüm ona herşeyi izah etti: Bir anayı böyle olmaya sevk eden şiddetli âmillerini bütün muayyenetini (determinizmini) Meliha'ya sezdirirdi. Anlamak birşeyin muayyenetini anlamak demekse, Meliha, bir hatadan kurtulmak için daha büyüğüne düşen annesinin bir hendek üstünden atlamak isterken içine düşüşünü, yağmurdan kaçarken doluya tutuluşunu ve nihayet, cürümlerin bu gayri iradî ve korkunç tevalisi içinde muvazenesini kaybedişindeki zarureti belki anlamadı, fakat hissetti.

Kederi kat kat çoğaldı. Ölü babasına ve diri annesine, aynı zamanda, aynı şiddetle hangisinin gaddar veya mağdur olduğunu aklına bile getirmeyerek adalet duygusunun fevkinde bir merhametle acıyordu. İkisine birden ağlıyordu. Ve İstanbul'a gelir gelmez, apartmanda bir saat geçirmeden, annesine bir mektup yazdı: "Gel! dedi, anne, İstanbul'a gel, İzmit'teki evi kapa, gel, burada yeni bir yuva kuralım, eski şeyleri unutalım!" Falan... Mektubu bir neferle İzmit'e gönderdi. Aldığı cevap, fena cevaplar kısa idi: "Ben Yozgat'a, kardeşimin yanına gidiyorum, ondan başka bu dünyada kimse yoktur."

Meliha bu kısa cevabı hazmetmek için günler geçirdi. İstiraplarını izah etmeyelim, tahmin edip geçelim, fakat bu cevabın mühim bir tesiri oldu: Bu, zaten vücudu evvel ölen kız Meliha'mn ruhunu da öldürdü; müfekkiresinde mazinin üstüne ağır bir kapak kapadı; ona eski şahsiyetini unutturdu ve onu yeni hayatının mücadelesine soktu. Bir tek hedefi kalmıştı: Kâmil!

Ve mücadeleye başladı:

- Kâmil! Beni aldatıyorsun.

Ana herşeyi satıp savdı.

Bir denk eşyasiyle trene yalnız başına bindi.

BİR AKŞAMDI/99

Hareket düdüğü çalarken, yüzünü yanındaki insandan gizlemek için sola çevirerek -vagonda üç kadındılar-gözlerinin son kabiliyetiyle ağlıyordu. Lanet, İzmit, lanet! İstasyon, dükkânlar, evler, yol kıyısında herşey, geriye kaçıyor-Kaçsınlar, gitsinler, defolsunlar, bir daha görün-mesinler, lanet, lanet! Sanki bu dükkânlar bu istasyon, bu evler, bu menhus İzmit'te herşey ayrı ayrı felâketine çalışmışlar gibi ona düşman görünüyorlar ve yol kıyılarında geriye doğru ka-çıştıkça âdeta birer canlı mahlûk duygusu veriyorlardı.

Gözlerini kapadı.

Neden sonra açtı ve neden sonra, vagonda kendisine yoldaşlık eden öteki iki kadına baktı. Biri, kucağında ço-cuğuyla taze; öteki, esmer yüzünün

buruşuklariyle bakışının gençliği biribirine uymayan ve yaşı kolayca anlaşılmayan yaşlıca bir taze, mahzun, gözleri dalgın.

Kendini bu kadına daha yakın buldu.

Bakıştılar.

- Evet, bu pazartesiyeye... Kararımı verdim... Yarından itibaren hazırlanacağız.

Meliha gözlerini açmadan cevap verdi:

- Oh... Kâmil... Yüreğime su serptin...

Gözlerini niçin açsın? Birdenbire o kadar sevinmişti ki...

- Ben merasim sevmem, diyordu Kâmil, hiçbir davetlimiz olmayacak; yalnız imam ve vekiller...

- İyi, çok iyi... Bakışıyorlardı. .

* * *

100 / BİR AKŞAMDI

Yaşlıca taze başını önüne eğdi ve gözlerini kaçırdı. Meliha'nın annesi gözlerini kapadı. Başlarının içinde yakın bir mazinin hatıraları olanlar için gözlerini kapamak başka bir âlemin -derunî âlemin- havası içinde gözlerini açmak demektir; hatıraları bu kadar canlı olanlar için derunî âlem, hârici dünyadan daha vazih ve parlaktır. Orada herşey keskin bir ışık altında görünür. Kadın da vagonun pencerelerini, kanepesini, tavanını ve lâmbasını bulanık ve sisli bir rüyetle görmekte iken, gözlerini kapayınca, İzmit'teki evi ve kocasını bir projektör ışığı karşısında imiş gibi keskin gördü. Bunun mazi olduğuna inanmayacağı tutuyordu. Kocasının sesini işitiyordu, trenin gürültülerinden ziyade bu ses, maziden kalma ses, başında çınlıyordu.

Fakat keskin bir düdük sesi ona gözlerini açtırıyordu. Yaşlıca taze, hâlâ, başını önüne eğmiş; öteki yolcu, ağlamaya başlayan çocuğun ağzına gevşek ve sararmış, sönük ve sıksa bir meme dayıyor.

Bir gece, yağmurlu bir gece. Pencere açık. Odanın sıcak havasına dışarıdan giren nemli bir rüzgâr karışıyor. Ve şırıltılar. Gökten yere billur kırıkları düşüyor, incecik sesle, çınlayışla, arada bir küçük fasılalarla sessizlikler.

Böcekler ötüşmüyorlar. Meliha uyumuyor. Odada ışık yok. Meliha yorgun. Biraz evvel Kâmil odasına çekildi. Bazı geceler Meliha yalnız yatmak istiyor ve onu odasına gönderiyor.

Meliha'nın yalnız kalmak isteği Kâmil'de kaybolan benliğini aramak ve bulmak ihtiyacıdır. Böylece, insan, kendisini başkasında kaybolmaktan kurtarır.

Meliha Kâmil'in kollarında bir nevi "ziya-ı hafıza"ya uğrar, şahsiyeti inhilâl eder, benliği değişir ve mazisi kay-

BİR AKŞAMDI/101

bolur; belki de Kâmil'in yanında duyduğu bu yenileşme ve şahsiyet değişikliğindedir ki Meliha ona meclûptur, belki de aşk budur: Bizi bıktıran benliğimizden ayrılmak ve şahsiyetimizi tâdât ettirmek ihtiyacı.

Nitekim o dışarı çıkar çıkmaz, Meliha'nın içine eski Meliha girdi. Mazi ve hatıralar.

Bunları sükûnla gözlerinin önünden geçiriyor.

Bu bir roman. Kendini sahifelerde araştırıyor. Nasıl bir kadını ben? Bir hayalperver. Kitap ve gazete sahife-lerinin yetiştirdiği ve İzmit'teki baskılı, düş hayatın feveran ettirdiği roman kızı.

Meliha oyuncaklığını hissetti. Evvelâ sahifelerden ve satırlardan gelen bir sürü heveslere âlet olmuştu. Yeni Meliha'nın gözleriyle eski Meliha'ya bakıyor: Bu kitabın verdiği hayallerle İzmit körfezinin yeknesak manzarası arasında kendini budala bulmuş bir kızdır; budala olmamak hevesine âlet olarak, eski Meliha, hayalden sergüzeşte geçmek isteyen birçok yeni kızlar gibi, şu asrî düstur olan "yaşamak arzusu" ile yaşamaya başlamıştı.

Fakat yaşamak nedir? Hangi türlü yaşamak? Bunu hiç bilmemişti. Yaşamak diye ruhunun tâ içerilerinden hissettiği kuvvetli ve derin duygunun mahiyetini anlamıyor, fakat her an varlığını duyuyordu. Neden yaşamak? Bunu anlamak için şu son hayatının bütün safhalarını hatırladı. Gözlerinin önüne alelade bir hayal geldi: Havada bir kelebek var. Meliha bunu tutmak için koşuyor. Parmaklarının ucuyla hayvanın kanadını tâ kenarından azıcık tutabiliyor, ama kelebek sıyrılıp gidiyor, gene kaçıyor, Meliha bir daha, bir hevesten ziyade ihtirasa yakın şiddetli bir meyil ile hayvanın arkasından giderken bir hendeğe düşüyor. Yüzü gözü kanıyor, ağlıyor, kurtulmaya çalışıyor, kurtulunca kendisine felâket

getiren o kelebekten nefret edeceği yerde, âşıkane bir tahalükle onun pe-Şine düşüyor, koşuyor, yeni tehlikeler geçiriyor...

102/BİR AKŞAMDI

İşte, Meliha, kelebek kadar bile hüviyeti bariz olmayan meçhul, isimsiz, firarı, fettan, uçucu bir emel peşinde heveslerinin ve ihtiraslarının coşkunluğunu hissederek yaşadığını anlamıştı. Yaşamak arzusu, asrın düsturu.

Birşey daha anlamıştı ki, bu kelebek tutulduğu anda bütün lezzetler kaybolur, bütün vehimler silinir ve dünyevî tadların rengârenk bulutları arasında korkunç birşey görünür: Boşluk. Derin bir can sıkıntısı ruhu kaplar. Can sıkıntısı, asrın hastalığı.

Meliha bunları anlamıştı, yani sezmişti. Kendini böyle sezmekte devam ettikçe ancak bu ruhî oyunla eğleniyor, yoksa müthiş bir sıkıntıya düşeceğini hissediyordu. Öyle değil midir? Hayatımızın bir safhasında vehimlerle körleşerek, ihtiraslarımızın peşi sıra züğürt bir şuurla yaşamaya başlarız; birşeyin ve birşeylerin peşinde koşarız; sonra, emelimize az çok kavuşunca, yatışmış hırslımızla duraklar ve korkunç hakikati duyarız: Boşluk ve can sıkıntısı! İşte o vakit mazimize bakarak benliğimizin fanusu içinde dönen rengârenk hayaletlerin temaşasıyla eğlenmeyecek olursak sıkıntıdan bunalırız; bu ruhî oyun, "nefis tahlili"dir ki, ihtiraslarından yorulan bütün insanları biraz oyalar, can sıkıntısından kurtarır ve yeni bir ihtirasa doğru gitmek için kuvvet biriktirmeye yarar.

Meliha'nın yaptığı bu nefis tahlilinden kendi kendine çıkardığı neticelerin pek mühim şeyler olmadığını gördük. Bence bu, neticelerden bir tanesi en ehemmiyetlisidir, ki o da, Meliha'nın birçok vehimlerinin vehim olduklarını sezmeye başlamış olmasıdır. Genç kızlıkla kadınlığın ilk idrak farkı da bu olsa gerek. Siz nereye efendim? | Ulukışla'ya...

BİR AKŞAMDI/ 103

- Ne tarafa düşüyor? Ben pek bilmem Anadolu'yu... Gençliğimde babamla Amasya taraflarına doğru gitmiştik...

- Hayır... O cihet değil hanımcığim... Tren bizi Eskişehir'de ayıracak... Siz Yozgat'a değil mi efendim?

- Evet, Yozgat'a.

Gözleri daldı: Yozgat... Bilmediği yer... Dağlar gözünün önüne geliyor ve kardeşi: İbrahim. Sakallı bir resmini göndereli iki ay olduydu. Ne kadar çağırmişti. Bak işte, şimdi gitmek kısmetmiş. Hem de nasıl!

Dünya...

Gözlerini sildi.

Tren bir köprüden geçiyor. Sarsıntı. Vagonun altında garip sesler.

Karşısındaki kadın:

- Orada kiminiz var hanım?

- Biraderim...

Kadının gözlerinde meraklı büyüyüş. Anlamak istiyor.

Meliha'nın annesi başını eğiyor:

- Kader...

Ve gözlerini siliyor.

Sarsılan camlardan keskin sesler. Tavan lâmbasının aksi. Dışarıda gece.

Karanlıklar, sanki trenle bir hizada koşuyorlar.

- İzmit'te kiminiz vardı hanım?

- Kocam... Bir de kızım... Yolcu kadının gözleri soruyor:

- Ne oldular?

Meliha'nın annesi biraz daha başını eğdi:

- Kocam... Sizlere ömür... Kızım... Kaçtı... İstanbul'a... Bir zabitle.

Çocuklu kadın, uzaktan bu itirafa alâka gösterdi. Başını uzatmıştı. Soma birşey aklına gelerek çocuğuna baktı. Anneler durenmiştirler. Onunki de kız çocuğuydu.

104/BİR AKŞAMDI

Kız anası olmak güç. Bu artık bir darb-ı meseldir, ki bugünün anaları dillerinden düşürmüyorlar. Her devirde böyle imiş. Fakat bugün her devirkinden daha güç. Buna karşı elde ne var? Yani dünyevî bir salgın halini alan cins ve sevdavî feverana karşı?.. Kitaplar: Genç kızlarımızı nasıl terbiye etmeliyiz!.. Nasıl mı? Hayata bakarak!

Hayat nedir? Geçelim.

Meliha da yaşıyor. Pazartesiye nikâhı alacak. Bir imam ve vekiller... Kâmil de o gece, yatağına girince bunu düşündü: Niçin evleniyor? Bu kızın fedakârlığını beğenmişti. Kâmil de oyuncaklığını hissetti. Bu kadar mütenevvi kadın münasebetinden sonra, birdenbire, şu kızcağıza yakalanmak neden? İnsan kendi kendini birdenbire evlenmiş bulur. Bugünkü erkekler arasında az çok tekrar edilen bu sözle anlatılmak istenen şey, bir izdivaç hâdisesi tevlit eden âmillerin çokluğu, karışıklığı ve bu halitanın altında ferdî iradenin sifıra inmesidir. Kâmil gibi kendini tesirlerden azade bir kuvvetli şahsiyete sahip zannedenlerin bu oyuncak oluşları herkesi pek hayrete düşüreceği kadar bizzat onu da şaşırttı. Yorgandan gözlerini çıkararak açıyor: Evleniyorum ha? Evlenmeye en müsait insanlar Donjuan'lardır ve en az ehemmiyet verdikleri kadınla evlenirler. Bu, onlara Donjuan olmakta devam etmek istediklerini gösterir. Meliha, Kâmil'de bu istidadı sezmişti. Ve ilk feda-kârlılığıyla büyük bir uçurumun üstünden muvaffakiyetle atladı. Fakat hemencecik Meliha'nın zekâsına hükmetmeyelim. Çünkü bu izdivacın istikbâlini tahmin edebilmiş değildir. Kâmil bunu daha iyi biliyor. Kâmil bu izdi-

BİR AKŞAMDI/105

vacı kendi kendine şöyle izah ediyor: Muharebe yorgunluğu. Birşey yapmak ihtiyacı. Öteki kadınlara karşı yeni bir kuvvet. Nihayet, acemi bir ruhla oynamak zevki.

Sonra Kâmil'in bir düsturu var: Hiçbir hareketin diğerinden farkı yoktur. Bütün yollar Roma'ya çıkar.

Kâmil daima anasından, babasından uzak yaşadı. Eline ilk maaşı geçtiği gündenberi, babasının da inzimam eden yardımıyla, onbir senedenberi yalnızdır. Kendi tabiriyle: "Yalnız başına ve çok kalabalık" yaşar. Bu kalabalığın iki mânâsı vardır, biri, apartmanında her vakit yalnız kalmamasıdır; dostu yoksa da gelip gideni çoktur; öteki mânâ, Kâmil'in hayaletleridir. Muhayyelemizin fantazile-ri bizi tesanüt ihtiyacından vareste bırakır: Kâmil'in haftalarca apartmanında yapayalnız kaldığı ve hiçbir ikinci insan aramadığı vâkidir. Tahayyül eder. Roma kahramanları arasındadır. Bunun için yalnız ve kalabalık yaşar.

Ailesinin birgün evvel nikâhtan haberi olmuştu; Me-liha'ya ait vakaları da o gün haber aldılar. Kâmil bunu da bildirmeyebilirdi. Çünkü onun "Ana, baba" hakkındaki fikri de şudur: Her insan, kendinden evvelki akrabalara değil, kendinden sonrakilere bağlıdır; çocuğun anaya ve babaya merbutiyeti bir irticadır; bu rabıtaı koparmak her kuvvetli şahsiyet için ilk iş olmalıdır. Neron'un annesini öldürmesi en büyük zulümlerinden biri sayılamaz.

Kâmil'in ailesi de bu izdivaca alâka göstermemiştir. Fakat bu hâdisenin tahrik edeceği başka ihtiraslar bulunduğunu da göreceğiz.

Bu nikâhın garabetlerinden biri de sessiz, تنها, kısa olmasıdır. İmam ve ötekiler çekilip gittikleri vakit, Kâmil, odasında, büyük koltuğuna uzanmış, bunu düşünmemek için bir ceht sarfediyordu.

Meliha, başucunda ayakta. Bir roman mübalâğası yapmış olmadan "titriyor" da diyebiliriz. Titriyor.

- Kâmil...

- Gel yanıma sıkış, otur konuşalım.

- Kâmil...

106/BİR AKŞAMDI

- Şimdi birşey istemiyor musun artık?.. Ne bu hayret?.. Yüzün gene bembeyaz... Titriyorsun da...

- Şaşıyorum.

- Neye şaşıyorsun?

- Neye şaştığımı bilmiyorum; fakat hayret edilecek birçok şeyler var gibi geliyor.

- Ver elini bana.

- Ben artık senin zevcenim değil mi? Meliha'nın bunu sormaya ne ihtiyacı var?

*

- Bu asrın büyük seciyelerinden biri "fevk'al-itiyad"a meclûbiyetidir. Eskiler itiyadda zevk bulurlardı. İtiyada karşı harp açan ilk asır budur. Hattâ bu savlet, "Röne-sans"dakini de geçer.
- Bahisten dışarı çıkıyorsun Cevat.
- Bilâkis oraya geliyorum. Sen de "fevk'al-itiyad"a meclûbsun; bu kızı İzmit'ten gece yarısı getirişin budur. Senin hayatında böyle itiyad kırıcı sergüzeştler epeyce vardır. Ben de bunu severim.
- Sen Meliha'yı tanımazsın değil mi?
- Hayır.
- Tanıyacaksın. İzmit'ten buraya taşınmaya değer. Güzeldir.
- Başka?
- Hepsi o kadar, diyebilirim. Şimdi kadınlarda yalnız güzellik arıyorum.
- Sen bana eskiden derdin ki: "Dünyanın bütün kadınları benim nazarımda bir tek kadın teşkil ederler; hepsine mâlik olmadıkça kadın ihtirasımı tatmin etmeye imkân yoktur; bunun için hiç olmazsa her tipten birer taneye mâlik olmaya mecburum; yoksa yaşadığıma inana-mam." Hatırlıyor musun Kâmil?

BİR AKŞAMDI/107

- Bu, kadın meselelerinde beni idare eden fikirdir.
  - Nasıl evlendiğine bunun için biraz şaşılabilir.
  - Hayatımda bu tecrübenin eksik oluşuna tahammül edemedim.
  - Bunda da itiyadla mücadele etmiş oluyorsun, bekârlık itiyadiyle.
  - Belki.
  - Ve günün birinde evlilik itiyadiylede mücadele edeceksin.
  - Belki. Hiçbir izdivacın istikbâli tahmin edilemez.
  - Bununla beraber, Kâmil, mazi istikbâlden ziyade meçhuldür.
- Cevat, fikirleriyle Kâmil üzerinde müessir olduğunu hissettirmeden müessir olan bir arkadaştır; Kâmil tarafından en çok sevilen bir arkadaş olduğunu da bilir. Bu izdivaç onda yalnız bir duygu uyandırıyor: Meliha'ya merhamet. Fakat bunu Kâmil'e söylemedi. İnsan kendini birdenbire evlenmiş bulur. Kâmil bunu kendi kendine çok tekrarlıyor, yaptığına pişman olup olmadığını düşünmüyor, zira Kâmil'in nazarında bir hareketin diğerinden hiç farkı yoktur, yalnız bu onda zihni bir itiyaddan gelen hissiz bir akideden fazla birşey değildir, kalbinin derinliklerini aramıyor. Fakat biz bu noktada ihtiyatlı olalım, gayri şuurun neler yu-murtlayacağını bilemeyiz.

* * *

Muhitte bir in'ikâs.

- Kâmil'in evlendiğini biliyor musun?
- Duydum. Hayret.
- Hayret.
- Bu adam bir barbardır.
- Onun için üstüne düşüyorlar.

108/BİR AKŞAMDI

- Fakat hiç de halinden belli midir? Yumuşak bakışlar... Kadın tavırları... Gayet tabii, munis bir duruş... Asker olduğu bile belli değil.
- Riyakâr.

Erkeklerden biri, konuşan bu iki kadına yaklaşıyor, ciddi:

- Birini methediyorsunuz, son kelimenizi duydum.

I

Camda yalnız tavandaki lâmbanın aksi. Dışarısı hiç görünmüyor. Vagonların şiddetli sarsıntısından trenin süratine intikal.

Üç kadın başı da, intizamsız ve gevşek, sallanıyor. Emzikliden gayrisi, ötekiler, yarım uykudalar.

Emzikli, kâh çocuğuna, kâh da kızı bir zabitle İstanbul'a kaçan ve kocası, sizlere ömür, ölen kadına bakıyor, hep o fikir: Yavrusunun istikbali. Çünkü bu da bir kız çocuğudur.

Büyüyecek, istenecek, verilecek, tel duvak takınacak mı?... Yoksa, bir zabitle...

Tekerleklerde gıcırtilar...

- Geyve!

İki uykulu baş silkiniyor. Meliha'nın annesinde bir inilti. Gözlerinde bir kâbus hatırası. Emzikli ona bakıyor. Anneler tedbirlidirler.

5

AİLEVÎ inzibat. Bu Kâmil'de sabit fikirdir. Çareler düşündü ve bir tane bile bulamadığı için en kestirmesine gitti: İstibdat! Kadının gözünde mahpesi güzelleştirmek lâzım.

Siz, kıskanç erkekler -yahut, sadece- siz, hakikî erkekler, bu zihnî barbarlığı bilirsiniz. Konuşalım. İnsanda hiçbir duyguya güvenilemez; dinî, ahlâkî veya âşıkane duyguların temeli üstüne emniyet bina edilemez; kadının yarım saatlik hürriyeti, sizi erkeklerin en zavallısı yapabilir. Bu imkân çıldırtıcıdır. Bütün imanların kaybolduğu bu asırda, ailevî emniyetinizi temin edecek hiçbir şey olmadığına vakıfsınız. Katileşelim. Üç ruhî vaziyette bulunabilirsiniz: Kadının size daimî sadakatini farzetmek. İhaneti ihtimalini kabul etmek ve bu rızanızı ifşa etmemek. İhaneti ihtimaline asla razı olmayarak, onu hapsedmek.

Ekseriya, ruh bu üç vaziyetten birinde takarrür edemediği için, birinden ötekine serseri cevelânlar yapar. Bu müthiştir. Ancak herkesin de sizin gibi olduğunu düşünmek tesellisinden başka hiçbir şeye mâlik değilsiniz. Şüphe, kıskançlık, iki cinsin hürriyeti esasına müstenit dâvalar, mücadeleler ve her beşerî vakanın mevzuunu teşkil eden şu mesele size ıstırabınızda yalnız olmadığınızı öğretir.

"Elle gelen düşün, bayram" diyebilirsiniz.

110/ BİR AKŞAMDI

Kâmil bunu diyemiyor. O burada hem askerdir, hem de şarklıdır; yahut hakikî bir erkektir. Yukarıda saydığımız üçüncü ruhî vaziyeti benimsiyor: İstibdat. Ama kadına mahpesini güzelleştirmek şartıyla.

- Meliha... Bir küçücük şüphenin muhabbeti öldürebileceğini anlıyorsun değil mi? Sen masum olabilirsin. Bir kurdela parçası almak için Beyoğlu'nun şüpheli pasajlarından birine girersin. Onun üstünde randevu odaları da vardır. En mücrim ve en masum kadın aynı kapıdan içeriye girerler. Sen orada görülürsün ve bana haber verirler. Ben her zaman iyi bir muhakemeye mâlik olamam, ufak bir şüpheye düşerim ve bu beni kudurtur. Senin ve hiçbir insanın yalnız başına sokağa çıkmak veya bir mağazaya girmek hakkı münakaşa edilemez, fakat senin bu hakmla benim şüphem arasındaki tehlikeli uçurumu ne ile örtelim? Anlıyorsun. Değil mi? Eğer, bu evimizin içinde bir aile rahatlığı istiyorsak şu meseleyi halledelim. Gülümsüyorsun. Ne âlâ, demek ki sen, burada, benim senden birşey istememe hacet bırakmadan hakikî vazifeni anlıyorsun, hem feda edeceğin hürriyetin kıymeti nedir? Aklına estiği zamanlar evinden dışarı çıkamamak. Beni daima yanında görmeye alışmak. Bu güç bile olsa güzel bir gaye için katlanılabilir. Sonra itiyat bu güçlüğü de izale eder. Bence aile bir mahpestir, fakat insan oraya seve seve girer, nasıl ki sevdiğimizizin kolları arasına da seve seve atılırız, bu zincir bizi hiç de sıkmaz.

Ve diğer nutuklar.

Meliha bugün herşeyi kabul ediyor. Kadınlık mesleğine yeni başlayan bir kız için bu esareti kabul etmek güç değildir. "Ya sen?" diye de sormuyor, o kadar mütevekkil.

BİR AKŞAMDI/UL

- Bir kadın mahpesinden bıkar mı? Ona isyan edebilir mi?

Cevat, Kâmü'in bu sualine izdivaç hakkındaki mülâhazalarının serisiyle cevap veriyor:

- Bir izdivacın mukadderatı zevç ve zevce kuvvetlerinin seyrine tâbidir. Her izdivaç bir teraziye benzetilebilir: Kefelerinde kadın ve erkek otururlar; aradaki tevazün, iki taraf kuvvet ve sikletinin müsavi olmasına bağlıdır; birisi ağırlaşırsa öteki taraf berhava olur. Aşkta da böyledir. Her iki taraf kendi kuvvet ve sıkletlerinin tezyidine çalıştıkları için bu zıt temayüllerden iki cins arasındaki maruf mücadele doğar. Bu mücadele aşkta en şiddetli olur, fasılasız devam eder, çünkü ihtirasın beklemeye tahammülü yoktur ve gayesine çabuk vasıl olmak istemesi tabiidir; dostlukta ihtiras, vasatî temayüller derecesinde olduğu için gayeye vusulde acelesi yoktur, teenni, betaet, müsamaha onun seciyeleridir, beklemesini bilir, hattâ zayıf zamanlarda karşı tarafa yardım eder. İzdivaçta da dostluğun aynıdır. İki taraf arasındaki mücadelenin teftişini kısmen cemiyet taahhüt etmiştir ve zevç ile zevce müşterek olarak, cemiyete karşı da bazı taahhütler altına girmişlerdir. Bu itibarla izdivaç

kadınla erkeğin arasındaki harpte cemiyetin hakemliğini kabul etmektir. Bir kadın mahpesine isyan eder mi? Etmez mi? Bu onun kuvvetine bağlıdır. Başka erkekler tarafından matlûp olursa elde ettiği bu yeni kuvvetle mahpesinden dışarı çıkmayı elbette isteyecektir.

Başka erkekler kim olabilirler? Şimdilik yok.

Ve Kâmil rahattır, ailevî inzibatından emin. Nasıl ki, Meliha'nın mahpesini sevdiğini de görüyor. Meliha mahpesini seviyor. Evinin hudutları haricinde dünya yoktur. Apartmanın iki odası arasında attığı adımlar, ona, her anı yeniliklerle dolu bir seyahattir.

112/BİR AKŞAMDI

Bir sürahinin billurdan kapağı içinde ufuklar açılıyor. Bugünlerde Meliha bir esrarkeş kafasına mâliktir. Bir damla su içinde cihanlar görüyor... Ev ona hiç dar değil. Duvarlar ona muhabbetle sarılan kollardır. Oh... Değil mi ki o bütün bu yuvanın biricik kadınıdır, değil mi ki, sekiz ay evvel, bu dehlizde ve bu odalarda, baş döndürücü, derin korkularıyla dönüp dolaşan hayaletlerin hepsi çekilip gitmişlerdir ve o, Meliha, hepsinden sonra, hepsinden hâkim, hepsinden meşru, hepsinden yalnız kalmıştır, yetişir. Bu yetişir.

Kadın mahpesini sevebilir: Ona hâkim olmak şartıyla.

Meliha mahpesini seviyor.

Herşey tabii haline dönmeye ne kadar meyyaldır. Sanki şu bir ay içinde hiçbir şey geçmedi. Ne İzmit, ne öksürükler, ne Marmara'nın karanlıkları, ne şu yatakta kâbuslu gece, ne tekrar İzmit, mavi karanlıklar, ne beyaz yastıkta sapsarı baş, ne haykırışlar ve çırpınmalar, ne imamın ağır sesi, hiç hiçbir şey... Meliha, bunların yaşanmamış olmaları arasındaki farkı bulamamaya başladı. Kendisi, bugünkü Meliha bir hakikattir.

Oh... Kâmil müşfiktir, gözleri çok emniyet veriyor, günler tatlı ve derin geçiyorlar. Arada bir tepeye doğru seyranlar. Bir araba gezintisi. KâmiPin bir arkadaşı, Ce-vad'ın ziyaretleri. Daima zevkli sohbetler. Ve muhabbet, namütenahi muhabbet.

Meliha sevildiğine inanıyor. Kâmil'in bu itimadı verebilmekteki hüneri, sırf zekâsının muvaffakiyetinden ibaret değildir; unutmayalım ki o bir şıpsevdidir ve her kadını sever; hattâ bu hükmümüzü tamim etmekten korkmayabiliriz. Her Donjuan bir şıpsevdidir ve Donju-anlık, birçok kadınları ayrı ayrı anlarda, fakat hep birden sevmek kabiliyetidir. İşte bir Donjuan ruhunda en beşerî hasse.

BİR AKŞAMDI/113

- Abla!.. Abla!.. Sus! Haydi!.. Bana anlatma!.. Kavuğuma dinlet abla!.. Sus!.. Ben karıların ne olduklarını bilirim... Kız anaya çeker abla!.. Onun terbiyesinden sen de mesuldün... Daha ziyade sen mesuldün, sen!.. Ana idin be!.. Ana be, ana, ana!.. Hey... Kavuğuma dinlet abla!.. Kocan öksürürken sen şarkı söyledin... Şimdi bana maval okuma... Hey... Gözlerin yaşarıyor da sana acıyorum abla!.. Ne kadar olsa kız kardeşimsin be... Vallah billah, şu ekmek beni çarpsın yalan söylüyorsam, ablam olmasaydın sana "oh olsun" derdim be... Yahu... Vicdan bu be... Sızlıyor musibet... Gene acıdım sana billahi be... Hey körolası dünya... Hey kahpe dünya... Adamcağız öksüre tıksıra gürlledi gitti ha... Vay kancık piç vay... Elin herifiyle savuş sen... Hasta herifi bırak git... Bakalım o Kâmil onu alacak mı?.. Kâmil'i ben kaç sene var görmeyeli?... Balkan harbinde Lüleburgaz dönüşü iki saat konuştuk. Hâlâ kibirli mi o öyle?... Mekteb-i Harbiye'de ona Kâmil Efe derlerdi de kızardı. Ama çalışkan çocuktu. Allah için... Hem kibardı da... Hey kahpe dünya... Ağlama be abla... Başımın üstünde yerin var yahu... Otur burada oturduğun kadar... Sonra bir mezuniyet koparırım, İstanbul'a beraber gideriz. Sen evvelki gece demiyor muydun? Eğer KâmiPle evlenmezse benim Meliha isminde kızım yoktur diye?.. İşte o kadar be abla, işte o kadar... Ağlama be... Sana bir Samsun sarayım mı?.. Hiç gıcık vermez, iyi tütündür, adı üstünde... Vah zavallı Şük-rücük... Yandım be... Ne kötü hastalıktır... Üç dört günde kafayı vurdu ha? Tüh... Yazıklar olsun... Ana kız şu adamcağızın başına dünyayı zindan ettiniz gitti... Şimdi yan derdine otur aşağı... Kızını da göremedi desene... Çok severdi Meliha'smı... Hey kahpe dünya... Tüh... Benim de içime işliyor abla be... Sar şu Samsun'dan yahu... Dur ben sarayım.

114/BİR AKŞAMDI

*

Çünkü bu kelebek tutulduğu anda bütün lezzetler kaybolur, bütün vehimler silinir ve dünyevî tadların rengârenk bulutları arasında korkunç birşey görünür: Boşluk. Derin bir can sıkıntısı ruhu kaplar. Can sıkıntısı, asrın hastalığı.

Gerçi bu sıkıntı Meliha'ya geldiği günler yarım saatten fazla sürmüyordu ve mazarına bakarak, benliğinin fanusu içinde dönen renkli hayaletlerin teması onu eğlendiriyordu; fakat bazı kere, bu eğlencenin içinde kan ve gözyaşları var. Kan ve gözyaşları, baba ve ana... Bunlar hatırlanıyor...

Ana şimdi uzak mesafelerin, dağların arkasında solgun bir hayalettir.

Bu hayalet Meliha'nın gözlerine yaşlarla beraber geliyor.

Her saadette eksik birşey vardır. Annesi şimdi beraber olsaydı.

Anaya ait birşey Meliha.'nın ruhunda gittikçe büyüyor.

Bu bir buluttur. Esrarla dolu. Kabarıyor. Dağılıyor, yayılıyor ve ruhun üstüne çöküyor. Koyu bir rengi vardır. Gün geçtikçe artan sikletiyle kalbi çiğniyor.

Akşamları, ışıklar yanmadan evvel bu bulut kalble duvarlar arasında gidip

gelmektedir. Nedir bu? Adı yoktur. Hasrete benziyor. Daha karışık bir his

külçesidir. Kalbin üstüne çöktüğü zaman baygınlığa yakın hüzün veriyor.

Bazı hafif bir aydınlık ve hatıralar... Lâleli'deki evin büyük sofası. İncecik

bir ses: Yavrum, Meliha... Düşersin... Meliha... Meliha... Bu incecik ses, bir

rüzgâra karışarak, derin ve müphem, uğulduyor. Meliha... Meliha... Meliha... Bu

onun sesidir. Ve şekiller: Elinde ağır bir sepet, vücudu iki kat olmuş; yahut

bir masanın üstüne eğil-

BİR AKŞAMDI/115

mis, zahmetler içinde saatlerce uğraşılıyor; sonra kokular ve sıcaklıklar: Göğüs, kollar, hararetli öpüşler... Ve hep o incecik ses: Meliha... Meliha...

Bütün bu hayaller Meliha'yı bırakmaz olmağa başladılar. Bulut ruhunu sarıyor.

Emine buna çok dikkat ediyordu:

- Hanımcığım... Niçin öyle mahzunsun sen? Evin içinde bir eksiğin, gediğin var mı?.. Canın birşey istiyor da bulamıyor musun?

- Hayır, Emine.

- Nen var, hanımcığım ya?

- Bana hanımcığım deme Emine... ismimi söyle.

- Meliha Hanım mı diyeyim?

- Evet.

Bu sesle ötekini arıyor: Meliha... Meliha...

- Emine! Annemi düşünüyorum.

Emine'nin gözleri açılıyor. Büyük bir alâka. Anne! Anne! Hımm... Bunu onlar bilirler, onlar, halk.

Ve Emine birşey söylemiyor. Gözlerini kapayarak başını önüne eğiyor. Oh,

Emine'nin bu sükûtu ve bu tavrı... Oh! Anne!

Ve dağlar... Anne dağların arkasında solgun bir hayalettir, ağlar... Meliha'nın gözlerinin önüne dağlar geliyor, sıra dağlar... Bunların rengi siyaha yakın

mordur. Yekpare kaya gibi dik ve sert, yüksek dağlar.

Ses, dağların arkasından, rüzgâra ve sise bürünerek, incecik ve kesik, titrek ve dağınık geliyor: Meliha... Me-li... ha... Meli... ha...

- Meliha Hanım... Şimdi Kâmil Bey gelir... Işığımı yakayım mı?

- Hayır.

Pencerenin önündeki büyük koltuğa oturuyor. Apartman bacaları arasında bir dağın kamburu. Akşam. Bulutlar...

Ve o incecik ses: Meliha...

116/ BİR AKŞAMDI

Gittikçe uzaklaşıyor ve enginlerde, sonuna gelmiş bir mum alevi gibi ürpererek sönüyor.

- Sen anneni, babanı sevmez misin Kâmil?

- Başka insanları ne kadar seversem.

- Bunların sana o kadar emekleri geçtiğini düşünmez misin?

- Bunu kendileri istemişler. Çocuk, ana ile babanın şefkatlerini biriktiren, sonra faiziyle iade eden bir banka değildir, Meliha.

- Fena söylüyorsun.

- Ben bile bile nankörüm.

- Ah, fena söylüyorsun.

- Çocuktan mukabele beklemek bir nevi tefeciliktir. Her büyük, kendinden küçüğüne verir ve karşılığını beklemez. Değil mi Cevat?
Meliha Cevad'ın yüzüne dikkatle bakıyor. Onun bu "ana baba" hakkındaki fikri merak edilecek şeydir.

- İnsan bu dünyada aldıklarının hepsini iade eder. Müstesna yoktur, diyor.
Kâmil soruyor:

- Kimden aldıklarını kime?

- Anadan aldıklarını anaya; babadan aldıklarını babaya; artanını çocuklarına.
Meliha seviniyor ve Cevad'ı haklı buluyor. Kâmil muterizdir.

- Hayır! diyor, her nesil, kendisinden sonrakine borçludur.

Cevad'a göre ise, her nesil, kendinden evvelkine borcunu öder ve sonraki nesle ikraz eder. Nitekim bu da yeniler tarafından ödenecektir.

Kâmil itiraz ediyor:

- Bu bir tefeciliktir.

BİR AKŞAMDI/117

- Hayır... Büyükler faiz istemezler.

- Ben yalnız çocuğuma borçlu olabilirim.

- Çocuğundan birşey almadan ona nasıl borçlu olabilirsin? Ona ancak ikraz edersin.

Kâmil cevap veremiyor. Meliha ve Cevat haklı çıkıyorlar. Meliha Cevad'ı kendine yakın buluyor ve temenni ediyor ki, o da, Kâmil de bu kadar iyi düşünsün.

Her saadette eksik birşey vardır. Her saadette bir felâket unsuru vardır; bu mahrum olmak korkusudur, o saadetten mahrum olmak korkusu; ve sonra, biliriz ki saadet bitecektir; Bunu bilmek saadetin felâketidir.

Kelebek tutulmuştur, fakat ya kaçarsa?

Yekpare bir saadet fikrine kıyas ile, mesut kendini bedbaht bulur.

Meliha kendini bazı bedbaht buluyordu. Ve kelebeği kaçırmamak istiyor.

O vakit istikbâlin tehditkâr yüzüne korku ile bakıyor ve içine ilk şüphe düşüyor.

Artık mahpes, yavaş yavaş, cehennem olacaktı.

İlk şüphe, en iptidâî ifadesiyle: Beni seviyor mu? Çok mu seviyor? Ne vakte kadar sever?

Sanki aşk bir sigortadır.

Sevse bile, a kız, bu neye mânidir?

Tuhaf düşünüyorsun, yahu... sanki aşk bir sigortadır.

Beni temin et, Kâmil!

Garip şey, aşk mükâlemelelerinde kadınlar ekseriya yeni tâbirleri kullanırlar.

Bu konuşuşu da onlara tabîî sevk mi öğretir? Kâmil, kadınlardan hep aynı kelimeleri duyardı. Bunlara verilecek hazır, kalıp cevaplar edinmişti. Hattâ bu cevapları verirken yapılacak tavırları da -ezberlenmiş bir şiirin evzâi gibi- iyi öğrenmişti, rûsuhla tekrar ediyordu. Donjuan bir sanatkârdır.

.'i T

118/BİR AKŞAMDI

- Temin?., dedi.

Kalıp cevabım söylemeye hazırlanıyordu.

- Temine ihtiyacın mı var? diye sordu.

- Evet, Kâmil; beni temin et.

- Şüpheye mi düşüyorsun?

- Kâmil, beni temin et.

Bu talepler karşısında Kâmil sakin olur. Bu sükûn masumiyete çok benzer. Tesiri mükemmeldir.

Kâmil sakindi. Gülümsedi.

Sükûnunu sarımsadan hafifçe omuzlarını kaldırdı, yavaş sesle:

- Nasıl temin edeyim?

- Çaresini sen bul.

- Sen bul ve bana söyle. Öyle temin edeyim.

- Kâmil... Çok azap çekiyorum.

- Ne yazık... Pek nafil azap.

Ses perdesi de mükemmel. Bir anda Meliha'nın ruhuna derin bir emniyet doluyor. Oh...

Ve Kâmil fazla birşey söylemiyor, lâkırdıyı değiştiriyor:

- Muhlis Paşalara davetliyiz.

- Ne zaman?

- Önümüzdeki haftaya... Yarın seni terziye götüreceğim.

Oh! Bir davet. İnsanlar arasında, yüz yüze ve karşı karşıya bir zevce şerefiyle bulunmak. Elektrikler... Renkli bir ipeğin içinde parlamak... Oh!..

Kâmil karısının bu sevincini görüyor. Memnun değil:

- Ben davetleri sevmem! diyor.

Bu doğrudur, Kâmil davetleri sevmez: Yalnız Don-juanlığın bu köşesi kırıktır, davetleri sevmez. Çünkü her tesanütte umumiyet vardır. Kâmil umumiyeti ve müşabeheti sevmez. Kâmil orijinaldir demek dilin ucuna geliyor, eğer bu duygusu bir zümrenin seciyelerinden olmasaydı.

- Niçin Kâmil?

BİR AKŞAMDI/119

- İnsanların birbirlerine yaklaşması çirkin birşey... Hoşuma gitmiyor...

Tünelin turnikesi önünde bekler gibi. Sonra oralarda daima fena konuşulur.

- Ben ne zamandır bir mecliste bulunmadım. Ondört yaşındanberi... Biz İstanbul'da otururken annem beni bazı toplantılara götürürdü, -annem görgülü bir kadındır, Kâmil- götürürdü... Giderdim... Ve akrabadan erkeklere çıkardım... Hem serbest konuşurdum... Beni dinlerlerdi.

Sustular. Anne!.. O incecik ses, bir kıvılcım gibi Meliha'nın kulağına düştü:

Meliha:

Bayezıt'ta bir konağa giderlerdi. Neriman piyano çalardı. Annesi de piyanoya oturur, alaturka çalar, şarkı söylerdi. Kahkahalar atardı. Vakit gecikirdi. Sonra annesi piyano iskemlesinin üstünde döner ve kızına seslenirdi: Meliha...

Onlar şimdi nerede? Hamdun beyler... Neri-manlar...

Ya anne? O nerede?

Yozgat.

- Kâmil sen hiç Yozgat'a gittin mi?

- Nereden aklına geldi şimdi? Annenden mi? Hayır, gitmedim.

- Kasvetli bir yer midir?

- Anadolu.

- Kasvetli bir yer midir?

- Anadolu, Meliha. Hoşlananlar için kasvetli değil, şehre alışanlar için, tabii, kasvetli.

Meliha'nın gözleri dalıyor. Gene dağlar... Sıra dağlar...

Dağların arkasından solgun bir hayalet: Ana.

Düşünüyor, düşünüyor. Kimbilir oraya kadar giderken, yolda, yalnız başına, neler çekti... Kimsesiz, dağlar aşmak... Dağlar...

Meliha hiç büyük dağ görmemişti.

- Kâmil...

- Emin ol ki rahattır, annen... Şimdi onun sükûna ihtiyacı vardır ve bu, Anadolu'da pek boldur.

k

120/ BİR AKŞAMDI

Meliha korku ile silkindi, sandı ki gene Kâmil: "Annen rahattır, rahat olduğunu farzet, saadet bir faraziyedir" diyecek.

Kâmil bunu söylemedi.

Yalnız, ağır ağır başını salladı:

- Kendine ve kendinden sonrakilere bak! O geçti.

- Geçen nedir? Ana mı? Fakat geçmiyor.

Hayır, onu kardeşi de anlamıyor, onu hiç kimse anlamıyor, ona bakan gözlerde şaşkınlık, yüreklerde öfke ve merhamet var. Kardeşi de ona kızıyor ve acıyor. Öfkeye lââyıksa, merhamete niçin? Merhamete lââyıksa, öfke niçin? Hayır, o kendini öfkeye de, merhamete de lââyık bulmuyor. Onun kalbinde bizim anlamadığımız, uzaklarının ve yakınlarının anlamadıkları bir ukde var. Hattâ bunu kendisi de iyice anlayamıyor.

Bu, acaba, yolunu şaşırın analık garizesinin yaptığı bir zelzele midir? Aman, burada aklî hükümler vermeyelim, hayır, bu yolunu şaşırılmış analık garizesinin türlü duygulara istihalesiyle bir dul kadın ruhunda yaptığı karışıklıklar, falanlar diye anlatılamaz; ben bunu anlatmam; çünkü anlatmaktan âcizim. Bu kadını biraz duyabiliyor-sam, ne mutlu. Ve onu duyabilmek için mazisinden bugüne

kadarki hayatını bütün safhalarıyla, kabil olduğu kadar kısa bir an içinde hatırlayarak bir insanın bütün hürriyetini teksif eden bir zaman vahdetiyle kavramak istiyorum. Ona kızmıyorum, hattâ acımıyorum da, ne bileyim, ona karşı duyguma bir isim takamıyorum.

O bir adam öldürmüştür. Fakat bu adamı onun şarkıları vasıtasıyla öldüren şey başkadır. Bu başka şeyi hepimiz tanırız. Bu başka şey dünyayı idare eden kuvvettir.

BİR AKŞAMDI/121

Boşlukta esirdir, elektrik tellerinde cereyandır, dimağda zekâdır, kalpte aşktır, ette bir gidişmedir. Birçok maskeleri vardır. Sayısız mahiyetlerle, sayısız şekillerde, bazı gözümüze hiç görünmeyerek ve yalnız varlığını duyurarak sırlı bir esişle içimizden gelir geçer, bazı gözlerimizi kamaştıran bir parıltıdır, rengârenk iltimalarıyla bizi mesteder, onu hep tanırız, adını bilmeyiz, o, meçhul bir enerjidir, her yeni maskesi altında yeni bir ismi vardır, hattâ hepimizi ayrı ayrı vücuda getirir, aramıza anlaşılmazlıkların uçurumlarını koyar, bizi ayırır ve bazı birleştirir; o, milletlerin ve fertlerin arasındaki muhabbet ve kindir, o, bir harp meydanında kan döker ve yatakta iki kişiyi içice geçirir; her zekâ onu yakalamak için kuduru-yor: Onu bir ampulde, bir telsiz telgraf ahizesinde, bir sanat eserinde, bir makinede, muhayyirü'l-ukûl bir riyazî muamelede bir sevgilinin bakışında, cinsî münasebetlerde yakalar gibi oluyoruz; dinlerimiz ve felsefelerimiz ona türlü isimler takıyorlar; fakat neye yarar? Bize o hâkimdir; o bir tek iradedir; bütün kuvvetlerimizin mihridir; bizi o götürüyor; bu anayı o, kocasını yemeye sürükledi; bu ananın etine o, bir analık garizesi halinde, kalbine aşk halinde girdi, fakat dışarıya kin halinde göründü, bu kadını kocasına sevdirdi ve yedirdi; kadına "şarkı söyle!", babaya "öksür!", kıza "kaç", basil dö Kohlara "yürü!" emrini veren odur. Onun en iyi ismi "o"dur... Nedir o, kimdir o, bilmiyoruz.

Bu kadını Yozgat'a süren de odur.

Ana sürgünde bitkindir. Öyle bitkin ki içine bir ayna korkusu çökmüştür. Bu doğru sözlü cam parçasını hiç sevmiyor ve ondan kaçıyor. Ayna ona bir anda gençlikten ihtiyarlığa geçişinin korkunç rüyasını aksettiriyor. Bu cidden bir anda olmuştur.

Gençliğinin en son parıltısı, İzmit'te, tepede, Kâ-mil'in yanında idi; o gün birkaç yaş küçülmüştü; sonra bu tazeliğin Kâmil'i gaşyeden son meyvesini bir geniş ağaç

122/BİR AKŞAMDI

altında verdi. Unutulmaz gün. Ve o son. Bitti. Sonra ihtiyarlık onun bütün varlığına bir fırtına hızıyla girdi, bütün alevlerini söndürdü. O ne sürattir! Yirmi günde yirmi senelik tahrip.

Bunu aynada görmeye dayanamaması şaşılacak bir-şey değildir; en büyük ruh acısına yakalanıyor: Kendinden nefret. Ve tok sözlü, hoyrat kardeşi İbrahim, elbette onu teselli etmekten âcizdir.

Yozgat'ta İstanbullu aileler onu yadırgıyorlar.

Kimse kendisini ona bağlıyabilecek meçhul, gizli beşerî bağı bulamıyor.

Ve yalnızdır, yapayalnız.

Kimsesiz ve tesellisiz.

Onu kardeşi de anlamıyor, hiç kimse anlamıyor.

Ana dağların arkasında solgun bir hayalettir.

Kızının tasviriyle hakikat aynıdır: İkisinde de harap bir kadın başı. Hırçın dağların dağıttığı saçlar. Kurumuş ve katılaştırmış gözkapakları. Tavsamış bir vücut.

Ve yüz, harap yüz, solgun yüz, kızgın yüz.

Meliha'nın tasavvurunda o, bazı bir sancılı ve şuursuz dişidir, bazı da, bir etsiz şefkattir; o bazı bir anadır, bazı da bir annedir.

Meliha çocukken bir anne idi, Meliha büyüdükçe o bir ana oldu; şimdi gene anneleşmeye başlıyor.

Anne! Anne! Anneciğim!

Kalpte sesler. Anne!... Meliha!.. Anne!..

Niçin, bu sesler, dağların üstünden bir saniyede aşarak iki kalp arasında gidip gelmesin? Telsiz telefon... Veya bir darbimeselimizde olduğu gibi; kalpten kalbe yol vardır.

Kalpten kalbe yol vardır.

BİR AKŞAMDI / 123

Bu yol dardır, oradan çok ince duygular geçer. Susarsanız, susarım, anlaşırız. Zekâmız kelimeleri sevdiği kadar kalbimiz bunlardan nefret eder. Kalbimizin dili sükûttur. Çünkü hiçbir duyguya isim verilemez. Kendilerine birer ad taktığımız duygular, şuurumuzda kabuk bağlamış, aklileşmiş ve kalple rabıtasını kesmiş kalb unsurlarıdır. Kelime kalpazanlığı yapmadan konuşmak sırrını kalb bilir. Ve dağların üstünden aşarak, bu sesler iki kalb arasında gidip geliyorlar: Anne!.. Meliha!.. Anne!..

*

Fakat dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur; Meliha bu sözdeki sırrı araştırıyor. Eskiler niçin böyle söylemişler? İki insanın bir kere birbirinden ayrıldıktan sonra bir daha birleşmesini meneden gizli bir kuvvet yok değil midir? Meliha bu kuvvetten ürüyor, Meliha annesine kavuşmak istiyor.

- Yalnız mısın?
- Tamamiyle.
- İşin yok mu? -Hiç.
- Beni dinleyebilir misin?
- Mükemmel.
- Cevat, mühim!
- Tahmin ediyorum.
- Mütareke oluyor.
- Evet, bu sefer muhakkak.
- Bir Türk zabiti olarak, bu, beni...
- Utandırıyor, anlıyorum.
- Fakat bunu söylemek için gelmedim.

124/BİR AKŞAMDI

- Onu da anlıyorum. Öteki.
- Evet, öteki.
- Mutlaka gelir değil mi?
- Mutlaka gelir.
- Bunu çok düşün.
- Ne yapacaksın?
- Sana soracağım, Cevat.
- Bunu çok düşünmek lâzım, Kâmil. -Çok.
- Vaktiyle niçin düşünmedin?
- Evlenirken harbin bu kadar ani biteceğini tahmin etmiyordum.
- Mühim, Kâmil, düşünelim.
- Yollar bir aya kadar muhakkak açılır.
- Açılır.
- Ve bu kadın gelir.
- Gelir.
- Beni bulur.
- Bulur.
- Meliha'dan korkmam, fakat o...
- İhtiraskârdır.
- Bir kadının ihtirası onu nihayet nereye götürür?
- Kendini ve seni yemeye.
- Kendimi yedirmekten nasıl kurtulurum?
- Barbarlaşarak.
- Bu doğru.

Cevad'ın söylediği bence de pek doğrudur: Her Donjuan bir barbardır.

Ve kadınlar, ki tabii şevklerinin şiddeti kendilerini daima vahşet halinde bulundurmaya meyyalıdır, tab'ında barbarlık tohumu nema bulmaya en çok müsteit erkeği severler. Ancak bu barbarlığı mümkün olduğu kadar gizleyecek bir tesellüf -ki vasıtası incelik- ararlar. Nitekim bu incelik, her kadının vahşetini maskeleyen ikinci bir tabiat, nesevî bir seciye haline gelmiştir.

BİR AKŞAMDI /125

- Kâmil, bana ötekilerden biraz bahseder misin?
- Niçin buna ehemmiyet veriyorsun, Meliha?
- Benden evvel hiç kimseyi sevdim mi?

- İnsan birçok kadınları seviyor ve daima, en son aşk, kendine en hakikî görünüyor.
- Eyvah, ne söyledin sen?
- Doğrusu bu.
- Demek ki benden sonra da birini sevebilirsin ve bu yeni aşkın sana benimkinden daha hakikî görünür.
- Şüphesiz.
- Fakat yalnız bu sözlerin bu gece bana uyku uyutmayabilir.
- Unutma ki ben sevdiklerimden hiçbiriyle evlenmedim.
- Evet, bu iyi bir teselli. -Elbette!..
- Bende ötekilerden fazla ne buluyorsun?
- O kadar mı?
- Ve... Ve saffet.
- Güzelliği mi ve aptallığı mı seviyorsun?
- Bunları bırak Meliha. Siyah renkli kumaş beğendiğine iyi ettin. Siyah sana yakışıyor, ben de siyahı çok severim, bir de... Baban...
- Ben de çok memnunum.
- Güzel kedi gözlü Meliha!

Bir kadın çenesine şahadet parmağı ucuyla hafif bir dokunuş. İşte bu.

Fakat bu iyi teselli Meliha'yı o gece uykusuzluktan kurtaramadı. Onun nazarında izdivaç değil, aşk bir sigorta idi. Fakat görüyordu ki erkekler, hele Kâmil gibiler, bir sevdiklerinin üstüne birini daha sevebilirler.

Bunu görmek Meliha'yı o gece uykusuz bıraktığı gibi, ona azaph bir ertesi gün de geçirtti, ki o gün, şudur:

126/BİR AKŞAMDI

Sabah. Kâmil tıraş oluyor. Meliha yeni markalı bir kolonya şişesi açtı.

Birşeyden gelen bir şüphe, herşeyden şüphe ettirir. Meselâ, Meliha'nın nazarında bu şişe bir mazundur. Niçin, evlendiğinin ilk günlerinde alelade kolonya alan Kâmil, şimdi kokulu kolonya losyonları tercih ediyor?

Bunu ona sormadı ve tıpayı çıkartırken içini çekti. Kâmil o gün esvaplarını da ütöletmişti.

Kâmil o gün zarifti, apartmandan neşe ile çıktı. Aç bir şüphe için bu kadarı fazla bir azaptır.

Meliha yalnız kalınca mahpesinin dehşetini duydu.

Evvelâ, uzvî hareketler ve küçük amelî düşüncelerle bu azabını yenebileceğini umdu: Salonu ve yatak odalarını düzeltilti, çiçeklerin suyunu değiştirdi ve Emine'nin bazı işlerine nezaret etti. Ama nafiye. Kâmil'in eşyasına dokunan her parmağın ucunda bir şüphe tutuşuyor ve tırnağını yakıyordu. Bu mendil? Omuzda bir pudra lekesi? Askerî ceketinin kolunda şu iz? Falan...

Beyninin bütün hücreleri şüphe kesilmişti.

Bu onu birdenbire yordu.

Yatağına gelişi güzel uzanıverdi ve düşünce içinde iki buçuk saat geçtiğinin farkında olmadı.

Her izi kovalıyor. Şüphenin tedaî-i efkârı: Pudra lekesi, o gün hangi ceketini giymişti? Üstünü tıraştan evvel mi süpürdü? Tıraş pudrası pembe değil ki. Belki renk kirlenmiştir. O gün apartmandan kaçta çıktı? Şimdi? Nereye gideceğini söylüyordu? Akşama nasıl geldi? Hareketli miydi? O gece ayrı mı yattılar? Ne konuştular? Bütün kelimelerle... Her kelimenin birdenbire aldığı yeni mânâ... O vakit buna dikkat etmemiş olmak aptallığının azabı... Kendinden de şüphe: Aptal mıyım? Aldatabilir miyim? Zekâsının eserlerini mazisinde araştırarak marifet nefis tecrübeleri. Saatlerce süren bir istibsar. Gene izlere avdet. Hangisinin hakikate götüreceğini bilmeyerek iz yığının karşısında korkunç tereddüt. Zekânın hissî feve-

BİR AKŞAMDI /127

ranlarla, takibindeki ısrardan yorulması. Budala olmamak için budalaca türlü vehimler. Dehşet.

Sinir gerginliği.

Sinircilerin saydıkları araz: Ispazmoz, falan.

Yeni merak: Bugün nereye gitti? Cevat'la Muhlis Paşalara gideceğini ve oraya gelecek askerlerle mütarekeyi konuşmaya pek ihtiyacı olduğunu söylemişti. Yemeği orada yiyecekler. Doğru mu? Yalan olmasına ne mâni? Meliha Paşaya soramaz ya.

Niçin soramasın? Bir telefon? Hastayım, gel, dese? Fakat bir korkusu var, bunu yapamaz, nedir bu korku? Niçin bunu yapamaz?
Hiçbir şey bilmeyecek midir? Hep inanmaya mecbur mudur? Burada kapanıp kalacak mıdır? Dehşet.

Mahpes.

Kalınlaşan ve yükselen duvarlar.

Bu duvarlar artık muhabbetle sarılan kollar değildir, hayır; bu apartmanın dışarısında dünya yok değildir, hayır; bu apartman bir incir çekirdeğinin içidir; bu apartman bir kalbin içi değil, mezardır. Dehşet.

Bütün eşya ağarıyor, soğuyor, mermerleşiyor. Eşyanın tilsimleri bozuluyor.

Bütün eşyayı birbirine tutturan sihirli bağ kopuyor ve herşey dağılıyor.

Meliha'nın müfekkiresinden nizam fikri birdenbire kaçtı.

Sessiz ve temassız bir kasırga apartmanın içini kasıp kavurmaktadır.

Herşey, yuva, dağılıyor.

Mahpes korkunçtur.

Mahpes cehennemdir.

Mahpes... mahpes tir.

128/BİR AKŞAMDI

- Alo... Kâmil Beyi... Efendim... Muhlis Paşa hazretlerinin ikametgâhları...

Tamam... Lütfen Kâmil Beyi telefona... Öyle mi? Orada değil mi? Bugün hiç

gelmedi mi? Peki efendim... Affedersiniz... Ben zevcesiyim... Anî bir

rahatsızlık geçiriyorum da efendim, onu bugün her yerde aradım... Affedersiniz.

- Saçlarımı okşa Emine.

- Hanımcığım... Meliha Hanım...

- Ayaklarımı sık Emine, ayaklarım üşüyor.

- Ne oldu sana?... Ne oldu sana?..

- Biraz kolanya... Ama hayır... İstemem... O kolanya-dan istemem.

- Ne oldu sana?

- Ayaklarımı sık Emine.

- Rengin ne kadar uçuk... Ne oldu sana hanımcığım?... Babacığın mı aklına geldi?

- Sus Emine... Yorgam aç biraz... Boğuluyorum.

- Peki.

- Ve hiç sesini çıkarma.

- Saçlarımı okşa...

-Ve...

- Ay nefesim... Ay... Ve... ay... ve Emine... Saate bak.

- Dokuz.

- Gece.

- Evet, hanımcığım... Gece.

Ve Kâmil yok.

On.

Kâmil geldi.

BİR AKŞAMDI/129

Meliha'yı yatakta buluyor.

- Nen var Meliha?

- Hiç, sinir.

- Sebep?

- Babam ve annem.

- Vah yavrum.

- Çekil! -Ha!..

- Dokunursan etlerim acır.

- Sebep?

- Sinir.

- Bilseydim geç kalmazdım.

- Paşalarda miydin?

- Evet.

- Bu vakte kadar mı?

- Sabahtanberi. Yemek yedik... Zabitan... Mütareke bahisleri... Fakat ne oluyorsun? Meliha! Meliha!.. Emine! Limon! Meliha!

- Sus! Dokunma!

- Yavrum... -Sus!

- Meliha!
- Kâmil, sus!
- Ah... Başım... Başım...
- Meliha!
- Emine... Sirke falan da getir. Meliha!
- Sabahtan beri böyle Kâmil Bey.
- Neden Emine?
- Bilemedim, anlayamadım, babacığın mı düşünüyorsun dedim, hayır, dedi. Siz gittikten sonra saatlerce yatak odasına kapandı, kaldı. Yemek yemedi. Sonra bir aralık sokağa fırladı. Doktora gidiyorum diye... Çabuk geldi... Yattı... Doktoru bulamamış mı nedir? Gene siniri
130, BİR AKŞAMDI
tuttu. Siz gelinceye kadar saçlarını okşatıyordu. Rengi hep böyle idi... Limon. İşte gözlerini açıyor... Hanımcığim!
- Çekil!
- Meliha, yavrum, yanında ben varım, ben Kâmil!
- Çekil! Çekiliniz!
Bazı kere kadınların sinir tutmalarında mübalâğa ve tesellüf olduğunu Kâmil bilir; fakat, o zaman kadınlar, sahte ıstıraplarında yalnız kalmayı değil, seyredilmeyi isterler.
Meliha ısrar ediyor:
- Çekiliniz!
- Peki.
- Ben çağırmadıkça gelmeyiniz... Yalnız kalmak istiyorum.
- Annemi bul... Bana annemi bul... Beni onun yanına gönder... Ondan başka hiç kimse beni teselli edemez.
- Ne oluyorsun Meliha... Birşey anlamıyorum ki... Ne var? Ne oluyorsun?
- Sen, sen, sen...
- Evet?
- Sus, çekil!
- Hiçbirşey anlamıyorum, Meliha.
- Çekil!
- Fakat ağlama...
- Baş üstüne.
- Fakat, söyle, Meliha... Gizleme... Konuşmalıyız... Birşey biliyorsun sen...
-Sus!
- Bugün... Bugün nerede idin sen?
- Paşalarda.
- Ne vakit?
- Sabahtan akşama kadar. -Ah!
BİR AKŞAMDI / 131
- Ne var Meliha? ;
- Sus!
- Fakat söyle canım?
- Yalan! Ben telefon ettim.
- Nereye?
- Muhlis Paşalara. Kâmil'de sürat:
- Çocuksun.
- Telefon ettim.
- Çocuksun, Meliha.
- Telefon ettim.
- Çocuksun. Ben Muhlis Paşalarda değildim. -Ya?
- Hulusi Paşalarda. Hulusi Paşa benim kolordu ku-mandanımdır. Bütün askerler onu tanırlar. Bebek'te oturur. Bugün sabahtan akşama kadar orada idim. Yarın sabah tahkik edebilirsin.
Meliha şaşkın, düşündü: Muhlis, Hulusi?.. Olabilir. Seviniyor ve utanmaya başlıyordu. Derin bir nefes.
- Fakat... Sen bana Muhlis dedin.
- Hayır.
İtimat Meliha'nın sesini kısıyor:
- Sen bana Muhlis demedin mi?

- Hayır! Sen Muhlis Paşanın ismini benden çok işittiğin için öyle anlamışsın...
Ve bir kucaklayış:

- Vah yavrum... Bir istihza:

- Bütün hastalığının sebebi bu mu?.. Meliha'nın gözlerinde çocukluk. Derin bir nefes.

Ve gözyaşları...

- Çocuksun, Meliha... Gözyaşları...

Oh... İnanmak ne tatlı şey!..

132 / BİR AKŞAMDI

- Sahi çocuksun!

Türkiye nüfus sicilinde birçok Hulûsiler var... Bunların arasında, ne bir ferik, ne bir müşir, ne bir liva, ne bir kolordu kumandanı...

Fakat Meliha müsterihtir.

Oh... İnanmak ne tatlı şey!

Ya pudra lekesi? Ya askerî ceketteki iz? Ya şu? Ya bu?..

Hiçbirinin hükmü kalmıyor.

İtimat da şüphe kadar müstebittir; ruhta hüküm ferma olduğu vakit rakibine nefes aldurmaz.

*

* *

- Ya sorarsa?

- Sormaz, Cevat.

- Çok inandı ha? -Çok.

- İnanmak mesutların ve ahmakların şehvetidir.

- Şüphe?

- Şüphe etmek, düşünmek demektir. Şüphe haricinde tefekkür yoktur. Dimağ makinesinin benzini, yağı şüphedir. Şüphe bizzat tefekkürdür diyeceğim geliyor.

- Buna beraber inanıyoruz.

- Bu, şahsiyetimizi kaybettiğimiz ve haricî tesirlere tâbi olduğumuz zamandır. Birşeye inanmak, bir tesire mağlûp olmaktır. İman bir cezbedir. Telkin altında kalışın azamisi. Ve hür bir müfekkire inanmaz.

- Ya sorarsa değil mi?

- Evet, ya sorarsa?

- Sorsun. Bence hiçbir hâdisenin diğerinden farkı yoktur, Cevat.

- Senin eski düsturun.

BİR AKŞAMDI / 133

- Korkma yahu!.. Yozgat'ın havası yarar sana, korkma... Hepimizde var o musibet... Baksana bana, bir gıcık geldi mi yarım saat öksürüyorum. Her öksüren bu kötü hastalığa tutulursa üç beş seneye kalmaz dünya yüzü viraneye döner, bir kişi sağ kalmaz. Korkma!.. Öksürmekten birşey çıkmaz... Haydi ablacığım, bana Kürdili'den bir şarkı oku da içimiz açılsın... Aç şu pencereyi... Oh! Bak mehtap da var... Şöyle o güzel sesini bir yükselt bakayım, deretepe inlesin. Bir yudum su iç, öksürüğün geçer. Bir yudum... Fatma! Bizim hanım ablaya bir yudum su... Oh!.. Allah rahmet eylesin, Şükrücük musikiden anlamazdı; anları da yoksa senin şarkı söylemene mi içerlerdi? Her ne hal ise... Kaşlarını çatar, öfkeli dururdu. Geçti mi? Geçer abla... Gıcıktır, korkma... Kürdili'den... Eski bir şarkı: Ehli aşkın nişvegâhı, falan, birşey... Haydi kuzum abla! Nasıldır o? Sakiye uşşakı dilşâd eyliyen meyhanedir. Hey kahpe dünya!.. Bu Yozgat beni içkiye alıştırdı be... Her akşam bu sofraya kurulur; elli dirhemlik dolar; Fatma'nın yalancı dolmaları da hazırdır; ben kendi kendime sahiden bir gazel geçerim ama... Eski ses kalmadı: Haydi beraber okuyalım abla... Haydi yahu?..

Ablanın ağzını bıçak açmıyor.

Abla, kocası öldü öleli bir tek şarkı söylemiş değildir; ses ve nağmeler başının içinde kırılıyor; sanki her şarkı ölüye bir bedduadır.

- Haydi yahu be abla?..

- İbrahim, bırak. Abla öksürüyor.

İbrahim düşünüyor: Para ile değil, sıra ile bu, öksürük.

- Bir yudum su daha iç.

134/BİR AKŞAMDI

Öksüren kadının gözleri dalıyor. Bu bir anadır, kızı vardır, kızı uzaklardadır, kızının hasretini çekiyor, şarkı mı? Şarkı mı? Hımm...

Anne!.. Anne!..

O da bu sesi duyuyor: Anne!..

Ve gözleri doluyor.

- Ağlama yahu be abla... Ne oldu sana? Eskiden bülbül gibi şakırdın. Ne oldu sana?

- İbrahim, bırak.

- Hâlâ şu hiyanet kızı mı düşünüyorsun yoksa? Geç be abla... Gözün de mi yok yahu? Şu mehtaba bak. Bundan sonra kaç mehtap daha görebileceğiz be abla?.. Etme... Bir şarkı söyle... İçim yanıyor... Bir parça keyfedelim, haydi... Ana öksürüyor. Gözleri dolu. Kulağında o ses: Anne!..

- Hey kahpe dünya!.. Bu da burada kızım diye sara-rıp solacak. Bu ölümler de lokomotif gibidirler, mutlaka arkalarından bir iki diri sürüklemek isterler. Ne yapalım? Öldü ise öldü... Allah cemi cümlemize afiyet versin. Kızın da orada rahat... Burada ben varım, kardeşin... Biraz da beni sev abla... Ben Yozgat köşelerinde sürünecek herif miydim? Bak yapayalnızım... Her akşam burada kafayı çekiyor ve küskün oturuyorum. Sana o kadar yazdım da gelmedin. Kimsesizlik belimi büktü... Haydi abla... Al-lahaşkına ağlama... İçime dokunuyor, bir şarkı... Bir şarkı be yahu... Ne olursun?

İbrahim, ispirtonun verdiği ısrar duygusuyla yalvarıyor, emelinden vazgeçemiyor. Gözlerinin ateşi, hava yutan kömür gibi parlayıp sönüyor.

Ananın başı arkaya devrildi.

Gözleri doldu. Kulağında o ses: Anne!

BİR AKŞAMDI/ 135

- Büst güzel. Göğüs mükemmel. Bakınız, kenar çizgilerinin koltuk altından kalçalara doğru akış, vücuda ne derin bir gençlik veriyor. Bunu söyleyen şişman adamın bir parmağı yeleğinin cebinde. Gözleri hayran.

Uzun boylu bir kadın onu susturdu:

- Bu bir leylek ayol! Boynuna baksanıza... Bu kadar uzun boyun olur mu?

Bir genç:

- Hanımefendinin hakları var, boyun çok uzun; fakat kesik saçların şu güzel sıçrayışını bu uzunluğa borçlu değil miyiz?

Şişman adam:

- Adı neymiş? Genç:

- Meliha.

Uzun boylu kadın:

- Hiç sevmediğim bir isim.

Meliha'nın etrafında, birkaç erkek müteharrik bir parmaklık çevirmişlerdi. Genç kadın, salonun her köşesinden, tecessüslerini kabalık derecesine vardırılmayacak kadar gizlemesini bilen bakışların kendi üstünde biriktiğini hissediyordu. Anî bir sevinç başını sarstı ve yükseltti.

Buna dikkat eden Kâmil, zevcesinin yanından çabucak ayrılarak şişman adama ve uzun boylu kadına doğru ilerledi:

- Paşa Hazretleri... Amiral Galturp'e daha müsait maddeler kabul ettirmek... Mütareke hakkındaki fikrini anlatıyordu. Muhlis Paşa Kâmil'e hak verdi. Sonra ilâve etti:

- Tebrik ederim. Haram güzel.

Uzun boylu kadın Kâmil'e bir göz işareti çekti ve yürüdü.

Kâmil kadını bitişik ufak salonda buldu. Yalnızdılar.

- Söyle! dedi.

- Bana gelmez oldun artık.

136/BİR AKŞAMDI

- Geleceğim, Nerim.

- Yarın bekleyeyim mi?

- Pazartesi.

- Peki... Bekleyeceğim. Kocam çarşambadan evvel yok.

Ayrıldılar. Kâmil orada kaldı. Purosunu yakıyor ve koltuğa uzanıyordu. İçeri bir kadın daha girdi. Ufak tefek ve cevval.

Bir sıçradı ve Kâmü'in kucağına oturdu.

- Nihayet... güzelini ve aptalını buldun ha, Kâmil?

- Aramadım, o beni buldu.
  - İkisinin ortası: Buluştunuz.
  - Öyle olsun.
  - Acırım kızcağıza.
- Küçük kadın Kâmü'in purosunu elinden aldı ve bir nefes çekti.
- Öf... Bu aşk gibi bir sigara.
  - Sersemletiyor ha? diye sordu Kâmil.
  - Ve acı.
  - Geliyorlar.

Küçük kadın yere atladı.

Bir grup içeri girdi: Neriman, Cevat, Meliha ve Ferdi.

Neriman deminki uzun boylu kadındır.

Cevad'ı biraz tanıyoruz.

Ferdi bir "yeni adam"dır. Demek istiyorum ki tam bir asır kadar yaşlıdır ve geçen asırdan pek cüz'i bir tarz-ı tefekküre tevarüs etmiştir; her türlü idealizm ona meçhuldür; en büyük hakikat kendi varlığıdır; tamamiyle il-caî yaşar, aldanmak ve aldatmak arzusundan başka hiçbir ihtirası yoktur; onu en çok yoran faaliyet, herşeye karşı lâkaytliğini gizlemek için sarfettiği cehttir ve onu en çok eğlendiren de bundan ibarettir. Öyle ise kadınların tecessüslerini kolayca ve şiddetle tahrik edebileceğini anlarız.

Bu, istemeden Donjuan'dır. Kâmil'in zıddıdır. Zira birbirine zıt iki Donjuan tasavvur edebiliriz: Biri ihtiras-

BİR AKŞAMDI / 137

kârdır, öteki ilcaîdir. Bu, aynı zamanda eski ile yeninin de farkıdır.

Zamanımızda ihtiraslar değil, ucalar hâkimdir.

Oturdular.

Meliha'nın birbirini sıkkan avuçları, düşünüyorlardı.

Meliha biraz şaşkındır. Etrafına bakmaktan ürküyor. Bu, yeni bir şüpheyeye düşmek korkusudur. Fakat insan korktuğuna uğrar: Meliha etrafındaki bakışlarda istihzayı hissetti. Aynı istihza, Kâmü'in bakışında da vardı. Ferdi Meliha'ya kuvvet vermek istedi: Bir cemile yaptı.

Cevad'ın gayri asrî bir hastalığı vardır: Düşünmek. Ondokuzuncunun sonlarında dünyaya geldiği için olacak, herşeyin müsebbibülesbabını araştırmak illetinden kendini kurtaramaz. Yani bu kahramanımız bir mütefekkindir, sakalsız bir mütefekkir.

Ferdi'ye bakarak düşünüyor: İşte, diyor kendi kendine, Şekspir'in hiçbir kitabında böyle bir adam göremeyiz. Çünkü Ferdi yepyeni bir insanlığın enmüzevidir. İhtiras-sız bir mühim adamdır.

Cevat, kendi kendine hep bu asrın rönesansını izah etmeye uğraşır, durur. Şöyle izah ediyor: Ondokuzuncu asrın sonunda insanlık, bütün Allahlarını öldürmüştür. Bu asır inanmaz, imansız ve mefkûresizdir. Yaşamının gayesini ancak yaşamaktan ibaret zannettiren telâkkinin umumileşmesi, maziden kalma bütün kıymetleri altüst etmiştir. Bu hercümercin iktisadî hayatta tecellisi: Komünizm; bediî hayatta tecellisi: Dadaizm; ahlâkî hayatta tecellisi: Bir alay Donjuan. İnanmak buhranı.

En yeniler için bu buhran da yoktur. Çünkü inanmaya muhtaç değiller.

- Ferdi, yavrum, diyor Cevat, Meliha için ne düşündüğünü söyle bakalım.
- Göğüs harika.
- Ruhu hakkında birşey söyle.
- Göğüs harika.

138/BİR AKŞAMDI

- Zeki bir kadına benziyor mu?

- Göğüs harika. Zeki?... Ha... Ha... Bilmem... Evet... Pek değil... Budala da değil ama...

Ve Ferdi hâlâ Meliha'ya bakıyor: Göğüs harika. Meliha'nın dudağıyla Kâmil'in kulağı arasında bir santimlik mesafe.

- Gitmeyelim mi artık Kâmil?

Hem de Meliha'nın yüzünde bir memnuniyetsizlik, bir memnuniyetsizlik ki...

- Peki... Mahpesten çıkıyorlar.

Otomobilde Meliha'nın başı Kâmil'in göğsüne düşüyor.

- Kâmil... Çok fenayım. Zaptedilen gözyaşları. Kâmil, sakin:
- Ne var?
- Fenayım.
- Kâmil anlıyor tabii... Ve sakin.
- Vesvese.
- Kâmil...
- Vesvese çocuğum. Zaptedilen gözyaşları.

*

* *

Uyu, yavrum, ağlama, diyor Kâmil ve odasına çekiliyor.

Tabii, yavrusu uyuyamıyor.

Ona şöyle bir ninni lâzımdır: Uyu, Meliha! Pusulasız ve haritasız seyahatlerde selâmet kıyısı uykudur. Gözleri açık ve ayakta uyumaktansa, yatakta ve gözlerin kapalı uyu. Yaşamak istiyordun ha? Uyu, Meliha! Uyu da büyü, ama gözlerin açık uyursan küçülürsün; kapa gözlerini, mışıl mışıl uyu, Meliha! Birgün uyanacaksın ve pişman

BİR AKŞAMDI / 139

olacaksın ama, şimdi bunu düşünme, uyu, Meliha! Bu senin bildiğin dünya değildir şekerim, uyu, ki idealin de uyusun, zira o uyanık durdukça sana huzur yoktur; uyu, Meliha! Rüya gör. Aşk falan orada. İdealini rüyada görmek için, uyu, Meliha!

Uyu canım, uyu şekerim, uyu, uyu, bugünlerde varidat hanesine yalnız uykuların yazılacak, uyu, Meliha!

Kâmil'in sol omuzundaki melek bir cilt eser yazdı ve Allah'a takdim etti. Bu eserin adı: "Bir medenî barbarın Roma tarihinden aldığı dersler"dir. Kâmil'in sağ omuzundaki melek ise ne zamandır bir satır yazmadı.

Uzun boylu bir kadın, ufak tefek kadın, ve ötekiler...

Gözlerinde kakhahalar...

Geçiyorlar.

Sonra dönüp gene geçiyorlar.

Meliha bunları seyrediyor, Meliha bunları gözlerinin içinden koparamıyor, Meliha dişlerini sıkıyor.

Kıskançlık?..

Evet.

Mukayeseler.

Bunun saatlerce sürdüğünü bilirsiniz. Bazı aylarca, senelerce...

Kadının ilk kıskançlığı, ihtiyarlığa ilk adımdır.

Meliha'nın o gecesini nasıl geçirdiğini tahmin edelim. Bir kıskançlık

ıstırabında size tarif edilecek hiçbir yenilik bulmuyorum. Geçelim.

Yalnız bir nokta: O gece Meliha uyumadı.

Arkadaşı da yok ki.

140/BİR AKŞAMDI

Bir evli kadının tecrübesinden istifade etmek istiyor. Bildiği şeyler ona yetişmez mi? Sabretmek lâzımdır. Rakip karşısında sükûn. Ne kıskançlığı gizlemek için rakibi methetmek zilleti, ne de erkeğin yapacağı mukayesede bir numara fazla kazanmak için kendini müdafaa. İkisi de fena. Bunları biliyor.

Fakat rakip kim; kimler?

Bilse.

Bunu Kâmil'e sormak fena. Fena ama soruyor.

- Kâmil...

Kâmil tıraş oluyor. Gene o kolonya şişesi.

- Kâmil...

Erkek anlıyor ki istintak var. Kâmil kıskançlığın sesini tanır.

- Söyle, Meliha.

- O uzun boylu kadın kimdir?

- Neriman. Ulvi Beyin karısı.

- Ulvi Bey?

- Evet, mühendis.

- Eskiden tanışır mısınız?

- Emine'ye söyle biraz daha sıcak su getirsin.

- Eskiden mi tanışırsınız, Kâmil?

- Eh oldukça... Haydi... Yüzümde sabun kuruyor. Kâmil bir dakikalık yalnızlığını vereceği cevaplan

hazırlamaya kullanıyor. Gece az uyudu. Siyasî olamamaktan korkuyor.

- İşte, sıcak su. Şimdi söyle. Bu kadınla senin aranda birşey var mı?

- Eskiden, biraz.

- Şimdi?

- Hiç.

Bunu anlat bana Kâmil.

- Ustura çenemi ısırmayacağına dair bana teminat -verirse ağzımı açabilirim.

- Tıraştan sonra.

- Hemen gideceğim.

BİR AKŞAMDI /141

- Birşey daha söyle.

- Peki ama son olsun Meliha.

- O ufak tefek kadın?

- Yetişir, Meliha.

- Hele o bana öyle istihza ile bakıyordu ki...

- Yanağımı kestim.

- Bütün kadınlar bana öyle bakıyorlardı.

- Seni kıskanıyorlar.

- Karın olduğum için.

- Biraz pamuk getir, Meliha. Kâmil yalnız.

İnsan kendini birdenbire evlenmiş bulur. İyi mi bu, fena mı? Aramamalı. Mesut olup olmadığını düşünmemek saadettir. İzdivaç beyazdır, üstüne her rengi sürebilirsiniz.

- Al Kâmil. O küçük kadınla siz bir aralık yalnız kaldınız. Ne söyledi sana?

- Puromu içti. Al bir tane daha, kulağımın altını kestim.

- Seninle bu kadar laubali mi?

- Fakat Meliha, beni buradan hastahaneye göndereceksin. Konuşturma. Yüzümden kanlar akıyor.

- Kısa cevaplar ver.

- Rica ederim.

- Şunu da söyle, bitsin. Laubali misiniz o kadar?

- Epeyce. Zannettiğin kadar değil ama.

- Ne diyor sana?

- Aşk gibi bir sigara diyor.

Kâmil usturayı bıraktı. Giyindi. Gene itina. Apartmandan çıktı ve nereye gideceğini söylemedi.

Pazartesi.

Neriman'ın yatak odası.

142/BİR AKŞAMDI

| Leyleğe benziyor bu kadın, Kâmil.

• İyi zevce.

• Budalası.

| Mesudum. Evimde bir kadına ihtiyacım varmış.

• Herşeyi kabul mü ediyor?

| Bu bir hizmetçi değil, Neriman.

| O gece kıskandı. Tabii. Her kadın gibi.

|Ne?

Her kadın gibi kıskanç. Ben değilim, Kâmil.

. 1

Değilim. Peki.

Mağpesin tavanı alçalıyor, hava sıkışıyor ve karanlık süratleşiyor.

Fakat sabır lâzım.

Sabır.

Annesine bir mektup yazdı. Çünkü nihayet dayısının adresini bulmuştu.

"Anne!" diye yazdı, "kulağымda hergün sesin var. Meliha deyişini işitiyorum.

Beni dağların arkasından çağırıyor musun?"

Ve yazarken de bu sesi duyuyordu: Meliha... Me... li... ha!...

* * *

KâmiFin muhitinde merak edilen birşey var: Öteki ne olacak? Siz de bu satırları okumaya devam ederken bir "öteki" olduğunu öğreneceksiniz. Şimdilik mademki o BİR AKŞAMDI / 143

meydanda yoktur, nemize lâzım, kendisinden bahsetmeyelim.

Yalnız birşey haber verelim: Kâmil, İstanbul'da olmayan ötekine bir telgraf çekti ve gelme! dedi, ben oraya geleceğim.

Fakat telgraf üstüne harpten evvelki adresini yazmıştı ve ona vasıl olacağını pek de ummuyordu.

"Şuracıkta tunç suratlı İspanyollardan, beyaz vücutlu ve tüylü şapkalı Gollerden, boyalı yün elbiseleri içinde görünen hafif süvarilerden, mızrakçı, okçu ve sapancılar-dan mürekkep Kartaca ordusu! Bu birçok harplerle, id-manlaşmış askere, siyah fili üstünde, hilekâr cengâver, o yorulmak bilmez, tek gözlü general kumanda etmektedir. Öte tarafta Roma ordugâhı! Boru ve nakkare sesleriyle, sevinç içinde, uyanıyor: Alaylar muntazam, askerler en kısa emirlere itaatli, zapt-ü rapt mükemmeldir; talihin gülümsediğini gören genç konsül, beyaz atı üzerinde, elini haşmetle ileriye uzatarak düşmanı gösteriyor. Ne dehşetli bir çarpışma! Ne şiddetli bir kargaşalık! Kana ve tere bulanmış vücutlar, titrek dudaklar üstünde sıkılan demir siperler, keskin kılıçların kabzesini sımsıkı tutan sinirli eller, taş ve mızrak yağmurları... Zannolunabilir ki, bütün Roma, evlâdının katlolanmasıyla ve gürbüz vücutların parçalanmasıyla, bu merdane faaliyetinde tecessüm etmiştir. Ne inat! Ne derin galeyân! Nihayet barbarlar kaçıyorlar. Romalıdır. -202 kablelmilâd-."

Meliha kitabı kapadı ve saate baktı.

On buçuk! (İki dakika da geçiyor).

Kâmil yok.

Gece. Uzaklarda bir polis düdüğü sesi.

Emine kapının yanındaki iskemlenin üstünde kıvrılmış. Başu öne düşük. Uyuyor gibi.

- Emine! Biz artık beklemeyelim de yemeği yiyelim.

- Peki hanımcığım.

Siyah fil üstünde general... Askerler... Kılıç kabzele-ri... Sinirli eller... Dehşetli bir çarpışma... Taş ve mızrajc

144 / BİR AKŞAMDI

yağmurları... Galeyân... Roma galiptir... Meliha Hanım, Roma tarihi okumalısınız... Sabahleyin gene o kolonyadan süründü, gene temiz çamaşırlar giydi, elbiselerini ütöledi ve gelmedi.

Gelmedi. Onbuçuk. Onbire geliyor. Gece Kâmil yok.

Meliha, birinci defa olarak, yalnız başına yemek yedi.

6

VE yalnız başına bir gece geçirdi. İstırap, uyumak için sarfedilen cehdin boşa gitmesinden ibaret olsaydı, ne ise; ıstırap, başın yastık çukurunda kurşunlaşmasından, şakakların sızlamasından, saçların dibinde bir ağır dolaşmasından da ibaret olsaydı, ne ise; ve ıstırap, hattâ, ihmal edildiğini gören bir kadının yeni kocasına karşı duyduğu birinci kinin, bir topuz gibi, aşkın yeypare billuru üstüne inerek onu çatlatmasından da ibaret olsaydı, gene ne ise. Fakat uzun boylu kadın, ufak tefek ve cevval kadın, siyah gözlü kadın ve o salonda görülen, görülmeyen, malûm ve meçhul kadınlar, dokuz ay evvel bu yatakta yatmış isimsiz ve hüviyetsiz kadınlar, gözlerinde kahkahalarla, Meliha'nın yaşlı gözleri önünden geçiyorlar. İhanet ordusu. Ve her kahkaha şarapneli, Meliha'nın kalbi içinde dağlar devirerek patlıyor. Meliha gibi himayesiz bir kadın, bu dehşetli harpte, yenildiğini sanarak çırpınırsa bu ıstırapının mühim birşey olduğunu anlarız ve ona bu gecelik olsun, "Hayat ve tecrübe mi? Al sana!" demekten vazgeçeriz.

Kocaları haber vermeden bir gece eve gelmeyen kadınların düşünceleri türlü türlüdür.

146/BİR AKŞAMDI

Nikbinler: Adam sen de bir arkadaşında kalıvermiş-tir.

Kararsızlar: Beni aldattığı muhakkak; hayır aldatmıyor; acaba aldatmıyor mu?

Bedbinler: Alçak! Öf... Bu dünya âdilerle dolu.

Şuhtarlar: Benim de sıram gelir!

Kararsız, nikbin ve bedbin ve şuhtar olanlar: Beni aldattığı muhakkak, alçak; öf... Bu dünya âdilerle dolu. Acaba aldatmıyor mu? Hayır, aldatmıyor, adam sen de, bir arkadaşının evinde kalıvermiştir, eğer aldatıyorsa, elbet günün birinde benim de sıram gelir.

Meliha'nın bu dört zümreden hangisine mensup olduğunu bilmek isteyenlere tahminimi söyleyeceğim: Galiba dördüncülerdendir.

Âlet olmamak, aldatılmamak... Hiçbir asırda kuvvetini kaybetmeyen mefkure. Fakat insanların birbirlerini aldatmaları, ciğerlerimize dolup boşalan hava gibidir: Bunsuz hayat ve bunsuz cemiyet -hanımefendiler ve beyefendiler, af buyurunuz-olamaz!

Bu olamaz.

Fakat sabah oluyor.

Apartman bacaları üstünde bir dağın kanburu.

Kâmil'siz sabah.

Uykusuz ve Kâmil'siz gecenin sabahı.

"Böyle gecenin hayrı umulur mu seherinden?"

- Emine!

- A... A... Hanımcığım... O ne? Gözleriniz mosmor!

- Emine, bana artık Kâmil Beyi methetme!

- Kulağına birşey söyleyeyim mi? İnan bana: Her erkek bir parça böyledir.

- Öf, yanlış, yanlış.

- Benimki de böyle idi. İnan bana.

- Sus! Benim babam böyle değildi, Emine.

BİR AKŞAMDI/ 147

- Ha... Onlar başka... Öksüre öksüre canını verenleri söylemiyorum. Bak, doğrusu, tek tük böyle erkek de vardır, ölümler, fenalık etmez.

- Benim babam böyle idi.

- Allah rahmet eylesin. Sen de biraz ona çekmişsin.

- Ben mi?... Kimbilir... Zannetmem. Emine. Ben biraz da anneme benzerim.

- Anneciğın.

- Mektubu almıştır değil mi?

- İyi ki çocuğum olmamış, Meliha Hanım, hele kız evlât.

- Başım ağrımasaydı bir mektup daha yazardım.

- Ben senin yerinde olsaydım başım ağnmazdı, çünkü dün gece mışıl mışıl uyumuş olurdu.

- Senin kocan haber vermeden eve gelmediği geceler mışıl mışıl uyuyabilir miydin?

- Tabii, hanımcığım.

- Neden Emine?

- Neden mi? Bilirdim ki o bir eğlentidedir. Eğlendikçe daha şen olacaktır, yüzü gülecektir ve beni de sonra neşelendirecektir.

- Aptal Emine!

- Hanımcığım, uykusuz kalmak akıllı kârı mı?

- Sen kocanı sevmiyormuşsun, öyle ise.

- Vallahi severdim, çünkü ona kızmazdım.

- Haydi git, söylediklerinden birşey anlamıyorum. Ben böyle değildim, olamam.

- Siz başka... Siz başka... Yeniler... Kıskançlar...

- Sen kıskanmaz mısın?

- Hayır.

- Yalan.

- Hayır.

- Olamaz Emine. Kıskanırsın da bilmezsin.

- Bilmem, anlamam.

- Haydi bana süt pişir. Bu sabah çay istemiyorum.

- Ah, siz başkasınız, başka, büsbütün başka.

148/BİR AKŞAMDI

Kâmil Neriman'ın evinden çıktı. İşi yok. Yalnızlık ve düşünce istiyor.

Beyoğlu'na yürüdü. Yağmur. Hava ıslak bir duman. Bir sigara mağazasına girdi, birkaç puro aldı. Şeffaf paketi cebine koyarken hatırladı: Bu aşk gibi bir sigara. İşte yağmurlu bir havada nefis bir düşünce mevzuu: Aşk.

Büyük bir otelin kahvesine girdi, vücudunun pek sevdiği büyük bir koltuğa oturdu, sigara yaktı, beş altı nefesten sonra bol duman çıkarmaya muvaffak olunca arkasına iyice yaslandı ve düşündü: Aşk.

Birçok defalar sevmiştii. Hattâ bütün muhabbetlerine, bir hayvana, bir dosta, bir kadına, bir eşyaya, bir fikre, bir vakaya ve Roma tarihine karşı rabıtasına da aynı isim verilebilir: Aşk.

Bütün rabıtaları âşıkaneedir. Birkaç kadına birden muvaffak olmasının hikmeti de budur. Birkaçına birden sevidiklerini söyler. Ve bu doğrudur.

Meliha'yı seviyor. Neriman'ın evinde bu geceyi geçirirken ıstırap duymuştu.

Kalbinde ne kadar muhtelif şeye karşı aşk taşırsa bu ihtirasların hepsi ayrı ayrı o kadar şiddetli oluyorlar. Kâmil'in ruhunda muhabbet mevzu-unun vahdeti, ihtirasını basitleştiriyor ve zaafa düşürüyor. İhtirasların şiddeti, kesretlerine bağlıdır.

Eskiden ve yeniden tanıdığı kadınları hatırladığı vakit bunların hepsine karşı beslediği alâkanın aynı şiddetle devam ettiğini anlıyor. Mazisindeki kadınları da hâlâ seviyor. Kâmil için "unutulmuş ve tesirini kaybetmiş" kadın yoktur.

Eskiden tanıdığı ve bir daha kendilerini görmediği kadınlardan hangisine rastgelse, bir saniyelik bakışla, onlara karşı ihtirasını tazeleyebilir; hem de, bir kadını şiddetle severken başka bir yeni kadını da bir saniyede sevebilir.

Kadınlar buna inanmayacaklar zannederim. Derler ki, hayır, bu aşk değildir.

BİR AKŞAMDI /149

Temin ederim ki, bu, aşktır; aşkın aşk olmak için hâ-jz olabileceği bütün şartları hâiz aşk! Ve bunu söylerken bu kelimeyi suistimal etmediğimize de eminim.

Aşk kelimesini fedakârlık kelimesiyle beraber söylemek âdet olmuştur değil mi? Eh pekâlâ... Kâmil her kadına karşı hatırda kalacak fedakârlıklar yapmıştır, ki bunlardan bir ikisi anlatıldığı vakit, kahramanımızın deliliğine hükmedildiği vaki olmamış değildir.

- Garson, bir şartroz!

Dille damak arasında koyu tatlı damlanın yayılışı ve ezilişi- Genizde yakıcı bir koku ve Kâmil hatırlıyor: "Bert" için, kânunlarda, Erzurum'dan Paris'e koşmuştu. Erzurum'dan Paris'e! Bu iki kelime arasında üç milimetrelilik bir mesafe var, fakat lütfen haritayı gözönüne getiriniz. Bunun da faydası yok. Bu seyahatin hangi şartlar içinde yapıldığını bilmedikçe akl-ı selimle ne az münasebeti olduğunu anlayamayız. Başka bir hatıra: Bu evin ikinci katı. Yatak odası.

Kadınla başbaşa. Kapı çalınır. Rezalet tehlikesi. Kâmil pencereden aşağı atlar. Dört metre! İki bacağı birden kırılır. Bağırılmaz. Kadın hasta-hanede, Kâmil'i pek neşeli bulur. İnanmıyor musunuz? Yazık. Bir hakikat kaybediyorsunuz.

- Garson, bir tane daha!

Meliha'yı almak da bir fedakârlık değil mi? Sonu nedir? Hiç! Kâmil için neyin sonu vardır? Hiç!

Meliha'yı sevdiği muhakkaktır. Eğer bu aşkı olmasaydı, Kâmil apartmana geldiği vakit, geceyi o kadar ıstıraplı geçiren Meliha, onu bir bakışta affetmezdi.

Bu sahne şöyle oldu:

Kâmil akşam üstü apartmana geldi.

Kapıyı ona Meliha açtı. (Çünkü o gün herkese kapıyı Meliha açmıştı).

Meliha Kâmil'in gözlerine baktı. (Meliha gözlere bananlardandır.) Bir anda müsterih oldu. Geceyi bu kadar ıstırapla geçirmenin teessüfü. Ve kucaklaşma.

150/BİR AKŞAMDI

Meliha Kâmil'in nerede olduğunu hiç sormadı.

Hattâ şu mükâleme:

Kâmil:

- Dün gece ne yaptın?

- Kitap okudum, Roma tarihi. İyi geçti gece. Anibal, Kartacalılarla muharebe, falan derken uyumamışım. Sabaha karşı biraz daldım.

Kâmil:

- Hep kitap mı okudun? Meliha:

-Hep!

Bir kucaklaşma daha.

İki yalandan bir hakikat doğar: Aşk!

Aşk gibi, her hakikat de iki yalanın çiftleşmelerinden doğar: İnsan, Âdem'le Havva'nın çocuğudur, her kavmin, tarihî esatirinin çocuğu olduğu gibi. Misalleri çoğaltmak iktidarımızı ispat etmeye çalışmayalım. Her müfekkire bunu yapabilir. Sükûn.

Şimdilik yeni bir mesele yok.

Mahpes tatlılaşmaya başlıyor.

Pembe bir renk -derler ki saadetin rengidir- mahpe-sin hergün biraz daha yumuşayan duvarlarını sıvıyor.

İyi şeyler toplandı: Kâmil'in muhabbeti. Annenin müşfik bir mektupla cevabı. Yıldızlı gecelerde Büyükde-re'ye doğru otomobil gezintileri. Cevad'ın sıklaşan ve kıymetini kaybetmeyen ziyaretleri. Apartmanın alt numarasında oturan bir Ermeni ailesiyle başlayan eğlendirici dostluk. Emine'nin Tatar böreği.

Herşey unutulur. Bütün kederler, babanın iskeletinden son çürük et parçası da çözümlü kopuncaya kadardır. Herşey, baba bile unutulur.

Zaten baba, toprağın altında, unutulmadığını iddia etmiyor ki.

Baba da rahattır, kafa tasının içine, beyin yerine toprak dolmasından baba da memnundur. Nitekim hiçbir

BİR AKŞAMDI/151

şeyden şikâyet etmiyor. Eskiden çenesine bir sinek konardı da, baba avucunun yelpazesini sallarken yüzünü buruştururdu; şimdi gözlerinin çukuruna isimlerini bilmediği ne böcekler doluyor da, baba, ne kolunu kımıldatıyor, ne de yüzünü buruşturuyor. Zevcesinin şarkılarına hiç de hasreti olmadığına eminim, fakat beyaz esvaplı kızını göreceği geliyor mu bilmem.

Hülâsa efendim. Yozgat'taki anne, kızından hararetli bir mektup alınca sevindi ve kardeşi İbrahim'in çok istediği "ehl-i aşkın" şarkısını söyledi, üstelik Meliha'ya bir de şefkatli mektup yazdı. Kâmil, kadınları arasında gizli bir nizam tesis edebildiğine memnundur ve bu yeni aile hayatından da tad almıyor değil. Meliha'nın mahpesi güzelleşiyor ve Roma tarihi ona zevk veriyor. Emine, hanımın gözlerini yaşsız görmekle bahtiyardır. Babasının da toprak altında hiçbir şikâyeti olmadığını bildiğimize göre kahramanlarımızın mesut günlerini idrâk ettiklerine emin olabiliriz.

Gelelim bundan sonrasına.

7

DALLI budaklı avam romanlarında olduğu gibi şimdilik bu Kâmü'leri, Meliha'ları falan bırakacağız da bir ecnebi kadınının hareketlerini takip edeceğiz.

Bu ecnebi kadını, Marsilya'dan gelen büyük bir vapurdan çıkararak rıhtımımıza ayak bastı. Öğle vakti, saat onbir buçuk. Beş yaşında bir çocuğu elinden tutuyor ve etrafını alan hamallara bavullarını yükleterek bir ecnebi Türkçesiyle emirler veriyor. Ecnebi kadını, çocuğu ve bavulları bir arabanın içinde birbirlerine değiyorlar.

Ecnebi kadınında harice müteveccih dikkat pek faal. Bir bakışta pek çok şeyler anlamak ihtiyacıyla herşeye bakıyor. Ve zihninde beş sene önceki İstanbul'la o günkü yanyana getirerek mukayeseler yapıyor. Fakat ecnebi kadınının gözlerindeki bu dikkat ara sıra sönüyor ve fersiz bakışlarında bir dalgınlık beliriyor. Her kim onun yüzünü bu haliyle görse mühim birşey düşündüğünü anlar.

Ecnebi kadınının düşündüğü şey nasıl mühim olmasın ki, o, dört harp senesinde, Fransa memleketinde, gece gündüz tahayyül ettiği bir işi yapmaktadır:

İstanbul'da bulunmak! Oh!.. Bir arzunun, hem de şiddetli bir arzunun dört sene gecikerek tatmin olunmasındaki heyecanı hangi insan bilmez? Bu kadın, harp senelerinde, bitaraf

BİR AKŞAMDI /153

sefarethaneler vasıtasıyla İstanbul'a gelmeye bile muvaffak olamamıştı.

Bu Fransız kadınının adı: "Berf"tir. Çocuğunun adı da: "Selçuk"tur. Bundan anlarız: Fransız kadını, İstanbul'da bulunan Türk kocasını görmeye geliyor.

Kocası, "Bert"in babasına veya erkek kardeşine kurşun atmış bir adamdır, fakat aşkın milliyeti yoktur.

Bert, ara sıra çocuğuna bakıyor. Selçuk İstanbul'dan bir yaşında ayrıldı. Bu, doğduğu şehri ilk idrâk edişidir. Kendi varlığıyla bu şehir arasındaki münasebeti anlamaya çalıştığı zannını veren bir dikkat, çocuğun kaşlarının ortasında keskin iki çizgi çekiyor.

Bir caminin önüne çevrilmiş yeşil parmaklığa bakıyor: Konstantinopl. Çarşafklar ve fesler, küfeli satıcılar, Paris'tekine benzeyen adamlar ve dükkânlar: Konstantinopl. Annesi ona, günde kaç defa bu kelimeyi söylerdi: Konstantinopl. Araba caddelerden geçerken, Türkçe bilmeyen bu Türk çocuğu, Fransızca düşünüyordu: "Ben burada doğdum ve benim babam burada!"

Bütün feslilere bakıyordu: Hangisi benim babama benziyor?

Sordu:

- Anne! Babam feslilerden hangisine benziyor?
- Babam fes giymez.
- Niçin anne?
- Askerdir.
- Bana şu yoldan geçenlerden bir Türk askeri gösterir misin, kuzum anne?
- İşte.

Bu bir levazım kâtibidir. Galatasaray mektebinin önünden karşıya geçiyor. Şişmandır. Selçuk beğenmedi.

- Babam da böyle mi giyinir?
- Oo... Hayır! Babam şıktır.
- Onu şimdi göreceğim miyim?

154/BİR AKŞAMDI

- Evde ise.
- Değilse?
- Akşama.
- Beni tanıyacak mı?
- Ümit ederim, çünkü eski küçük Selçuk'la şimdikininki arasında çok fark yok, yavrum.
- Babam beni görünce çok sevinir mi?
- Tabii.

Bert düşündü: Çok ama ne kadar? Bir erkek kalbinin dört senelik zaman ile mücadelesi neticesini iyice tahmin edememek, bu kadının yegâne ıstırapıdır. Bert de bilmiyor. Dört sene!

Ve bir daha, fakat hafif bir sesle tekrar ediyor:

- Tabii.

Bu hafif tekrar, zeki Selçuk'u şüpheye düşürdü ve derhal ona bir merak vermeye başladı: Bakalım babası onu görünce çok sevinecek mi?

Bert de bunu merak ediyordu: Bakalım kocası onları görünce çok sevinecek mi?

Bert kendini biliyor. Bert kocasını görür görmez çok sevinecek. Bert kocasını unutmadı. Bert dört sene, Fransa'da, kocasını aldatmadı. Bert ihtiraskârdır. Bazı insanlar, dama oynarlarken, oyunun yarısında ayağa kalkmaya ve ayrılmaya mecbur olurlarsa, aradan seneler geçse bile, taşların yerlerini unutmazlar ve tekrar oynamak lâzım gelse, evvelki hırslarıyla masanın başına geçerek taşları yerine koyarlar, oyuna devam ederler. Bunlar ihtiraskârlardır.

Bazıları oyun başından kalkar kalkmaz herşeyi unuturlar, çünkü başka bir oyuna başlayacakları muhakkaktır.

Bert birincilerdendir. Kendisiyle kocası arasındaki hissî lehvin dört sene evvel kesilen bütün safhalarını şimdi pek iyi hatırlıyor, nerede kaldığını pek iyi biliyor ve bütün cephelerinden yoluna devam etmek ihtirasiyle titriyor.

BİR AKŞAMDI/155

Dalgınlığı bunlardandır.

Araba Harbiye'ye gelince Bert, harice müteveccih dikkatini gene kazandı. Hiçbir değişiklik yok. Vatandaşlarının bomba attıkları İstanbul gene eskisinin aynıdır. Bert arabadan başını uzatıyor. Bir tanıdık çehrenin selâmı onu sevinçten titretecek ama...

- Daha çok var mı anne?
- Yaklaştık oğlum.

Selçuk da herşeye dikkat ediyor. Meselâ feslerin aynı renkte olmadıklarını gördü.

- Niçin anne, bazıları kırmızı, bazıları koyu?
- Bilmiyorum, çocuğum.
- Artık ben fes mi giyeceğim?
- Nasıl istersen... Türk çocukları kaskete benzer başlıklar da giyebilirler.
- Ben Türkçe öğrenecek miyim?

- Şüphesiz.

Selçuk annesinin öğrettiği Türkçe birkaç kelime hatırlıyor:

Baba, ev, çocuk, mektep, asker, tüfek ve araba. Bert epey Türkçe bilir. Meselâ kendisine sorsak:

- Madam... Zevcenizle Fransa'da mı tanıştınız? Aynen şu cevabı Türkçe verebilir:

Evet, efendim. Ben babamın kumaş mağazasında kasada otururdum. Zevcim o zaman müşterimizdi. Mağazamızdan kumaş alırdı, sonra mağazamızdan beni aldı. Bert, arabada, oğluna Türkçe bir cümle öğretti:

"Baba seni çok göreceğim geldi."

Selçuk bu cümleyi kendi kendine yirmi dokuzuncu defa (söz misali) tekrar ederken araba Bomonti sokağına sapıyordu.

Araba Kâmil'in apartmanının önünde. Bert'in kalbiyle aynı zamanda, durdu.

Titrek bir kadın sesinin arabacıya verdiği emirler.

156/BİR AKŞAMDI

Çocuğunu elinden sıkı sıkıya tutan bir anne.

Kapıcının hayreti:

- OoL Siz! Madam!

Kapıcının lüzumundan pek fazla hayretine karşı Bert'in hayreti.

Karanlık merdivenler.

Zil.

Bert'in kalbinde fırtına. Yüzünde sarı bir heyecan. Göğsünün içinden ayaklarına doğru bir duygu akıyor. Dizlerini bir seyyale kamaştırdı. Kapı açılincaya kadar, bir saniye olsun oturmaya ihtiyacı vardı.

Koridor karanlık. Bert'in gözleri de biraz kararmış olacak ki kapının açıldığını görmedi, yalnız kilidin sesinden anladı.

Emine ile tanışmazlar.

-Yok mu... Kâmil Bey?

Hayır efendim.

Bert, o anda farkına varmadığı bir şiddetle kapıyı iterek Selçuk'la içeri girdi. Arkada kapıcı bavulları getiriyor ve Emine 'nin yüzüne en ehemmiyetli bakışını dikiyordu.

Ana oğul dehlizin ortasına doğru hızlı yürüdüler.

Biz kapıcının Emine'ye söylediğine ehemmiyet vermeyelim.

Kütüphane odasının kapısı açıldı ve eşikte Meliha göründü.

Bert de bu odaya doğru yürüdü.

Fakat bir yürüyüş yürüdü ki, Meliha, bundan o anın ehemmiyetine intikal etti.

Karşılaştılar.

Birinin yüzünde sarı, ötekinin yüzünde kırmızı bir heyecan.

Birşey anlamak için. ikisinin de o anda sarfettikleri zihni ceht konuşmalarına mâni oluyor.

BİR AKŞAMDI / 157

Yalnız, ikisi de birbirlerinin büyük heyecanını görüyorlar.

Sessiz ve hareketsiz harp. Meliha geri çekildi. Bert yürüdü. İkisi de odaya girdiler.

Bert şapkasını Ogüst'ün heykeline geçirdi. Sonra Meliha'ya döndü:

- Ben KâniPin zevcesiyim. Meliha'nın yüzünde beyaz bir heyecan.

Bert, karşısındakinin renk değiştirmesine ehemmiyet vermeden ilâve etti:

- Bu da oğludur: Selçuk.

Sonra burada harikulade birşey geçtiğini hisseden ve şaşırın oğluna, Fransızca söyledi:

- Şapkanı çıkar ve çok şaşırma!

Meliha'nın gözleri önünden bütün oda kalkmış, kaybolmuştu. Yalnız, bulutlu bir zemin üstünde, ana oğulun hareketlerini görüyordu.

Çocuğun yüzünde Kâmil'in gözleri var.

Meliha, gayet yavaş, kendi de hissetmeden duvara kadar geri gidiyordu.

Dayandı.

Bakıyordu.

Bulutlu bir zemin üstünde, ana, oğul.

Onlar da hareketsiz kaldılar.

Onlar da Meliha'ya bakıyorlardı.

Ve ses yok.

Pencere açık. Hafif rüzgâr.

Ogüst'ün başına geçen şapka sallandı.

Bir ses, sanki duvarın arkasında gizli bir yerden geliyor, fakat bu Meliha'nın sesidir:

- Yanlışlık... olmasın? Burası?... Yutkunuyordu. Bert tamamladı...

158 / BİR AKŞAMDI

- Bizim evimiz.

- Erkânıharp... Kâmil Bey.

- Kocam.

Meliha'nın iki kolu sarktı.

Sırtında duvarın soğukluğu.

Yanıbaşında duran kütüphaneye tutunmaya mecburdu. Sonra koltuğa bir adım atabildi ve oturur gibi yapabildi. Bert: "Madam!" diye bağırarak Meliha'nın üstüne koşuyordu.

Fakat Meliha bu sesi duyamadı.

I

* * *

Kâmil'in bir Fransız kadınıyla evli olduğunu o muhit biliyordu; fakat harp çıktı. Ailesini görmek için Fransa'ya giden Bert İstanbul'a dönemedi, orada kaldı. Kâmil'in Bert'i untabilmesi için iki sene kâfi imiş. Ondan sonra her sorana Kâmil Bert'le alâkası olmadığını gösterir tavırlar yapıyor, meseleyi az bilenlerde bir talâk fikri uyandırıyor. Kâmil'in vaktiyle bir kere evlenmiş olduğunu bilmeyenler de çoktu, çünkü o zaman da Kâmil sessiz evlendiği gibi uzaklara karşı aksini de söylüyordu.

Kâmil Fransa'da bir zevcesi olduğunu unutmaya kendini alıştırmıştı. Kalpte metres veya zevcenin ne farkı var? diye düşünüyor Kâmil; o bırakılan ve unutulmaya çalışılan kadınlarla Bert arasında fark olmadığını tasavvur edince Kâmil için bu ayrılığın bir yeniliği kalmıyordu. Ya Selçuk? diyeceksiniz! Kâmil'in babalık fikirlerini vaktiyle öğrenmiştik. Sonra bu çocuğun doğmasını Kâmil'den ziyade Bert istemişti. Bir çocuk sahibi olduğuna teessüf edebilecekleri ilk gün, bunun mesuliyetini üstüne almamak şartıyla, Kâmil Bert'in istediğini yaptı. Şimdi kendini mesul bulmuyor.

BİR AKŞAMDI/159

Hem Kâmil'de gelip geçmiş bir hâdisenin teessüfü, azabı yok gibidir; gene o Vilyam Şekspir Kâmil'e öğretmiştir ki "Olmuş birşeyin olmamış olmak ihtimali olmadığı gibi, herşey, olmak lâzım olduğu surette olmuştur." İşte olmak mastarının bu müteaddit tasriflerinin kahramanımıza öğrettiği şey. Kâmil ileriye bakar. Olacak şey mühimdir. Olmuşun hiç ehemmiyeti yoktur. Mazinin insanlar üzerindeki tahakkümü, Kâmil'in affetmediği beşerî zaafılardan biridir. En budalaca duygu pişmanlık ve teessüftür. Kâmil, uzvî mükemmeliyetin ve yorulmayan sıhhatinin bu tarz-ı tefekkür mahsulü olduğunu da bilir.

Aldırmamak onun kuvvet ilâcıdır.

Bu tabiatte bir adamın sırtı yere gelmeyeceğini söyleyenlere biraz inanırız, fakat bu, herkese, Kâmil'i numune yapmalarını tavsiye etmek değildir.

Kâmil en büyük ihtiraslar arasında bir ruhî muvazene tesis etmeyi zevk yapmış insandır. Bu ahengi temin etmek için fuzulî ıstıraplara yüz çevirir. Bunlar pişmanlık ve teessüftürler.

Fakat biz tam bir ahlâksız tarif etmiyoruz. Bu kelimenin eksiksiz bir medlulü olmadığını zannettikten başka, şu kahramanımız gibi hasbiliğini veya diğergâmlılığını hile ile istismar etmeyen ve pek faziletforuş olmayan insanların feregat-i nefis tacirlerinden daha dün bir ahlâkî kıymette bulduklarına da kaani değiliz. Daha doğrusu bu ahlâk meselesinin şimdiye kadar takarrür etmiş ahlâkî kıymetlere göre hal veya izah edilmesine çalışmak faydasız ve manasızdır. Kâmil'in kadınları için bayılmak zarurîdir. Bu kadınlar, Kâmil yüzünden, hakikî ve uzvî surette bayılırlar. Ne tesirli erkek! Ne dehşetli erkek! Falan diyebiliriz.

Meliha'ya gene limon, kolonya, sirke, amanyok, daha bilmem ne...

Bert bir taraftan, Emine öte taraftan.

160/BİR AKŞAMDI

Selçuk bile yardım ediyor.

Bir telâş, bir faaliyet, birşey falan da nihayet Meliha gözlerini açıyor, bakışları Bert'in bakışlarına sarılıyor.

Bert Meliha'nın elini tutar ve kolunu ovalar.

Selçuk elinde bir bardakla şaşkın durur.

Emine daha şaşkındır, iki kadına bakarak düşünür: "Ah Kâmil Bey, ah... Neler yapıyor!" Ve Kâmil Beyin güzel gözleri Emine'nin hayaline gelir. Emine için düşünmek ne kolay şey: O, bütün vakaların bir tek sebebinin Kâmil Beyinin güzel gözlerinde buluyor. Hoş biz de bu kadının yanlış veya eksik düşündüğünü iddia edecek değiliz.

Meliha Bert'in merhamet dolu gözlerine bakar:

- Mersi! der.

Bert Meliha'nın saçlarını okşar.

Bert de içinde baygınlığa benzer zaaflar duyduğu için Meliha'yı anlıyor. Sonra Meliha ile Bert'ten hangisinin daha ziyade merhamete lââyık ve bayılması lâzım olduğu henüz belli değildir. Bu iki ortak dert ortağıdırılar.

İki rakip ve iki ortak biri ötekinin saçlarını okşar. İşte bu.

Her ikisinde de anlaşmak ihtiyacı.

Konuşmak ve birbirinden malûmat almak.

•- Emine, bu şişeleri kaldır, şurasını temizle ve bizi yalnız bırak.

Bert, oğluna, Fransızca:

- Selçuk, yandaki odaya git, balkona çık, eğlenmeye çalış, fakat canın sıkılırsa bile ben çağırmadan gelme!

Meliha- Bert.

Karşı karşıya.

Hanımfendiler, beyefendiler! Maç başlıyor.

İsterseniz bahse girişiniz.

Hangisine daha çok acıyabilirsiniz? Hangisinin kazanmasını isteyebiliriz? Bu oyuna milliyet dâvası girer mi?

BİR AKŞAMDI /161

Kim haklı, kim haksız? Kim kuvvetli, kim âciz?

Şimdilik bunu bana sormayınız efendim.

Ben vazifemi yapıyorum: Oyuncuları meydana çağırıyor ve düdüğümü çalıyorum.

Renklere dikkat: Meliha'nın yüzünde beyaz bir heyecan. Bert'in yüzünde sarı bir heyecan.

Meliha

- Ben de Kâmil'in zevcesiyim. Bert

- Kâmil'in zevcesi!

- Evet... Bir aydan fazla.

- Ama... Ama... Kâmil... Ah... Ne bu? Nedir bu?

Ah!..

- Kâmil'in evli olduğunu bilmiyordum ben, madam.

Benden gizledi. -Ah!

- Hem de çocuğu da varmış ha? Ah... Hiç, hiç söylemedi.

-Ah!

- Siz ne zaman, nerede, nasıl evlendiniz? Nerede, nasıl yaşadınız, madam?

- Ah! Paris'te... Ben... Babamın bir kumaş mağazası vardı... Kasada otururdum orada... Kâmil bizden kumaş alırdı... Hoşuma giderdi... Tanıştık... Babam istemeyecekti... Kâmil'le İstanbul'a kaçtım... Evlendim.

Meliha sıçradı. A!.. Aynı hikâye!

- Babanız sağ mı madam?

- Öldü.

mm.

Meliha'nın ağızında bir "A!.." daha. Aynı hikâye, ca-

- Neden öldü?

- Hasta idi...

- Sizin bir Türkle kaçışınız mı ona dokundu?

- Değil bir Türkle... Ama... Kaçmam... Dokundu

ona.

162/BİR AKŞAMDI

Meliha'nın ağızı açık. Hayret, hayret! Hep aynı hikâye, dayanamadı:

- Tıpkı benim gibi, madam. Ve anlattı.

İkisinin de gözleri açık. Ağızları açık... Hayret! Hayret!

Aynı hikâye.

Beş dakika dostluk. Birbirlerine acıyarak bakış. İkisine de kuvvet geliyor, ittifak kuvveti. Zıt unsurlardan müsbet netice çıktığı malûm, fakat ortaklar bu kuvvetlerin ittifaktan geldiğini unutacaklar ve bunu kendi şahsiyetlerinin bir kudreti sanacaklar. Bu her rakibin zühulüdür.

- Size de sevdiğini söylediler değil mi, madam?

- Söylemedi.

- Yani... Hissettirirdi demek istiyorum.

- Evet...

- Ne yalancı imiş!

Bert birdenbire doğruldu:

- Beni severdi! İlk darbe.

Meliha sallandı. Sever miydi? Acaba? Öyle ise beni -Meliha'yı- niçin aldı?

Meliha bunları düşünerek Bert'e bakıyor.

Bert'in dudaklarında bir mırıltı:

- Muharebe!

Meliha bu mırıltıyı anlamak istiyor: Muharebe mi?.. Ey?.. Ne demek?.. Yani muharebe olmasaydı Kâmil bir daha evlenmez miydi? Meliha'yı almaz mıydı?

Bert'in bu ikinci darbesidir.

Meliha'nın gözlerinde öfke.

Başı dikiliyor.

Ne demek! Muharebe olmasaydı...

- Fakat madam... Kâmil beni de severek aldı.

BİR AKŞAMDI /163

Bu da Meliha'nın mukabil darbesidir.

Vur, kızım, söyle, vur, vur, söyle, şu ecnebi kadınına anlat ki, o, Kâmil, seni seviyor. (Oyuncuları biraz kızıştıralım.)

Bert cevap vermedi ve kaşını oynattı.

Meliha bunun da mânâsını anlamak istiyor: Ne demek! İnanmıyor mu bu kadın?

Tekrar etti:

- Beni de severek aldı, madam!

Bu defa Meliha'nın sesi daha kuvvetli. Bert cevap vermiyordu. Meliha bir darbe daha vurdu:

- Şimdi de beni sevmediğini söylerse inanmam! Bert, gözlerinin önüne gelen Kâmil'in hayaline hitaben, kin, istihza ve muhabbetle:

- Çapkın! diye mırıldandı. Bu da Bert'in darbesi.

Meliha bunun da mânâsını anlamak istiyor: Ne demek! Bu kadın Kâmil'in Meliha ile evlenmesini bir heves neticesi mi telâkki ediyor? Zavallı... Terkedildiğini unutup da...

- Kâmil sevmediği bir kadınla evlenmez, madam! Bert Meliha'nın giydiği roba göz ucuyla bakarak sustu.

Meliha bunun da mânâsını anlamak istiyor: Ne demek! Şimdi de bu mukayese mi?

Kendisi ne giyiyor? Fakat... Doğrusu... Bert çok zarif... Hem de elbisesinin

kumaşı çok iyi... Öyle ya... Ailesinin kumaş mağazası...

Bu darbe çok tesirli. Meliha Bert'in yüzüne, vücuduna, tavırlarına bakıyor. Ah, bir kusur, bir kusur...

Arıyor.

Gördü: Bert'in göğsü, bir duvar, dümdüz. Ayakları da büyük.

Derin bir nefes, oh.

Bert bunlara dikkat etmemiş görünüyordu.

164/BİR AKŞAMDI

Bir daha mırıldandı:

- Çapkın!

Meliha düşündü: Ben ikinciyim, yeniyim, üstünüm. Ve toplandı. Biraz kuvvet. Oh.

Bert bunu gördü, bir acı duydu, örtmeye çalıştı.

Meliha da onun bu gayretini gördü. Oh.

Meliha canlanıyordu. O kadar ki Bert'e, acımaya başladı.

- Bunu hiç ümit etmiyordunuz değil mi, madam? Sesinde bariz merhamet.

Bert gözlerini çeviriyor, göstermek istemiyor, hâlâ acısını örtmeğe çalışıyor, nafile gayret.

Keski Meliha bunu görmemezlikten gelseydi...

Artık büsbütün acıyor.

Sonrakinin evvelkine merhameti... Ne ulûvvücenap!

- Ben sizin yerinizde olsaydım... diyor Meliha. Bert merak ediyor:

- Evet?

Meliha tamamlıyor.

- Çıldırırdım.

- Fakat... siz benden evvel çıldırıldınız. -Kim?

-Siz.

- Ben mi, ne zaman?

- Demin.

- Bayıldım, çıldırmadım. Bert güldü.

Bu müthiş.

Meliha şaşırıldı. İlâve etti:

- Aklım başımda idi... Yalnız... Bir fenalık geldi... Bert gene güldü:

Meliha müdafaasına devam ediyor:

- Bana iki günde bir gelir... En küçük şeyler için gelir...

Bert artık dinlemiyor, odada geziniyor.

BİR AKŞAMDI / 165

Meliha'ya arkasını döndü. Meliha ayağa kalktı. Öfke.

- Madam!

Bert cevap vermiyor. Hâlâ arkası dönük.

- Madam! Cevap yok.

- Madam, Kâmil'i burada mı bekleyeceğiz? Bert yarım döndü:

- Evet. Niçin sordunuz?

- Misafirimsiniz. Bir kahve ister misiniz? Bert güldü:

- Burası... Benim evim...

- Madam!.. Türkçede derler ki, yavuz hırsız...

- Bu masa örtüsünü ben işledim, hanımefendi. Bu heykelleri elimle koydum, ben, bu masaya... Küçük yatak odası benimdi... Şimdi sizin yattığınız oda... Herşeyi ben işledim... Bu parmaklar!..

Meliha'nın gözlerinin önünde bir Fransız eli kalktı. İnce ve kıvrak parmaklar.

- Size ait şeyler sizindir madam, götürebilirsiniz!

- Burada benim birşeyim daha var, onu da götürürüm.

- Hayır madam, o kalacak. İki kadın bembeyaz. Kâmil, sanki, eşkıyadır.

- Götüreceğim, görürsünüz.

- Kalacak.

Bembeyaz iki kadın. Korkarım ki bu beyazlıklar yüzlerinden saçlarına geçecek. Ve bu, Kâmil'in pembeliğini arttıracak.

Sıhhatte bile saadetin rengi pembedir.

Bakıştılar.

İkisi birden güldüler.

Birinin elinde Ogüst'ün, ötekinin elinde Napol-yon'un heykeli olsaydı, birbirlerinin başına atmak isteye-

1M>/ BIK AKŞAMDI

bilirlerdi; biz de, tarihin bu iki büyük kahramanının eğlenceli bir muharebesine şahit olurduk.

Meliha odadan dışarı çıkmaya hazırlandı:

- Misafirimsiniz, madam, rahat ediniz, sizi yalnız bırakıyorum.

Bert, sesinde bir temellük, bağırdı:

- Selçuk!

Meliha dışarı çıkarken, eşikte çocukla karşılaştı. Sıkleti faik vücudunun rüzgâriyle onu boğmak istedi.

Selçuk sendelemedi bile. Yüzünde Kâmil'in gözleri var!

* *

Yatak odası.

Kapı ile karyola arasında bir vücut çırpındı.

Düştü.

Yatak.

Simsiyah yastık örtüsü.

Ve is pazmoz. Karyola sarsılıyor...

Gözlerin karanlığı içinde beyaz müselleler. Ve kuyruklu, küçük, toplu iğne başı kadar yuvarlaklar ki fosforlu bir pırıltıyla uçuşuyorlar.

Başın üstüne yıkılan büyük bir bina hayaleti. Kasırga duygusu. Keskin sesler. Boğazda bir çakıl taşı.

Kolların sinirleri üstünde yürüyen bir akrep.

Ve ispazmoz. Karyola sarsılıyor.

Meliha'nın hafif elini sıkıyor.

Meliha'da hafif bir nikbinlik. Bu dünya zannedildiği kadar fena değildir.

Başını yavaş yavaş kaldırdı. Bert'le gözgöze. Oh... Merhamet ve hicap... Tatlı Bert... Sanki şimdi o bir herrP şiredir.

BİR AKŞAMDI/ 167

ikisi de biribiri için düşünüyorlar: Bu kadının ne kabahati var?

Ve sevişiyorlar.

İki rakip biribirine prestij eder.

Meliha da Bert'in elini sıkıyor.

- Size yardım edeyim mi? Ne yapayım? diye soruyor Bert.

- Geçti... Birşey yok... Mersi... Geçti. Bakışıyorlar.

Meliha sordu:

- İsminiz?

- Bert. Sizin?

- Meliha.

Son bir sıkış; ve parmaklar ayrıldı.

Bert yatağın kenarına oturdu.

Karşısındaki hastaya verilecek ilâcı biliyormuş gibi.

- Ben... dedi, hemen Fransa'ya döneceğim. Meliha'da sevinç ve merhamet.

- Oo... Madam...

- Evet, Meliha Hanım.

- Hayır, olamaz. Ben çekilirim, annemin yanına giderim, Anadolu'da o...

- Siz yenisiniz, ikincisiniz.

- Sizin de çocuğunuz var.

- Olsun. Ben Selçuk'la hep yalnız yaşadım. Alıştı o babasızlığa.

- Olamaz madam. Ben giderim. Fedakârlık yarışı.

En büyük fedakârlığımızı rakibimize yapmaya hazırız. Dünya tezatların ahengi üzerine kurulur.

Meliha mırıldanıyor: Nasıl olur?

Susuyorlar.

Biri Fransa'ya dönüşü, öteki Yozgat'a gidişi tasarlıyor.

Bir fikir. Bert teklif ediyor:

168/BİR AKŞAMDI

- Ben gideyim Fransa'ya... Siz Anadolu'ya gidiniz... O yalnız kalsın!

- Sahi. Kadınca hayaller.

Ondan evvel düşünülecek şey var: Kâmil gelince ne olacak? Fakat bunu Kâmil düşünsün. İki kadını yanyana görünce onun ne yapacağını merak ediyorlar.

- Ne yapar sizi görünce, madam?

- Merak ediyorum.

- Ben de merak ediyorum. Dışarıda Emine'nin sesi:

- Kahveyi oraya mı getireyim?

- Buraya, Emine. Lezzetli bir kahve.

İki rakip de bu fikirdedir.

Akşama kadar Meliha. - Bert sohbeti.

Sanki hemşeridirler.

Maçtan sonra oyuncuların dostluğu.

Hey kahpe dünya!

Gece saat on.

Kâmil apartmanının kapısını çalarken içeride bir asırlık vak'a cereyan ettiğinden gafildir.

Gafil! Çal kapıyı ve fırtınaya hazırlan!

Fırtına mı? Pöhö... Bu Kâmil için seher rüzgârıdır. Acaba? Ne dersiniz? Hiç şaşırılmayacak mı? Göreceksiniz.

Çınn...

Kapıda Emine. Gözlerinde bir harikuladeliçlik.

- Ne var Emine? Emine arkasına bakıyor.

- Ne var Emine?

BİR AKŞAMDI /169

Emine dargın gibi. Fakat beyinin gözlerine bakınca gülümsüyor.

-Hiç.

Kâmil giriyor.

Kâmil o adamlardan biridir ki hayatının her anında harikulade bir vakianın hissi kablelvukuunu taşır. Her adımında başına mühim birşey geleceğini hisseder. Bu, o mühim şeyleri daima yaratmaktan veya hiç olmazsa tahrik etmekten hoşlanan mizacının bir nevi şuurudur, bu bir serseri mizacıdır. Onlar için kâinat bir anarşi tasavvu-riyle tevaümdür. Temayülleri arasındaki nizamsızlık onlardan bu tasavvuru icat ettiği gibi, kendilerini nizamşi-ken hareketlere de sürüklediği için bu "iğtişâş halinde kâinat" fikrinin haricindeki vak'alarda tezahürünü de görürler. Bununla beraber ve bunun için, Kâmil, büyük hırsların nizamsızlığı fevkinde bir ruhî muvazene aramayı kendine mefkure yapmış bir adamdır.

İçeri girdi ve anlayacak, ki birşey var!

Bu evde birşey var.

Loş dehlizde Emine'nin muammalı bakışı.

Kâmil'de heyecan. (O bu türlüünü sever.)

Kütüphane odasına girdi. Kimse yok. Hâlâ Roma imparatorunun başında Bert'in şapkası. Fakat Kâmil bunu görmedi.

Bu odada birşey var.

Bu birşey, birşeyler.

Kapı tarafında bir ayak sesi. Eşikte Meliha. Bembeyaz. Kâmil keşfinden memnun: Evet, birşey var.

Meliha'ya doğru yürüdü:

- Ne var Meliha?

- Hiç... Sağlığınız!

- Hasta mısın?

- Nereden hükmediyorsun?

- Beyazsın.

- Senin bana ekseriya verdiği renk. Meliha'da kin ve istihza.

170/BİR AKŞAMDI

Birşey var, var birşey. Şüphesiz, kıskançlık.

- Söyle, Meliha.

- Şöyle otur biraz.

- Peki?..

- Dinle! Meliha çıktı.

Kâmil oturamadı. Geziniyor. Dur bakalım, var birşey, var, muhakkak.

Kâmil beklemedi, çıktı ağır adımlarla yemek odasına yürüdü, girdi.

Bert sofranın kenarında oturuyordu. Kapıya arkası dönük. Selçuk pencerenin yanında, bir sandalyede oturuyor. Meliha dışarı çıkmak üzere idi. Kâmil'le karşılaştı, ağzından garip bir ses bıraktı, geri çekildi, durdu.

Kâmil durmuştu. Bert'in başını, ensesini, mavi elbisesini görüyordu. Gözleri Selçuk'la Bert arasında, ikisini de tanımadan, korkak bir tecessüsle, gitti geldi, sonra Meliha'nın yüzünde durdu. Genç kadın, kocasına, gözlerini kırpmadan, uzun, devamlı, muannit bir dikkatle bakıyordu.

Bert ayak sesini biraz evvel duymuş, fakat müfrit bir heyecandan kaçmak için başını kapı tarafına çeviremeye-rek olduğu gibi kalmış, kımıldayamamıştı. Neden sonra doğruldu. Ve başını sür'atle arkasına çevirdi.

Kâmil'le gözgöze geldiler.

Bert nefes alamadı ve Kâmil kıpkırmızı kesildi. Başına sür'atle kan doluyor ve kızıl çerçevesi içinde, gözlerinin beyazı, güneşli bir havada kar gibi parlıyordu.

Odada bütün gözler Kâmil'in üstünde idiler.

Hiçbir göz kırpılmıyordu.

Hiç kimse kımıldamadı.

Kâmil, bu üç çift haklı bakış karşısında gözlerini önüne eğdi. Yapmaya mecbur olduğu ilk hareketi düşünmeye başlamıştı. Aklına hiçbir şey gelmiyordu.

BİR AKŞAMDI/171

Başını kaldırdı.

Ellerini pantolonunun ceplerine soktu. Yürüdü.

İki kadının arasından geçti ve sofraya başındaki sandalyelerden birini çekerek oturdu. Evvelâ Bert'in yüzüne baktı:

- Otur, Bert! dedi. Sonra Meliha'ya döndü:
- Sen de otur!

Kadınların tereddüdünü izale etmek için, ikisine birden, istihza ile:

- Oturunuz canım... Fotoğraf çektirmiyoruz! dedi. Evvelâ Meliha'da bir hareket. Sonra ikisi aynı zamanda oturdular. Kâmil başını sola çevirdi ve Selçuk'a baktı. Bu kendi çocuğu, muhakkak. O gözler. Çağırdı:

- Gel Selçuk, sen de. Sonra, Fransızca, ilâve etti:
- Ben senin babanım, gel!

Çocuk yerinden kalktı. Kâmil'in yanında açtığı sandalyeye oturdu ve omuzlarında babasının bir kolunu hissetti. Çocuğun omuzuna bu koldan şefkat doluyordu. Yüzü pembeleşti.

Kâmil kendini toplamıştı. İçeri giren Emine'ye tabii sesiyle yemek emretti.

Sonra, hayatının tabii akşamlarında sofrada oturduğu vakit vücuduna şekil veren her zamanki tavırlarını alarak rahatlaştı. "Bugüne kadar nerede idin?" diye sorar gibi, alelade bir merakla, Bert'e sordu:

- Nasıl geldin?

Bert, İstanbul'a gelmek için ilk fırsatı nasıl kolladığını ve bunu ancak birkaç gün evvel bulduğunu, derhal hareket ettiğini anlattı.

Kâmil sordu:

172/BİR AKŞAMDI

- Demek benim telgrafımı almadın?

- Hayır. Ne yazmıştın?

Kâmil cevap vermedi. Bu telgrafta Bert'e "Gelme!" demişti.

- Eve kaçta geldin? Öğleye doğru.

Kâmil bu sırada Meliha'nın yüzünü görmek istiyordu, fakat bakamadı. Konuşurken Bert'in gözlerine de bakamıyordu. Sanki bakmak bir küstahlıktır.

Bir daha başını çevirdi ve Selçuk'a bakabildi. Zeki ve güzel çocuk. Onu kucaklamak istiyordu. Selçuk, birdenbire, Kâmil'in manevî hayatını zenginleştirmişti.

Kâmil Bert'e baktı. Gözlerinde minnet ve hicap.

Bert'in gözleri önüne eğiliyor ve dudaklarının kenarları ince hareketlerle açılıp kapanıyor, birbirlerine deği-yorlardı. Kâmil, Bert'in dudaklarında büyük teessürlerin böyle tecelli ettiğini bildiği için onun ruhî vaziyetini anlıyordu. Sonra başını sağa çevirdi ve Meliha'yı gördü. Onun başı öne düşüktü ve gözkapakları, uyur gibi duruyordu.

Büyük bir sükût esmeye başladı.

Bitişik mutfaktan tabak sesleri geliyordu. Sonra uzaklarda bir polis düdüğü.

Kulakta uğultular, çınlayışlar. Dehlizde ayak sesleri.

Emine yemek getirdi. Kâmil oğluna hizmet etti. Kadınlar kendi kendilerine.

Başlarda ve kollarda kısa hareketler.

Sonra, gene, sükût.

Meliha hiç yemiyordu.

Kâmil bıçağı bastıran elinde ve bileğinde bir takatsizlik, hattâ hafif bir ağrı duyuyordu.

Sükût uzun sürdü. Birdenbire Selçuk'un sesi çıkmıştı:

- Baba, dedi, seni çok göreceğim geldi!

BİR AKŞAMDI/173

Annesinin ezberlettiği bu cümleyi Türkçe söylemişti. Kâmil birdenbire başını oğluna çevirdi, hayran ve samimî:

-Ya!., dedi.

Çocuk kıpkırmızı olmuştu. Kâmil de kızardı ve çatalını, kaşığına bırakarak sandalyesini geri çekti. Oğlunu dizlerinin arasına aldı, kucakladı ve öptü.

Bert'in dudakları büyük hareketlerle titriyordu. Yüzü sarardı. Nihayet, genç kadın sofradan kalktı, pencerenin önüne gitti ve arkasını döndü.

Meliha da sofradan kalkmıştı, hemen odadan çıktı.

Emine onu takip etti.

Kâmil, Bert ve Selçuk, yalnız kaldılar.

Kâmil ayağa kalktı ve Bert'in yanına gitti. Kadın cama yüzünü yanaştırmış, dışarıya bakıyordu. Gözlerinin karanlıkları arasında parlayan yaşlar vardı. Kâmil elini tutmak istedi, fakat soğumuş el, ıslak bir bir buz parçası gibi Kâmil'in avucundan, kaydı.

Meliha da yatak odasında ağlıyordu. Öyle hıçkırıklar ki, birbiri arkasından gittikçe şiddetlenerek boşalıyor ve kadın nefes almak için içini çekerken boğuk bir haykırış, boğazından göğsüne doğru kaçıyor ve içeride, bir suyun derinliğindeki ses gibi uğulduyordu.

Hıçkırmaya doyamıyor, başını yorganın içine sokuyor, sesini dışarıya işittirmemek için ağzını avuçlariyle kapıyordu.

Kâmil, bomboş kalan sofranın etrafında gezinmeye başladı. Bert pencerenin önünden ayrılmıyordu.

Selçuk annesinin yanına gitti ve elini tutmak istedi.

Kadın, ona da, yavaş ve titrek bir sesle:

- Bırak beni! dedi.

Kâmil odadan çıktı ve kütüphanesine gitti. Büyük koltuğuna uzandı.

Bir sigara yaktı.

174 /BİR AKŞAMDI

Bütün muhtemel neticeleri bir anda tahmin etmek istiyordu. Üç ihtimal: Yalnız birini bırakmak, ikisini birden bırakmak, ikisini de muhafaza etmek.

Kendinde, en büyük kadın ıstıraplarını teselliye iktidar bulması yegâne tesellisiydi. Her kadının gözyaşını dindireceğine kaniydi. Sanki musluklar elindedir.

Artık telâş etmiyordu.

Sigarasından bol bir duman çekti.

Şu veya bu? dedi, ne ehemmiyeti var?

Ne ehemmiyeti var? Bütün yollar Roma'ya çıkar.

Onların yaptıkları yanında bu ne? Hiç. Bu bir küçük oyun.

- Dinle beni, izah edeceğim, anlayacaksın, herşeyi anlayacaksın; bu kadın senin merhametine lâyıktır; acı ona... Ben de vaktiyle ona acıdım... Babası ölüme koşuyordu, anası keyfine düşkün bir kadındı; bu kız İzmit'te, çıldıracaktı; hem düşün ki o biraz uzaktan akrabamdır; nedense onu kurtarmak istedim; beni ona bağlayan hiçbir muhabbet yoktur, Meliha gibi bir kadını sevebileceğimi zanneder misin? Kaabil mi ki onu sana tercih edeyim? Hem birşey daha düşün ki harp vardı, ne vakit biteceği de belli değildi, evimin içinde benim bir kadınla yaşamaya ne kadar alışmış olduğumu da bilirsin; senin Fransa'da oluşun bu felâkete sebebiyet verdi: Kendimi birdenbire evlenmiş buldum; şüphesiz bunun seni ne kadar üzdüğünü anlıyorum; fakat biraz daha düşün... Harp... Bert! Harp bu... Harpte bir kadının alelade arkadaşlığı büyük bir ihtiyaçtır... O yorgunluktan sonra yalnız kalmak bana imkânsız göründü... Kalbim sana karşı mesuliyet duymuyor, çünkü o yalnız seni tanıyor, kadın olarak da zevce olarak da benim için yalnız sen!.. Bert!.. Biraz daha düşün, biraz daha... Bu vak'ayı yapan fevkalâde sebepler olduğunu düşün! Ve emin ol, sen benim yegâne zevcemsin, çocuğumun annesisin, bunu bir dakika bile unutmuş değilim, unutacak da değilim.

BİR AKŞAMDI/175

- Senden bunu gizlenmeyecektim, Meliha. Fakat babanın hastalığıyla ve ölümüyle başlayan felâketler arasında sana bunu bilmenin vereceği eziyeti düşündüm. Hattâ sen bana İzmit'te "Biz sizi evlenmiş diye duyduk!" dediğin zaman bunu sana açıkça inkâr etmedim, müphem bir cevap verdim "İnsan yalnız kalmamak için evlenir, evlendikten sonra büsbütün yalnız kalır" gibi birşey söyledim. Çünkü nihayet bunu sana haber verecektim, gizleyemez-dim, kederlerinin geçmesini bekliyordum, beni mazur göreceğini biliyordum. Çünkü ikincisisin, çünkü tercih edildin Meliha... Düşün, benim hayatımda o kadından başka da birçok kadınlar vardır... Onlarla da ben bir nevi evli hayatı yaşadım, madem ki en sonucusu sensin, ötekilerin mesuliyetinden beni kurtarmış oluyorsun; her erkeğin kalbinde bir merdiven vardır, kadın onun en yüksek basamağında olmak ister, diğer basamaklardakilerin ne ehemmiyeti var?

Hattâ en yüksek basamakta duran kadın öteki basamakların boş olmasını bile istememelidir; çünkü ötekilere yüksekte bakmak zevki istihkar edilecek birşey değildir; sen yalnız benim sana verdiğim kıymete dikkat etmelisin. Benim en son

ve yegâne zevcemsin, bunu bilmen kâfi olmalıdır. Görüyorsun ki sade ve açık söylüyorum. Çok samimiyim. Gülmeyelim, çok samimiydi, kendi yalanlarına kendi de inananlardandı, ikisine de "yegâne zevcemsin" dediği vakit bir hakikati ifade ettiğine kendi de kaniydi, bunun için inandırabiliyordu, yumuşak sesinin telkin hassası, bütün kudretini kalbinden ve bir hakikat kadar salim yalan unsurları meczeden muhayyelesinden alıyordu.

O ses, o bakış, o çehre, o duruş, mükemmel!

176/BİR AKŞAMDI

*

* *

- Bu kız dün gece benim rüyama girdi, abla!
- Ben her gece onu rüyamda görüyorum.
- Başaşağı bir uçurumdan sarkmış, yanında da bir yılan var.
- Yılan düşmandır. Uçurum da iyi değil, İbrahim.
- Ben de pek bu rüyayı beğenmedim abla.
- Tuhaf... Ben de onu iyi görmedim, dün gece. Dalgalı bir denizde çırpınıyordu, bana kollarını uzatıyordu, yüzü bembeyazdı.
- Hayırdır inşallah...
- Kızıma birşey mi oldu acaba? Hasta mı?
- Hayırdır inşaallah... Rüya bu... Pek inanılmaz.
- A... Ben inanırım.
- Bana vız gelir. Kaç kere ben rüyamda uçurumlardan yuvarlandım, yılanlar beni ısırıldılar, dalgalı denizlerde boğuştum, turp gibiyim, abla!
- Yok, değil öyle, değil öyle...
- Bana vız gelir dedim a... Rüyamda başıma gelenler, uyanırken de gelseydi çoktan mortiyi çektiydim.
- Öyle deme, İbrahim...
- Böyledir abla.

Gündüzün ışıklan ve hayvan sesleri çekilip de, Yozgat, karanlık ve ıssız, yamaçlarında tek tük petrol ışığı ve çatı altlarında tek tük insan mırıltısıyla kalınca, ana gözlerini ve kulaklarını kendi kalbine çeviriyor.

Orada bir ışık, Meliha'nın gözleri; orada bir ses, Me-liha'nın sesi.

Bu ses şimdi bir haykırıştır ve gözler büyüyorlar.

Kalb çınlıyor: Anne!

Vah kızım, nen var, diye soruyor anne, nen var?

Nesi var onun? Neden haykırıyor?

BİR AKŞAMDI/177

Sanki hayvanların sesi dinmiş, Yozgat'ı bu ses, dağların ardından gelen bu çığlık dolduruyor.

Doğrudur bu. Yozgat'ın havası bir kız evlât çığlığının ihtizazlarıyla doludur.

Yozgatlılar işitmiyorlar mı? Fakat bunu duymak için bir ana kulağı lâzımdır.

Dağların bir yanında bir kız evlât kalbi. Öte yanında bir ana kalbi.

Havada gizli sesleri intikal ettiren, kanunları meçhul ihtizazlar.

-Anne!

- Kızım!

- Anne! Bana yol göster anne! Ben karanlıkta kaldım, bara yol göster! Vücudumun bilmem neresinde, anne, birşeyler, gıdıklıyorlar ve itiyorlar, gidiyorum anne, yürüyorum, koşuyorum anne, duramıyorum, nereye gittiğimi bilmiyorum anne, bana yol göster.

- Ah... Kızım!

- Anne, zavallı anne! Sen de yol bilmiyor musun?

- Ah, kızım, benim yolum dağlara çıktı, tırmandım, tırmandım, sonra yamaçlardan kaydım, buralara düştüm kızım.

- Anne, zavallı anne!

- Yol mu? Yol mu? Ah... Bende de vardı o, vücudumun bilmem neresinde...

Gıdıklardı ve iterdi... Topuklarıma, dizlerime, belime ve kalbime girerdi... Ben de koşardım ve yol bilmezdim... Koşardım, koşardım...

- Anne, zavallı anne!

- Şarkı söyledim. -Ah.

- Her şarkım bir hıçkırıktı. Kimse bunu bilmezdi. Sevincime gıpta ederlerdi. Baban bile anlamazdı. Sen bile anlamazdın kızım.

- Anne, zavallı anne!

- Oh kızım, ama ben seni şimdi anlıyorum. Hoş senin kocan benimkinin tersi ve sen de bana hiç benzemiyor gibisin. Fakat ne zarar? Ben erkeğime ağılardım, sen 178/BİR AKŞAMDI

kendine ağılıyorsun. İki de merhamet. Ah, merhamet kızım... Ben bu acıyı bilirim.

- Anne, zavallı anne!

- Yol mu soruyorsun kızım? Bilmiyorum, ah, bilmiyorum, ben de bunu her gece, babana soruyorum, gel diyor, buraya gel diyor.

- Anne, zavallı anne!

- Kızım, zavallı kızım, zavallı yavrum!

*

* *

- Gideceğim, kalamam, bitti artık... Sen şimdi benim karşımda büsbütün başka bir adamsın. Her halin bana yabancı geliyor, hattâ vücudunu bile yeni görüyormuş gibiyim. Garip şey bu... İnsan nasıl değişiyor. Seni tanımıyorum, hiç tanımıyorum. Adın Kâmil midir? Vaktiyle benim kocam mı idin? Senden benim çocuğum mu var? İnanmıyorum. Daha garip birşey söyleyeceğim: Sokakta hiç tanımadığımız adamların yanından geçeriz, fakat bir saniye içinde, bir kısa bakışla, biribirimizin kim olduğumuzu tahmin etmeye çalışırız, giyiniş, yürüyüş, bakış gibi izlerden meçhul adamın hüviyetini bulmaya uğraşırız, muvaffak oluruz; on adım uzaktan bize doğru gelirken tamamıyla yabancı olan bu adamı yanımızdan geçerken epey tanırız; ben hattâ onlara bakarken zihnimde küçük romanlar da yaparım: Bu bir genç kızdır, birini seviyor, yahut bu yeni evli bir gençtir ki mesuttur, yahut bu eski bir aile babasıdır, yahut bu iflâs etmiş bir tacirdir, yahut bu mağrur ve geçimsiz bir adamdır, yahut bu mesleğinde yeni bir muvaffakiyet kazanmış ve onun sevinciyle yürüyen bir mütehassıstır, yahut bu taze bir hakarete uğramış ve kendini müdafaa edememiş bir bedbahttır derim; o insanlarla benim aramda, kısa, bir saniyelik anlaşmalar olur; şüphesiz onlar da beni tanımak için bazı tahminler

BİR AKŞAMDI/179

yürütürler, bu tahminlerin daima pek doğru çıktıklarını söylemek istemiyorum, fakat hiç değilse hakikate yaklaşırlar, böylece o meçhul insanlarla bizim aramızda az çok bir muarefe olur; halbuki sen bana, onlar kadar bile yakın değilsin; seni hiç tanımıyorum, üstümdeki yabancılık tesirinden kendimi hiç kurtaramıyorum ve senin vaktiyle karın olmuş bulunmama, bir çocuğumuz olmasına şaşıyorum. Sen bu yabancılığı izaleye muktedir misin? Hayır! Ümit kalmamıştır. İnsan bir kere aldanır ve kadın için bu bile fazladır. Seni itham etmiyorum. Ben babamdan felsefî bir terbiye aldım. O bana herşeyin tabii bir surette vukua geldiğini öğretti. Bilirsin ki o bir kumaş taciri, alelade bir burjuva Fransızdan ibaret değildir, iyi düşünen bir adamdır. Herşeyi mazur görmek itiyadını ondan aldım. Seni mazur görüyorum. Başka türlü hareket etmeye muktedir değilmişsin ki böyle yaptın. Fakat ben kendimi kurtarmaya mecburum. Senin yüzünden Türkiye bile gözümde yabancılaştı. İnan buna; ve inan ki ben seni çok sevdim. Çünkü seninle mefkurem arasındaki alâkayı çok izam ettim. Burada aldanmışım. Sen beni aldatmadın, ben kendimi aldattım. Sahtekâr benim hayalimdir. Ve herşeyde beni kandıran odur. Ben Fransızım ve milletimin her kadını gibi muhayyelemin oyuncağıyım. Şimdi bunu daha iyi hissediyorum. Fakat ne korkunç bir ıstırapla...

Haydi, azizim, bana son bir hediye olarak şu maskeni ver, onu yadigâr diye saklayabilirim, ben onu sevdim, onu tanıyorum ve o senin yüzünden birdenbire düşünce, altından çıkan fizyonomi bana çok yabancı geliyor, gayri beşerî olacak derecede yabancı geliyor, bu yeni yüzü tanımıyorum, anladınız mı efendi, sizi ilk defa görüyorum, hattâ sizin tipinizi, ırkınızı, mensup olduğunuz insanlığı ilk defa görüyorum, siz bana hiçbir yerde takdim edilmediğiniz gibi, size yabancıların topladıkları yerlerde, meydanlarda veya vapurlarda bile rastlamadım. Size benzeyeni görmedim. Hattâ bir insan gibi gözleriniz, kaşlarınız,

180/BİR AKŞAMDI

burnunuz ve kulağınız bulunmasına da hayret ediyorum! Buna beni inandıramazsınız efendi! Hayır, çocuğum size benzemiyor. Ah... Onda hakikî babasının, yani mefkuremin yüzü var. Kocam Kâmil'i hatırlamak için ona bakacağım. Oh... Neler söylemek istiyorum, neler, neler... Ağzıma kelimeler doluyor, dilimi bastırıyor, sanki dudaklarımı biraz daha açarsam, bir anda bütün kalbim uçacak... Susunuz efendi! Siz bana birşey söylemeyiniz... Hangi lisanla, benim şu ana lisanımla bile cevap verseniz anlamayacağım. Susunuz! Ben gidiyorum. Bu gece apartmanınızda kalışım büyük bir felâkettir. Yegâne ıstırabım da budur. Yarın sabah... Yarın... Erkenden, çocuğum ve ben, maskenizi bavuluma koyarak efendi, yarın erkenden gideceğiz.

- Çekil! Sus! Yüzüme bakma! Fena oluyorum! Sade kendime değil, sana da acıyorum! Bu kadar nefret edilen bir adam daima merhamete lâyıktır. Çekil! Senden fena bir kalb kokusu geliyor. İstemiyorum, gideceğim, tâ Yozgat'a kadar gideceğim, annemin yanına... Burada bu son gecemdir. Onun sana bırakırım. Zaten bu apartman onundur. Bu yatak odasını bile o yapmış. Belki de çocuğun bu yatakta dünyaya geldi. O senin hakikî zevcendir. Onu sev, gönlünü yap, fakat çekil, git, ona git, içeriki odada belki de ağlıyor... Yanımda durma... Ben yalnız kalmak istiyorum. Ben daima yalnızdım... Buna alışmışım... Babam da yalnızdı... Hattâ annem bile... Biz üç kişi, evin içinde, biribirimizden çok uzaktık... Şimdi de, babam toprak yatağında yalnızdır... Annem, orada, dağların arkasında yalnız... Ben burada yalnızım... Çek elini... Merhamet istemiyorum... Sen bana acımaya muktedir değilsin... Çünkü sen de merhamete muhtaçsın... Kendini

BİR AKŞAMDI / 181

kuvvetli bulma... Çekil... Yarın... Yarın... Erkenden... Gideceğim Yozgat'a gideceğim... Gözümde bu mesafe o kadar kısalıyor ki...

O gece yalnız Emine uyudu.

Saat üçlere kadar süren nutuklar ve mukabil nutuklar.

Kâmil, odasında, yalnız başına, koltuğunda, sabahladı. İki kadının da şuradan şuraya bir adım atmayacaklarını, Yozgat'a veya Paris'e değil, İstanbul içinde başka bir semte bile gitmeyeceklerini zannediyordu.

Ne yapmalı?

Karar vermek buhranı.

Biribirine zıt iki hareket tarzından birini tercihte güçlüğe uğradığı zamanlar, düşünürdü ki, hangisine karar verse istihsal edeceği neticenin ötekinden farkı olmayacaktır; çünkü bu tercih güçlüğü de gösteriyor ki her hareket tarzının neticeleri arasında müsavat vardır. O halde, lalettayin bir tarafa teveccüh etmek, uzun bir zihnî istişare içinde bocalayarak rahatsız olmaktan daha iyidir. Hattâ, iki hareket tarzının müsavatını hissederek bir kararsızlık ıstırabına uğradığı anlarda, Kâmil, elini yeleğinin cebine sokar, bir bozuk para çıkarır, masanın üstüne atarak tesadüfün tevcih ettiği istikamete göre karar vermeyi muvafık bulurdu.

Şimdi buna da lüzum görmedi. Kadınların arzularına bırakmaya karar verdi. Her ikisinin de hayatlarını temin etmek vazifesini üstüne alacaktı. Sonrasını düşünmedi. Her iş olacağına varır. İştahlı yemek isteyen bir adamın en rahat tefekkür tarzı budur.

Şafak sökerken son purosunu yaktı.

182/BİR AKŞAMDI

Sonra kendine kahve pişirdi. (Cezveyi doldururken evinin içinde üç kadın olduğunu düşünerek gülümsüyor-du.)

Sabah.

Birinci zevce yatağından atladı. Çocuğunu uyandırdı, giydirdi ve giyindi. Kütüphane odasına girdi.

Bir adım sonra durdu.

Kâmil uzanmış. Yandan, uykusuz yüzünde bir kemikecessümü var. Baş, kapıya doğru, iki ağır merhale ile döndü.

Bert'in yorgun sesi:

- Gidiyorum, Kâmil.

Kâmil'in bacakları düşündü ve sallandı. Ayakları yere indi. Bütün vücut, yorgun bir uzayıyla kalktı.

Bert'e doğru, müstağni ilerleyen uzun bir gölge.

- Dinle beni, Bert!

- Sizi tanımıyorum.
- Dinle beni.
- Efendi! Sizi tanımıyorum.

Bert'in başı yükseldi, boynu uzadı, gözleri irileşti, göğsü şişti, omuzları genişledi, gevşek durarak aşağıya sarkmış kolları gerildi, yumrukları sıkıldı, bacak adaleleri sertleşti, diz kapakları sıkışarak geriye gitti, baldırlarının damarları kabardı, ayak parmakları kasıldı ve topukları sert bir taazzuyla yumruldu: Azim.

- Gidiyorum.
- Üç kelimeyi dinlemez misin?
- Hayır!

Bert'in vücudunda bir sallantı. Harekete ilk hazırlanış.

BİR AKŞAMDI/183

- Fakat beni dinle. Çocuğumun anasıdır. Bazı şeyler konuşmaya mecburuz. Hem düşün ki bu bir tiyatroya benziyor. Tabii olalım.

Bu tesir yaptı. (Fransızlar tiyatroyu severler, sahne-dekilere benzemeye çalışırlar, fakat bunu bilmekten hoşlanmazlar. Türk daha tabii bir insandır.) Kâmil tabii duruyordu. Bert onun bu halini çok sever. Derhal tesir aldı ve gevşedi.

Kâmil bunu gördü, yaklaştı ve onu elinden tuttu:

- Biraz otur, beş dakika. Karşılıklı oturdular.
- Münakaşa etmeyeceğiz Bert. Seni ve onu arzularınıza bırakacağım. Buna karar verdim. Yalnız bir teklifim var: Bugün senin için ayrı bir apartman tutacağım. Zevkine göre döşeyeceksin. Bana üç ay hürriyetle hareket müsaadesi vereceksin. Meliha ile mücadelesiz ayrılmaya çalışacağım.

Bert itiraza hazırlanırken:

- Dur, sözümü bitireyim Bert, Meliha'yı ikna edeceğime eminim. Genç ve tecrübesiz bir kadındır. Bundan sonra başkalarını sevebilir, başkalarıyla evlenebilir, benden ayrılabilir, beni unutabilir.
- Bert, alnında gizli bir takdir mündemiç hayretle Kâmil'e bakıyor. Kadını bir "şey" yapmış ve oradan oraya götüren bir adam bu.
- Ben yalnız senin koçanım. Bert'in gözlerinde mühim bir soru.
- Maziye sonra konuşuruz, Bert. Ödeyeceğim. Göreceksin. Kendimi affettireceğim. Kadında coşkunluk. Bir nutuk daha. Ne güzel kin ve aşk tavırları. Kâmil tatlı bir heyecanla seyrediyor. Bert söylüyor, söylüyor. Doğru söylüyor, güzel söylüyor. Vallahi söz güzel şeydir ve Fransızca, ne musikili dil! Kâmil ara sıra mırıldanıyor:

184/BİR AKŞAMDI

- Doğru! Ve ara sıra mırıldanıyor: -Güzel! Bazı bunlara bir de "pek" ilâve ediyor. Bu da bir mükâfat. Bu da cabası.

Bert söylüyor, söylüyor. Ne talâkat! Oh!.. Dili sarhoş oldu.

- Doğru, Bert.

Kadının uykusuz yüzü pembeleşti. Söylüyor, söylüyor.

- Güzel!

Kadının yüzünde ince adale parçaları birbirleriyle vuruşuyorlar, gözlerinin altında lâstikten şeritler kıvrılıp açılıyor ve dil ve dudaklar ve çene ve bütün yüz sarhoş!

- Pek doğru.

Kâmil'in her teşvikinde Bert'e yeni bir talâkat hamlesi geliyor. Meselâ, nutkunda "sen, ki..." tekrirleriyle başlayan cümleler. Söylüyor, söylüyor:

- Sen ki...

- Pek güzel, pek doğru!..

Her kadın, kendine çok hak verildiği zaman kendini haksız bulmaya başlar. Hoş bütün insanlar.

- O gidecek buradan... Başka bir eve... Razi oldu... Bu apartman senin Meliha... Biraz sabret... İstediyin gibi herşeyin halledileceğini göreceksin... Biraz sabır... Hattâ... Yozgat'a kadar gitmene ne hacet... Anneni de buraya çağırırsın... Bir hasretten de kurtulursun. Beni mazur görmeye kendini alıştırdın... Kendini benim yerime koy... Eminim ki sen de benim gibi hareket edersin... Emin ol... İtiraz etme...

Sıcak bir avuç Meliha'nın soğuk alnını eziyor.

- Emin ol...

Ve sıcak bir nefes Meliha'nın soğuk yüzünü üfürüyor.

BİR AKŞAMDI/185

- Bana da bir kere daha itimat et. Bu sefer aldannıa-yacaksın. Birinci itimadında yanıldın mı? Evlenmemizden bile şüphe ediyordun. Bu şüphen doğru çıkmadı. Ben sana vaadimi yaptım. Yalnız... Mazide gizli bir vak'a... Hepsi bundan ibaret... Hem söyleyemedim de Meliha... O günlerde çok buhran içindeydin...

Sıcak bir rüzgârla yaklaşan dudaklar.

- İtimat et. Bir buse.

- İtimat et.

- O şimdi başka bir apartmanda oturacak... Sonra herşeyi halledeceğiz... Belki memleketine gidecek... Bakalım... Hülâsa ne istersen o olacak... Ne istersen... Bir buse daha ve dudakların bulunduğu yerde hafif bir kan toplanışı.

Meliha susuyor. Uykusuz başında sesli ağrılar; bir rüzgârla savrulan türlü hayaletlerin birbirlerine karışarak muhayyeyi toza dumana katmaları. Bir körfez parıltısı içinde karanlık yüzler, beyaz zemin üstünde sarartı-lar, bir kürekten atılan toprak yağmuru, sonra elektrik ve rengârenk ipek parıltıları arasında beyaz dişler ve kahkahalar, sonra boğazda bir aspirin ekşiliği. Soğuk alnında sıcak bir sıklet. Ruhta bin istikamete sapan meyiller. Tereddüt ve tevekkül.

- Ne istersen, Meliha, bil ki... Meliha artık dinlemiyor ki.

Bu ses kulağının içinde bir böcek vızıltısıdır. Nihayet sükûn.

Bir buse daha ve bir kucaklayış. Uzun gölge ayrılıyor. Dehlizin derinliklerinde bir kapı kapanışı. Meliha yatak odasına dönüyor ve yatıyor. Bert de öteki odadadır ve uzanmıştır. Emine ve Selçuk benzeşiyorlar. Çünkü onlar bu meselelerin kühünü anlamamakta eştirler.

186/BİR AKŞAMDI

* * *

Kâmil Cevad'ı buluyor.

- Evvelâ biraz şaşırıdım, sonra galiba biraz biraz kızardım, nihayet kendimi topladım. Ne olacak? Ne olabilir? diyordum. Ve senin söylediklerin hatırıma geldi: "Seni ve kendini yer" demiştin. Bundan nasıl kurtulabileceğimi sorunca "barbarlaşarak" dedindi. Ben bunu yapmadım, yapmayacağım. Yalnız üstlerine düşmedim. Tatmin edici birkaç şey söyledim. Yalvarmadım. Çok şey vadet-medim.

- Barbarlık budur.

- Bu mudur?

Şüphesiz; kadına karşı "pasif bir erkek -fakat evvelce kadını tahrik etmiş olduktan sonra- barbardır. Firar, hücumdur, bilirsin.

- Evet... Bu iş bana bir gece uykusuzluğa maloldu. Cevat. İkisini de apartmanda bıraktım, çıktım. Ne yapacaklarını bilmiyorum. İkisi de beni dinlediler. Bert söyledi, söyledi. Meliha sesini çıkarmadı.

- Hissen onlara karşı nasılsın?

- İkisini de seviyorum.

İki ortak da yataklarında arka üstü yatıyorlar, ikisi de tavana bakıyor ve aynı erkeği gözlerinin önünden geçiriyorlar.

Bert'in Kâmil'de sevdiği şey hiçbir Fransız erkeğine benzemeyişidir. Yavaş ve titrek sesli bir konuşuş. Hafif bir rüzgârla sallanan kumaş dalgaları gibi ağır tavırlar. Bakışlardan serçe parmağın, dizlerin hareketine kadar vücudun bütün kıvılcıkları zengin bir ruh tezahürü ve bunun neticesi bir tabiiyet ve samimiyet ki aktör ve

BİR AKŞAMDI /187

kukla garplı erkeğinde artık hiç bulunmaz bir hasse olmaya başlamıştır. Bütün şahsiyette bir yumuşaklık, bir vakar, sükûtilik ve gözlerde kalp çarpıntısının kanat parıltıları. Bu Kâmil'dir. İncelmiş bir Türk erkeği diye Bert'in hatırına gelen kimsedir. Bert buna perestiş ediyor. Fransa'da görüştüğü müsteşrikler ve Türkiye'ye dair okuduğu bütün kitaplar, ona, aynı Türk hayaletinin vasıflarını bildirdiler.

Türkiye'de epeyce yaşadıkdan sonra, Bert, memleketine dönerken "Marsilya"ya çıkar çıkmaz ona bütün frenkler birer kukla gibi görünmüştü. "Avrupah'da kalb,

yalnız deveran-ı dem içindir" fikri Bert'e o zaman geldi. Bu fikir, Bert'in bir Türk erkeğine karşı sevdasının anasıdır. Bütün şahsiyette bir yumuşaklık. Meliha'yı çeken de budur. Bütün kadınlar Kâmil'de bunu severler. Her meyvenin kabuğu sert, içi yumuşaktır. Kâmil'de kabuk yumuşak, iç serttir. İşte bir erkek cazibesinin sırrı. Kâmil'de bu yumuşaklık o kadar itiyat haline gelmiş ki bir mizaç ve seciye mükemmeliyetiyle görünür. Bert ona "senin maskeni sevdim" demişti. Heyhat asrî aşkların çoğu bu tasallufu ihtiraslarına mevzu yaparlar. Meliha da, arka üstü yatarken, tavana bakarak aynı maskeyi gözönüne getiriyor ve seviyordu.

8

BİR sabah, yatağından kalktı. O gece Kâmil gelmemiş ve birgün evvel, giderken, "öteki ev"de kalacağını söylemişti. Meliha, apartmanda yalnız geçirdiği o gecenin sabahı, uyanınca kendinde esaslı bir değişiklik buldu. Yatakta gözlerini açınca öyle sandı ki, bütün şahsiyetiyle beraber vücudu ve yüzü de tamamıyla değişmiştir, aynaya bakarsa bir yabancıyla karşılaşacağını farzediyordu. Esaslı bir değişiklik. Hattâ bunu eşyada da görüyordu. Renklerde ve biçimlerde de fark var. Büyük bir merakla aynaya koştı. Gerçi karşısına çıkan bir yabancı değil. Kendini tanıyor. Fakat biraz evvel şuuruna mâlik olduğu bu değişikliğin yüzünde de akisleri var. Evvelâ gözlerde bir olgunluk. Vaktiyle, genç kızken, ham ve yeni yeşeren taze birer meyve gibi çiy parıltılı gözlerinde şimdi bir yumuşaklık ve derinleşme. İçlerini geniş bir idrâk dolduruyor. Bu, mevcudiyetin bütün unsurları arasındaki nisbet değişikliğinden gelen ve yepyeni bir terkip ve ahenk mahsulü idrâktir ki, Meliha'ya şimdiye kadar kendinde hiç görmediği olgun bakışlar veriyor. Alnı biraz kırışık -yeni çizgiler- ve kısık gözler. İki kaş arasında yeni bir tefekkür elifi. Bu gözler Meliha'ya söylüyorlar:

BİR AKŞAMDI /189

"Yaşamak istiyordun, yaşadın, baktın, bize gösterdin,-biz de gördük, yaşamak mı? i Tecrübe mi? İşte bu. Nedir bu? Bir sürü vak'alar silsilesi, biz, şimdi, sihirli birer küçük mavi billur mahfaza gibi içimizde o vak'aların silik hayallerini taşıyoruz. Onun için doluyuz. Kapağımızı aç! Mavi camlarımızın arasından hafızanın ışıklarını geçir. Bak, hatırla."

Meliha'nın gözleri dalıyor.

İki küçük mavi billur mahfazanın kapakları açılıyorlar. Hafızanın soluk ışığı mahfazanın yeşile çalan kadifeleri üstünde geziniyor.

Sanki bu mazi çok uzaktır. Asır kadar uzamış anların arkasında silik hareketler yavaş yavaş tecessüm ediyorlar. Işık bazı karartıları yalıyor, siliyor, ayıklıyor, temizliyor. Ve şekiller, mahfazanın camında görünüyorlar.

Ve Meliha, şimdi, başlıyor hatırlamaya.

Hatırlıyor: Bir akşamdı... Oda loş. Kafes delikleri mavi. Sanki, odadan, gündüzün son ışıklarıyla beraber eşya da çekiliyordu: Levhalar, duvarların kararar zeminine batıyorlar, minderler sönüyor, iskemleler dağılıyor ve hepsi, buğulanarak, şekilsiz bir uçuşla gözden kayboluyorlar. Minderin köşesinde, babası bir öksürükten sonra ileri fırlayan başını hâlâ doğrultmamış, iki büklüm. Yüzü gittikçe kararıyor ve siyah ceketinin rengini alıyordu. Herşeyi koyu kurşun renkli bir buğu kaplamıştı. Akşam ve ses yok. Bir öksürük, babasının öksürüğü. Dışarıda bir ayak sesi. Annesi oda kapısına doğru birkaç adım atmıştı. Bir gıcirttı. Eşikte ince uzun bir gölge. Yabancı. Kimdi o? Ağır bir ses:

- Benim, Kâmil.

Artık, hatıraların ilk musluğu açıldıktan sonra, ötekiler, bol ve zengin bir cereyanla şuura boşatıyorlar: Harp hikâyesi... Körfezin parıltıları... Bahçe... Elinde ko-vasiyle baba ve öksürükleri... Tepe... Annesinin gençliği... Kâmil... Babasının azabı... Yemek odasında bardağı yere fırlatıp atış... Gece... Terbiye kavgası... Uykusuzluk ve si-

190/BİR AKŞAMDI

nir... Kâmil'in odası... İlâç şişesi... İlk tasavvurlar... Firar... Motor... İzmit'in bir siyah çizgi üstünde küçülerek ufukta sönüşü... İstanbul'un üstünde bir meşale alevi... Otomobil... Apartmanın karanlık dehlizi... Heykeller... Garip oda... Böcekler... Rüyalar... Koltuk altında yürüyen parmaklar... Vücudun bir yay gibi gerilerek birdenbire kopması ve gevşemesi... Hıçkırıklar... Sükût... Korkular... Teminat ihtiyaçları... İzmit'e giriş... Karanlıklar... Yemek odasında başı öne düşük anne ve bomboş bakan gözler... Ölünün odası... Mumlar... Beyaz yastıkta sapsarı baş ve baygınlık içinde geçen gece... Yabancı kadın -kimdi o?..- Bahçe... Kâmil'in önünde geçirilen baygınlıklar... Gene apartman... Nikâh... Ümitler... Sakin ve muhabbetle geçen günler... Şüphe buhranları... Davet... Kıskançlık... Mahpesin cehennemliği... Mavi esvaplı kadın... Kâmil'in gözlerini taşıyan çocuk... Son uykusuz gece... Bütün bunlar bir sergüzeşt romanının bab serlevhaları olabilirler. Meliha'yı teselli eden de bundan ibaret. İşte şimdi biz, yaşamak ihtirasiyle gerilerek sergüzeşt için pusulasız ve haritasız ileri fırlayan kahramanımıza -merhametimizi bir an için susturarak- söyleyemez miyiz ki: "Yaşamak istiyordun ha? Denemek istiyordun ha? Hayat ve tecrübe, al sana!" Bunu hep bir ağızdan söylemek içi. yanımda bulunmak isterdiniz değil mi? Gözleri de Meliha'ya bunu söylüyorlar.

Ağır bir ses, benim, Kâmil, falan; şarkılar, öksürükler, körfezler, tepeler, falan; denizler, motörler, apartmanlar, falan; böcekler, rüyalar koltuk altında parmaklar, falan; mumlar, beyaz yastıkta sarı başlar, baygınlıklar, falan; ümitler, muhabbetle geçen günler, davetler, mavi esvaplı kadınlar, falan; hayat, işte bu.

İKİNCİ KISIM

1

BAZI bir hafta yalnız kalıyor. Akşamları, sofrada otururken, başı önünde kulağı kapının zilinde, gözleri Kâmil'in boş sandalyesinde. Emine'nin merhametli gözleri. Ve ses yok. Ne kapının zili, ne dehlizde ayak sesleri, ne eşikte ince uzun bir gölge. Meliha yapayalnız. Ve bu böyle, günlerce sürüyor.

* * *

Fakat mahpesin kapılan açık. Serbestsiniz hanımefendi. Lütfen başınızı biraz dışarıya uzatır mısınız? Güneş, kalabalık, bol hava ve sağa, sola, ileriye, geriye sapsamak hürriyetini size veren yollar... Yollar...

Tercih ediniz!

Efendim?.. Ne duruyorsunuz?.. Yeniye doğru... Maziyi bırakınız... Yaşamak istiyordunuz... Devanı devam...

Hayır mı? İstemiyor musunuz? Acayip!

194/BİR AKŞAMDI

Aıtık istemiyor ve korkuyor.

Yaşamak mı? Öf!

Bütün varlığını bir ölüme gitmek şehveti kaplıyor. Ölümü düşünürken bir tatlı derin râşe.

Meliha ölmek istiyor demeyelim, fakat yaşamaktan korkuyor.

Korkuyor.

Güç şeymiş bu: Yaşamak, böyle yaşamak.

"Anne... İşte benim hayatım... Daha sana bu mektupta yazacak yer bulamadığım öyle şeyler oldu ki hepsini geldiğin vakit anlatacağım... Fakat gel, mutlaka gel... Beni burada yalnız bırakma anne... Sen de orada yalnız kalmamış olursun... Anne, felâket günlerimdeyim, beni yalnız bırakma... Bu satırları yazarken, anne, gözlerim yaşıyor anne."

- Cevat bey, artık onu bu evde aramayınız... Bir haftadır gelmedi... ötekiyle yahut ötekilerle beraber yaşıyor... Bilmiyorum... Gelirse de sormayacağım...

Öteki eve gidiniz... Orada bulursunuz.

- Ben ona değil, size geliyorum Meliha Hanım. Ben yalnız onun değil, sizin de dostunuzum. Yalnızlığınızı tahmin ederek geldim.

- Teşekkür ederim.

- Hattâ bu gece Muhlis Paşaların davetine götürmek istiyorum. Kâmil'le üç gün evvel bunu konuşmuştuk. "Ben eve gidemezsem, dedi, sen Meliha'yı götür." Refakatimi kabul eder misiniz, Meliha Hanım?

- Peki Cevat Bey.

Meliha'nın gözlerinin önüne mahpesinin açık duran kapıları geliyor.

- Bu gece, Meliha Hanım, geleceğim.

- Peki, Cevat Bey.

BİR AKŞAMDI /195

Erkekler mi?.. Hımm.. İnanmak mı?.. Hımm...

Peki, görüşürüz, o biliyor ne yapacağını...

Ah... Niçin böyle? Ve ağlıyor.

Sonra bütün bunların dehşetini hissederek irkiliyor. Ne kadar korkunç ders! Bu derin yaşamak vukufunu elde etmek için ne ağır darbeler!

Aşk mı? Hımm... İzdivaç mı? Aile mi? Hımm... Peki, görürüz.

Erkekler mi?.. Hımm ve başını sallıyor, sallıyor, kaç kere tekrarlıyor:

Erkekler, aşk, izdivaç, hımm... O biliyor yapacağını.

O yapacağını biliyor ama bu bir anın kararıdır. Sonra tereddütler bastırıyor.

Kâmil bütün erkeklerin numunesi midir? O böyle, hepsi böyle mi?

Daha mühim bir mesele: Fazilet, aptalların gözlerine bağlanan bir bez parçası mıdır? İşte en büyük tereddüt.

Ve anasiyle babasını gözlerinin önüne getiriyor. Hangisi mesut oldu? Hiç.

Her kadının gözleri önüne açılan mahut iki yol; sonları sisli ve karanlık, meçhullerle dolu iki yol ki hangisine sapılsa ötekini özlemek azabı var gibi görünüyor. Saadet hangisinin sonundadır? Bunu tayin etmekte şaşırın kadınlar, herşeye şaşırılmışlar demektir.

İki yol.

Tereddüt ediyor.

Düşününüz hanımefendi, iyi düşününüz, iyi, iyi, iyi.

Ve tercih ediniz.

Biz karışmıyoruz. Biz, yalnız, sizi seyredeceğiz. Sizi beğeneceğiz, yahut size acıyacağız, yahut güleceğiz. Serbestiz.

Siz de serbestsiniz hanımefendi. Mahpesinizin kapıları açık. Buyurunuz. İşte iki yol.

Yollar... Hımm...

i

196/BİR AKŞAMDI

Ve köşe başlarında değnekçiler. Sıkışmış ve bir istikamete doğru savlete müheyya kalabalıklara değneklerinin ucuyla gösteriyorlar: Buradan buradan gidiniz, buradan... Aradığınız burada.

Ve her değnekçinin sesine katılan yığınlar, türlü istikametlere koşuyorlar.

Tarih değnekçilerle doludur. Koca adamlar, diyoruz. Onları beğeniyor ve seviyoruz. Ne kadar aykırı bir yol göstermiş olurlarsa olsunlar.

Peygamberler, huriler, mübeşşirler, mücedditler, kahramanlar, dâhiler.

Buradan, buradan...

Hayır, şuradan...

Bu yolun sonundaki sislerin arkasında aradığınızı bulacaksınız, buradan, hayır şuradan...

Ve yığınlar bakmıyorlar: Yollar...

Bazı şaşkınlarda nihayetsiz bir hayret ve tereddüt. Yollar...

Bazıları tereddütsüz sapıyorlar. Mesut mudurlar? Anlaşılmıyor. Belki ötekine sapsalardı daha mesut veya bedbaht olacaktı. Kimbilir?

Bütün yolların nereye çıkacaklarını bilmek. İşte yaşamının hakikî hüneri. Bütün yollar Roma'ya mı çıkarlar? Her türlü hareketlerimizin akıbetleri -bunlar biribir-lerine ne kadar zıt olurlarsa olsunlar- döne dolaşa bu mabadüttabiî vahdete mi ulaşırlar? Roma'dan kast bu vahdet midir? Namütenahi bir münhani üzerinde miyiz ki hangi noktasından ve hangi istikamete doğru hareket edersek edelim, akıbet aynı noktalara vasıl oluruz?

Oh... Ağla!

İşte şimdi en doğrusunu hissediyorsun. Her gözyaşının kaynağında büyük bir hakikat vardır.

Ağla... Bu, budur bu.

Ağla... Ve bir tek noktaya bakarak, gözlerinin önünde varlığın ve insanlığın geçit resmiyle, neler düşündüğü-

BİR AKŞAMDI/197

nü bilmeden düşünerek, herşeyi anlamış gibi, ağır başım salla ve ağla...

Gözlerin dalgın, ağla... Ve hımm diye söylen, hımm... Hımm...

- Bir kadeh daha, Meliha Hanım.

- Teşekkür ederim Ferdi Bey, ama dokunmayın?

Ferdi gülümserken Meliha üçüncü kadehini bitiyordu. Salon bu gece pek kalabalık ve aydınlık. Işıktan bir rüzgâr Meliha'nın gözlerinde esiyor. "Sarhoş olacağım" diyor, korku ve arzu ile.

- Ne yapsın? Onu mazur görmez misiniz?

- Cevat Beye soralım: Ne dersiniz?

- Gözümün önünde bir günahkâr doğmasına fetva vermekten korkarım, bununla beraber... Ben şimdi onun gibi olurum.

- Bakınız... Yüzü kızardı... Ay bir tane daha içiyor... Ferdi onu bu akşam sedyeye koyduracak.

- Yahut küfeye...

- Yahut kafese...

- Bakınız, yüzü kızardı... Kahkahalarla gülüyor... Neşeye bakınız... Burada en keyifli kadın o. Sanki bu kadar neşelenebilmesi için bir kadının ortağı olmak lazımmış gibi; değil mi Cevat Bey?

- Bu neşe büyük bir kederin tezahürüdür. Her kahkahanın menbaında bir facia unsuru vardır. Gülmek bir haile şuurudur.

- Gülmek?

- İşte gülüyorsunuz ve ukalâliğim size bir haile gibi görünüyor, hakkınız var. Gidip şu kadını beşinciye içmekten kurtarayım.

- Cevad'ın felsefelerine ne dersiniz?

- Anlaşılmayan şeyler söyleyerek kendini beğendiriyor.

198/BİR AKŞAMDI

- Fakat ben sözlerinde müphem birşey göremiyorum.

- Ay beşinciye içiyor.

- Bayılacak.

Meliha üstüste içiyordu.

Gözlerinde ışıktan bir rüzgâr...

Ve eşya tütüyor.

Ve insan hayaletleri eriyerek havanın zerrelere karışıyorlar. Ağızdan kahkahalar boşalıyor.

Gözleri yaşlı.

İpek esvabının üstünden sırtına yapışan sıcak bir avuç.

- Bir tane daha ister misiniz Meliha Hanım? Meliha istiyor. Bir, beş, on, yüz... Doldur! Doldur! Köşeler çözülüyor. Zaviyeler dağılıyor. Eşyanın bütün müstakim çizgileri yuvarlaklaşıyorlar.

Meliha'ya doğru biri yaklaşıyor. Kim o? Tanıyor, fakat adını bulamıyor.

- Meliha Hanım, diyor o, Meliha Hanım... Kadehinizle içmeme izin verir misiniz? Kadehi alıyor ve iade etmiyor. Cevad'a benziyor bu. Fakat başka kadeh mi yok?

- Buyurunuz Meliha Hanım.

- Yapma Ferdi, diyor Cevat, kadını bayıltacaksın.

Meliha bunu duyuyor ve "Ferdi Beye bayılan ilk kadın ben değilim." diyor. Sonra kahkahalar... Kahkahalar... Erkekler mi? Hımm... Aşk mı? İzdivaç mı? Hımm...

Bütün salon ona bakıyor. Neriman Cevad'ın kulağına eğildi:

- Kâmil'in karısı mı bu Allahaşkına?.. Ne olmuş bu leyleğe?.. Ne çabuk açtı bu çiçek?

- Kederinden yapıyor.

- Pek zavallı.

- Tecrübesiz değil mi? -Pek.

- O da birkaç sene sonra sizin derecenize gelir.

BİR AKŞAMDI /199

- Cevat Bey!

- Gel, Kâmil, Meliha'yı gör... İçerde... Büfede... Bak... Şu gençlerin arasında...

- Aman beni görmesin... Görmesinler... Hemen kaçacağım... Gitmeye mecburum, Cevat.

- Meliha?

- Eğleniyor. Beni görmesin. İşim var. Sen onu eve kadar götürürsün, Cevat.

- Fakat Kâmil...

- Allahaismarladık.

*

* *

Bir koltuğa uzanıyor. Etrafında gençlerden bir halka. Arzu alevinden bir çember. Kahkahalar... Birisi uzaktan Meliha'ya bakarak, yanındakine:

- Kadın asansör gibidir: Bir düşmesine basarsınız yükselir, ötekine basarsınız, iner.

- Ben asansöre inerken binmeyi hiç sevmem!

- Doğru. Asansör indirmek için değil, yukarı çıkarmak içindir. Bazı kadınlar bu vazifelerini unuturlar.

- Fakat çıkmak için inmek lâzımdır.

- Boş inmek ama, dolu değil.

* *

İşte o şeyler ki asıl şimdi onu gıdıklıyor ve itiyorlar. O yola doğru. Yollar... Ah... Yalnız kadınlar için bir peygamber lâzımdır. Bir kadeh daha. Aşk mı?

İzdivaç mı? Aile mi? Hımm... Musiki.

200/BİR AKŞAMDI

- Hayret... Dans bilmiyor musunuz? Dans?

- Hayır Ferdi Bey.

- Şimdi... On dakikada size öğretirim.

- Zekâma mı, hocalığınızın mı güveniyorsunuz?

- Her ikisine de.

- Herkesin içinde dans öğrenmem şık olur.

- Burada değil... İçeride... Paşanın nargile odasında...

- O ne demek?

- Paşanın nargile odasını görmediniz mi?

- Hayır! Kahkahalar!

- O... Ziyân... Görülecek şey... Enfes bir rehavet odası.

-Şark!

- İsteddiğinizden âlâsı.

- Gidelim, göreyim.

Kandiller, teşbihler beş misli ebatta bir nargile, sedirler, halılar...

Meliha gözlerini süzerek bakıyor: Enfes, harika!

Meliha kendini bir sedire atıyor.

Ferdi başucuna eğiliyor. Yelek cebinden ufacık bir şişe çıkarıyor. Elinin tersine beyaz bir toz döküyor.

- Nedir o?

- Biraz burnunuza çekiniz! Bir nefes.

Ve ses yok.

Kandillerin arabesk deliklerinde allı yeşilli soluk ışıklar.

Ve yumuşak sedirin vücuda yapışması. Uzaktan musiki.

- Bir daha çekiniz Meliha Hanım.

- Ay!

- Ne var?

- Enfes.

Meliha uçuyor. Tayyarede midir?

BİR AKŞAMDI / 201

Havalanıyor.

Ferdi üstüne biraz daha eğildi:

- Bir kere daha?

- Oh... İstemem artık... Mahmur gözler...

Ferdi biraz daha eğiliyor. Hırsını gizlemek için epey zahmet.

Bir buse. Uzun. Dudakların üstünden.

Oh. Uzaktan musiki. Loş oda. Kandillerin arabesk deliklerinde allı yeşilli soluk ışıklar. Yumuşacık sedir. Biraz ter. Ve yollar...

Birinci adımı atmaya hazırlanış.

- Ferdi Bey. Derhal odadan çıkınız. Yalnız kalmak istiyorum. Hem, dışarıda, herkes...

- Peki Meliha Hanım.

Ferdi çıktı. Ne acelesi var? Neticeden emin. Kalabalıklara karıştı.

Meliha yalnız. Dudaklarında bir hatıra: Islaklık. Ve kandiller ve musiki ve yumuşacık sedir ve bütün vücudunun hafifleyerek uçuşu.

Kâmil? Bert? Anne? Emine? Toprak yatağında baba? İzmit? Apartman?

Kandiller, musiki, yumuşacık sedir ve dudaklarında bir hatıra. Ve içinde bir nefret.

Nefret, pişmanlık...

Ne yapıyorum ben? Düşüncesi.

Sarhoşum, irademe sahip değilim, mazereti. İyi ki onu kovdum, tesellisi.

Bir daha içmeyeceğim ve içsem de bir erkekle yalnız kalmayacağım; ahdi.

Ama ne oldu? Bir buse: Dudağın dudağa hâsıl-ı zarbı.

- Meliha nerede, Ferdi?

- İçeride yatıyor, Cevat. -A!..

- Ne var?

202/BİR AKŞAMDI

- Bak bakayım yüzüme?

- Baktım.

- Hımm!

- Çok değil, ileri gitme.

- Ne kadar?

- Yalnız dudaklarım ıslandı.

- Hımm... Başlatıyorsun ha?

- Neye?

- Mektebe.

- Âmin.

- Leyleği nereye götürdün Ferdi?

- Midesi bulandı.

- Haydi haydi...

- Vallahi midesi bulandı, Neriman.

- Siz içeri giderken benim midem bulandı. Malûm ya, paşanın nargile odasında...

- O yalnız ikimize mahsustur.

- Alçak!

Fakat sahi Meliha'nın midesi bulanıyor.

Roma'nın çöküşü. Mozayik ve mermer salonlarda ziyafetler. Tekrar yemek için kusan davetliler. Roma çöküyor. Ah bir sade kahve olsa.

Hizmetçiler koşuyorlar.

Salonda şayialar: Bayılmış.

Muhlis Paşanın yüzünde fena tekallüs. Mütareke günleri. İngilizler. Millî ıstırap. Ve bir eski askerin salonunda âdi sarhoşluk vak'ası.

- Sinir nöbeti gelmiş.

- Ne yapıyor?

- Bağırıyor, ağlıyor, gülüyor ve saçlarını yoluyormuş.

- Zavallı.

- Bereket aramızda doktor vardı.

- O ne diyor?

- Psikolojisini kurtarmalı, diyor.

- Psikoloji, antoloji, morfoloji, antrepoloji, arkeoloji, loji, loji...

BİR AKŞAMDI / 203

- Daha başka loji bulamıyor musun?

- Çok ama istenince hatıra gelmiyor.

- Cevad'a sor.

- O hastanın yanında.

- İşte, hastanın psikolojisini o kurtarır.

- Fizyolojisini de Ferdi kurtaracak gibi!

- Kâmil Beyefendi nerelerdeler?

- Demin kapıdan bir görünüp savuşmuş. -Oh.

- Ne yapsın? İki karpuz bir koltuğa...

- Doktor geliyor.

- Ne haber doktor?
- Biraz iyileşti.
- Derdi nedir?
- Efendim... Zavallının psikolojisini kurtarmalı! Bütün "loji"lerin bilmedikleri şey susmaktır. Halbuki sözün anası sükûttur. Çocuğu da sükût. "Logos" ne anasını, ne de çocuğunu tanır. Bunun için zalimdir; ve bunun için, ekseriya, zayıf. Otomobil. Meliha baygın. Siyah elbisesinin yakasından doğan beyaz bir boyun ve rengi uçuk baş.
Cevat onun iki elini tutuyor.
Sarsıntılar; ve rüzgâr, yüzün sıcak derisini soyuyor.
Bu Meliha'yı diriltti.
- Çok içtiniz, Meliha Hanım.
- Evet... Midem...
- Rahatsız olmanızdan korkuyorum. Sola şoför... Doğru... Işığa kadar...
Cevat'ın avucunda Meliha'nın elleri himaye ister gibi küçülerek ve büzülerek üşüyorlar.
- Dur şoför.
Cevat Meliha'yı neresinden tutmalı ki yukarı kadar çıkmasını kolaylaştırsın.
- Ayy...
- Başınız dönüyor değil mi?
- Tepeden tırnağa kadar dönüyorum.
204/BİR AKŞAMDI
Karanlık merdivenler. Meliha üç basamakta bir duruyor ve kendini Cevat'ın kollarına bırakıyor.
- Biraz gayret, Meliha Hanım.
Her adımın altından bir basamak kaçıyor. Canlı merdiven.
Boşlukta basamak arayan sarhoş bir kadın ayağı.
- Gayret... Meliha Hanım...
Artık Cevat için bir arkadaş zevcesinin vücudunda hangi noktalara elini götürebileceğini düşünmenin sırası değildir, ellerini bir çekse Meliha yuvarlanacak. Onu belinden, kalçalarından, bacaklarından, omuzlarından tutuyor, itiyor.
- Anahtarım çantamın içinde... Cevat Bey... Bulunuz...
Kapıyı açtılar.
Karanlık dehlizden geçiyorlar. Ah şu Kâmil. Yatak odası.
Meliha soyunmadan kendini karyolaya attı. Bacakları sarkıyor.
- Emine'yi uyandırayım, gelsin... Sizi yalnız bırakmam, Meliha Hanım.
-Hacet yok...
- Nasılsınız?
- Yalnız başım dönüyor... Midem iyice...
- Allahaismarladık, Meliha Hanım.
- Güle güle. Teşekkür ederim. Size çok zahmet...
- Birşey değil.
- Beni unutmazsınız değil mi? -Asla.
Meliha doğruluyor. Bir eli iskarpininin düğmesini araştırdı. Bulamıyor.
- Ben çözeyim, Meliha Hanım.
- Lütfen.
- Kolay.
- Ötekini de. Şimdi biraz arkanızı dönünüz.
BİR AKŞAMDI / 205
- Gidiyorum ben...
- Hayır... İki dakika...
Meliha acele soyundu ve yatağına girdi. Cevat'ın hâlâ arkası dönük.
- Cevat Bey.
- Oo... Maşallah... Sürat mükemmel.
- Şu sandalyeyi çekip oturunuz. Uykum yok. Üç kelime konuşalım. Yahut yatağımin kenarına ilişiniz. Tamam.
- Şimdi nasılsınız?

- İyiyim. Ben de size birşey soracağım. Bu gece ben nasıldım?
- Fenaydınız, Meliha Hanım.
- Ne gibi?
- İstikametiniz fenaydı. Yolunuz.
- Cevat Bey, siz ki herşeyi biliyor, görüyor ve iyi düşünüyorsunuz. Bana birşey söyleyiniz.
- Ne istiyorsunuz?
- Bir fikir.

Ah yalnız kadınlara mahsus bir peygamber lâzımdır. Cevat bu işi yapabilir mi?

- Fikir?.. Ne diyeyim... Siz herşeyi anlarsınız. Meliha Hanım... Fakat size diyebilirim ki... Bir şoförün zevki, makinesine karşı hâkimiyetini hissetmektir. En bedbaht şoför -veya vatman da olabilir- freninin sağlamlılığına güvenmeyendir.
- Fren?
- Evet. Arzularımızı ve tabii şevklerimizi tutan fren.
- Demek istiyorsunuz ki sarhoş bir şoför veya vatman fren yapamaz.
- Ve kendi izzet-i nefsinin çiğner.
- Fakat benim vaziyetimi düşününüz?
- Biliyorum.
- Bundan sonra ben ne yapabilirim Cevat Bey? Neye inanayım? Erkeğe mi? Aşka mı? Evlenmeye mi?

Cevat düşündü: İnanmak buhranı.

206/BİR AKŞAMDI

Meliha'nın romanı, kadının bugün geçirdiği inanmak buhranının tarihidir.

Cevat düşündü: İnanmak buhranı.

Yollar meselesi.

Meliha'ya ve kadına bir mefkure lâzım.

- Biraz sabır... dedi Cevat.
- Ne için? Kim için?
- İzzet-i nefis.
- Bu yalnız kadınlarda mı aranır?
- Kadın izzet-i nefsinin verir, erkek alır. Kadın verdiği zaman izzet-i nefsi azalır, erkeğinki çoğalır. Gayri meşru alışverişleri kastediyorum.
- Ben de erkeğin bu kazancına kızıyorum.
- Kadınlar vermeseler erkekler kazanmazlar. Meliha mırıldandı:
- Evet... İzzet-i nefis. Bu ders kâfi.

Cevat ayağa kalktı, Meliha'nın elini öptü ve çıktı.

Yollarda düşünüyor: İnanmak buhranı. Kadına verilecek mefkure.

Haydi benim sakalsız mütefekkirim. Düşün, düşün, düşün ve kadınlar için öyle bir mefkure biç ki insanlığın en mahir mefkure terzileri, mücedditler, mübeşşirler, huriler, peygamberler, falanlar, dehân karşısında sağır ve dilsiz kalsınlar. Yol göster!

Fakat Cevat evinin yolunu bulmaya çalışıyor. O da bu akşam az içmedi.

Ferdi Bey neticeden emindir. O gecenin sabahı yatağından hafif kalktı. Ona hergün bir ümit lâzımdır. Yeni bir ümit, yeni bir esvap kadar hoşuna gider.

Hiçbir ümidin peşinden uzun müddet gitmez. Yorulur,

BİR AKŞAMDI / 207

bırakır, başka bir ümidin peşine düşer. İhtirası yoktur. Âtiyi düşünmez. Onun gözünde istikbâl yirmi dört saattir. Ancak o gün ne yapacağını tasarlar. Şu dünyada hiçbir şey olmak istemez ve nacak bu türlü düşünenlerin birşey olduklarına kanidir.

Meliha için bir tek fikri var: Neticeden emin, ve bir tek duygusu var: Göğüs harika.

Kâmil Bey o gecenin sabahı madam Lüsi veya öteki ismiyle madam Bert, yahut madam Kâmil'in kollarında uyandı.

Madam Kâmil, ortağına tercih edildiğini ve sevildiğini sanıyor.

Kâmil yataktan bir arzu ile atladi: Bugün Neriman'ı görürüm ve ondan gece hakkında malûmat alırım.

Madam Bert, ailesine üçüncü bir mektup yazdı ve artık ona tamamiyle mâlik olduğunu haber verdi. Hattâ mektubunda bir felsefe de yumurtluyordu:

"Biz kadınlar, rakibelerimizle mücadelelerimizin sonunda galip çıkmak şartıyla erkeklerimizin ihanetlerine kolaylıkla tahammül edebiliyoruz; hattâ bu mücadeleden zevk bile alıyoruz. Ama galebe şart."

Öyle mi madam? Öyle ise biz de sizi tebrik edelim.

Neriman o gecenin sabahı kocasının yanında uyandı. Fakat erkeğinin arkası dönüktü.

- Beyefendi, lütfen uyanır mısınız?

208 / BİR AKŞAMDI

Kocasını, ağzını açtı.

- Ağzını değil, gözlerini aç, gözlerini! Dünya değişiyor beyefendi! Bu kadar uyku iyi şey değil! Kocasının açık ağzında yayvan bir dil. Neriman o gün Kâmil'i görmek istiyordu.

Cevat o gecenin sabahı geç uyandı.

İnanmak buhranı. Kadına verilecek mefkure. Saat bir. Ferdi'nin dediği gibi: Göğüs harika. Ayaklar da öyle. Kâmil'in arkadaşı olmak ona ilk defa büyük bir zarar veriyor. Meliha, kelepirci kadınların cemiyetine girdi. Bu da Ferdi'ye yarayacak. Hayır. Kâmil'i görmek lâzım. Ona bir ihtar.

- Kâmil, dostum.

- İyi ettin geldiğine. Şimdi çıkıyordum. Neriman'a telefon edecektim. Dün gece hakkında malûmat almak için. Hacet yok. Söyle bakalım.

- Madamın İstanbul'a gelmesinden en çok Ferdi istifade edecek.

- Ne oldu?

- Meliha'ya içirdi ve onu paşanın nargile odasına götürdü.

- Kaç dakika kaldılar?

- Çok değil. Merak edilecek birşey yok.

- Sen niçin beraber gitmedin?

- Haberim yoktu. Gözden kaçırmışım.

- Zararı yok.

- Fakat haber vereyim ki...

- Anlıyorum. Peki. Teşekkür ederim.

- Dinlemiyorsun.

- Anlıyorum.

- Dikkat etmeye mecbursun^ Kâmil.

- Peki.

BİR AKŞAMDI / 209

- Lakaytsın hâlâ.

- Yorgunum. Şu günlerde kadınları hiç düşünemiyorum. Beni bıktırdılar artık. Anadolu'ya gitmek istiyorum. Millî bir müdafaa yapılıyor.

- Dün gece paşa bahsediyordu.

- Ne fikirdesin?

- Taraftarım. İstanbul'dan hayır yok.

- Ben de gideceğim.

- Ya kadınlar?

- Düşünmüyorum.

Meliha o gecenin sabahı fena uyandı. Alkol zehirlenmesi. İçkiye dayanamıyor. Emine tas tuttu ve hanımının yeşil renk alan yüzüne baktı:

- Aman, dedi, bizim zamanımızda kadınların içmesi ne kadar ayıptı.

- Emine bir doktor çağır. Doktor geldi.

- Çok içmişsiniz. "Entoksikasyon par alkol." Bir "Li-monat roje" alacaksınız.

- Doktor sinirlerim bozuk.

- Hanımefendi... İçkinin sizi götürebileceği felâketler, yalnız hastalıklar olsa yüreğim yanmaz.

Civarın doktorudur, Meliha'nın hayatını biliyor. Kadın anladı ve samimiyetin tehlikesini gördü:

- Yalnız limonat roje mi doktor?

- Kâfidir.

* * *

- Lütfen Neriman hanımı telefona...

- Bu ne nezaket beyefendi. Lütfen Neriman...

- Sen misin? İyi... Dün gece...

- Dün gece senin leyleğin aldı yürüdü.

210/BİR AKŞAMDI

- Ne yaptı?
- Ne yapacak? Kadeh üstüne kadehler... Nargile o-dasında aşna fişneler... Koca budala!
- Kim?
- Kim diyen. Budala geyik.
- Bugün buluşamayacağız, Neriman.
- Sen bilirsin.
- Bir daha da galiba... Uzun müddet.
- Kızdın mı bana?
- Hayır Anadolu'ya gidiyorum.
- Gene mi?
- Gene.

İzmit'ten bir kız daha mı getireceksin!

,Oo... İşte ona yeni bir ufuk: Millî Müdafaa. Kendi güneşi ve milletininki oradan doğacak.

Bir mektup almıştı ve silâh arkadaşları "gel" diyorlardı, yalnız o kadar: Gel! Gidecek. Derhal kararını verdi. Biliyoruz ki o büyük olan herşeyi sever. Bu büyük bir iş: Millî Müdafaa.

Artık yalnız bunu düşünüyordu. Mekteb-i Harbi-ye'nin uzun dehlizlerinde ve Roma tarihi sahifelerinin kenarlarına bakarken yaptığı hülyaların bu en büyük tahakkuk sahasıdır. Düşünürken gözleri parlıyor.

Ve tahayyül ediyor: At üstünde dağlan aşmak; moraran ufuklara bakarak büyük yığınları ileri sürmek. Bir emrine bin bir kişi esir. Gözleri yüksek bir gurur doldurur ve göğüs, azamette şişer.

Kararını verdi.

Herşey hazır.

Seyahatlerde amelidir ve bir bavul içinde, en iptidaî memleketlere "konfor" taşımamasını bilir.

BİR AKŞAMDI / 211

Kararını evvelâ Bert'e söyledi. Kadının gözleri birer siyah çukur içine çöktü. Kâmil'in gözlerinde meşaleler. : İki kelimeyi çok tekrar ediyor: Millî Müdafaa. Bert ne söyleyeceğini bilmiyor. Karışık lâkırdılar:

- Ya ben?.. Ya çocuğun?.. Ailen... Madem ki Fransızım, ben toprak müdafaasının ne olduğunu biliyorum; bizimkilerin haksızlıklarını ve ileri gittiklerini de biliyorum; fakat bu nasıl bir maceradır? Ne oluyor? Neticeye ne kadar itimadın var? Hem gitmeye resmen mecbur da değilsin. Aileni düşünmeyecek misin? Ben ne yapacağım? Hem ne çabuk karar verdin! Sen ne garip adam olmuştun! Harbe doymadın mı?

- Millî Müdafaa, Bert! Münakaşa etmeyelim. Ailem ailemdir. Her Türk askerinin ailesi ne yapacaksa o da onu yapmaya mecbur değil midir? Beni burada beklersin. Elbette geleceğim. Biraz bana iştiyakın birikmiş olur.

- Ben kâfi derecede birikmiş hasrete mâlikim. Dört harp senesi bekledim. Bugün tatmin olunmuş değilim ki.

- Bert... Millî Müdafaa!

Bert'in gözleri birer siyah çukur içine çöküyor.

Kâmil'in gözlerinde meşaleler...

En büyük ihtiras.

Kadınlara veda, eğlenceye veda, İstanbul'a veda.

At üstünde dağlan aşarken moraran ufuklara bakarak büyük yığınları ileri sürmek. Oh... Kâmil'in başı yükseliyor, madamın çenesiyle göğsü arasındaki mesafe kısaldı.

- Bert!

Kâmil'in avucu Bert'in alnındadır.

- Bert!

Siyah çukurlardan beyaz damlalar sızıyor.

- Bert... Millî Müdafaa!

Heyhat!.. Bu iki kelime bir Fransız kadınının gözyaşlarını dindirecek kuvvette değildir.

212/BİR AKŞAMDI

Sonra Meliha'yı ziyaret.

O büsbütün başka bir kadındır.

Onu Mefistofel okumuş.

Kâmil bu şeytanî nefhanın bir kadın yüzünde ne ürperişler husule getirdiğini bilir.

Karısına hayretle baktı.

Ve meseleyi anlattı.

Meliha dinledi ve bir kelime söylemedi. Yalnız, gözleri, Kâmil'i şaşırta bir istihza püskürüyordu.

- Gidiyorum, Meliha. Senin için bu hiç mühim değil midir?

- Zerrekadar.

- Neden?

- Babam toprak altındadır, sen de üstündesin. Aranızdaki fark bu kadardır. Sen benim nazarımda sağ değilsin.

- Bana çok kızmışsın ve hakkın var.

- Hayır, hayır... Şimdi sana hiç kızmıyorum. Meliha'nın yeni yoluna bakan gözleri şeytanî bir kırmızı ışıkla doludur.

Kâmil herşeyi anlıyor. İçini çekti.

Ne zamandır hiçbir kadın ona bu nefesi aldırılmamıştı.

- Giderken sana bir daha uğrayacağım. Diyerek ayrıldı.

Al sana bir Meliha meselesi. Kâmil bunu tahmin etmemişti. Yola çıkarken bütün kadınları unutabileceğine kaniydi. Halbuki, at üstünde dağlar aşarak moraran ufuklara bakarken Meliha'yı daima hatırlamaya mecbur olacaktı.

BİR AKŞAMDI/213

Meliha, Kâmil'in kadınlarla münasebetinde; son düşünmemek hususundaki itiyadını sarsacak bir tesir göstermişti. Bunu Kâmil Cevat'a açtı ve şu cevabı aldı:

- Her neticeye razı olacaksın!

Kâmil de her Donjuan gibi o kadar kıskanç, o kadar kıskançtır ki bu ıstırabından kadını ihanete sevk etmek suretiyle kurtulabileceğini anlamıştı: Hatta bunu gözleriyle görmekten korkmaz. Kâmil'in ihanete karşı lâkaytli-ği, kıskançlığın ifratını izah eder.

Fakat bu sefer, ilk defadır ki bu neticeye vasıl olamıyor. Niçin? Meseledir.

Cevat sordu:

- Kıskanıyor musun?

- Ona benzer birşey.

- Bert'i kıskanmıyor musun?

- Hayır.

- Belki ondan eminsin.

- Galiba.

- Fikrim budur: Her neticeye hazır ol.

Kâmil başını salladı. Gözlerinin önünden bütün kadınları geçtiler. Kâmil hiçbirinin yegâne erkeği olmamıştı.

- Evet. Kadına da aynı mizacı telkin etmek.

- Fena.

- Kadın erkeğin aynasıdır. Mukabil cinste her zaman kendi hareketlerimizin inkaşlarını göreceğiz.

- Benim kadınlarım hep bana benzediler. Onları böyle yapan benim.

Kâmil'in yüzüne bir can sıkıntısı bulaştı. Mırıldandı:

- Fena.

vıştı.

Yalnız kalan Meliha'nın boğazından bir kahkaha sı-

Sonra birdenbire kaşları çatıldı. Kendi kendine söyleniyordu. Bert gülmüyor. Çok müteessir.

214/BİR AKŞAMDI

Bert hürriyetini keyfine göre kullanmayı hatırından geçirmiyor. Kâmil'in Anadolu'dan ne zaman dönebileceğini düşünüyor.

Meliha ile Bert arasındaki bu fark dikkat edilecek şeydir.

Bert yolunu değiştirmeye hazırlanıyor.

Bert katlanıyor.

Bert bekleyecek.

Bert ihtiraskârdır.

Bert muvaffak olacağına emindir.

Bert Meliha gibi hareket etmeyi hatırından geçirmiyor, çünkü, erkeklere galip gelmek için onların oyunlarını tekrar etmek değil, aksini yapmak lâzımdır. Bert intikam saatini bilir.

Bu, Paris'te yetişmiş bir kadının İzmit'ten gelen bir kadından farkıdır.

2

BEYAZ saçlı bir kadın, soruyor: - Meliha Hanım evde mi?

Arkasında hamallar ve büyük eşya denkleri.

Emine anladı, içeri koştu, hanımına bağırdı:

- Müjde!

Beyaz saçlı kadın hamallara emir veriyor ve teklifsiz, tereddütsüz, içeri giriyor.

Meliha koştu:

-Anne!

Kadın titrek bir kucaklayışla kızını sardı.

Göğüsleri ve karınları birbirine yapıştı.

Ancak ayrıldıktan sonra birbirlerine bakabildiler.

İkisinde de hayret vardı: Ne c eski Meliha, ne o eski anne. Bakışıyorlar.

İkisi de kendilerini değiştiren kuvveti aynı zamandı hissediyor ve bu iştirak bakışlarına aynı hüviyeti veriyor.

Dünya. Birşey seziyorlar. Dünya. Hâlâ bakışıyorlar. Emine de hayranlığının ve teessürünün azamîsini ifade eden bir hareketsizlik içinde onlara bakıyor ve gözleri sulanıyor. O da bu vak'aların beşerî mahiyetine nüfuz etmektedir.' Loş dehlizde üç vücut bir tek kalb.

Bir tek duygu.

BİR AKŞAMDI/216

Bir tek fikir: Dünya.

Dünya dönüyor.

Bütün varlığı hissediyorlar.

Onları hayran eden budur, kâinatı idare eden kudretlerin bir anda sezilişi.

Meliha silkindi. İstiğraktan harekete geçmek için uzviyetin ihtilâcı.

Dehlizde annesini yürüttü.

Emine arkalarından gidiyordu, gözleri yaşlı. Onları başbaşa bıraktı.

Artık bakışamıyorlardı.

Onlarda şimdi biten bir hasretin teessürü var.

Kavuşmanın bu saadetini veren ayrılığın kıymetini derk ediyorlar; bakışmıyorlar ki, hasret, bir anda sonuna kadar tükenmesin.

Ve konuşamıyorlar.

Ne söyleseler bayağıdır.

İki kalbin de dilden öğrenmeye muhtaç olduğu hiçbir şey yoktu.

Meliha yaklaştı:

- Soyun anne!

İç çekiştiler.

Ve ana bir yabancılık içindedir. Etrafını yadırgıyor. Sağına soluna bakamıyor bile.

Kâmil, İzmit. Ağaç altı.

Meliha, Kâmil'in karısı! Bu apartman, Kâmil'in evi!

Kâmil'in ve Meliha'nın evi!

Sanki daha dün Kâmil İzmit'e gelmişti; kocası nerede şimdi? Sahi öldü mü? Ne zaman? Meliha ne zaman evlendi? Burası neresi? Buraya ne zaman geldi? Yozgat nerede kaldı? İbrahim ne yapıyor? Bu haller nedir? Ne oluyor? Ne vakit? Niçin? Bunlar vâki mi? Rüya mı? Bu yetişmiş kadm kim? Kızı Meliha mı? Ne zaman böyle birdenbire büyümüş, kadınlaşmış? Ne zaman gözlerine bu dünyayı anlamışlık gelmiş? Aaa...

BİR AKŞAMDI/217

Ana, hiss olunmaz bir betaetle başını sallıyor ve bir yeni sırra ermiş gibi gözleri dalıyor:

Dünya... Dünya...

Soyunmak için esvabına giren parmakları bir iş yapamayarak, şaşkın ve serseri, kumaşın sathında ağır ağır geziniyorlar.

Meliha soyunmak için annesine yardım etti.

O itiraf ediyordu:

- Şaşırdım kızım, kopçaların yerini bulamıyorum.

- Anneciğim. Bir buse. Gözyaşları.

Anne birşey söylemek istediği vakit içini çekiyor ve derin bir nefes halinde boşalan kalbini sözlerle anlatmaktan vazgeçiyor. Yalnız bir kelimeyi söylemeye çok ihtiyacı var. Dilinin ucuna hep o kelime geliyor. Nihayet mırıldandı:

- Dünya...

Başını sallıyor, gözleri dalıyor, mırıldanıyor:

- Dünya... Dünya...

- Anneciğim.

Bir daha kucaklaşıyorlar.

İkisinin kulağına da bir ses geliyor: Öksürük. Ve gözlerinde bir hayalet: Sabahları çiçekleri sulayan adam. Sonra ölüsü. Beyaz yastıkta sapsarı baş. Mumlar.

Bütün İzmit.

Ve bütün mazi açılıyor.

İkisi de aynı manzarayı seyrediyorlar. Gözleri dalmış.

Ana yere bakıyor.

Kız masanın üstünde bir sigara tablasının kesme cam kenarı üstüne düşen yılankavi bir ışığa bakıyor.

Fakat aynı manzaraları görüyorlar: Mazi.

Ve ses yok.

Neden sonra:

BİR AKŞAMDI/218

- Soyun anne!

- Şaşırdım kızım.

- Ben de.

Hâlâ şaşkındırlar. Meliha eline aldığı mantoyu nereye götüreceğini düşünüyor ve bakmıyor. Annesi birşey yapmak istiyor ama bulamıyor. Nihayet oturdu ve anladı ki istediği şey buymuş.

- Bir bardak su, kızım. Meliha kendine geldi ve çıktı.

Ana, yalnız kalınca, gözyaşlarını zaptetmek için yaptığı cehde fasıla verdi, mendilini çıkardı ve kesik hıçkırıklarla ağlamaya başladı.

Ömründe bu kadar tatlı ağlamamıştı.

Yine gözleri dalıyor.

Yine başını sallıyor, sallıyor: Dünya.

- Dünya... kızım.

- Birkaç ay içinde neler olmadı.

- Kader. Bir iç çekiş.

Kader? Meliha bu kelimeye annesi kadar inanmaz. Fakat bu sözde pek derin birşey mündemiç olduğunu hissediyor.

- Bereket seni rüyamda görüyordum.

- Ben de.

- Sıkıntıda görüyordum. Mektupların gelince rüyalarımın doğru çıktığını anladım. O nerede şimdi?

"Kâmil" diyemiyor, "kocan" da diyemiyor, "o"dan maksat kim olduğunu anladığı halde annesinin neden böyle söylediğini öğrenmek merakıyla sordu:

- O kim?

- Kâmil.

Ananın gözleri önüne düştü. Bu ismi söylerken utanmıştı.

Meliha bu hicabı görmemiş olmak için başını pencere tarafına çevirerek cevap verdi:

BİR AKŞAMDI/219

- Gitti, Anadolu'ya... Ve meseleyi anlattı.

- Ya sen şimdi?

- Karışтым. Bakacak bana. Bu ev benim. Hizmetçim var.

Meliha kendini müdafaa eder gibi söylüyor. Çünkü mazinin bulutları arasında karşısına bir rakibe hayaleti çıkmıştı.

Meliha bir ümit kaybetti. Bu mevzuda annesine bile samimî olamayacağını anlıyordu. Ana kız arasında ne ebedî uçurumlar var, ana bile uzaktır, istenen bir erkek karşısında, ana bile düşmandır.

Aynı erkeğin kolları arasından geçtiler.

Ananın bu son gençliği idi. Kışın iliklerine kadar donan yeni ısınıyordu: nebatlar yer altındaki mahpeslerinden kurtularak sakları üstünde kalkıyor, başlarını uzatıyor, sevinçle yükseliyorlardı; hayvanlar, gözlerinin elmas kadehlerine güneşin aydınlığını doldurarak içiyorlar, sarhoş oluyorlar, nâra atıyorlardı; sanki tepe bile şişiyordu; tabiat güzel bir hezeyan içindeydi ve böcekler, yeni rüyaları arasında sayıklıyorlardı. Söğüdün dalları Kâmil'in saçlarına iniyordu. Meliha'nın annesi, yere arka üstü uzanmıştı. Kâmil ona buzlu cam gibi müphem gözleriyle bakıyordu. Galiba "güzelsin" filân diyordu. Mahir ellerini kullanmaya başlıyordu. Meliha'nın annesi gençliğine ve güzelliğine inanıyordu, genç bir kadın tebessümüyle gülüyor ve güzel bir kadın gururuyla genişliyordu. Ve Kâmil'e "Al, gençliğim ve güzelliğim senin olsun!" diyordu. Kâmil'in kolları verilen şeyi alıyordu.

Meğerse geri vermemek üzere almış.

Dünya.

Evet, aynı erkeğin kollan arasından geçtiler.

Aralarında uçurum var.

BİR AKŞAMDI / 220

Bir daha Meliha'yı nerede görecektik? Ferdi'nin düşündüğü şey bu; ne zaman, bir daha, paşanın veya başkalarının evinde eğlenceler olacak da, Meliha gelecek, تنها bir odaya çekilecekler, ve...

Ferdi'nin ümidi kesiliyor. Artık Meliha'yı düşünmez olacak.

* * *

- Anne, ben bir dul kadın sayılıyım değil mi?
- Sus kızım, söyleme öyle.
- Anne yalan mı?
- Sus yavrum.

Ferdi zendostların cüretine mâliktir.

Meliha'yı apartmanında iyi bir bahane ile ziyaret etmek istiyor. Fakat bu bahaneyi nasıl bulmalı?

Kâmil yok. Meydan serbest. Atını koşturmaktan niçin korksun?

Fakat bir bahane.

* * *

- Böyle şeyler düşünmekle olmuyor kızım. İnsanın başı dönüyor, ne yaptığını bilmiyor. Erkekler bir işi yapmadan düşünürler, kadınlar yaptıktan sonra düşünürler. Ne diyeyim? Sabret desem bir türlü, etme desem bir tür-

BİR AKŞAMDI / 221

lü. Kendi aklıma emniyetim kalmadı ki. Ben bahtiyar olmuş bir kadın mıyım ki bana akıl danışıyorsun?

Bir bahane. Pestenkerani de olsa olur. Dur dur birşeyler aklına geliyor.

Bulacak.

* * *

ra...

- Anne! Erkek çok... İntikam alacak olduktan son-
- Sus kızım... Bana sorma... Aklım ermiyor, aklım miyor.

er-

Zamanında Kâmil'e bir kitap vermişti. Bunu istemeye gitmek iyi bir bahanedir.

Oldu bitti, oldu bitti.

- Şu karıyı merak ediyorum. Nasıl, güzelce birşey mi?
- Anne... Bilmem... Ne diyeyim? Paris'te büyümüş bir kadın... Var... Güzel yerleri, güzel halleri var...
- Tarif edemez misin?
- Herşeyden evvel iyi giyiniyor.

BİR AKŞAMDI / 222

Haydi bakalım, faaliyet.

Alât ve edevat gelsin: Ayna, fırça, tarak, pudra, kolonya.

İki saat süren bir hazırlık.

- Meliha Hanım, bir bey geldi...
- Kimmiş?
- Eskiden Kâmil Beye bir iki defa gelmişti ama ben tanımıyorum.
- Salona al.

* * *

- Safa geldiniz Ferdi Bey.
- Rahatsız ettiğimi pek iyi biliyorum. Meliha Hanım. I Fakat mecbur oldum efendim. Kâmil'de bir kitabım var-i di. Ne zamandır gelip alacaktım. Bizim bankanın dakti-1 lograflarından bir kız roman delisidir. O kitabı bendeni ister durur.
- Kütüphanede kendiniz arasanız...
- Hayhay.
- Buyurunuz.
- İyi romandır, Meliha Hanım.
- Fransızca bilseydim...
- Galiba tercümesi de vardır. İsterseniz size bulurum.
- Teşekkür ederim.

BİR AKŞAMDI / 223

- Vakıa bu havalarda kitap okumak belki hoşunuza gitmez. Belki de hergün geziyorsunuz.
- Ben mi? Gezmek?
- Bu havalarda...
- Hayır, Ferdi Bey... Oturuyorum.
- Evet... Kâmil olmayınca...
- Tabii yalnızım.
- Cesaret edebilselerdi bazı erkek dostlarınız size refakat etmek isterlerdi.
- Belki.
- Muhakkak, muhakkak... Onlarda cesaret yoktur.
- Çok mudurlar?
- Belki yüz, belki de bir kişi. Ben bir tanesini tanıyorum.
- Cesareti mi yok?
- Cesareti yok.
- Ben kendisine cesaret veremem. Fakat...
- Bu "fakat" cesaret veriyor.
- Öyle olsun.
- Meselâ bir cuma günü... İstinye'ye kadar, otomobille....
- Meselâ bu cuma? Meşgul müsünüz? Acaba, Meliha Hanım?
- Tahmin edemem.
- Bir uğrasam?
- Söz vermiyeyim, bir uğrayımsız.
- Bu kitabın Türkçesini de bulur, getiririm.
- Teşekkür ederim.

Ferdi gidince Meliha'nın kalbinde bir çarpıntı: Ben ne yapıyorum? düşüncesi. İyi ki söz vermedi. Ferdi neticeden emindir.

Kendinde, bir kadını görür görmez mukavemetinin derecesini anlayacak bir intikal melekesi tasavvur ediyor.

BİR AKŞAMDI / 224

Âdeta gözler arasındaki ilk çarpışmadan hakikî cidal neticesi tahmin olunur. İpekten kabukları soyarak, ne keyif! Meyveyi yemekten ziyade bunda lezzet var.

- Kimdi gelen?
- Kâmil'in bir arkadaşı. Kitap aramaya gelmiş. Fakat ana kızındaki heyecanı görüyor. Sormadı. Herşeyi tahmin ediyor.

Cuma gününe ait hayaller Meliha'yı sarıyorlar. Cuma günü ne olacak?

Hayalinde kaç defa bir otomobile bindi. İstinye'ye gitti, geldi.

Hatıra yazmak merakı gene başladı.

"Hayatımın o günlerindeyim ki..." falan yazıyor.

Bizim bu satırları okumaya ihtiyacımız yok. Biliyoruz. Nasıl yazıyor diye merak etsek bile, tahmin ederiz ki bunun emsalinden farkı yoktur.

- Nasıl oldu bilmiyorum. Birdenbire hafifledim. Bir rüzgâr... Yerden bir saman çöpü gibi kalktım, uçtum, denizlerin üstünden geçtim, buralara düştüm. O gün bugün hiç kendime mâlik değilim, hâlâ uçuyorum, hâlâ nereye gittiğimi bilmiyorum.

- Bana çekmişsin, bana, bana...
- Sen de böyle miydin anne?..

- Ah kızım, senden niçin saklayayım? Ben hep böyleyim, kendimi tutamam, ne yaptığımı bilmem, kaç kere pişman olur, kaç kere gene yaparım; elimde değil, elimde değil...

- Benim de elimde değil anne.

Ana kız düşündüler.

Büyük mırıldandı:

-Fena... Çok fena...

tyi ki söz vermedi. Vazgeçebilir.

1

BİR AKŞAMDI/225

Düşünüyor: Kabul etse ne olur? Bir gençle yapılan bütün otomobil gezintileri kabahat midir? Hele o gencin maksadına iştirak etmeyecek olduktan sonra.

Fakat bin fikrin hücumu. Arzular: Kâmil'e beslediği kını tatmin. Eğlenmek. Merak ettiği birçok şeyleri öğrenmek. Sergüzeşt, hayat, tecrübe.

Yaşamak istiyor, istiyor ve yaşamaktan korkuyor. Fakat bu korku, o arzuyu körüklüyor. Her tehlike caziptir, hele yaşamak tehlikesi.

Korkudan arzu, arzudan cesaret geliyor.

Fakat biraz sabır lâzım değil mi? Cevat da "Sabır!" demişti. Cevat iyi düşünür, fakat bu kadının bütün ihtiyaçlarını anlar mı? Biraz sabır... Ne için

beklemek?... Neyi? Ne zamana kadar?

Artık kendini bir dul farzediyor; ve bir duldan daha bedbaht. Keski kocası ölseydi... Ölüm bir ev yıkabilir, ama kadının ruhunda aile imanı sağ kaldıkça yeni evler yapmaya iktidarı vardır. Aldatan kocalar yalnız ev değil, zevcelerinin imanını da yıkıyorlar.

Meliha inanmıyor, aile fikri ona bir tuzak fikriyle beraber geliyor, korku ve nefret veriyor.

Kadın bir kere yuva yapar.

Sonra bu muhitte bir kadının imanını sarsacak ne hâdiseler! Bütün dedikodular, anlatılan bütün hikâyeler, bütün gazete haberleri, tiyatro ve sinemalar, kitaplar ve hayata aynalık eden bütün ifadeler bu imanı tahrip için hergün yeni bir tesir ika etmekten hâli değildirler.

Ne yapsın? Ne yapsınlar?

Düşün, düşün, düşün, dur.

Meliha düşünüyor.

İşte iki yol: Cuma günü İstinye'ye gitsin mi? Gitmesin mi? Ne dersiniz?

Annenin cevabı:

- Gitmesin. Sabretsin. Günün birinde onun bu faziletini anlayan bulunacaktır.

Şimdi imtihan oluyor. Bütün

BİR AKŞAMDI / 226

insanların gözü, dikkatlerini belli etmeden, onun üstündedir. Sabrettiğini görürlerse mükâfatını vereceklerdir. Onu yeni bir insan, birgün, mutlaka, yeni bir yuva kurmaya çağıracaktır; kaldı ki fazilet için bu mükâfatı beklemeye de ne lüzum var? Fazilet nizam-ı âlemdir ve saadet bu nizama temine çalışmaktır.

Cemiyet, fertlerin karşılıklı fedakârlıkları üstüne kuruludur. Her insan, kendine bu fedakârlık sırası gelince onu yapmaktan haz duyduğu nis-bette mesuttur, zira kendi vicdanında umumî ahengi duyar.

Ananevi muasırların cevabı:

- Şimdilik gitmesin. Biraz sabretsin. Bu iki dakikalık bir hevesin davetidir.

Daha ciddî ve daha devamlı arzuların davetini beklesin. Ona mücerret bir taakkul mahsulü feragat tavsiye etmeyiz. Eğer beklemek onu büyük ıstıraplarla, ihtiyatlılıklarla tehdit ederse en ciddî arzusunun davetine koşsun. Fakat bu davetin saiki iki dakikalık bir hevestir. B tna oyuncak olmamalıdır, asla... Ve bir kere buna alışırsa devamı bir felâkettir, büyük felâket.

Mütereddit muasırların cevabı:

- Gitsin veya gitmesin. İki de farksızdır. Gayeler arasında kıyas yapmak beyhudedir. Bir hareketin bütün neticelerini tayin etmek madem ki imkân haricindedir, herhangi bir gayeye müsbet bir kıymet biçmek de muhaldir. Giderse keyfini, gitmezse izzet-i nefsinin tatmin etmiş olur. Bu iki zıt haz arasında mukayeseye lüzum, çünkü imkân yoktur. Biri beden, öteki ruhun şehvetidir. Hangisini diğerine tercih edebileceğimizi bize riyazi olarak is-bat eden hiçbir delile mâlik değiliz.

İmansız muasırların cevabı:

- Gitsin. Neden sabredecek? Ne için? Kim için? Faziletin veresiye mükâfatını beklemektense, reziliyetin peşin zevkini istihsal etmek daha iyi değil mi? Kaldı ki bu hareketine reziliyet ismi vermek de lâzım gelmez. İki tarafın rızasına müstenit ve üçüncü bir tarafı zarardide etmeyen her fiil mubahtır. Bu- hareket hiç kimseye ıstırap

f

BİR AKŞAMDI / 227

vermeyeceği halde iki insanı bir müddet bahtiyar edecektir. Mücerret ve aklî olarak bile düşünülse bu saadeti menetmek beşerî ıstırapı arttırmaktan başka netice vermez.

"Oportünist" muasırların cevabı:

- Gitmesin, yahut kendini gitmekten alıkoyamazsa arzularının cüz'î bir itminânıyla iktifa etsin, yenilmesin, madem ki bugün beşerî gayelerin tayininde tereddüt vardır, yollarda ihtiyatla yürümek lâzımdır. Bu tereddüt, her hareketin neticesinde bir tehlike olduğunu gösteriyor. Marifet bu tehlikelere düşmeden yürümesini bilmektir. Mefkure ile hayatın telifi zarureti de her zeki insana bunu ilham eder. Tabii şevkler lehine sarıh bir temayül, bu serbest asırda bile bir kadına o çirkin damganın ıstırapını verebileceği gibi, ananevilerin tavsiye ettikleri feragat da onu budalalar arasına geçirir. Tezatlar arasında yıllankavi bir yürüyüşle gitmek en doğrusudur. O halde biraz beklemeli ve cemiyetin ahlâkî müeyyideleriyle çarpışmaktan çekinmeli.

Meliha o güne kadar bir karar veremedi. İşi olacağına varır. Yorgun bir iradenin düsturu. Ne yapacağını bilmiyor.

- Çok aramadan buldum. İyi bir tercüme midir, bilmiyorum. Fakat eminim ki hoşunuza gidecek. Eser güzel, pek güzel.

- Teşekkür ederim niçin oturmuyorsunuz?

- Sizi de oturtmamak için geldim. Otomobil bekliyor.

- Teşekkür ederim, fakat...

- Lütfen şu pencereden bakınız, hava çok güzel.

- Biliyorum, fakat.

- Tatlı bir rüzgâr var. Bütün insanlar sokakta.

- Zannederim, fakat...

BİR AKŞAMDI / 22S

- Mühim bir işiniz olmadığına eminim.

- Mühim bir işim yok ama...

- Tereddüt ediyorsunuz.

- Tereddütten değil. Mazur görünüz.

- Siz bilirsiniz. Madem ki mühim bir işiniz yoktu...

- Evet ama bir gezintiye feda edilmeyecek kadar mühim.

- Çabuk dönerdik. İki saatte.

- Çabuk mu?

- Bir saatte.

- Mazur görünüz, Ferdi Bey.

- Siz bilirsiniz, ısrar etmem.

Ama Ferdi bilir ki sıkı sıkıya kilitlenmiş arzuların anahtarı ısrardır. Belli etmemek şartıyla.

- Siz bilirsiniz. Ben bir kere teklif etmek için geldim.

- Teşekkür ederim.

- Kabul edeceğinizi fazla ümit ediyordum. Hakkımdaki teveccühünüzü mübalâğa etmişim.

- Estafurullah. Tahmininiz doğrudur. Fakat bir iş ki.

- Âdi bir gezintiye feda edilemez.

- Bir gezintiye.

- Meselâ şu mübahesemiz iki kilometrelik yola bedeldir, çıksaydık epey ilerlemiş olurduk.

- Affediniz.

- Rica ederim. Siz beni affediniz. Rahatsız ettim. Müsaadenizle...

- Şerefle. Kitabınızı çabuk okurum.

- Neriman'ı olsun evinde bulabilseydim. Fakat kim olsa eksikliğinizi dolduramaz.

- Neriman Hanım yakında mı oturur?
- Osmanbey'de.

Arzuların kilidi üstünde yeni bir tazyik. Neriman. Meliha'nın gözleri yumuşadı. Şimdi evdedir, diyor Ferdi. Fakat bir türlü odadan çıkmıyor.

BİR AKŞAMDI/229

- Acaba iki saat sonra gelsem işiniz bitmiş olur mu? Bir akşam gezintisi?
- Ümit etmem.
- İşiniz çok uzun sürecek demek?
- Belki.
- Madem ki bitmesi ihtimali vardır, bir uğrayayım mı?
- Pek küçük bir ümit.
- Benim için kıymetlidir.
- Siz bilirsiniz ama zahmetinize acıyorum.
- Ben de merhametinize acıyorum.
- Küçük bir ümit bile yok. Çünkü işim o sıralarda başlayacak.
- Demek şimdi serbestsiniz?

Meliha yeni bir teklifi davet etmek istiyor.

- Evet, serbestim ama gecikmekten korkuyorum.
- İsteddiğiniz dakikada sizi buraya bırakırım.
- Korkuyorum. -Asla.
- Makineye bir arıza falan olur.
- Asla, mükemmel "Mercedes."
- Belli olmaz. Başka bir arıza...
- Temin ederim ki asla... Hatırınızdan geçirmeyiniz... İsteddiğiniz dakikada burada...

Meliha'nın kaşlarını bir tereddüt kaldırıyor. Ferdi anahtarını muvaffakiyetle çevirdi.

- Saat kaçta burada bulunmak istersiniz?
- Tam beş buçukta.
- Oo... Muhakkak... Yani... Bakayım? İki buçuk saatimiz var... Bol bol.
- Daha giyineceğim.
- Bol bol.
- Ben giyinirken tenbelim.
- İngilizlerden maada dünyanın bütün kadınları gibi.
- Öyle mi?
- Aldanmıyorsam.

I

BİR AKŞAMDI / 230

- Bir İngilizize benzemeye çalışacağım.
- Beni ne kadar sevindirdiğinizi tahmin edemezsiniz...
- Şimdi lütfen oturunuz.
- Büyük bir memnuniyetle. Meliha odadan çıktı.

Ferdi ellerini oğuşturuyordu. Neticeden emin.

Cadde sallanıyor. Evler, çizgiler ve renkleri birbirine karışarak bir su şakırtısı gibi yumuşak, seyyal bir görünüşle geçip gidiyorlar. Hafif sarsıntılar.

Caddeden ayrılınca makine azdı; homurdanıyor ve mesafeleri yutuyor; şoförün adesteleri mermer kesildi. Uzakta bir toplu iğne başı gibi küçük noktalar, şimşek çakışı kadar kısa anlar içinde büyüyor, dağlar gibi kabarıyorlar. Tekerlekler altında eriyen yollar.

- Dur! Bir tepe.

Güneş, güneş, güneş..

Sıcacık bir toprak ayaklarını emiyor.

Ve canlı bir rüzgâr.

Koşmak, sıçramak ihtiyacı.

- Şu ağacın altına... Koşuyorlar sıçrayarak.

Meliha kendini unuttu. Belki adını bilmiyor. Onu bir şeyle gıdıklıyor ve itiyorlar.

Büyük boşluğun içinde kendini bir kuştüyü zerresi kadar hafif buluyor.

Gözlerinin önünde güneş dolu vadiler ve uçurumlar derinleşiyorlar. Uzakta Boğaziçi dumandan bir şerit.

Ağaç altı. Oturdular.

Derhal Ferdi Meliha'nın ellerini tuttu.

Göz ucuyla, serî bakiştılar.

BİR AKŞAMDI/231

İkisi de parlıyor.

Parlak ve sisli bir fanus içinde tepe, uçurumlar, vadiler dönüyorlar.

Titriyor.

Üstüne oturduğu otların içinden gelen ılık bir seyyale, ipek esvabının mesameleri arasından geçerek etine doluyor ve kalbine kadar yürüyor; arkasını dayadığı ağaç ve etine dokunan herşey onu coşturacak kadar gıdıklıyor. Vücudu müstakil ve iradesine âsidir. Büyük ihtiyacını gizlemek için kendini yanındakinden uzağa çekmek istiyor, fakat, bunların hepsini tecrübe ile bilen Ferdi, beklediği zaafı bulmaktan memnundur ve cesareti artmaktadır. Avucundaki titreyen elleri sıkıyor.

Sükût, erkeğin yaptığı hareketleri kadına izam ettirebilir. Konuşmak iyidir.

- Rüzgâr var da güneşin kızgınlığı hiç duyulmuyor. Ferdi için bundan daha mühim birşey söylemek

mümkün değildir.

Meliha konuşmakta daha velûttur.

- Yazın tepelerin bütün güzelliği bundandır. Hem insan güneşi doya dola görüyor, hem de zulmetten kurtuluyor. Burası da ne güzel yer. İyi intihap ettiniz.

- Her cuma buraya geliyorum. Ferdi'nin avucu Meliha'nın dizine kondu. Bu oraya değen ikinci erkek elidir.

Dizde tekasüf ederek vücuda yayılan râşeler. Diz, kadın vücudunda stratejik bir nokta. Mükâle-meyi kesmemek lâzım.

- Her cuma geliyorum. Otomobil kullanmayı da buralarda öğrendim. Biraz spor, biraz şiir falan... İyi oluyor.

Fakat söz yürümüyor.

Şuur dilde değil, parmaklarda.

Bir masal: Ferdi onbeş gün evvel buralara gelmiş de, geç vakitlere kadar kalmış da, yalnızmış da, karşısına üç serseri çıkmış da, üstüne hücum edecek gibi olmuşlar da,

BİR AKŞAMDI/232

Ferdi otomobiline kendini güç belâ atmış da... Falan, derken...

Parmaklarının hareketinde epey terakki.

En mühim strateji noktalarına yakınlaşma.

- Siz buralara hep yalnız mı gelirsiniz?

- Bazı arkadaşlarla... Erkekler...

- Neriman Hanımla geldiniz mi?

- Bir defa. O çok ister.

- Bu Neriman Hanım...

- Evet, hakkında ne düşünürseniz doğru olan bir kadındır.

- Ne düşünürsem mi? Ben meselâ çok iyi şeyler düşünüyorum.

- Doğrudur.

- Yahut çok fena şeyler...

- O da doğrudur.

- Kocasını hiç görmedim.

- Böyle bir kadının nasıl bir kocası olabilirse...

- Karısını sevmez mi...

- Hiçbirimiz bunu anlayamadık. Tuhaf adamdır. Bilir mi bilmez mi, sever mi sevmez mi?

- Yenir mi, yenmez mi?..

- Evet, bilmedir. Saf bir adam olduğuna hükmedi-lirse mesele kalmıyor ama işlerinde de pek beceriklidir.

- Neriman Hanımı ne zamandır tanırıyorsunuz?

- Bu muhitte herkes onu ne zaman tanıdıysa... Yani beş seneden beri.

- Kâmil de böyle söylüyordu.

- Kâmil de bizimle beraber tamdı.

- İlk evvel hanginiz onu mahrem olarak tanıdı?

- Kâmil.

- Kâmil?
- İlk şeref onundur. Kapıyı o açtı.
- Kime "buyurunuz!" dedi?
- Cevat'a ve bana. Cevat benden sonraya kaldı. Meliha'nın yüzünde bir nefret.
BİR AKŞAMDI / 233

Ferdi tehlikeyi sezdi:

- Hiçbir kadın ona benzemez; hastadır o.
- Hasta?
- Vücut hastalığı değil... Birşey...
- Zavallı.

Meliha ayağa kalkmak istedi. Birdenbire kendini toplamıştı. Ferdi ihtiyatsızlığını anladı.

Kalktılar.

Ağır ağır yürüdüler.

O günlük o kadardı; ama Ferdi hesap ediyordu ki zaman kendisinin dostu, Meliha'nın düşmanıdır.

İki cuma sonra bir daha geldi. "Bentler"e kadar bir gezintinin saadetini Meliha'ya izah edebilmek için dil dökmeye mecbur olmadı. Geceye kadar otomobilden inmediler. Hattâ bu sefer delikanlımız hiçbir teşebbüste bulunmamıştı. Emniyet verdi. Bu hakikî plânın tatbikine bir hazırlıktan başka birşey değildi.

Nitekim onbeş gün sonra Ferdi gene geldi, gene Bentler'e kadar bir gezinti teklif etti. Meliha'yı aldı, götürdü.

Büyük plânın tatbik edildiği gündür.

Şöyle ki:

Bentlerde içtiler.

Meliha, bir gün batısında, ormanlık bir yerde, bir yaz akşamının afyonlu havası iliklerine işlerken ağaç kütüklerinin mor bir burgu içinde yumuşadığı, sessiz ve derin boşlukların ince bir sisle tüttüğü, bütün tabiatın mah-murlaştığı ve bayıldığı bir anda ilk defa sarhoş olduğu için kendisine bu saadeti veren Ferdi'ye minnettarlığını uzun bakışlarla hissettirmekten çekinmiyordu.

Ve kanatlanmış bir vücutla, başı hafiflemiş, kolları ve bacakları yumuşamış, erimiş, ayakları sanki yerden kesilmiş, kalbi yakın ümitlerle ve gözleri akşamın bütün renkleriyle dolu, Ferdi'nin koluna asılmış, ağır ağır, kenarına sık ağaçlar dizili uzun bir yoldan giderken saadetini kendi kendine de itiraf ediyordu.

BİR AKŞAMDI / 234

Hergün batısında içine kan dolan harap bir havuzun başında durdular.

- Kan! dediler.

Güneş iyice battı ve su karardı.

Meliha da, Ferdi de karardılar.

Erkek gölge, dişi gölgeyi kollarının arasına aldı, kendine doğru çekti.

İki vücut arasında on dokuz noktadan temas. (Saymadım, tahmini söylüyorum), Bu kadarcık.

Sonra gene yürüdüler.

Konuşmuyorlardı.

Göz uçlariyle birbirlerinin gölgelerine ve loş havada müphem bir teressümle beliren küçük hareketlerine dikkat ediyorlardı.

Ara sıra ağaçlıklar arasına da bakıyorlar.

Tabiat ihtilâcsız ve haykırışsız, geceyi doğuruyor. Arttıkça artan karanlıklar. Eski yerlerine geldiler.

Ferdi kadehi uzattı:

- Bir tane daha? Gene içtiler.

Otomobile bindikleri vakit gece idi. Meliha başını Ferdi'nin göğsüne koymuştu.

Kulakları derin bir rüzgârla uğulduyordu. Gözlerini kapamıştı. Açıkça başının etrafında yalnız kara bulutlar görüyordu.

Arada bir şakaklarında, ensesinde, boynunda, kulaklarının dibinde ıslak ve sıcak bir elâstikî temas hissediyor ve tepeden tırnağa kadar bütün vücuda râşe içinde geriliyor, gevşiyordu.

Bu, otomobil şehre girinceye kadar.

Caddenin ışıkları Meliha'nın gözlerine battı ve onu uyandırdı.

Ve dikkat etti ki üşüyor.

- Üşüyorum! dedi.

- Şimdi bize gideriz, ısınırsın.

BİR AKŞAMDI / 235

- Size mi?

- Evet... Şuracıkta... Benim evim... Bir dakika gelmez misin? Şöyle... Ayak üstü. Zaten geldik. Dur, şoför.

Beyaz bir ev. Güzel bir bahçe içinde. Meliha tereddüt ediyor, bahçeli beyaz eve bakıyor, pencereler karanlık.

- Bir dakika Meliha...

- Fakat...

- Çekinecek hiçbirşey, hiç kimse yok... Emin ol... Haydi...

Onu kollarından tuttu.

İndiler.

Ferdi anahtarla kapıyı açtı. Girdiler. En alt katta bir oda. Gayet zarif.

Duvarlarda boydan boya dekoratif resimler.

Ferdi bir divan gösterdi.

- Otur, Meliha. Çekinme. Evde hiçkimse yok. Meliha oturdu.

Ferdi camlan, kapıyı kapadı.

Hareketlerinin kat'iliği neticeden emin olduğunu hissettiriyor ve Meliha'yı aksülâmelerin faydasızlığını anlamaya hazırlıyordu.

Bir piyano. Ferdi hemen başına geçti ve çaldı, sonra Meliha'ya dans öğretmeye kalktı, sonra birtakım albümler çıkardı, hareketlerine hiç fasıla vermeden

Meliha'yı uzun müddet alâkadar etmeye muvaffakiyetle çalıştı.

Nihayet bir tepsi, şişeler ve kuru yemişler getirdi.

- Misafirimsin, bırakmam! diyor ve Meliha'yı içiri-yordu.

Odanın elektrik ışıkları koyu renkliydi. Divanda ve yastıklarda hafif ve tesirli bir güzel koku vardı.

Meliha içiyordu. Başına bir sıcaklık doluyor ve dizleri üşüyordu. Uzandı.

Biz dışarı çikalım ve anahtar deliğinden bile bakmayalım. Çünkü tahmin edemeyeceğimiz hiçbir vak'a olma-

BİR AKŞAMDI/236

yacaktır. Buraya kadar yapılan umumî tasvir de Meli-ha'nın ikinci macerasında hatırında kalacak bazı noktalara bizim vukufumuzu temin içindir.

Onları yalnız bırakarak bahçeye çikalım. Bakınız şu büyük çamı Ferdi'nin babası Nâzım Paşa köşkün satış fiyatından daha yüksek bir ücretle satın aldı. Gündüz

görseydiniz nadideliği sizi hayrete düşürürdü. Bütün bu çiçek tohumları da

Avrupa'dan getirtilmiştir. Şimdi ailesiyle sayfiyede bulunan Paşa, hakikî bir bahçe meraklısıdır. Gece olmasaydı isimlerini bilmediğim pek mümtaz birçok güzel çiçekleri size göstermek isterdim.

Haydi şu kameriyeye kadar gidelim. İsterseniz limonluğu da gezeriz. Canınız sıkılmaz, fakat rica ederim, evin içine girmeyelim.

3

MELİHA'NIN annesi bazı gece yanlan yatağından kalkıyor, odadan dışarı çıkıyor ve karanlık dehlizde beyaz hayaletler görüyordu.

Beyaz hayaletler, canlı. Bir kapıdan çıkıyor, koşuyor, Meliha'nın odasına giriyor.

Meliha'nın annesi bu hayalete beş altı kere tesadüf etti ve herşeyi anlayarak odasına çekildi.

Bu hayalet gece yarılıarı türüyor.

İş bu kadar ilerledi.

Ve ana kız arasında manâlı sükûtlar.

Kız diyor ki:

- Dün gece gözlerimi hiç açmadan bol bol uyumuşum.

Annesi başını çeviriyor ve susuyor:

İnanmış görünmesi lâzım.

En mutaassıp annelerin kızlarına geniş bir ahlâkî müsamaha gösterdikleri hakkındaki vak'aları her zaman duyarız. Babalara felç gelir; annelerse müteessir olmak şöyle dursun kızlarının insiyaki hürriyetlerine yardım ederler. Bu kadının kadını anlayışlıdır.

Umumî ev kadınlarının sukut maceralarını biliriz; bunlar birbirinin aynı gibidirler. Ensesi güzel bir bahriye neferi kızı kandırır, beraber kaçarlar, babasının yüreğine iner, kız utancından evine gidemez, bahriyeli onu bir BİR AKŞAMDI / 238

müddet sever, ayak takımı kadınlarının aşk mücadelesi içine sokar, başka erkeklerden kuvvet almaya icbar eder ve kız, bir kere, cinsinin mukabil cinse karşı kinini duyarak intikam sevdasına düştü mü ihtirastan ihtirasa ve kucaktan kucağa gider, nihayet geçim zaruretiyle evlerden birine düşer. Bir yetimdir. Anası o eve haftada bir gelir, kızını görür ve haftalığı alır.

Bütün umumî ev kadınları sukutlarının tarihini böyle hikâye ederler. Dünyanın her tarafında fahişenin hikâyesi budur. Hattâ, küçük teferruatta bile aklımızı şaşırtıcı ayniyetlere tesadüf ederiz. Yalan mı söylüyorlar? Hayır. Galata'da veya Monmartr'daki kadın, yüz sene evvel, bugün, belki yüz sene sonra aynı insandır, tabiat ve cemiyet arasındaki müsademenin aynı felâketzedesi ve aynı kurbanıdır ki nerede ve ne zaman karşımıza çıkarsa, çıkan aynı hüviyetini muhafaza eder.

Meliha duymasın ama, onun macerası da ötekilerin-kine pek benziyor: Aynı insiyaki oyun. Aynı aldanış. Aynı baba mahvoluşu ve ananın cürümde aynı iştiraki. Ensesi güzel bahriye neferinin yerine gözleri güzel bir bahriye zabiti koyunuz; yüreğine inen baba yerine mariz bir vali-din batî intiharını ikame ediniz; kırmızı fenerli evin yerine bir apartman. Ve bu ezeli hikâyede bir tek müdür heyecan: Yaşamak arzusu.

Garip değil mi ki ben ancak yukarıki satırları yazarken bu müşabehetin farkında oldum; bu benzeyiş bana bu kadar umumî bir roman mevzuu ilham eden müte-kaddim bir fikir mahsulü değildir; ve şimdi uzun uzun, derin derin düşünüyorum da kulağıma çalınan veya gözümle gördüğüm bu nevi maceraların hepsinde aynı sebeplerden aynı neticelere varan bir vakıa ayniyetini buluyorum.

Evet, ana cürüm ortağıdır. Yalnız babalara felç iner. Müstesnalar pek azdır. Çünkü ana, kadındır.

BİR AKŞAMDI / 239

Çünkü, dişi cinsin öteki cinse karşı yaptığı ebedî harpte en rakip kadınlar biribirleriyle müttefiklerdir.

Aman Yarabbi!.. deriz, nasıl oluyor da ana, ana, ana, kendi eliyle, kendi eliyle, kendi eliyle, kızını; kızını; kızını sukuta götürür, sukuta; sukuta! Aman Yarabbisi falan yok, sebep muğlak değildir, bu kadının kadını anlayışıdır, zaruretlerin hepsini derke-dişidir. Ve nihayet, çünkü, ana kadındır. Dehlizde görünen hayaletler Ferdi'dir.

Gece yarısı herkes yatınca geliyor.

Kâmil'in tesis ettiği bu ev, bu türlü sergüzeştler yatağıdır.

- Meliha... Koridorda şimdi gene karşıma çıktı ve odasına kaçtı.

- Hihh...

- Artık ah, of deme. Anlıyor, biliyor.

- Müthiş. Sahi biliyor mu?

- Biliyor, çünkü gözleriyle görüyor.

- Hihh...

- Ya çok müteessir oluyorsa?

Hayır, ana çok müteessir olmuyor, kendini kızının yerine koyuyor. Ebeveyninin çocuklarında ikinci hayatlarını yaşadıkları hakikati hiç de mecazî bir tasavvurdan ibaret değildir, bir hakikat ne kadar hakikat olabilirse o kadar hakikattir. Ve, odasında tek başına yatan Meli-ha'nın anası öteki odada yatan kızının bütün heyecanlarını aynen yaşamaktadır.

Meliha'nın annesini eskidenberi tanıyor muyuz?

- Sana hiçbir imada bulunmuyor mu?

- Hiç. Susuyor.

- Belli.

- Ben kaç kere tuhaf bir meraka düştüm, az uyuduğum ve seninle beraber geçirdiğim gecelerde çok uyuduğumu ona söyledim. Başını çevirdi ve sustu.

Meliha'nın gözleri düşünce içinde iken hiçbir türlü

BİR AKŞAMDI/240

tefelsüfü sevmeyen Ferdi onun göğsüne bakarak lâkırdıyı değiştiriyor:

- Zayıflamaya başladın, biliyor musun?

- Evet. Üç kilo.
  - Dikkat et.
  - Ne yapabilirim? Fakat aklıma ne geliyor biliyor musun? Ya şimdi sen burada iken Kâmil çıkagelse, ne yapar, ne der?
- Bunu düşünmek Meliha'ya korku ile karışık bir sevinç veriyor.
- Zannederim birşey yapmaz.
  - Yani?
  - Şaşırmas da.
  - Niçin?
  - Tahmin etmediği birşey değildir.
  - Tahmin eder mi?
  - Elbette. Kâmil bu.

Meliha düşündü. Burada söylenen "Kâmil bu" onun gözünden kocasını garip bir tarzda mühimleştirmişti. Kâmil bu, Kâmil bu ha?.. Kâmil!..

- Kâmil olmakla?
- Demek istiyorum ki bütün kadın maceralarının nasıl cereyan edebileceğini pekâlâ tahmin eder.

Meliha gülüyor. Zararı dokunmayacağını bilse Kâ-mil'in bu sahneyi görmesini isteyecek. Ve içine bir inşirah doluyor, oh...

- Görmesini ister misin Meliha?
  - Zararı dokunmayacağını bilsem...
  - Bütün kadınlar böyle söylerler.
  - Fakat bu yalnız Kâmil içindir. Eğer bana fenalık etmemiş bir adam olsaydı şüphesiz görmesini istemezdim.
- İşte bir âlüfte mantıklı. Demiyor ki bana fenalık etmemiş olsaydı ona fenalık etmezdim. Ve kadın bir kere bu tarz-ı tefekküre alıştıktan sonra yolunda epey ilerlemiş demektir.

BİR AKŞAMDI/241

"Neler, neler... Hepsini hatırlayamam... Yazsam, hepsini yazabilsem... Fakat acaba mübalâğa mı ediyorum? Başımdan geçenler bana mı harikulade şeyler gibi geliyor? Bunlar, acaba, birçok insanların her vakit gördükleri, yaşadıkları, duydukları âdi birçok sergüzeştler midir ki ilk tecrübe için benim gözlerime pertavsız altında görünüyorlar? Fakat neme lâzım, ne olursa olsun, değil mi ki ben bunları böyle hissediyorum, değil mi ki bunlar bana harikulade geliyorlar, benim nazarımda harikuladedirler.

"Bundan dört ay evvelki Meliha ile şimdiki ben arasında ne fark! Dört ay içinde neler neler, ne hâdiseler! Aşk, ölüm, gözyaşları, hıçkırıklar, baygınlıklar, kıskançlıklar, korkular, hayretler, kinler, her biri beni kalbimin en derinliklerine kadar sarsan ne vak'alar ve ne duygular! Bunlar içimi öyle şişirmiş ki ciltlerle yazı yazsam aylarca susmadan söylesem boşalabileceğime inanmam.

"Yirmi gün var ki ikinci bir erkek hayatıma karıştı. Kendini tanımayan bir kadını. Zevce miyim? Kocam var mı? Kimbilir? Nasıl adamdır? Şimdi nerede? Ne yapıyor? Beni düşünüyor mu? Seviyor mu? Ne zaman gelecek? Ötekine ne yapacak? Ben ne olacağım? Dul bir kadın mıyım? Zevce miyim? Metres miyim? Hayatım bu evde mi, başka yerlerde mi geçecek? Nasıl ihtiyarlıyaca-ğım? Kendime ait hiçbir şeyi anlamamaya başladım. Böyle olmasını ben mi istedim de böyle oldu? Yaşamak istiyordum, yaşamak, yaşamak... Bu mudur yaşamak? Vakıa olup biten şeyler içinde benim genç kızken tahayyül ettiğim şeyler de var, bazılarını hiç hatırımdan bile geçirmiyordum, geçirmiyordum ki başıma gelince, beni hayretler içinde bıraktı.

"Yirmi gündenberi ben ikinci bir erkeğin kadınıyım. Bu adam benim kocam değildir, fakat aynı evde, aynı odada, kocamın yerine geçmiş bir adamdır. Ve ben buna da alışmaya başladım. Beraber geziyoruz, teklifsiz konuşuyoruz, ona hususiyetimi veriyorum, ondan birşey esir-

BİR AKŞAMDI / 242

gemiyorum. Bunu çabucak nasıl kabul ettiğimi de anlayamıyorum. Anneme mi çektim? Beni bu ikinci erkeğe atan birinci erkek midir? Ve bu böyle devam edip gidecek mi? Her erkek beni kendinden sonrakine atarak bırakacak mı? Ferdi ile münasebetimin sonu nedir? Şimdi hep bunları merak ettiğim için yaşamak istiyorum. Neticeleri öğrenmek istiyorum. Bu öyle bir tarih, öyle bir hikâye,

öyle bir roman ki onu ben yaptığım halde sonunu ben de bilmiyorum, ben de merak ediyorum."

Haftada üç, dört... Hep beraber. Kâh evde yalnız. Kâh otomobille İstanbul sirtlarında. Kâh geceleri sokaklarda iki mücrim gölge gibi kalabalıklar arasında sıvışarak.

"Birşeyi daha merak ediyorum. Benim Kâmil'e karşı bugünkü duygum nedir? Kalbî bir rabıtam kaldı mı? Fer-di'ye de alışmaya başladım. Onu da için için kıskanıyorum. Fakat belli etmiyorum. Artık öğrendim, öğrendim. Beni bırakıverip gidecek olursa ne yaparım? Hem gider mi gider. Onun birçok münasebetleri var. Bunları sormuyorum, fakat bazı düşündükçe içimi yiyor. Ağladığım oluyor. Onun bugün ben yegâne kadını mıyım? İşte burada öyle bir müsavata ihtiyacım var ki aksini düşünmek beni deli ediyor."

Görüyorum ki kahramanımızın pek basit olmakla beraber tabii ve samimî hislerini ifade eden bu hatıralara ara sıra bir göz atmak hiç de faydasız değil.

Bu hatıraları bizimle beraber Meliha'nın annesi de okuyor. Çünkü o koyu neftî kapaklı defterin nereye saklandığını, yani karyolanın başucundaki şiltenin sağ köşesi altında bulunduğunu biliyor, apartmanda yalnız kaldığı vakit defteri açıyor, kalbi çarparak okuyor. Hele "anneme mi çektim?" sözü onu ağlattı ve günlerce düşündürdü: Sahî kızım bana mı çekti?

Evet, kızınız size çekmiş hanımefendi ve sizin çektiklerinizin hepsini çekmek ihtimali pek çoktur.

BİR AKŞAMDI / 243

"Eğer ben, Sezar, korkmamaya müsteit olsaydım şu kuru Kasiyüsten ihtiraz etmek istediğim kadar kimseden çekinmezdim. Antuvan! Sende olan tiyatro merakı onda yoktur, musiki dinlediği işitilmez. Çok okur, büyük mü-dekkiktir, insanların efali arasından ahvalini istikşaf eder."

Meliha bu satırları okurken düşünüyordu ki Ferdi'yi üç günden evvel göremeyecek.

Ferdi Meliha için bir sabit fikir olmaya başlamış gibidir diyebiliriz. Ancak münasebetlerinin ömrü hiç de uzun değildir, bunu da pek yakında göreceğiz.

Bunlar bir akşam, geç vakit, yani sokakların lâmbaları yandıktan sonra bilmem nereden dönüyor ve Beyoğlu caddesinden geçiyorlardı.

Ferdi gevşek yürüyor ve Meliha ona doğru sokulmak için mükerrer defalar yaptığı gayri ihtiyarî hareketlerin makûs tesirlerini göremiyordu. Yalnız Ferdi'ye kızdığını hissediyordu. Son günlerde bu adama öyle lâkaytlık gelmişti ki Meliha'ya verdiği ehemmiyeti azalttığını göstermekten korkmuyor, bunu caddelerde yabancılara karşı bile ilân etmekten çekinmiyordu. Ferdi'de bir heves nihayet yirmi sekiz gün sürer. İllâ ki yirmi sekiz demiyorum, ısrar etmiyorum, fakat buna yakın birşey. Yeni gömleğinin deseninden bile bu kadar çabuk bıkmaz.

Caddede yürürlerken Meliha soruyordu:

- Bu gece ne yapacaksın?
- Eve gidip yatacağım.
- Şimdi mi?
- Dokuz buçukta.
- Bu kadar kat'î ha?
- Dün gece hiç uyumadık.
- Uykusuzluğa alışık değilmiş gibi söylüyorsun.
- Bu gece de uykusuz kalmak için mühim bir sebep yok.
- Bana gel.
- Yeni birşey değil.
- Kızdırıyorsun.

BİR AKŞAMDI / 244

- Hem senden şimdi ayrılacağım.
- O neden?
- Cevat'a uğramak istiyorum.
- Sebep?
- Çene çalmak ihtiyacı.
- Sen Cevat'la ne konuşursun?
- Türkçe.
- Nece konuşursun? demedim.
- Söylediğin şeyden başka mânâ çıkmıyor. Bir arkadaşla ne konuşulur?
- Cevat yüksek konuşur.

- Benimle alçak konuşmasını da bilir.
- O başka.
- Şimdi ayrılıyorum Meliha.
- Hemen şimdi mi?
- Hemen.
- Cevat burada oturmuyor.
- Şurada bir şekercede buluşacağız.
- Beni eve kadar götürmeyecek misin?
- Emretmezsen götürmeyeceğim.
- Bir kadın, yalnız başına...
- Yeni kadınlar yalnız yürüyorlar.
- Ben yeni kadın değilim. -Ol.
- Olmak istemiyorum.
- Allahaismarladık, Meliha.
- Sen çok...
- Kabayım değil mi? Doğru.
- Haydi... Sana emrediyorum, götür beni evime.
- Peki.

Yürüdüler. Fakat keşke Meliha bunu yapmasaydı... Bir tesadüf onu beyninden vurdu.

Taksirn'e doğru gidiyorlardı.

Büyük bir mağaza önünde duran bir otomobilden şapkalı bir kadın başı uzandı ve güzel bir ses yükseldi.

- Ferdi.

BİR AKŞAMDI/245

Ferdi kadını görür görmez, yanından geçen şişman bir adamın ayağına basarak otomobile doğru koştı. Sesinde hayret, hararet, sevinç, daha bilmem ne ve Almanca konuşmaya başladı.

Meliha, şapkanın geniş kenarlarının gölgesinde kalan gözleri göremiyordu. Ama kırmızı boyalı dudaklar Meliha'nın gözlerine bir kıvılcım gibi girdi.

Ecnebi kadını otomobilin penceresinden kol çıkararak Ferdi'nin elini tutuyor, çekiyor, hareketli bir Almanca ile onu davet ediyordu. Hattâ otomobilin kapısını açtı ve Ferdi'yi içeri çekmek istedi.

Ferdi reddediyordu. Fakat mukavemeti Meliha'nın istediği kadar şiddetli değildi ve bilâkis ecnebi kadınının ümidini, davetteki hararetini arttırıyordu.

Bizim az tecrübeli Meliha'mızın bacaklarını kıskançlık ısırıldı ve dizlerinin bağı çözüldü. Vücudunu bir titreme aldı. Gözleri bile kararıyordu. Bunun için kadınca duygusuna yenildi ve Ferdi'ye doğru yürüyerek onun kolunu tuttu:

- Ferdi! Yürü! Sakın beni yalnız bırakma!

İşte o zaman iki kadın arasında harp başladı. Ecnebi kadının hararetli sesine bol miktarda istihza da karıştı; ve kimbilir ne.söyledi ki, Ferdi birdenbire Meliha'ya döndü:

- Beni affet! dedi.

- Hayır, beni yalnız bırakamazsın, bunu yapmazsın Ferdi.

- Mecburum.

Ferdi bir yalan arıyordu ve Meliha bunu anladı:

- Hayır, düşünme, mecbur değilsin, olamaz, beni evime götüreceksin.

Ferdi bir ayağını otomobilin basamağına bile koymuştu.

Meliha onun kolunu bırakmıyordu.

- Ferdi!

Erkek kahramanımızın bu anda ne düşündüğünü merak eder misiniz? Gavet basit:

Alman kadını ertesi

BİR AKŞAMDI / 246

gün memleketine gidiyormuş. Ne iyi olmuş da Ferdi'ye rastgelmiş, o gece beraber olabilirlermiş. Ferdi için bu fırsatın kaçması ölünceye kadar canını yakacak pişmanlıklardan biri olacak. İmkân var mı ki, Meliha'yı dinlesin? Kadın münasebetlerine pek az his karıştıran çapkınımız, kabalığını ileri vardırıarak mahpus kolunu Meli-ha'nın parmaklarından da çekip iyice kurtardı ve otomobilin içine girdi.

Meliha'nın pençesi havada kalmıştı ve otomobil kalktı.

Allah bu hali düşmanıma vermesin, diyeceksiniz.

Artık o Beyoğlu caddesi Meliha'nın ayaklarının altında nasıl allak bullak oldu, mağazaların camları nasıl parçalandı, otomobiller, tramvaylar nasıl birbirlerine çarptılar, hattâ bütün dünya Meliha'nın başına nasıl yıkıldı, pek güzel tasavvur edebilirsiniz. Yalnız, belki şunu size haber vermekliğim faydalı olur ki Meliha neden sonra kendine geldiği vakit, etrafında birikmiş üç beş kişi tarafından dikkatle süzüldüğünü gördü ve yerin dibine geçti.

Her macerada oyuna konan en büyük sermaye iz-zet-i nefistir. Bir kumarbaz nasıl zaman zaman kaybederse ve kazanırsa, bir maceraperest de şerefiyle zilletinin medd-ü ceziri arasında bocalar, durur ve bu sallantılar arasındaki baş dönmesidir ki maceraperestlerin inhimak derecesinde alıştıkları ruh sarhoşluğunun acı zevkidir.

Meliha karşı kaldırıma koşarak izzet-i nefsinin az kalan bakiyesini de helak olmaktan kurtardı.

Öyle bir heyecana yakalandı ki böylesini hayatında kat'iyyen ilk defa hissediyordu. Çıldıracaktı. Koşuyordu. Ötekine berikine çarpıyordu. Yolun bir denize çıkmasını ve onu kudurmuş dalgalarla karşılaşmasını istiyordu.

Bir arabaya atladı.

Yüksek sesle birçok şeyler söylüyordu, arabanın yavaş gitmesine sinirleniyor, kamçıyı eline almak ve atları kudurtarak sürmek istiyordu.

BİR AKŞAMDI / 247

Eve geldi, annesinin kollarına atıldı ve haykırarak ağladı.

Annesinin de gözleri yaşarıyordu, vak'ayı ertesi gün defter havadislerinden öğreneceğini bildiği için sabrediyor, sormuyor, yalnız ciddî bir şefkatle:

- Ağlama, yavrum, herşey geçer...

Diyordu. Herşeyin geçeceğini bilmek için onun yaşına gelmek lâzımdı. Hem, herşey geçer ama, saçlarının rengini siler, gözlerinin alevini kapar ve derinin üstüne kara kalemle bir sürü çirkin çizgiler çizer.

- Anne, anne...

- Yavrum.

- Beni teselli etme, kederimi daha çok hissediyorum.

- Peki yavrum, peki, peki... Erkekler mi? Hımm...

- Anne! Anne! Hepsini parçalamak istiyorum, hepsini, küçücük çocuğundan beyaz sakallı ihtiyarına varıncaya kadar, hepsini!

- Öyle deriz.

- Vallahi anne, içimden geliyor... Erkekler mi, hih?.. Anne!

Ve ağlıyor, ağlıyor, ağlıyor.

Oh, burada, ana kalbinde de kabuk bağlamış eski bir kin kanıyor. O da bu duyguyu bilir. Karnı onların kaçı tarafından ezilmiş kadın, eti ve izzet-i nefsi çiğnenmiş kadın, onlar tarafından harap edilmiş kadın değil mi, bilir hepsini bilir, a...h, bilir bilir.

- Bilirim kızım. -Anne!

Fakat anne şunu da bilir ki yaşamak, bu harap olmaktan başka birşey değildir. Ağlıyor, ağlıyor...

Erkekler mi, erkekler mi, erkekler mi, hımm...

Bu ikinci bıçak darbesi.

Ve daha da vuracaklar, daha da vuracaklar; etleri sert, kemikleri iri, zekâları keskin, gözleri aç ve açık,

Lg|J

pp1

BİR AKŞAMDI / 248

hırslı yumruklarına daima iki hedef arayan erkekler, buldukça vuracaklar, vuracaklar...

Ah; bu kini duymak için Meliha gibi bir kadın olmuş olmak lâzım... Ne garez!

Billahi kendi elleriyle bir tanesini boğmak istiyor.

İstiyor.

Bir erkek öldürmek.

Bir erkek öldürmek.

Hiç olmazsa bir tane, bir tane.

Bir genç kız, ve erkekle pençeleşmemiş bir genç kadın bu kinin müphem şuuruna mâliktir; fakat Meliha iliklerine kadar işleyen bu garezi bütün şiddetiyle duyuyor.

Ve istiyor, istiyor.
Bir erkek öldürmek.
Ve ağlıyor, ağlıyor.
Ve günlerce, hep çareler düşündü, çareler.
Onlardan zayıfını bulmak lâzım. Bir zavallı ki tazyik altında iyice debrensın, fakat silkinemesin ve mukabele edemesin. Bir zavallı ki bütün hemcinslerinin zulümlerini ödesin.
Böyle bir tanesini bulmak ister.
Ve bunun için aramalı.
Hepsine birer ikişer yanaşmah ve kaçmalı; en zayıfını buluncaya kadar.
Ve bıçakların hepsini birden ona saptamah. Hepsini birden, hepsini, hepsini...
Oh... Kalb o zaman rahatlar, o zaman şahısların fevkinde bir adalete inanılır.
İşte şimdi Meliha, alüfteleri bir diz altından öteki diz altına atan zaruretlerin hepsini anlıyor; "âfet" diye adları kulaktan kulağa gelen ve bir kadında bulunması hayretler verici müthiş bir itisaf ile sevdalılarını ezen o mahlûkların derin insanî hüviyetlerini iyice derkediyor ve adaletin bu pespayelere birçok şeyler borçlu olduğunu seziyor.
Alüfteler, iki cins harbinde gönüllülerdir, kalpleri
BİR AKŞAMDI / 249

yaralarla doludur, gazidirler; ve o şerefsiz kahramanlardır ki hizmetleri unutulmakla kalmaz, yüksek mücadelelerine mükâfat olarak alınlarına reziliyetin kızgın damgası yapıştırılır ve yüzlerine tükürülür.
Anlıyor, anlıyor ve annesinin boynuna sarılıyor.
Meğer ana da bu gönüllülerden biriymiş.
Öyle ise?
Zayıfını bulmalı. Nasıl?
Nasıl?
Nasıl? Günler geçiyor.
Nasıl?
Günler geçiyor. Ferdi hiç görünmüyor. Gitti gider. Kâmil'den iki mektup. Oradaki hayatını anlatmıyor, bir iki cemile yapıyor. Soğuk, soğuk. Belli ki dünya umurunda değil.
Meliha'nın dünya umurunda mı?
O aramaya başlayacak, zayıfını arayacak. Oh, mecbur, mecbur.
İkinci erkeği bir üçüncüsü takip edecek mi?
Sorar mısınız?
Üçüncü, dördüncü, beşinci...
Biz artık Meliha'nın her sergüzeştini öğrenmek istemeyeceğiz. Apartmanın üçüncü katında oturan ve merdivenlerde sık sık tesadüf edilen güzel ağızlı elektrik mühendisinden tutunuz da Muhlis Paşanın eski davetlerinden birinde tanınmış, çekingen, nazik, ihtiyatkâr ve fırsat kollayıcı bir şirket müdürüne varıncaya kadar o günlerde Meliha ile dostluğunu ileri götürmeye muvaffak olmuş insanların hepsinden şüphe edebiliriz ve fazla birşey düşünmeye de lüzum görmeyiz.
Zira Meliha arıyor.
Ancak bir yeni genç daha tanımaya mecburuz ki Meliha'nın aradığını bulup bulmadığı bu yeni gençle münasebetinin neviden anlaşılacaktır.
Şöyle ki:

4

MELİHA'NIN erkeklere şimdiki bakışlarında eskisinden çok fark vardır.
Eskiden bir erkeğe müsbet veya menfî, ama basit bir duygu ile bakardı; beğenir veya beğenmezdi; ya hayran gözleri dirilir ve içleri gülerdi, ya müteneffır gözleri kısılırdı.
Şimdi yalnız beğenmekle kalmıyor: Hayran, arzulu, kindar, müstehzi, takdirkâr, mütearrız ve korkak... Türlüsü... Ve bunların hepsi bir bakışın içindedir.
Efendim, kısaca şunu demek istiyorum ki Meliha'nın erkeklere bugünkü bakışları daha muğlâktır.
İşte birgün Meliha, İstanbul'un bir semtinde, farze-delim Eminönü'nde, erkekler bu muğlâk bakışıyle bakarak yürüyor ve epey erkek gözlerinin istihfaflarını yenmeye de muvaffak oluyordu.

Büyük bir mağazanın önünde, kalenderce giyinmiş bir genç adamın kibirli gözleri Meliha'nın gözlerine takıldı ve şuh kirpiklerin ağında bir müddet çırpındıktan sonra hareketsiz kaldı.

Bakıyordu.

Bakıyor, bakıyordu.

Meliha da bakıyordu. Zihninin koyu gölgeliklerine sinmiş eski bir hayalet kımıldamaya başladı. Bir hâtıra uyanıyordu; bir hâtıra, ki Meliha'ya bu genci tanıttacak.

BİR AKŞAMDI / 251

Delikanlı da aynı tahattur zahmeti içindeydi ve ikisi de yürümekten vazgeçmiştiler.

Erkekler müteşebbistir, genç adam bir adım attı:

- Meliha... Meliha Hanım! dedi. Bu ses? Bu ses?

Ha gayret.

Tamam.

Meliha da bağırdı.

- Sermet... Sermet Bey!

Yüzlerini bir sevinç pembeleştirmişti; zahmetten kurtuldular.

Lâleli... İki bitişik kırmızı ev... Bahçe... dut ağacı. Meliha pencereden bakardı... Sermet bahçeye çıkardı... Sabahları beyaz sakallı bir adam evvelâ Meliha'yı, sonra Sermet'i alırdı ve beş altı kişilik bir tabura katarak mektebe götürürdü... Sıraları karşı karşıya idi... Bazı Meliha annesiyle Sermet'in evine giderlerdi... Bir kere ikisi birden bahçeye şeftali çekirdeği diktiler ve bir toprak noktasından büyük bir ağaç türemesini aylarca beklediler. Sonra Sermet leylî mekteplere gitti; buluşamaz, görüşemez olmuşlardı; Meliha İzmit'e gitmeden evvel bir kere Ser-met'e rastgelmiş ve onun kalın sesi karşısında sebepsiz bir utanma hissetmişti. Sonra bir daha birbirlerini hiç göremediler.

İkisinin de gözlerinde hâtıralar.

- Siz... diyor Sermet ama değiştirerek devam ediyor:

- Sen evlendin mi, ne oldu? Birşeyler duydum.

- Öyle oldu.

- Bir zabıt miymiş ne!

- Evet, akrabamdan...

Beraber yürüdüler. Köprüyü geçiyorlardı. Eski bir maziye canlandırmak için uykuya dalan hâtıraları ötesinden berisinden çekiştirerek uyandırmaya çalışıyor, arası-ra muvaffak oluyor, bir an için samimileşiyorlar, bazı da iki ruhu birbirine iliştiren bağların ucunu bulamayarak

BİR AKŞAMDI/252

yabancı gibi susuyor, hattâ resmileşiyor, birbirlerine karşı soğuk duruyorlardı. Sonra yine hatırlamaya başlıyorlardı: Şeftali çekirdekleri... Beyaz sakallı kalfa... Mektep... Köşeleri patlayan minderlerden çıkan yün kokusu...

- Kocan burada mı? Nerede oturuyorsunuz?

- Şişli'de. Kocam Anadolu'da...

- İyi misin?

- Başıma çok şey geldi... İyi idim, iyi değildim, iyiyim, fenayım, hepsi...

- Nasıl adam?

- Çok garip çok... Şimdi anlatamam ki.

- Başından çok şey geçti ha?

- Az mı, çok mu bilmem... Ama bana pek çok geliyor.

Bir sükût. Meliha'ya bir bakış.

- Hay Meliha hay... Bir sükût daha.

- Sen evli misin?

- Hayır.

- Sen nerede oturuyorsun? Ne yapıyorsun?

- Benim başımdan çok şey geçti, çok hem pek çok.. Neyse bırak şimdi... Ben Beşiktaş'ta oturuyorum. Hiçbir işim yok. Birçok işler yaptım, bıraktım.

- Mesleğin nedir?

- Birçok. Saydırma şimdi. Bir tanesini söylersem bütün mesleklerimi ihtiva eder: Serserilik.

Sermet bunu ciddî söyledi. O kadar ki Meliha gülemedi.

- Serserilik. Bundan kurtulamıyorum. Biliyorum ki bu benim ölünceye kadar mesleğim olacak.

- Senin de başından çok şey geçti mi?

- Sorar mısın?

Meliha arkadaşının yüzüne baktı. Çizgiler. Galata.

BİR AKŞAMDI / 253

- E... Görüşelim Sermet.

- Görüşelim Meliha.

- Gel bana.

- Gelirim. Adres.

- Kolay. Bomonti, Şekerciyan Apartmanı.

- Kâfi. Apartmanı biliyorum. Orada bir arkadaşım... Arkadaşım da değil de arkadaşımın arkadaşı oturur.

-Kim?

- Belki tanırısın... Öyle ya, komşunuz olacak. O da bir zabıt.

- Zabıt?..

- Evet.

- Adı ne?

- Kâmil. Meliha'nın kahkahası.

- Tanıyorsun ha?

- Kocam.

- Kim? Kâmil mi?

- Öyle ya!..

- Ne diyorsun Meliha? Sahi mi? Kâmil! Kâmil Efe! Roma İmparatoru Kâmil!

Zabıt... Erkânıharp... Uzun Kâmil... Senin kocan ha... Ensesinde bir ben var...

- Öyle!

- Hoppala... Bir tuhaf işte... Sen Kâmil'in karışısın ha?.. Fakat benim buna şaşmam da tuhaf... Hepsi tuhaf... Pek şaştım... O kadar hayret ettim ki bu Galata'dan her geçişimde seni ve Kâmil'i hatırlayacağım. Aman anlat.

- Uzun hikâye.

- Seviştiniz mi? Ne oldu? Hem sen onun kaçınıcı karışısın? Benim bildiğim onun bir karısı daha vardır.

- Var.

BİR AKŞAMDI / 254

- İkinci olmaya razı oldun ha?..Yoksa haberin yok muydu?.. Ay merak ediyorum, pek merak ediyorum.

- Gel bana, hikâyeyi dinlersin.

- Geleceğim, geleceğim.

- Beklerim.

- Mutlaka... Meliha tünele girdi.

Hay Meliha hay... Koskoca kadın olmuş. Hem bir kadın...

Sermet'in başında bütün mazinin altı üstüne geliyor, bir karbonatlı suyun üstüne düşen limon damlası gibi, Meliha'ya tesadüf, Sermet'in hafızasını köpürttü. Yürüyor ve düşünüyor.

Kâmil, Meliha... Lâleli... İki bitişik kırmızı ev... Dut ağacı... Şeftali çekirdekleri... Beyaz sakallı kalfa... Bu o kız mı? Ne gezer! Mazi ile hal arasında rabıta yapan bizim müfekkiremizdir; hattâ bunsuz bir zaman fikrine de mâlik değiliz; güzelleşmiş de... Küçükken?.. Bir kere de İzmit'e mi gidiyordun ne?.. Ona tesadüf etmişti. Utangaç bir genç kız olmuş, hattâ Sermet'in sinirine dokunmuştu. Kâmil! Ne münasebet? Sevişmişler mi? Kâmil sevmez... Meliha'nın davetinde hararet de vardı... Sermet'te garip ümitler... Çık... Hayır... İnsan arzusunu ümit zanneder... Ne münasebet? Hayır... Dur bakalım...

Sermet... Sermet...

Meliha bu tesadüften birşey kazandığını hissetti. Belki bu bir arkadaştır. Uzak bir maziye olsun bir başka-siyle bu kadar konuşabilmek de zevk. Meliha'nın çok ihtiyacı var, çok... Bir arkadaş, bir arkadaş...

Ve hâtıralar: Lâleli'de ev... İki bitişik ve kırmızı...

- Tacettin Beyin oğlu Sermet... Anladım... Ya... Gel-

BİR AKŞAMDI/255

se de görsem... Canım oğlan... Büyümüş mü? Ne iş yapıyormuş? Nerede oturuyormuş?

- Beşiktaş'ta.

- Çağırıydın da gelseydi.
- Gelecek, anne.
- Hay Sermet Bey hay... Ne kadar da büyümüşsünüz... Kızım size rastgeldiğini söyleyince aman dedim, gelsin, göreyim dedim, ne iyi ettin geldiğine oğlum... Hay küçük Sermet hay... Ne fark! Ne fark! Çok değişmişsin, âdeta bambaşka bir sima... Değil mi Meliha?
- Evet anne... Ben de ilk görünce birden tanıyamadım.
- Siz de değişmişsiniz Meliha Hanım.
- Çok değiştim.
- Evet, kızım da değişti, ben de değiştim.
- Evet, annem de çok değişti.
- Ey Meliha... Şimdi yalnızız... Anlat bakalım.
- Sorma... Neler... neler...

Ve bir iki tekerlemeden sonra Meliha, Sermet'e Kâ-mil'le geçen sergüzeştini anlattı. Sermet birkaç kere daha geldi. Kendini üç kişiye de sevdirmişti. Emine'ye bile. Bir akşam üstü geldi. Meliha'yı bir köşeye çekti:

- Haydi sokağa çıkalım.
- Sokağa? Bu vakit?
- Evvelâ bu vakitlerin istibdadından kurtul. Vakıt ne demek? Her vakit sokağa çıkılabilir. Sabaha karşı bile.
- Peki, nereye gideceğiz?

BİR AKŞAMDI / 256

- Söyledim ya? Sokağa!..
- Ne olacak?
- Hele sen gel. Onu sonra düşünürüz. Başına şu Rus kadınları gibi antika bir sarık sar. Serbest giyin, gezelim.
- Ey?..
- Tereddüt etme. Şimdi çıkar giderim, bir daha da gelmem. Benim ümidim bazan pek çabuk kesilir. Ha... bir de şunu bil ki, seninle ahbaplığında gizli bir niyetim yoktur. Kocasız bir kadınsın. Senden erkekçe istifade etmeyi düşünmüyorum. O arzuna kalmış birşeydir. Onun için bana güven. Haydi giyin. Sanki acele bir yere gidecekmiş gibi sabırsızlık ediyor, odanın içinde bir aşağı, bir yukarı dolaşıyor ve şarkı söylüyordu. Meliha tereddüt etmedi.

Çıktılar.

Nereye?

Meliha-Sermet hikâyesi o akşam başladı.

5

TP ENHA yolda, etrafı kafeslerle çevrili, tahta masalarla 1 dolu, bol yapraklarla örtülü, müşterisiz ve bomboş bir bahçeli gazinodan içeriye girmişlerdi.

Derin gecenin karanlığını gidermeden gökyüzünü delen sayısız yıldızlar altında, bahçede ince bir tozla karışık nemli yaprak kokuları arasında, birbirlerinin soluk alışlarını duyarak ve karaltılı vücutlarının pek güç beliren bir iki noktasını görebilerek oturuyorlar, artık hiç konuşmuyorlar, düşünüyorlar.

Ve içiyorlardı.

Sermet, rakı; rakı, çatlayıncaya kadar...

Meliha, bira; o da kadehleri saymıyordu.

Gazinonun önündeki büyük تنها yoldan hiçbir ses gelmiyordu. Yalnız, arada bir hızla geçen bir otomobil gürültüsü ve uzakta kalan şehrin bir rüzgâra karışarak gelen derin uğultusu.

Gece ağır ve sıcak.

Boğazda bir tazyik.

Sermet boyunbağını ve yakalığını attı, yeleğinin düğmelerini çözdü, Meliha'nın itirazlarına ehemmiyet vermeden ceketini çıkardı. Ve kadehini bitirdi.

Karanlıkta ancak beliren gözleri, uzun kirpikleri içinde, başının derinliklerine doğru kaçıyor, uzaklaşıyor:

BİR AKŞAMDI / 258

Ve içiyordu:

İçiyor, çatlayıncaya kadar.

- Sen her vakit böyle içer misin?

- Hayır. Alışık değilim. Fakat ayda yılda bir içersem, böyle... içerim.
Sesi bir tunç mahfazanın içinden geliyordu.
- Nen var? Anlamıyorum. Sermet, senin birşeyin var.
- Benim herşeyim var. Hem artık benden bahsetmeyelim. Şu bardağı da iç. Bir şişe daha getirteceğim. İtiraz etme.
- Aman, Sermet...
- Bana itiraz etme... Benden hiçbir fenalık görmeyeceksin. Dediğimi yap.
- Rica ederim... Rica ederim... Delirdin mi? Ben seni bu akşam tuhaf görüyorum.
Herzaman böyle misin?
- Meliha... Meliha... Ve içiyordu.

Ve, rüyasında inilleyen bir adam gibi söylüyordu:

- Bana hiçbir gün nem olduğunu sorma, yalnız senin yanında manâlı mânâsız haykırmama katlan; o kadar. Bana hep kendinden bahset, beni böyle teselli etmiş olursun.
- Bu gece nedir? Buraya niçin geldin? Ne yapmak istiyorsun?..
- Ah... Görüyorum ki henüz kâfi derecede içmiş değilsin; mantıkî konuşuyor ve beni de böyle düşünmeye icbar ediyorsun. Meliha... Şişeyi bitir. O vakit anlamaya başlayacaksın, lsi bü gece, bu gecedir; buraya hiçbir şey için gelmedik ve hiçbir şey yapmak istemiyoruz, ve böyle niçinleri, içinleri bir tarafa bırakarak, namütenahi sebep-sizliklerin hürriyeti içinde, rahat ve derin, yaşıyoruz.
- ?..

- Anlamıyorsun ha?.. Pekâlâ... Sana insanların diliyle anlatacağım -ah... beni düşündürüyor ve sarhoşluktan çıkarıyorsun- dinle... Sen bir kadınsın. Ben bir erkeğim. Öyle erkeğim ki bir kadının yanında içim köpürüyor. Bu

BİR AKŞAMDI / 259
doğduğumdan beri böyledir. Fakat kendimi tutarım. Suratım asılır. Köpükleri gözlerime çıkarmamak için çektiğim zahmet nihayetsizdir. Fakat zapt-ı nefis aptalca bir-şeydir. İlk defa bu gecedir, ki büyük bir cesaretle, düşmanın karşısında kendimi açıyor ve bütün esrarımı gösteriyorum.

- Düşman!
- Evet.

Meliha bu fikri kavradı.

Ve o duygusu uyandı: Erkeklere kin.

Sesini çıkarmadı.

- Meliha... Beni düşündürüyor, sarhoşluktan çıkarıyor, mantıkî konuşturuyorsun. Bu kadar içtim ve hâlâ sarhoş değilim. Artık bana birşey sorma.

Ve içiyordu.

İçiyor.

Ve ses yok.

Yalnız arada bir, yoldan hızla geçen bir otomobil gürültüsü, ve uzakta kalan şehrin rüzgâra karışarak gelen derin uğultusu...

Yeni şişeler getiren garsonun gölgesi, karanlıklarda ispirto ile boğulan bu garip çiftin karşısında, hayretle donup kalıyor.

Oradan çıktılar.

Sermet bir otomobile haykırdı:

- Kâğıthane'ye doğru çek. Otomobil fırladı.

Bol bir rüzgâr başlarım ıslatıyor.

Oh.

Susuyorlar.

Bol bir rüzgâr ve sürat, sürat.

Gözleri kapalı.

Miraç. Oh.

Oh.

Orman simsiyah.

Otomobili uzaklarda bıraktılar.

II

BİR AKŞAMDI / 260

Bir dereye iniyorlar.

Garip duygular Meliha'yı sarıyor.

Korkuyor.

Ama yakalanmış, ayrılamıyor, Sermet'in koluna yapışmış. Ve sık ağaçlar arasında koşuyorlar.

Kurbağa sesleri.

Koşuyorlar.

Bir felâket.

Geri döndükleri vakit otomobili bulamamışlardı.

Büsbütün başka bir yoldan, başka bir yere gelmişler.

Delirerek gülüyorlar.

Sermet haykırıyor: Şoför! Şoför!

Meliha'nın ince sesi: Şoför!

Havada inceli kalınlı şoförler uçuşuyor.

Ve kahkahalar.

Simsiyah orman ve kurbağa sesleri.

Şoför! Şoför!

Nihayet uzaklarda, bir korna sesi.

Ve yolda, otomobille dönerken şarkılar, naralar, haykırışlar, hezeyanlar, türlü.

Deli mi nedir?

Yapmacık mı? Böylece kendine alâka davet etmek mi istiyor? Fakat pek de samimî görünebiliyor. Deli veya sarhoş muhakkak. Ama içmeden başlamıştı.

Meliha'yı apartmana bıraktı.

Ayrıılırken tabii ve nazik bir insandı. Meliha yattı ve derhal uyudu. Rüya görmedi.

Sabahleyin gözlerini açınca, bütün geceyi keskin bir intibayla hatırladı.

Görüyordu: Gazino, otomobil, dere, ormanlık...

Ve düşünmeye başladı: Ne olmuş bu çocuğa... Deli mi nedir?..

BİR AKŞAMDI/261

- Cevat Bey... "Sermet" isminde bir genç tanır mısınız?

- Dişçi...

- Hayır efendim bu değil... Nasıl diyeyim, mesleği filan yok ki... Bir... Serserice genç...

- Sermet... Sermet... Sermet Taç mı?

- Ne dediniz? Taç mı?

- Taç, yani Tacettin.

- Evet, evet... Tacettin Beyin oğlu.

- Bildim mektep arkadaşı.

- E... Benim de mahalle arkadaşım. Aman söyleyiniz.

- Bildiklerimi mi? Sermet'i herkes tanır: Babası alkoliktir, çıldırdı, sonra intihar etti. Meşhur kumarbazlardan biri.

- Ay, Tacettin Bey intihar mı etti?

- Evet.

- Ya... Ya... Annem duymasın. Haberimiz yoktu. Ya... Ya... Eeey?..

- İntihar etti ve hasta bir çocuk bıraktı: Sermet. Hastadır o...

- Ya... Nesi var?

- Sinirleri bozuk. Biraz delicedir. Tedavi görür.

- Tamam, tamam...

- Fakat zararsız adamdır. Arasına da sevimlidir. Çok müteheyyiçtir. Serserice demiştiniz. Tam serseri! Fakat... Kendi başına serseri... Yani zararsız adamdır diyorum.

- Evet...

- Hem biz ona deli diyoruz, serseri diyoruz, bunlar umumî kıymetlere göre verilmiş hükümlerdir, doğrusunu isterseniz o da kendi nev'inden bir gençtir, insandır.

Bu, o mudur? O zayıf mıdır ki tazyik altında iyice deprenir ve mukavemet edemez.

Meliha ona karşı kendinde bir kudret duyuyor. Ve Meliha'nın tâ içinde, kendine gizli kalan şöyle bir istek var: Sevsin, daha fazla delirsin ve mahvolsun.

BİR AKŞAMDI / 262

"Meliha... Orada açılır, okunur diye sana buradaki hayatımı bildirmiyorum. Yalnız faaliyetimi bir kelime ile sana belki hissettirebilirim: Cehennem.

"Sen ne yapıyorsun? Beni hatırlamadığını zannetmem, çünkü ben seni daima hatırlıyorum. Hattâ seni buraya aldirmek da hatırımdan geçiyor. Bert'ten aldığım bir mektupta Fransa'ya gitmek istediği yazılmıştı. Giderse iyi olur. Sen de buraya gelirsin. Vakıa henüz böyle bir karar vermiş değilim. Buradaki hayatımız takarrür etmedi. Düşmanın hareketlerine göre mevki değiştirmemiz de daima mümkündür. Bir de şunu haber vereyim ki Anadolu ile temas ve muhabere mümkün olmazsa her türlü maddî ihtiyaçların için-^şduhlis Paşa'ya müracaat edeceksin. O sana eskisi gibi yardım edecek. Benim yakında, oldukça tehlikeli bir vazife almam ihtimali de vardır."

Kâmil'in her mektubu Meliha'ya inanmayacağı bir-şey hatırlatıyor: Bir zevce olduğunu.

Sermet her gün geliyor.

Bazı günler ne akli başında ve rabıtalı bir insan. Ne güzel ve âkılane konuşuyor.

* * *

- Size bir haber, Meliha Hanım.

- Haber mi Cevat Bey?

- Evet. Bert Fransa'ya gidiyor.

- Kâmil mektubunda bahsediyordu. Ne vakit?

- Hazırlanmış bile. Önümüzdeki haftaya.

- Niçin gidiyormuş?

- Kocasını dört harp senesi orada beklemiş; hasretini tadil için yine oraya gidecekmiş.

- Hâlâ sevdasından vazgeçmiyor mu?

- Vazgeçecek gibi görünmüyor. -Âlâ.

BİR AKŞAMDI / 263

- Ehemmiyet vermiyorsunuz.

- Hayır Cevat Bey... Dünya umurunda değil... Bilir misiniz? Genç kızların ilk hayat hocaları, kocalarıdır. Bir kadın, ilk kocasından ders alır. Vallahi böyle. Ben Kâ-mü'in şakirdiyim...

- Doğru. Ama Kâmil iyi bir hoca değildir.

- Daha iyisini görmedikçe bunu anlayamam ben...

- Yanlış, yanlış, yanlış...

- Ve onlara dehşetli bir kinim var, Cevat Bey.

- Yanlış.

- Bir tanesini olsun boğmak^istiyorum. Samimî söylüyorum.

- Yanlış.

- Aaah, yanlış mı, doğru mu ben bilirim.

- Ben size kininizin yanlış olduğunu söylemiyorum, ' bunu kullanışınız yanlış.

- Anlamadım?

- Kin bir buhar gibi ruhun boruları içine yayılmalı, sizin tarafınızdan iyi sevk ve idare edilmeli ve faydalı mahsuller vermeli. Halbuki sizin kininiz, makinenin kazanını patlatıyor.

- Ne kazanı?

- İzzet-i nefis!

Bu müthiş: İzzet-i nefis!

Meliha buradaki hakikati iyice anlıyor, fakat bu kanaat, bir fikrin fiil olması için muhtaç olduğu heyecan unsurundan mahrumdur.

Bazı Meliha bunu bir an için duyuyor ve içine ağlamalar geliyor! Ama keşke ağlamasa da bu kudret, suya tahavvül ederek gözlerinden sızmasa.

6

KÂMİL Birinci İnönü'nde harbe giriyor. Düşününüz, ne basit birşeydir ki bir Yunan neferi, silâhının fişeklerini sürer, namlusunu ufukta müphem bir noktaya diker, tetiği çeker, kurşun tabii seyrini yapar, canlı veya camit bir noktaya saplanır; bu nokta camit ise ne mutlu; canlı ise bir Türk askerinin kafası, gözleri, çenesi, göğsü veya kalbidir. Bu Türk askeri bir zabıt de olabilir ya? Bu zabıt Kâmil de olabilir ya? Şüphesiz. Halbuki o Yunan neferi, silâhının namlusunu yarım milimetre sağa veya sola çevirmekle Meliha'nın hayatını büsbütün başka bir vadiye sevk edebileceğinden haberdar değildir. Çünkü hareketlerimizin neticelerini bilmekten, hattâ tahmin etmekten âciziz.

Kâmil bu harpte ölebilir de, sağ kalabilir de. Muhakkak olan birşey varsa Meliha'nın hayatında yeni bir ihtimaller silsilesi açılmış olduğudur.

Meliha Kâmil'den bir mektup aldı ve bunu düşündü.

Bir emanetçinin getirdiği mektupta müthiş sözler. Harp yine harp, üç gün, üç gece gündüz uykusuzluk. Günde on saat yürüyüş. Lekeli humma salgını. Cehennem bir çarpışma ihtimalinin her an artması. Kalb ancak ölümü iyice benimsedikten sonra biraz rahatlayabilir. Her dakika şu fikir "Şaka değil, ölüme gidiyoruz!" Ve ölüm kelimesinin aldığı bin bir mânâ. En basitten daha

BİR AKŞAMDI / 265

basit ve en muğlâktan daha muğlâk şey: Ölüm; ve iki namütenahi arasındaki derecelerde seyrederken bu fikrin iktisab ettiği garip hüviyetler.

İşte Kâmil'in mektubunda uzun uzun anlatmak istediği şeylerin kısası bunlar. Yazıyor:.

"Meliha!.. Vazifem tehlikelidir. Bir kelime ile: Ölebilirim. Bunu bil. Çarpışma şiddetli olacak. Belki sen bu satırları okurken İstanbul gazeteleri de taarruz haberlerini verecekler. Onlardan harbin dehşetine intikal edebilirsin. Yalnız hâlet-i ruhiyemde garip bir tebeddül var. Şimdiye kadar üç harbde bulundum: Trablus, Balkan, Kafkas. Üçünde de yaşamak arzum azdı. Ölüme çabuk razı oluyor ve ölmüyordum. Bu sefer, bil ki ölmek istemiyorum. Bu benim kahramanlık duygularımda bir tereddidi midir? Hayır. Eskisinden fazla cesurum. Fakat ölmeden hârikalar yapmak ve ölmek istiyorum. Bu hâlet-i ruhiye muharebelerde tehlikesiz değildir. Ekseriya böyle hissedenenler ölürler.

"Ölürsem?... Fakat bu bahsi kapayalım. Ölürsem senin için yapılacak birşey hatırlamıyorum. Vasiyetim yoktur.

"Taarruzdan çıkıncaya kadar sana mektup yazmayacağım. Buna asla vakit olmayacağım pek iyi biliyorum. Binaenaleyh bu mektubumdan sonra ya benden bir mektup veya telgraf alacaksın ki sana sağlığını bildirecek, yahut... Ebedî sükût.

"Ben ölürsem?... Hayır, ölmek istemiyorum, fakat ölmeyeceğim de diyemiyorum. Riyazî olarak tehlike çoktur. Çünkü çarpışma şiddetli olacak. Erkânıharb olduğum için bunu iyi biliyorum. Hem bu şiirsiz bir harb. Çadırımı bir salona benzetmeye muvaffak olamadım. Bütün harblerde ben, apartmanındaki rahatı bavulunda her gittiği yere götüren sayılı zabitlerden biriydim. Burada buna imkân olmadı ve beni de bu pek şaşırttı.

BİR AKŞAMDI / 266

"Sen ne yapıyorsun? Bunu çok düşünüyorum. İstanbul'dan ayrılırken -artık samimî olalım- seni tehlikeli bulmuştum ve bu bende bir tesir bırakmıştı. Bu tesir beni askerî hayatımda çok rahatsız etti. Geçen mektubumda teminatına ihtiyacım olduğunu hissettirmiştim, bu sefer bu teminatı senden talep ediyorum.

"Beni temin et. Hiçbir harbde sevilmeye ve düşünölmeye bu kadar muhtaç olmadım. Bu sefer çok zayıfım. Muhabbetlerimi birçok insanlara taksim etmiş olmamın cezasını çekmekten korkuyorum. Keşke tâ ilk gençliğimden beri bir tek insanı sevseydim, sevmekte ısrar etseydim de bugün onun beni düşündüğünden emin olsaydım... Bunu senden ümit etmeye hakkım yoktur. Çünkü seni sevdiğime hiç inandıramadım. Beni nasıl bilirsen öyleyim ve aleyhimde ne düşünürsen hepsi doğrudur, fakat bir tanesi yanlış, ki o da benim seni sevmediğimi zannet-mendir. Yoksa ben cebinde bir kavaid kitabı taşıyan genç gibi sana bu satırları yazmazdım.

"Cevada demişsin ki, o benim hocamdır. Bu beni ne kadar sarstı bilir misin? Dur. Bir hakikat: Ağladım. Sana verdiğim yanlış derslerin cezasını mı çekiyorum? Şüphesiz değil mi? Çünkü bana verdiğin cevapta hiç teminat yoktur.

"Meliha... -Sana başka birşey söylemiyorum- Meliha!... Meliha!... İşte o kadar." Meliha nereden emin olsun ki bu, bir kadına vicdan azabı vermek için erkeklerin göstermeye daima muktedir oldukları tazallümlerden biri değildir?

Teminat mı? Hımm... Teminat! Teminat! Peki. Merhamet mi istiyorsun yavrum? Peki. Teselli mi istiyorsun? Peki.

İşte:

"Kâmil... Geçen mektubundaki imalardan teminatıma ihtiyacın olduğuna bir türlü hükmedememiştim. Çün-

BİR AKŞAMDI / 267

kü senin benden bu kadar korkmanı icabedecek ne vardı? Bilmiyordum. Mektuba şaştım. Neden teminata ihtiyacın var? Ben seni tehdit mi ettim? Böyle bile olsa tehdidimi ikada niçin bu kadar sürat göstereyim? Niçin senin en âciz zamanlarını intihap edeyim?

"Teminat mı istiyorsun? Peki, işte: Emin ol! Üç gün, üç gece uykusuz, aç, bitkin, sararmış, yalçın vadilerden ölüme doğru giderken daima düşün ki senin daima düşündüğün kadın da daima seni düşünmektedir. Ve yalnız seni,' yalnız yalnız..."

Oh... Madem ki bir yalan söylendiği vakit dünya yıkılmıyor; madem ki hakikatler gazaba gelerek her zerrenin içinden fıskırmıyor ve "yalan! yalan!" diye haykırmı-yorlar; madem ki dünya dönerken namütenahi yalanlar da, nâmahdut hakikatler gibi varlığın coşkun akışına karışarak yuvarlanıp gidiyorlar; hattâ bazı yalanlar (hikâyeler), bazı hakikatlerden (tarihlerden) daha fazla muammer oluyorlar, madem ki bazı bir yalan bir hakikatten daha hakikidir ve madem ki vehimlerle hakikatler arasında ayırıcı bir çizgi çekmeye muktedir bir insan henüz dünyaya gelmemiştir; söyle, Meliha, söyle. Temin et nasıl ki o da seni temin etmişti, değil mi?

Değil mi?

Hayır, değil, değil, değil.

* * *

Sermet Meliha'ya dadandı. Hergün, günde birkaç defa.

Niçin? Meliha bunu anlamıyor. Halbuki dadanmak, Sermet'in hep inhimaklardan terekküp eden seciyesinin en tabiî işidir. Aşk mı? Siz bilirsiniz. Fakat Sermet Meliha'ya diyor ki:

- Sana karşı erkekçe hiçbir gayem yok. Sana tama-

BİR AKŞAMDI/268

miyle gayri recülî bir duygu ile bağlıyım. Sende yalnız çok iyi anladığım bir "mânâ"yı seviyorum. Belki bunda çocukluktaki müşterek hayatımızın tesiri vardır. Seni gördüğüm vakit evvelce kaybettiğim birşeyi bulmuş gibi oldum ve yeniden kaybetmeye asla razı değilim.

Ve bir haremağası gibi Meliha'nın yatak odasına her zaman giriyor.

Çıplak dirseğini yastığa dayıyarak bir harika şöhreti kazanan göğsünü bile örtmeye lüzum görmeden, gece yarıları Sermet'le konuşan Meliha'nın güzel eti her tesirden âciz midir? Fakat levha şu: Sermet yatağın kenarında oturuyor. Yaz gecesi. Pencereler açık. Rüzgâr isminde sıcak ve renksiz bir duman odaya doluyor. Meliha, yatağında, yorganını yarı belinden aşağıya kadar açarak uzanmış, başını avucunun içine ve dirseğini yastığa koymuş ve kısık gözlerinin dibinde abajurdan gelen ıslak bir eflâtun çizgi ile Sermet'i dinliyor.

Demek onun çıplak dirseğini yastığa dayadığı ve bir hârîka şöhreti kazanan göğsünü açtığı vakit de karşısında sakın durabilen adam vardır. Fakat bu da adam mı? Adam mı? Adam ya! Meliha parmaklarını onun boynuna geçirdiğini tahayyül ettiği vakit, tırnaklarının altında bir çelik yutkunuşu duyuyor. Boğamayacak, ah, boğamaya-cak.

Boğmak istiyor.

Karnının üstüne dizlerinin damgasını basan ve sonra bir yankesici istihzasiyle kaçan onların, hepsinin acısını birinden çıkarmak istiyor.

Yoksa kadınlığı beş para etmeyecek.

Bir tanesinin mahvoluşu Meliha'yı kurtarabilir.

Âlüftede bu hakikî bir ihtirastır. Yutulan kumarbaz gibi, ki bir hamlede kaybettiklerini kazanmak ister. Bu tarafından kumarla fuhşu kıyas edebiliriz.

Bu mefkuresini kaybettiği gün âlüfte, pespayedir.

Âlüftenin mefkuresi: İntikam.

BİR AKŞAMDI / 269

* * *

Apartmanda yalnız ikisi.

Hava bir sıcak, bir sıcak ki...

Meliha yatak odasına çekildi. Sermet'i de çağırdı.

- Müthiş, sıcak, değil mi, Sermet?

- Müthiş. Alev esiyor. Saçlarım bir fitil gibi tutuşacak sanıyorum.

İpek gömlek bir deri gibi vücuda yapışık; ve ışıkları alıyor, daha güzelleştirerek veriyor. Sonra, ipeğin sathında, altındaki çıplak etin ruhu

duyuluyor: Göğüste bir sevinç, belde, kahkaha, bacaklarda keyif, eteklerin çizgisi hizasından hürriyetle dışarı bakan dizlerde birer oh ve ayaklarda raks. Gözlerinin yirmi santim ötesinde ipek gömleğin yarım dairesi altından görünen göğüs ve iyi et yumruğu arasında yumuşak bir yol. Sükût.

Konuşulamaz. Çünkü ne söylense düşünölen ve duyulanın binde biri değildir. Sermet'in dizi Meliha'ya değdi ve dizinin ucundan bir et parçası kaçtı. Oh... Sermet'in eski lâkayıtlığı birdenbire tersine dönmüştü, o lâkayıtlığı, ki bir arzu ifratından başka bir-şey değildir, şimdi hakikî bir hırs oldu, hırs, hırs!

Atılmak istiyor.

Gece yarısı, bir mağaranın içinde akan gizli çeşme gibi, bir derin rebap uğultusuyla Meliha'nın kanı, eteklerinin içinde, mırıldanıyor, uzak ve tatlı bir musiki gibi terennüm ediyor.

- Sermet! Sermet çekil! Çekileceksin!

Kayna, kan kayna! Bir şarap buğusu gibi beyne dol, coştur!..

BİR AKŞAMDI / 270

- Sermet! Çekil! Bırak! Sonra bir daha beni göre-mezsın!

Vücudun her parçası üstünde alevden bir dil. Kimsin sen/

Bin elmas kırıntısıyla parlayan gözler. Küçücük kızıl salkım dudak, ebedî kan lekese ve titreyişler, titreyişler...

Birdenbire başı, dağınık saçlarının yaptığı küçük örtünün içine ve arkaya düştü. Ölüm sarılığı. Kan kustu. Damarları içinde derin bir sükût.

Fakat muvakkat ölüm.

Ölü dirildi.

Kindar bir kahkaha.

- Sermet! Günün birinde beni göremeyeceksın!

- Meliha... Oh...

Bu böyle olacaktı. İkisının de gizleyerek istedikleri bu idi.

Sermet de onlara karıştı. Onlar cemidir. Bir eksik veya bir fazla, Meliha için ne farkı var?

Fakat Meliha bu sefer düşmanını iyi tanıyor.

- Sermet, sana hakikaten acıyorum.

- Hâlâ bunu anlayamadım.

- Acıyorum!..

- Niçin canım?

Kahkaha.. Kopmuş bir sinirin ucuna dokunuldu. Kahkaha, kahkahalar...

- Niçin mi?

- Niçin? İzah et.

- Yalan, yalan... Sana değil, kendime acıyorum, kendime.

Ve Meliha gülüyor, gülüyor... Darbesini hedefine vuracağından emin. Bu onda ve her âlüfteye hakikî bir ihtirastır. Her âlüfteye ve Meliha'ya can veren budur. Her nefes alışında bu ihtiras biraz daha kanlanıyor ve büyüyor.

BİR AKŞAMDI / 271

Ah... Muhakkak, muhakkak birgün, yakında, karnının üstüne dizlerinin damgasını basan ve sonra bir yankesici istihzasiyle kaçan onların, hepsinin acısını birinden çıkaracak, muhakkak.

Biri kim? Bu mu? Benziyor.

Ve artık Sermet'te Meliha'dan tatlı bir hâtıra kalmıştır. Bu hâtıra bir kadının en büyük silâhı olabilir.

İş karara bakar: Namluyu hedefe çevirsin mi? Nişan alsın mı? Parmağını tetiğe götürsün mü? Ve acımasın mı?

Merhamet? Hımm... Meliha, merhameti bir cürüm gibi taşıyor. Sanki bu kendi kendine ihanettir.

Hayır, acımayacak. Asla. Ona acımadılar. Ve ilk dersi veren adam, koca, sevgili ona öğretti ki aşkta ve öteki cinsle her türlü münasebetlerde merhamet, insanın kendi kendine ihanetidir.

Her vakit aynı dâva: Ya ona, ya kendine acıyacak, ya gaddar, ya mağdur olacak. Mağdur olmak istemiyor. Asla.

TEPEDE üç kişiydiler: Kâmil ve arkadaşları. Gece meydana bakıyorlar: Harp. Kulağa bir yumruk sesi gibi vuran sesler. Taş binalı muazzam bir şehrin yıkılışı gibi uzaklıkları saran bir gümbürtü. İnceden kalına doğru bin ses dereceli patlayışlar. Tepe sarsılıyor.

Boşlukların siyah kumaşı üstüne mavi ateşten lekeler sıçrıyor, dağılıyor ve bir anda kayboluyor. Karanlığın vücudunda bt/az çatlaklar. Ve kulağa bir yumruk gibi vuran, vücudu sarsan gümbürtüler.

Tepeden görünen ateş hatları. Sonra meydanı bastıran karanlık, ki perdesi, yüzükoyun kapanan, sırtüstü düşen, diz çöken, tırnaklariyle toprağı bulan insanları örtüyor.

Ve kulak dibinde kurşun uçuşları.

- Hissedildik.

- Evet! dedi, Kâmil. Yüzükoyun yere yattılar.

Sonra, yarıklarında cesetler dolu tepeden aşağıya kaydılar.

Kulak beş dakikalık sükûta âşıktır.

BİR AKŞAMDI/273

Gözler hiç sallanmayan bir ışık özler.

Damak bir Bahr-i Muhitle ıslanamayacağını vehmedecek kadar kurudur.

Kürek kemikleri bir ot yatağı mefkure yaparlar.

Ve göğüs, bol bir havayı içine çekmeye ne teşnedir, ne teşnedir.

Biraz sükûn, biraz rahat, biraz hava, bir damla su, su...

Ah kulağa bir yumruk gibi vuran sesler. Taş binalı muazzam bir şehrin yıkılışı gibi uzakları saran bir gümbürtü. İnceden kalına doğru bin ses dereceli patlayışlar. Tepe sarsılıyor.

Boşlukların siyah kumaşı üstüne mavi ateşten lekeler sıçrıyor, dağılıyor ve bir anda...

Karanlığın vücudunda beyaz çatlaklar.

Ve kulağa bir yumruk gibi vuran, vücudu sarsan...

Tepeden görünen ateş hatları.

Sonra meydanı bastıran karanlık, ki perdesi, yüzükoyun kapanan, sırtüstü düşen, diz çöken, tırnaklariyle toprağı bulan insanları örtüyor.

Yüzükoyun yatan Kâmil'in kulağına yerin dibinden gelen bir ses:

- İşte sana büyük iş!

Ensesinden bir merminin rüzgârı geçiyor, omuzlarını kısıyor ve alt dudağını ısıyor. Sahi çok...

Büyük iş.

Hoş bu onun gördüğü dördüncü harptir, ama bu ona çok yeni görünüyor, çok...

Büyük iş.

Bu çok büyük iş.

Ve düşünüyor: Bu topraklardan Kayser orduları geçtiler. Bu toprakların midesi milyonlarca insan kanı yutmuştur, milyonlarca oğul, gözlerini birdenbire kapayarak, bir anda toprağın üstünden altına geçmişlerdi. Ve bu bir fert için ne basit şey; ne basit. Meselâ kendisi için. İşte, bir saniye evvel, rüzgârı ensesine degen mermi, yarım metre kadar gerileyebilir ve gırtlığından canını da

BİR AKŞAMDI / 274

alarak çıkabilirdi. Hıhh! Gözleri şişti ve toprağa biraz daha yapıştı.

Korku tarafından kovalanan ruh feragatte rahatlayabilir. Kâmil bunu da hissediyor ve en fena neticeyi benimsiyordu. Bu istihaleyi geçirdikten sonra insandan ars-ı lan doğar.

Ve bu sürüyor, sürüyor.

Hayret! Bu gümbürtülerin, bu patlayışların, bu sarsıntılarının, bu yıkılışların ve parçalanışların arasında, hâlâ insan nasıl yaşayabiliyor ve nasıl, bu tepe, hâlâ dimdik duruyor, nasıl bu meydan tuzla buz olmuyor?

- Solda iki fırkaları var değil mi Kâmil?

- Ateş hattında bir tane. Öteki geride.

- Kalacak mıyız?

- Şüphesiz. Tepeye tekrar çıkacağız.

- Ama hissedildik, Kâmil.

- Mecburuz.

- Peki, haydi. Tırmandılar.

- Meliha Hanım yok.

Bunu söyleyen Emine'de bir şaşkınlık. Sermet'in dikkati artıyor:

- Yok mu? Ne zaman çıktı?

- Öğleyin... Hayır... Sabahleyin.

Fakat Emine'de bu şaşkınlık ne? Bir yalan tereddüdüne benziyor.

Sermet merdivenleri dönerek indi. Yalan?

Yalan?

Sokakta sallanarak yürüyordu. Yalan?

Anlayacak.

Ya evdedir, ya değil.

İkisi de fena.

BİR AKŞAMDI / 275

Sermet kızıyor. Bu onun insanlığa bir daha lanet etmesi için güzel vesilelerden biridir. Bedbinliği de kürsüye çıkıyor ve nutka başlıyor. Mürahik hatibin heyecanı malûmdur.

Söylenerek yürüyor. Bunun farkındadır ama bağırdığının değil.

Gelip geçenler ona bakıyorlar. O, bu baş çevirişlerin müphem idraki içinde ve hicabından daha kuvvetli duygulara esir olarak, söylene söylene yürüyor.

Hürriyet-i Ebediye'ye doğru gidiyordu. Yumruklarını sıkmış, kollarını yukarıdan aşağıya bırakarak havayı döve döve yürüyor. Kürsüye çıkan mürahik: "Yalan, yalan" diye haykırıyor.

Onu biraz dinleyelim.

- Yalan, yalan! diye haykırıyor. Yalan! İnsanlar yalan söylüyorlar, yalan! Herkes birbirini aldatıyor. Bir adım daha ileri geçmek için, herkes, dirseğiyle yanındaki-ni dürtüştüremediği yerde hakikatin bile mâlik olamadığı musanna, mükemmel bir saflık maskesiyle yalan söylüyor, yalan! Yalan!..

Yalan!

Ve mürahikin sesi, kürsüden, Sermet'in içine haykırıyor: Yalan! Sonra ilâve ediyor:

- Lanet, efendiler, lanet! Hepimiz yalancıyız ve hepimiz bize yalan söylendiği vakit kızıyoruz. Efendiler, milletler bile tarihin önünde birbirlerine yalan söylüyorlar. Efendiler, yalanları ihanetler, ihanetleri harpler ve harpleri ihanetler, ihanetleri yalanlar takip ediyor.

Ve bir kafatasının içinde mürahikin gazaba gelmiş haykırışı:

- Lanet! Yalan! Yalan! Lanet!

Ve yumruklarıyla havayı döve döve yürüyordu.

Sonra kendi tarihini okuyarak biraz sükûn bulmaya başladı:

Çok yalan dinlemişti. Ona hayatının bütün kadınları yalan söylemişlerdi; ona anası ve kardeşleri, akrabası ve

BİR AKŞAMDI/276

arkadaşları yalan söylemişlerdi; ona hocaları, meslekdaş-ları ve terzisi, kunduracısı, bakkalı yalan söylemişlerdi; ona mahkemeleri, gazeteleri bile yalan söylemişlerdi. Kendi bile mazisinin hakikat ve hayâl eseri olan vak'alarının vüsukuna bir delil bulamıyor, doğru ile vehi-mi ayıramıyor, kendi bile, kendi kendisine, belki de farkında olmayarak yalan söylüyordu.

Önü çirkin ve arkası güzel bir mahlûk gibi yalan, başkasından bize doğru geldiği zaman iğrenç, bizden başkasına gittiği zaman sevimli birşeydi.

Bu müthiş hakikati ağızda hazmedecekmiş gibi dişlerini gıcırdatıyordu.

Kürsüdeki mürahike bağırdı:

- İn aşağı! Sersem! İn aşağı! Sen bile yalanı tel'in ederken yalan söylüyorsun; senin yalanı tebcil etmek için de bu kürsüye çıktığın devirleri ben pek iyi hatırlarım. İn aşağı, in, kalpazan! Lanet! Yalan!..

Ve itiraf ediyor:

- Ben de yalancıyım, bana da lanet! Hepimize lanet!

Ve Sermet'in dünyası, ayaklarının altındaki toprak sallanıyor. Bu şimdi her cüz'ü birbirinden kopup ayrılan dünyadır. Anarşi. Nizamını kaybetmiş dünya, ki onu muvazene halinde tasavvur eden müfekkireyi ceht içinde bırakıyor. Sanki şimdi bütün binalar çökeceklerdir; iki şeyi birbirine bağlayan bütün bağlar kopacaktır; herşey sıklet merkezini kaybedecek ve kulak zarını patlatan korkunç

tarrakalardan sonra paramparça olup gidecektir. Çünkü insanlar yalan söylüyorlar ve nizam fikrini öldürüyorlar.

Gözleri yakan karanlıklara dalarak koşuyor ve yum-ruklariyle havayı dövmeğe ısrar ediyor.

Neden yalan söylemişti? Ne lüzum vardı? Açıkça deseydi: "Evdeyim, fakat onu görmek istemiyorum!" deseydi?

Yarın ne dedirtecek? Öbür gün? Daha öbür gün?

BİR AKŞAMDI / 277

- Hanımcığım, yapmayınız.

- Ne var, Emine?

- Yapmayınız, yapmayınız... Ben, bu çocuğun sonunu fena görüyorum.

- Öyle sanırsın, Emine... Halbuki o erkektir.

- Değil hanımcığım... Benim kalbim var, ben anlarım.

- Sus, karışma sen... Ve bir daha gelirse yine öyle söyle.

- Hanımcığım, biliyor ki, ben yalan söylüyorum.

- Sen yine söyle.

Sonu fena mı diyor Emine? Oh, ne iyi, ne iyi! Fakat buna Meliha inanmıyor. Erkek değil mi? Hayır, sonu fena olamaz; değil mi ki erkektir? Madem ki erkektir, hayır, sonu fena olamaz; onlar daima en iyi sonları kendileri için seçebilirler. Adı Yani midir, Kostî midir, Mihaî midir, şöyle bir-şey; tehditlerle dolu gökyüzüne başını kaldırıyor, yıldızlarla fişek alevlerini birbirinden ayırdetmeye çalışıyor, kısacık muvakkat bir emniyetten sonra tüfeğini dolduruyor, ufakta müphem bir noktaya nişan alıyor, tetiği çekiyordu.

Her tetik çekişinde düşünüyor: Bu kurşun nereye gider? Bir toprağa veya ağaca mı saplanır? Canlı bir gövdeye girerse nasıl bir adam, haykırarak, yüzüstü veya sırtüstü düşecektir? Bunu bilmeyişine teessür ediyor ve bir silâhşoron bu cehline kızıyordu. Kaabil olsa da, yani, tüfeğinin namlusundan fırlayan kurşunlarla beraber havada gitse ve meçhul hedefin akıbetini görse...

BİR AKŞAMDI / 278

Yani kaç adam öldürdüğünü bilmemekten muzda-riptir. Hattâ attığı kurşunlarla hayalî bir seyahat yaparak tahminî olarak meçhulü istidlal edecek kadar muhayyalesi vüs'atten, hele hürriyetten pek mahrumdur. Çünkü Yani'nin tepesi üstünde yıldızlar patlıyor ve havadan ölüm yağıyor. Yani her infilâkta siperin içine yüzükoyun uzanmaktadır. Her uzanışında da bir "oh" çekiyor, diyor ki: "Oh! Bu sefer de kurtuldum." Sonra içinden karısına hitabediyor: "Evdoksiya! Evdoksiya! Kurşun çenemin yanından geçti!"

Sonra yine silâhını dolduruyor, ufakta müphem bir noktaya nişan alıyor, tetiği çekiyordu.

Fakat biz bu cehennemî ateşin dışında olduğumuz için Yani'nin attığı kurşunlardan biriyle seyahate. çıkmaktan muhayyelemizi menedecek, hiç, hiçbir şey yoktur.

Yani'nin attığı kurşunlardan biriyle seyahate çıktık.

Namludan ayrılır ayrılmaz, bir anda, Yani'yi de, silâhını da, siperini de, arkadaşlarını da gözden kaybetmiştik. Nerede ve bizden ne kadar uzakta kaldıklarını hatırimızdan bir an geçirmeye bile imkân yoktu. Gözlerimizin önünde mavi, kırmızı ve sarı ışıklar yanıp sönüyor, ışık ve karanlık, nöbetleşe meydana çıkıyorlardı. Ama, biz o kadar hızlı, o kadar hızlı gidiyorduk ki ışıkların nerede bittiğini ve karanlıkların nerede başladıklarını farkedemedi-ğimiz için körlerin karanlık göz çukurlarından beliren şimşek gibi serî karanlıkla karışık soluk, müphem kıvılcımlar, remad-ı muziler görüyorduk.

Ayaklarımızın altında simsiyah bir dere, bizim gidişimize menfî bir istikamette, fakat süratimize müsavi bir süratle akıp gidiyordu. Hakikatte bu bir dere değil, topraktı; üstünde bataryalar, mitralyözler, insan cesetleri ve harp kasırgasının estiği yerlerde bırakmayı âdet ettiği bütün harabî eserleri vardı; fakat o kadar hızlı gidiyorduk ki ancak şimdi tahmin edebildiğimiz bu büyük manzara te-

BİR AKŞAMDI / 279

ferruatının hiçbirini göremediğimiz için toprak bize yıldırım süratiyle akan bir siyah dere hissi veriyordu.

Şunu da haber vereyim ki Yani'nin silâhının namlusundan ayrıldığımızdan beri gözünü kırpmaya başlamış herhangi bir insan bu hareketini bitirememiştir, çünkü bu kadar kısa bir zamanda br7 bu derece ilerlemiş bulunuyoruz.

Kulaklarımızın içinden uzun ve devamlı bir ıslık sesi hiç eksik olmuyordu; belki de bu ancak bizim duyabileceğimiz gizli sesin havada ne akisler yaptığını da bilmiyorduk; yalnız, arada bir, müthiş gümbürtüler, patlayışlar da duyuyorduk ama, bu seslerin nerede bittiğini ve sükûtun nerede başladığını farkedemediğimiz için kulağımızın içi devamlı bir uğultu ile boğulup kalıyordu. Bu garip ses, büyük bir tunç fanusun içinde sıkışan rüzgârın çıkarabileceği sağır madenî uğultuya benziyordu.

Seyahatimizin mabadını sonra anlatacağım. Şimdilik bu seyahat esnasında bizi hiç terketmeyen korkunç bir ıstırapı izah etmek istiyoruz. O ıstırap şudur ki, mel'un bir Yunan kurşununun hangi meçhul hedefe saplanacağını Yani ile beraber biz de, fakat büsbütün zıt duygularla merak ediyorduk. Heyhat, eğer bu mel'un kurşunun kıymetli ve aziz bir Türk bedenine girmeye muvaffak olacağını göreceksaydık bile onu bu hareketten menetmeye iktidarımız yoktu; çünkü biz esiri bir unsur halinde seyahat ediyor ve bir silâh kurşunu gibi cebbar, kahhar bir maddeye tesir yapma kudretinden mahrum bulunuyorduk. Vazifemiz, yalnız bu kahhar maddenin seyrini takip etmekten ibaretti.

Romanımızın kahramanlarından biri sırasına giren bu kurşunun hedefi, gayesi, niyeti, hareket tarzı ve muvaffakiyetinin derecesi hakkında bir malûmat vermeden evvel, diğer kahramanımız Kâmil'in cepheye ne yaptığını bilmeye de mecburuz.

BİR AKŞAMDI / 280

Kâmil -fenn-i harp kaidelerinin fevkinde bir cesaret eseri olarak- harp safına en yakın kuytu mevzilerden birinde, gece yarısı, üç arkadaşıyla beraber yüzükoyun yere uzanmış, dirseklerini yere dayamış, büyük bir haritanın üstüne eğilmiş, sinir kesilen şahadet parmağı ile bazı noktaları gösteriyordu. Haritanın tam ortasında bir fener vardı. Üç zabitin yüzlerinde kemikler siyah, etler sarı görünüyordu. Alınları şişmiş gibiydi. Ve şakaklarında iri ter taneleri parıldıyordu.

Sanki müthiş sesleri duymuyorlardı; karınlarının altında bir tarraka ile sarsılan toprağın korkunç ihtizazlarını farketmiyorlardı. Haritanın üstünde sinir kesilmiş parmağının yürüdüğü noktalar haricinde varlıklara karşı bütün şuuruları tıkalıydı ve üçü de batınî bir zihin faaliyetiyle ruhlarının kaleleri içinde mahpus görünüyorlardı.

Zabitlerden birinin başı, birdenbire, haritanın üstüne düştü. Kâmil ile öteki zabit bakıştılar, öteki zabit sordu:

- Vuruldu mu?

Kâmil kolunun tam yetiştiği yere kadar elini uzattı, başı düşen arkadaşının çenesini tuttu, kafasını kaldırdı.

Öteki zabit de arkadaşını arkaüstü yatırıyor ve vücudunu yokluyordu.

O vakit hasta zabit biraz canlandı ve gözlerini açtı.

Ona sordular:

- Vuruldun mu, Fahrettin?

- Hayır; bayılır gibi oldum.

Fakat vurulmuştu. Haritanın üstüne kan yürüyordu.

Kâmil haritayı çekti.

Öteki zabit vurulanla uğraştı. Fahrettin kurşunu sol kürek kemiğinden yemişti.

Birden kıvranmaya başladı, sonra birden hareketsiz kaldı. (Fakat bu kurşun

Yani'nin attığı değil.)

Öteki zabit seslendi:

-Kâmil!.. Kâmil!.. Bitti!

BİR AKŞAMDI/281

Kâmil kaşlarını biraz daha çattı ve sinir kesilmiş parmağını harita üzerinde gezdirmeye devam etti.

Öteki de biraz sonra geldi ve haritaya eğildi:

- Doğrudur, üç tabur göndermeli! diyordu.

Kâmil tasdik etti ve uzaklaştı. Atına bindi.

Dörtnala.

Heyecandan sık sık at üzerinde olduğunu unutup ve uçmakta olduğunu sanıyordu.

*

* *

Seyahatini birlikte yapmakta olduğumuz son kurşunu da attıktan sonra, Yani, boğazı kuruyarak siperin içine oturmuştu. Beş altı adım yanibaşında duran arkadaşının kafasını toprağa yasladığını görerek bağırdı:

- Hişt! Niko! Sağ mısın? Niko başını kaldırdı:

- Sağım!

- Mataranda su var mı?

- Var ama vermem.

- Hain Pire haydudu!

- Sen bana akşamüstü peksimet istedim de verdin mi? Bak açlıktan başım dönüyor.

- Su verirsen bir peksimet veririm.

- Mataramda on yudum su ya var, ya yok; dört yudumunu veririm, içerken sayarım. Ver peksimeti.

- Razıyım, al!

Fakat bu alışverişe meydan kalmadan korkunç bir infilâk. Yani de, arkadaşı da on metre havaya kalktılar. Boşlukta vücutları dağıldı ve birdenbire bastıran karanlıkta, parçaların nereye düştüklerini gören olmadı.

* *

BİR AKŞAMDI / 282

Kâmil at üstünde gidiyordu.

Dörtnala.

At havayı kudurtuyor ve rüzgârları parçalıyordu.

Birbirini kovalayan dehşetli sesler. Atın azgınlığı.

Her an, bir çatırdayış, bir çatlayış, bir dağılış, bir yıkılış; bir parçalanış; ve havada göze bir bıçak gibi giren keskin şerareler, parlayışlar, alevli toz ve enkaz yığınları.

Kâmil düşünmüştü ki Anibal, karlı Alp tepelerini aşarken bu manzarayı görmemiştir.

Kendinde bir fenalık hissediyordu. Bir kablelvuku duygu.

Mahmuzlariyle atın karnını deliyor. Vuruyor, vuruyor, ne kadar vurduğunu biliniyordu.

Fahrettin'in ölüsü beynine dalıp çıktı.

Mahmuzunu daha şiddetli vuruyordu.

Biz Yani'nin attığı son kurşunla seyahatimizin nerede bittiğini de anlatacağız. Şüphesiz Yani o zaman sağdı.

Havada gözle görülmez bir ince oluk yaparak ilerliyorduk. Arasıra üstümüzden ve altımızdan birer kurşun daha geçiyor ve parola gibi şeytanî bir ıslıkla bize varlığını duyuruyordu. Nihayet kendisiyle birlikte elim bir seyahate çıktığımız kurşun; fevkalbeşer bir duygu ile sezilebi-lecek kadar hızını azalttı. Yorulmaya başladığını anlıyor ve "Ah... -diyorduk- yere düşse de toprağa saplanıp kalsa..." Çünkü o mel'unun bir vatandaş gövdesine girmesi ihtimalini düşünmek bizim en büyük ıstırabımızdı.

Kurşun seyrinde hafif bir meyil yapmaya da başladı. Kulağımızdan bir an eksik olmayan ıslık sesinde bir derece değişikliği duyarak yavaşladığımızı anlıyorduk. Hattâ bir çadır bezini delerek geçtiğimizi bile farketmiştik.

BİR AKŞAMDI / 283

Gözlerimize gelen felkalbeşer bir rüyetle, katedeceğimiz mesafeler içindeki manzaraları da görmeye başlamıştık. Meselâ, işte, ileride, dörtnala bir at gidiyor. Şimdi biz ona yetişir, hattâ süvari gözlerini kırpmadan yanibaşın-dan geçer, gideriz. Nitekim yaklaştık, o kadar yaklaştık ki süvarinin karanlıkta beliren iki kat biçimini görüyoruz. Ah... Süvari kazara kurşunun seyrettiği istikamete düş-mese... Merakla bekliyoruz. Şimdilik neticeyi tahmin güç. Yarım milimetrelilik bir meyil süvariye kurtarabilir veya ölüme atabilir. Bütün muhakemeleri zaman taksimine sığmayan pek serî bir an içinde yaptığımızı ilave edelim. Düşününüz ki biz Yani'nin silâhından ayrıldığımız anda herhangi bir adam gözünü kırpmaya başlasaydı, henüz bu hareketini bitirmemiş olacaktı. Şu misal bile süratimiz hakkında tam bir fikir vermeye kadir değildir.

Ah! Süvarinin yanibaşına kadar geldik.

Onun vücudu, atla beraber kalkıp iniyor. Biz geçerken bu vücut inerse kurtulacak, kalkarsa mahvolacak.

İşte... Geçiyoruz.

Süvarinin vücudu kalktı.

Fifff...

Bir ince kemik parçaladık ve sünger gibi yumuşak bir et külçesinin içine daldık. Kulaklarımızda bir kan çağılırtısı.

Ve tık tık tık tık... Bir kalb.

Kurşun bir kadın göğsünde yumuşayan kaatil gibi derhal gevşedi, sıcak bir köşeye yerleşti, oturdu ve hiç kıvıldamadı.

Kulağımızın dibinde kalb gittikçe serî darbanlarla çarpıyordu.

İçinde bulunduğumuz vücutla beraber yerlere yuvarlandığımızı duyduk.

Şimdi o vücutta acı acı inilti de işitiyorduk. Her tarafımız kan içindeydi ve etrafımızdan dışarıya kızıl sular fışkırıyordu.

BİR AKŞAMDI / 284

Süvarinin kalbi biraz daha hızlı attı.

Fakat içeriden dışarıya kuvvetli bir kan boşanışından sonra kalbin cereyanları yavaşladı.

Ve nihayet, birdenbire durdu.

Kulaklarımızdaki kan çağılırtısı da o anda kesilmiştir.

Süvarinin canından sonra, kurşunun açtığı delikten dışarıya biz çıktık.

Kahramanın üstüne eğiliyoruz.

Ve bunu pek iyi tanıyoruz.

Bütün yollar Roma'ya çıkar.

Roma bu derin uyku mudur?

Hem ne derin! Ne derin! Kâmil atının bacakları arasında yatıyor. Göğsüne basan bir nalın ağırlığını da, kızgınlığını da hiç duymuyor.

Artık başının etrafındaki simsiyah karanlıkta, Kâmil için ne bir çarpış, ne bir dağılıp, ne bir yıkılıp, ne bir parçalanış, ne havada göze bir bıçak gibi giren keskin şerra-reler, parlayışlar, ne alevli toz ve enkaz yığınları, ne o kablelvuku duygu. Anibal, karlı Alp tepeleri, Sezarlar, Napolyon, Ogüst, Bert, Selçuk, Meliha, İstanbul, Muhlis Paşalar, Neriman, Ferdi, Cevat...

Hepsi, bir kürek kemiğini delerek yanından ciğere giren melun kurşunun yok ettiği varlıklardır.

Kâmil kıvıldanmıyor.

At nalını onun göğsüne bastı ve nereye gideceğini bilmiyerek ağır ağır yürümeye başladı.

Karnının etleri acıyordu. Ve bir hendeğin kenarında yere çöktü.

8

I!"\|UHTEREM hanımefendi,

1v1 "Sermet isminde" alâkadar olduğunuz bir genç, altı günden beri

hastahanemizdedir; son saatlerini yaşıyor, sizi görmek arzusuyla feryatlar

koparıyor. Hezeyanları arasından kendisinden müşkülâtla öğrenebildiğimiz

adresinizde zat-ı behiyelerine ihbar-ı keyfiyet ediyor ve bedbaht bir genci son deminde görmek isterseniz bu arzunuzu fiile geçirmenize hastahanemizce hiçbir

mahzur olmadığını arz ediyoruz."

Demışti: Öleceğim, muhakkak.

Ölüyor.

Ölüyor.

Onu öldüren kim? Paralizi jeneral mi, Meliha mı?

Satırlar şişti.

Ben, diyor Meliha, ben öldürdüm; ve mütekallis tırnakları mektup kâğıdını

ısırtıyor, dişliyor, didikliyor; başı kalkıyor: Ben! Göğsü kabarıyor: Ben!

Gözleri haşyetle büyüyor: Ben! Sık sık nefes alıyor: Ben! Ve gözlerinin önünde,

saçları dağılmış, benzi uçuk, yumrukları sıkılı, bar bar bağırان bir mahkûm.

Hihh... Ölüyor. Onu ben öldürdüm, ben öldürdüm, ben, belki bu hastalığıyla

beraber daha yaşayacaktı, yaşayacaktı!

Ben! Bütün vücudu titriyor, ben! Ben!

BİR AKŞAMDI / 286

Göğsüne haykırışlar doluyor, fakat dışarı çıkamıyor.

Şimdi kendi kendine kin. Şimdi tırnaklarını kendi boynuna geçirmek ve kendini

boğmak istiyor. Bütün mücrimlere ceza vermek ihtiyacı. Hepsine, hepsine, ve

bunların arasında kendisine de, kendisine de. Hihh!.. O şimdi mermer duvarların

arasından haykırmaktadır. Etrafında beyaz gömlekli ve bakır yüzlü adamlar.

HihhL. Gözleri kan çanağıdır, dudakları simsiyah kesilmiştir, ağız köpükler

içindedir, belki de başını mermer duvarlara vuruyor ve bir kedinin pençesinde sürüklenen fare gibi, ölümün pençesinde kendini yerden yere atmaktadır. Hihh!.. Meliha onun başını ve gözlerini görüyor, hih!.. İşte, aynı, aynı... İşte... Hihh!.. Ve Meliha avuçlarını gözlerine kapadığı halde, onu gene görüyor, gene görüyor. Hastahaneye kadar gitmeye ne hacet? Onu görüyor. O burada. O Meliha'nın başının içinde. Hihh!.. Kan çanağı gözler, simsiyah dudaklar, köpüklü ağız ve mermer duvarlara vuran baş, haykıran baş, paralanan baş, köpük, irin, Kan revan içinde kalan baş, hih!..

Bir koltuğa yığıldı.

Tepeden tırnağa kadar buz.

Ağlıyamıyor.

Annesi ve Emine kollarını ovalıyorlar. Buz.

Gözlerini açıyor, sonra sımsıkı yumuyor. Avucu mektubu kilitlemiş.

Annesi ve Emine soruşturuyorlar:

- Ne var?

Meliha gözlerini açıyor, dehşete düşüyor ve sımsıkı yumuyor.

Titreyerek sığıyor: "Gidemem, gitmeyeceğim." Ötekiler soruyorlar:

- Ne var? Nereye?

Meliha iniliyor: "Gitmeyeceğim, gitmeyeceğim..."

Ve bir kasırga suyu deliyor, içinde uçurumlar açıyor, dalgaları birbirine vuruyor, namütenahi damlalar, iç içe

BİR AKŞAMDI / 287

geçiyorlar, kaynaşıyorlar, ayrılıyorlar, dağılıyorlar ve saniyede bin tahlil ve terkip yapıyorlar. Bunlar sayılamaz: Gurur, şeref, alınmış hincin mahzuziyeti, merhamet, yürekler paralayıcı merhamet ve azap, vicdan azabı, ve korku, ve kendi kendine kin, ve adalet ihtiyacı, ve mazinin köpürüşü, hatıraların bir rüzgârda uçan çöpler gibi havaya kalkarak ortalığı toza, dumana katmaları; sonra bütün bunların arasında o baş, daima o baş, hihh!.. Kan çanağı gözler, simsiyah dudaklar, köpüklü ağız ve mermer duvarlara vuran baş, haykıran baş, paralanan baş, köpük; irin! Kan revan içinde kalan...

Hihh... Ve iniliyor:

- Gidemem, gitmeyeceğim...

Gitmeyecek.

Sahi onun başı öyle idi: Saçları dağınık, benzi uçuk, yanakları sarı, gözleri kanlı, dudakları mor, ağız köpüklü; ve tırnakları avuçlarına geçmiş, yumrukları sıkı. Etrafında beyaz gömlekli, bakır yüzlü adamlar. Fakat haykırmı-yor, hayır, başını mermer duvarlara vurmuyor, hayır, kendini yerden yere atmıyor, hayır.

Hayır! Hayır!

Düşünüyor.

Çenesi göğsüne yapışık, kaşları çatık.

Düşünüyor,.

Düşünüyor.

Yirmi dört saat var ki bağırmıyor, kımıldamıyor, düşünüyor, düşünüyor.

Hattâ, bazı, gülümsüyor. Bazı, birşeyler söylüyor. Ağzından tatlı ve derin bir ses çıkıyor.

Pencereden bahçeye bakıyor ve hastabakıcılara diyor ki:

BİR AKŞAMDI / 288

- Bakınız... İşte... Bahçıvan bir tohum daha attı... İşte... Oradan birçok Melihalar yetişecek.

* * *

Şimdi onu iki tayf hapsetti; şimdi apartman değil, kafatası bir mahpestir ve ruhu, kemik duvarlar arasında çırpıyor. Korkunç, korkunç! Geceleri iki tayfı da görüyor: Biri cephedeki heyuladır; başı kan içinde ve gözleri hortlamış.

Dudakları kesik ve dişleri sırttan heyula bağılıyor ve birşeyler söylüyor, amma dudakları olmadığı için kelimeleri anlaşılıyor. Bu hortlak baş, Meliha'nın yorganının içindedir ve gece, kulağının dibinde haykırıyor, Meliha yalnız birşey biliyor ki, bu, Kâmü'dir.

Hihh...

- Kâmil! diyor Meliha, içinden. Kâmil! diye içinden, sessiz, bağılıyor.

Hortlak başta bir hırıltı.

Meliha yorgam atıp dikiliyor. Tevehhüşle etrafına bakıyor. Eflâtun oda. Gece. Kulakta çınlayışlar. Ve ses yok.

Bakmıyor. Nerede o? Ve başını dikeyiyor. Yavaş yavaş hakikatler: Duvar, karyola topuzu, pencere: Sonra tayfın hatırası. Korkunç! Korkunç! Şimdi nerede o? Cephede ne yapıyor? Sağ mı? Niçin mektupları gelmiyor? Bu heyula ne? Nedir bu heyula.

- Emine! Haykırıyor:

- Emine!

Avazı çıktığı kadar haykırıyor:

- Emine!

- Hanım, hanımcığim...

- Gel, başımda otur!

BİR AKŞAMDI / 289

Bu tayflar, onun ruhunu kemik duvarlar arasına hapsettiler. Sonra öteki tayf: Deli. Gözleri kan çanağı adam. Ah, işte şuraya oturmuş, başı elleri içinde, ve başını sallıyor, sallıyor:

- Öleceğim, muhakkak. Diyor. Sonra yalvarıyor:

- Beni sev! Beni sev!

Hihh!.. Meliha kasılmış. Karyoladan sarkıyor: "Seviyorum" demek istiyor.

"Seviyorum, çünkü seni öldürüyorum."

- Hanımcığim... Yat... Koy başını yastığa... Yat... Hanımcığim... Yat...

Kuzum...

- Emine... Emine boğuluyorum.

- Hanımcığim...

- Başımı sık Emine.

- Peki, peki.

- Emine, bana söyle... ki... onlar... ölmeyecekler

- Ölmezler hanımcığim...

- Ah! Öldüler, ölüyorlar... Birinden mektup yok... Ötekinden var. Ölüyor.

- Ölmezler hanımcığim... Haykırdı:

- Ölüyor Emine, ölüyor! Ölsün. Ölmeli. Erkek değil mi? Ah... Emine...

Ve ağlıyor:

- Emine...

İniltiden Emine'ler. Emine... Emine ve odanın içinde tutuk, derin aks-i sadalar: Emine...

Ve sabahleyin fırlıyor. Muhlis Paşa, Cevat, Hilâliah-mer, komşular, tanıdıklar, resmî vasıtalar... Soruyor, soruyor: Kocam! Kocam! Kocam! Tıknefes olmuş, kesik kesik, bağılıyor: "Kocam? Bana ondan haber! haber istiyorum! Haber! Haber! Haber!"

Ve telgraflar çektiriyor, ağlıyor, yalvarıyor.

BİR AKŞAMDI/290

Sonra apartman. Simsiyah. Emine çökmüş, beyaz saçlı ana çökmüş. Sükût. Ne ayak sesleri, ne konuşmalar, ne eşya tıkırtıları, hiçbiri bu sükûtu gideremiyor. Sanki bütün sesler havaya değer değmez bitiyor ve sönüyor. Korkunç. Haykırışlar bile duyulmuyor.

- Cevat Bey, Cevat Bey! Cevat... Kara haber var... Kara haber getiriyorsun, görüyorum, söyleyeceksin, halinden belli... Evet... Bir kara haber getiriyorsun, anlıyorum.

- Meliha Hanım...

- Anlıyorum... Söyle... Gizleme... Söyle... Söyle... Söyle...

- Meliha Hanım... Cevat'm yakasına asılıyor:

- Söyle!.. Anlıyorum... Ölmüş değil mi? Şehit değil mi?

- MeJiha Hanım...

- "Hayır" demiyorsunuz... anlıyorum... ah... ikisi birden iki tane...

- Meliha Hanım... rica... Kendini yerlere bırakıyor. Korkunç! Korkunç!

Apartmentdan dışarı fırlamak istiyor. Burada artık duramaz. Boğuluyorum diye haykırıyor.

- Anne, gidelim, anne.

- Gidelim.

- Gidelim anne.

- Gidelim.

- Gidelim, anne, gidelim, gidelim, gidelim...

Tekrar ediyordu: "Gidelim." Bir uçurumdan kollarını uzatanlar gibi, kurtulmak ihtirasıyla, imdat isteyerek yalvarıyordu: "Gidelim."

BİR AKŞAMDI / 291

Ve bu evden, bu apartmandan, bu muhitten, bu her eşyasında korkunç bir hatıranın resimleri basılı yerden, bu tavanı başına vuran ve duvarları mengene gibi vücudu sıkkan yerden uzaklaşacağını düşünmek ona biraz nefe^ aldırıyordu. Gidelim, diyordu, ve "lim" derken göğsü şişiyor, tüyleri ürperiyor ve gözleri büyüyordu.

- Gidelim! diyordu. Annesi de artık iki katlı bir nine olmuştu. "Dünya...

Dünya..." diyen gözleri bir deri buruşuğu yığının içinde küçülmüş, kayboluyordu:

- Gidelim, kızım, diyordu, İzmit'e... Orada evimiz var. Boş. Köşe minderlerimiz de yerinde duruyor. Gidelim. Buradan gidelim. Orada biraz dinleniriz, yavrum, biraz dinleniriz.

İzmit. Meliha bunu unutmuştu. İzmit, karanlıklar. Bu isim ona hiçbir şey hatırlatmıyor. İzmit? İzmit? Karanlıklar.

İkisi de gidelim diyorlardı. Artık bu apartmanda her geçen dakikanın baskısını duyuyorlar.

Ve göz karartıları içinde hazırlanıyordu.

Ve eşyalarını derleyip toplarlarken herşey onlara ıslak ve siyah görünüyordu. Ve acele ediyorlardı.

Ve tuttuklarını şiddetle çekip koparıyorlardı. Sanki bahtlarının bu dehşetli akıbetinde bütün bu eşya arasındaki meçhul ve gizli baş müdür kuvvettir ve bahtın yolunu değiştirmek için onu sarsmak lâzımdır, sarsmak ve koparmak.

Ve tuttuklarını şiddetle çekip koparıyorlardı.

9

VAPURDA başlarını dönüp arkaya bakamıyorlardı. Geriye bakamıyorlardı.

Ufakta yanan çerağa bakamıyorlardı.

Birbirlerine bakamıyorlardı.

Suların sonuna, körfeze, kendilerini bekleyen İzmit'e bakamıyorlardı.

Güverte parmaklığına yapışmışlardı. Gözleri suları burguluyordu. Dalgalar arasındaki oyukları sayıyorlardı.

Akşamüstü İzmit'e çıktılar.

Bakınmadan yürüyorlardı.

Başlarının etrafında mavi bir rüzgâr esiyordu. Biri-birlerine bile sokulamıyorlardı, biribirlerine bile kinleri vardı.

Bahçenin tahta parmaklıklı kapısından girerken içlerine baygınlık geliyordu.

Dumanlara basarak yürüyorlardı.

Meliha'nın annesi anahtarı çıkardı, kızına verdi.

Kızın elleri titriyordu. Bilekleri ölmüştü, ellerini zaptedemiyordu.

Neden sonra kapıyı açabildiler.

Loş taşlık.

Ve bir koku, mazinin kokusu.

BİR AKŞAMDI / 293

Ve evin tenhaliğinde hürriyetlerini kazanmış hayaletler, binaya temellüklerinin gururiyle her yerde geziniyorlar.

Dinlenmek için yukarıki oturma odasına çıktılar.

Köşe minderi asırların üstünden atlamış.

Ve derin sükût.

Akşam.

Annesi ışık bulmak için odadan dışarı çıkmıştı.

Meliha bir sandalyeye çöktü.

Başı kaynıyordu.

Ve hatırlıyor, tıpkı böyleydi, hatırlıyor, tıpkı böyle, hatırlıyor. Bir akşamdı... Oda loş... Kafes delikleri mavi... Gündüzün son ışıklariyle beraber, sanki, odadan eşya da çekiliyordu. Levhalar, duvarların kararın zeminine batıyorlar, minderler sönüyor, iskemleler dağılıyor ve hepsi buğulanarak, şekilsiz bir uçuşla gözden kayboluyorlar. Minderin köşesinde oturan babası, bir öksürükten sonra ileri fırlayan başını hâlâ doğrultmamış, iki büklüm. Yüzü gittikçe kararıyor ve siyah ceketinin rengini alıyordu. Herşeyi koyu kurşun renkli bir buğu kaplamıştı. Akşam.

Ve ses yok. Bir öksürük, babasının öksürüğü. Sonra, dışarıdaki sofada bir ayak sesi. Annesi oda kapısına doğru birkaç adım atmıştı. Bir gıcırtı. Kanat açıldı. Eşikte uzun bir gölge. Yabancı. Kimdi o?

Ağır bir ses: "Benim, Kâmil."

Meliha ürperdi.

O! O!

Ağır ağır içeriye giriyor.

Üstünde kefenine benzeyen bembeyaz bir kisve.

Etsiz, kemiksiz yüzünde gözleri birer ışıktan ibaret.

Vücudu odanın yarı karanlığında soluk bir parıltı.

Arkasından, gene kefeneye benzeyen bembeyaz kisveli bir hayalet daha: Baba.

Ağır ağır içeriye giriyor.

BİR AKŞAMDI / 294

Etsiz, kemiksiz yüzünde gözleri birer ışıktan ibaret.

Odanın yarı karanlığında soluk bir parıltı.

Arkasından, gene kefeneye benzeyen bembeyaz kisveli bir hayalet daha: Sermet.

Ağır ağır içeriye giriyor.

Evin havasında garip renkler uçuşuyor.

Etsiz, kemiksiz yüzünde gözleri birer ışıktan ibaret.

Odanın yarı karanlığında soluk bir parıltı.

Arkasından ince uzun, parmak kadar küçük ve çırılçıplak, siyah bir hayalet daha: Kâmil'i vuran kurşun.

Havada ağır ağır seyrederek içeriye giriyordu.

Bunların arkasından dirilerin hayaletleri: Ferdi, Ce-vat ve Meliha'nın tanımadığı zayıf bir adam.

Bu üç diri siyah esvap giyiyorlar.

Bembeyaz yüzlerinde limon sarısı gözler. Babanın hayaleti minderin köşesinde oturdu.

Kâmil'in ve Sermet'in hayaletleri sandalyelere iliştiler.

Kâmil'i vuran kurşunun hayaleti ayak altında kalmamak için bir konsol saatinin üstünde durdu.

Ferdi'yle Cevat'ın hayaletleri ayakta idiler.

Meçhul adamın hayaleti odanın bir köşesine büzüldü ve bu manzarayı uzaktan seyretmek isteyenlerin vaziyetini aldı.

Babanın ağır sesi:

- Meseleyi derhal konuşalım. (Kâmil'e dönerek:) Bana cevap ver, kızımı niçin bedbaht ettin?

Kâmil'in hayaleti köşeye büzülen meçhul adamı gösterdi:

- Buna sor!

Fakat o sırada Sermet'in hayaleti Meliha'nın babasına soruyordu:

- Sen bana cevap ver, beni mahveden kızın dünyaya gelmesine niçin sebep oldun?

BİR AKŞAMDI / 295

Babanın hayaleti, köşeye büzülen meçhul adamı gösterdi:

- Buna sor!

Kâmil'in hayaleti, Ferdi'nin diri hayaletine soruyordu.

- Karımı niçin sukuta götürdün?

Ferdi'nin hayaleti, köşeye büzülen meçhul adamı gösterdi:

- Buna sor!

Kâmil'in hayaleti, kurşunun hayaletine de sordu:

- Beni niçin vurdun?

Kurşunun hayaleti, köşeye büzülen meçhul adamı gösterdi:

- Buna sor!

Babanın hayaleti, Cevat'a sordu:

- Niçin bunların arkadaşı idin de felâketlerinin önüne geçemedin?

Cevat'ın diri hayaleti, köşeye büzülen meçhul adamı gösterdi:

- Buna sor!

Bütün hayaletler, köşeye büzülen meçhul adama döndüler ve sordular:

- Niçin? Niçin? Cevap ver!

Köşeye büzülen mahlûk, bu romanı yazan adamın hayaletidir. Cevap verdi:

- Çünkü siz benim rüyamsınız ve bir rüyayı görmemiş olmak elimde değildir. Acaba benim hepinize sormaya hakkım yok mu: Niçin bana bir rüya oldunuz? Niçin, hevesleriniz, ihtiraslarınız, elemeleriniz, tuhaflıklarınızla beni aylarca oyaladınız, rahat ve yalnız bırakmadınız? Niçin rüyama girdiniz? Ben hepinizi bir rüyanın hezeyanlı, karışık, bazı pek mantıksız, bazı pek soluk, sisli, muğlâk, bununla beraber derin bir duygu ile müterafık müphem şuurlu rüyeti içinde gördüm; fakat biliyorum ki hepiniz,
BİR AKŞAMDI / 296

bir rüyaya unsur olabilmek için hayatının köklerini hakikatten alan mahlûklarsınız. Sizleri ben uyanırken de tanıdım, rüyamdaki şahıslarınızın arkasına gizlenen hakikî hüviyetlerinizi farkedebiliyorum. Siz mi benim üzerimde hükümransınız, ben mi sizin üzerinizde? İşte asla halledemeyeceğimiz bir sebebiyet meselesi. Birbirimize gücenmeyelim, sulh ve sükûn içinde ayrılalım. Vazifelerimiz bitmiştir. Çünkü hepimiz, şurada en bedbahtımız gibi duran genç kadının yaşamak ihtirasına âlet olduk ve ona istediği şeyi göstermek için kimimiz aklımızı, kimimiz muhayyelemizi, kimimiz ciğerimizi verdik. Onun göreceği birşey kalmamıştır. Değil mi? İsterseniz bir kere de ona soralım. Ölülerin hayaletleri Meliha'ya döndüler ve sordular:

- Meliha! Yaşamak istiyor musun hâlâ? Genç kadın, kesik bir hıçkırıkla cevap verdi:

- Hayır!

Dirilerin hayaletleri de aynı cevabı tekrar ettirmek için Meliha'ya döndüler ve sordular:

- Meliha! Yaşamak istiyor musun hâlâ? Meliha kesik bir kahkaha ile cevap verdi:

- Evet!

. 00-

ISBN 975-437-099-0

9"789754"370997

ISBN 975-437-099-0

9 "789754H370997

Peyami Safa _ Bir Akşamdı